

**EUROPEISKA
UNIONENS RÅD**

**Bryssel den 30 april 2002 (2.5)
(OR. fr)**

8455/02

RC

4

FÖLJENOT

från:	Sylvain BISARRE, direktör, för Europeiska kommissionens generalsekreterare
mottagen den:	29 april 2002
till:	Javier SOLANA, generalsekreterare/hög representant
Ärende:	XXXI:e rapporten om konkurrenspolitiken 2001 – Rapport från kommissionen

För delegationerna bifogas kommissionens dokument – SEK(2002) 462 slutlig.

Bilaga: SEK(2002) 462 slutlig

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 29.04.2002
SEK(2002)462 slutlig

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN

XXXI:e rapporten om konkurrenspolitiken 2001

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning.....	9
Faktaruta 1: Konkurrensen och konsumenten - Kommissionens viktigaste beslut under 2001	11
I – Konkurrensbegränsande samverkan och missbruk av dominerande ställning (artiklarna 81 och 82) samt statliga monopol och monopolrättigheter (artiklarna 31 och 86)	14
A - Modernisering av lagstiftnings- och tolkningsreglerna	14
1. Modernisering av de regler som utgör tillämpningen av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget	14
2. Översyn av kommissionens meddelande om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden	15
3. Översyn av gruppundantagsförordningen om avtal för tekniköverföring	16
Faktaruta 2: Nytt tillkännagivande om avtal av mindre betydelse	17
4. Översyn av procedurreglerna: nytt mandat för förhørsombudet	19
B – Tillämpningen av artiklarna 81, 82 och 86	21
1. Artikel 81	21
1.1. Karteller	21
1.1.1. Ett rekordår för antikartellbeslut	21
1.1.2. Kartellbeslut år 2001	23
2. Artiklarna 82 och 86	28
2.1. Artikel 82 – Företag i dominerande ställning	28
Faktaruta 3: Konkurrenspolitik på området förpackningsavfall	29
2.2. Artikel 86.1 i förening med artikel 82 – Offentliga företag/företag med särskilda eller exklusiva rättigheter och med dominerande ställning	31
C – Konkurrensutvecklingen i olika sektorer	32
1. Energi: Liberaliseringen av el- och gassektorn	32
1.1. Kommissionens förslag om fullbordandet av EU:s el- och gasmarknader	33
1.2. Konkurrenspolitikens samspel med den inre marknadens regler	34
1.3. Kommissionens statsstödspolitik inom energisektorn	35
1.4. Övriga förändringar inom energisektorn: Motorbränslen	36
2. Posttjänster	36
2.1. Kommissionens förslag till ytterligare öppning av marknaden	37

2.2.	Ärenden	37
3.	Telekommunikationer	39
3.1.	Riktlinjer för marknadsanalyser och beräkningar av betydande marknadsinflytande	39
3.2.	Antagande av sjunde genomföranderapporten	39
3.3.	Kontroll av direktivens genomförande	40
3.4.	Branschutredningen om tillgång till accessnätet	41
3.5.	Branschutredningen om förhyrda linjer	41
3.6.	Branschutredningen om roaming	42
3.7.	Enskilda ärenden som behandlas med utgångspunkt i artiklarna 81 och 82	42
3.7.1.	Identrus	42
3.7.2.	Intelsat	43
3.7.3.	Wanadoo	43
4.	Transport	43
4.1.	Lufttransport	43
4.1.1.	British Midland/Lufthansa/SAS	43
4.1.2.	SAS/Maersk Air	44
4.1.3.	IATA:s konferens om frakttaxor	44
4.1.4.	IATA:s konferenser om passagerartaxor	45
4.2.	Sjötransporter	46
4.2.1.	Reviderad version av TACA	46
4.2.2.	Konsortier	47
4.2.3.	OECD:s rapport om linjesjöfart	47
4.2.4.	P&O/Stena	47
4.3.	Järnvägar	48
5.	Media	49
5.1.	Radio- och TV-sändningar av idrottsevenemang	49
5.1.1.	Uefas regler för radio- och TV-sändningar	49
5.1.2.	Uefas Champions League	49
5.2.	Övriga frågor	49
5.2.1.	Upphovsrätsorganisationer	49
5.2.2.	Cd- och dvd-skivor	50

6.	Distribution av bilar	50
6.1.	Förberedelserna för ett nytt särskilt regelverk för distribution av bilar	50
6.2.	Allmän utvärdering av hur undantagsförordningen tillämpats i fråga om nybilspriser	52
6.3.	Tillämpning av gruppundantagsförordningen under 2001	52
6.3.1.	Volkswagen.....	52
6.3.2.	DaimlerChrysler.....	53
6.3.3.	Porsches distributionssystem	53
	Faktaruta 4: Grönt ljus för Covisint – B-2-B-marknadsplats för bilbranschen.....	53
6.4.	EG-domstolens beslut i målet Asia Motor France SA	55
7.	Finansiella tjänster	55
7.1.	Konkurrensen inom clearing- och avvecklingssektorn	56
7.1.1.	Eurex	56
7.2.	Betalningssystem	57
7.3.	Atomförsäkringspooler	59
7.4.	Konvergens mellan bank- och försäkringsverksamheter	59
8.	Informationssamhället.....	60
8.1.	Meddelande om invändningar till Microsoft	60
8.2.	Informationssamhället och Internet	61
9.	Idrott.....	61
	Faktaruta 5: Övergångar av fotbollsspelare	62
9.1.	Formel 1	63
9.2.	UEFA	64
9.3.	Bidragen till franska professionella fotbollsklubbar	64
10.	Läkemedel	64
10.1.	Parallellhandel: Adalat, GlaxoWellcome.....	65
10.1.1.	Adalat	65
10.1.2.	GlaxoWellcome	65
10.2.	Gemensamma företag	66
10.2.1.	Pfizer/EISAI.....	66
10.2.2.	Pfizer/Aventis.....	67
	D – Statistik	69

II – Koncentrationskontroll	71
A – Allmän politik och ny utveckling	71
1. Inledning – allmän utveckling.....	71
2. Nationella marknader och potentiell konkurrens	72
2.1. Definition av den relevanta geografiska marknaden och potentiell konkurrens.....	74
2.2. Definition av de relevanta produktmarknaderna.....	76
Faktaruta 6: Pappersärendena & kollektiv dominans:.....	78
3. Koncentrationskontroll på 2000-talet – Grönbok om översynen av koncentrationsförordningen	80
3.1. Val av jurisdiktion.....	80
3.2. Materiella frågeställningar	81
3.3. Frågor som rör förfaranden	82
3.4. Gemensam arbetsgrupp med nationella konkurrensmyndigheter	82
Faktaruta 7: Underordnade begränsningar – Anpassning av kommissionens policy.....	82
4. Utveckling av tillämpningen av det s.k. konkursförsvaret.....	83
Faktaruta 8: Schneider/Legrand	84
5. Korrigerande åtgärder	85
5.1. Korrigerande åtgärder - statistisk utveckling	86
5.2. Typer av korrigerande åtgärder som godkändes under 2001	87
5.3. Genomförande av åtaganden.....	90
5.4. Internationellt samarbete om korrigerande åtgärder	92
6. Hänskjutningar till medlemsstaterna enligt artikel 9 - ny utveckling	93
7. Internationell samverkan	94
7.1. Samverkan med Förenta staternas myndigheter	95
Faktaruta 9: GE/Honeywell.....	95
B – Statistik	98
III – Statligt stöd.....	100
A - Allmän politik	100
1. Öppenhet och insyn.....	101
2. Modernisering av stödkontrollen	102
Faktaruta 10: Riskkapital	103

3.	Statligt stöd och skattepolitik	105
4.	Icke återvinningsbara kostnader	105
5.	Radio och tv i allmänhetens tjänst	107
5.1.	Kommissionens meddelande om tillämpningen av reglerna om statligt stöd på radio och tv i allmänhetens tjänst	107
6.	Stöd till produktion av film och audiovisuella produkter	107
6.1.	Granskning av nationella ordningar för stöd till produktion av film och audiovisuella produkter	107
6.2.	Meddelande från kommissionen om vissa rättsliga aspekter på biofilm och annan audiovisuell produktion	107
7.	Utvidgningen	108
	Faktaruta 11: Tyska allmänna banker (Anstaltslast och Gewährträgerhaftung)	108
	B - Stödbegreppet	110
1.	Medlens ursprung	111
2.	Fördelen för ett företag	111
3.	Selektivitet	112
4.	Effekter på handeln mellan medlemsstaterna	114
	C - Bedömning av stödets förenlighet med den gemensamma marknaden	115
1.	Branschövergripande stöd	115
1.1.	Forskning och utveckling	115
1.2.	Sysselsättning, utbildning och arbetsförhållanden	115
1.3.	Miljö	116
1.4.	Undsättnings- och omstruktureringsstöd	118
2.	Regionalstöd	119
3.	Sektorsstöd	122
3.1.	Sektorer som omfattas av särskilda regler	122
3.1.1.	Varvsindustrin	122
3.1.2.	Stål	123
3.1.3.	Kol	123
3.1.4.	Bilindustrin	124
3.1.5.	Transport	126
3.1.6.	Jordbruk	132

3.1.7.	Fiske	133
3.2.	Sektorer som inte omfattas av särskilda bestämmelser.....	134
3.2.1.	Den finansiella sektorn.....	134
3.2.2.	Tjänster.....	135
3.2.3.	Exceptionella händelser	135
D -	Förfaranden	136
1.	Inledande av det formella granskningsförfarandet.....	136
2.	Befintligt stöd.....	137
3.	Återkrav av stöd	139
4.	Underlåtenhet att verkställa beslut.....	139
E –	Statistik	141
IV –	Tjänster i allmänhetens intresse	143
1.	Allmänna principer	143
2.	Den senaste utvecklingen.....	143
2.1.	På begäran av Europeiska rådet i Nice.....	143
2.2.	Kommissionens rapport inför Europeiska rådets möte i Laeken	144
3.	Konkurrensbegränsande avtal och missbruk av dominerande ställning (inklusive avreglering)	146
3.1.	Domstolens bedömningar	146
3.2.	Avreglering genom lagstiftningsåtgärder.....	147
V –	Internationell verksamhet	150
A –	Utvidgningen	150
1.	Förberedelser och förhandlingar inför anslutningen.....	150
2.	Framsteg vad gäller anpassningen av konkurrensreglerna	151
3.	Genomföranderegler enligt Europaavtalen och tullunionsbeslutet.....	152
4.	Förlängning av giltighetstiden för artikel 87.3 a enligt Europaavtalen och antagandet av regionala stödkartor	153
5.	Tekniskt bistånd till kandidatländerna	154
6.	Västra Balkan	154
B –	Bilateralt samarbete	155
1.	Förenta staterna	155

2.	Kanada	156
3.	Andra OECD-länder	156
4.	Medelhavsländerna	157
5.	Latinamerika	157
6.	Ryssland och Ukraina	158
C – Multilateralt samarbete		159
1.	Världshandelsorganisationen (WTO): Handels- och konkurrenspolitik.....	159
1.1.	Konkurrensfrågor in i utvecklingsagendan som antogs i Doha	159
1.2.	En första bedömning av den deklaration som antogs i Doha.....	160
Faktaruta 12: Handel och konkurrens: Från Van Miert-rapporten till Doha.....		161
2.	OECD.....	161
3.	UNCTAD (FN:s konferens för handel och utveckling).....	162
4.	Internationellt konkurrensforum	162
VI – Utsikter för 2002		164
1.	Konkurrensbegränsande samverkan och missbruk av dominerande ställning.....	164
1.1.	Lagstiftningsverksamhet	164
1.2.	Kontrollverksamhet.....	165
2.	Koncentrationer.....	165
3.	Statligt stöd	166
4.	Internationell verksamhet.....	167
Bilaga – Ärenden som undersöks i rapporten		168

Inledning

1. Tillämpningen av konkurrensreglerna är en av kommissionens viktigaste uppgifter och spelar en central roll för att den inre marknaden skall fungera väl. Eftersom slutfasen i införandet av euron inleddes den 1 januari 2002 och eftersom Europeiska unionen kommer att utvidgas i en omfattning utan motstycke, är det nödvändigt att modernisera bestämmelserna om konkurrensbegränsande samverkan och missbruk av dominerande ställning samt bestämmelserna om koncentrationer och statligt stöd, så att kommissionen kan anpassa sina åtgärder till de snabba förändringarna i ekonomin. En sådan modernisering kommer att göra det möjligt att koncentrera sig på de problem som utgör den största risken för en "öppen marknadsekonomi med fri konkurrens", som det står i fördraget.
2. Under 2001 underströk en rad kartellbeslut kommissionens oupphörliga ansträngningar att ta itu med uppenbart konkurrenshämmande beteende inom många olika sektorer. Dessa beslut visar tillsammans med de beslut om bilindustrin som fattades under året att konkurrenspolitiken direkt påverkar konsumenternas välfärd. Att öppna marknader där det ännu inte råder helt fri konkurrens och samtidigt garantera likvärdiga konkurrensvillkor och tillhandahållandet av tjänster av allmänt intresse, var också under 2001 högt prioriterade frågor på kommissionens dagordning.
3. Kommissionens åtgärder på koncentrationsområdet vidtas i en tid med ökande globalisering och alltmer komplicerade ärenden. Globala koncentrationer som täcker flera jurisdiktioner kräver ett ökat internationellt samarbete i olika fora, till exempel i International Competition Network (ICN), och enligt bilaterala avtal. Kommissionen håller för närvarande på med en grundlig genomgång av EG:s koncentrationsförordning, så att gemenskapens system för kontroll av koncentrationer skall vara anpassat till de utmaningar som de globala koncentrationerna och utvidgningen av Europeiska unionen innebär. Ett samrådsdokument (en grönbok) som tar upp ämnen som jurisdiktion, procedurregler och materiella frågor offentliggjordes i december 2001.
4. Inom området statligt stöd förbättrades insynen markant under 2001 genom att resultattavlan för statligt stöd antogs och ett online-register för statligt stöd öppnades för allmänheten. Kommissionen fortsatte sin politik att uppdatera och modernisera reglerna om statligt stöd genom att anta nya regler om statligt stöd till riskkapital. Kommissionen inledde också tre stora nya utvärderingar av statligt stöd till sysselsättning, forskning och utveckling samt till stora regionala investeringsprojekt. När det gäller övervakning och genomförande uppmärksammades framför allt att gruppundantagsförordningarna om statligt stöd till små och medelstora företag respektive utbildningsstöd samt förordningen om stöd av mindre betydelse definitivt trädde i kraft.
5. Med antagandet av de gemensamma ståndpunkterna om konkurrenskapitlet den 12 december avslutades den första fasen av utvidgningsarbetet inom området statligt stöd. Associeringsrådet beslutade att preliminärt avsluta konkurrenskapitlet för fyra kandidatländer.

6. Kommissionen måste noga följa konkurrensaspekterna vid den kommande utvidgningen och samarbeta med ansökarländerna, så att samma regler kommer att gälla och vara lika effektiva inom hela den utvidgade unionen.
7. Antalet nya ärenden uppgick under 2001 till 1 036. 284 av dessa var antitrustärenden (baserade på artiklarna 81, 82 och 86), 335 var koncentrationsärenden och 417 ärenden om statligt stöd (klagomål ej medräknade). Motsvarande siffror för 2000 var sammanlagt 1 211 nya ärenden. Av dessa var sammanlagt 297 antitrustärenden, 345 koncentrationsärenden och 569 ärenden om statligt stöd¹. Minskningen av det sammanlagda antalet nya ärenden är därför en genomgående trend, och beror på en liten minskning av antitrustärenden, den första minskningen av antalet koncentrationsärenden på flera år och en betydande minskning av antalet ärenden om statligt stöd.
8. Minskningen av antalet nya antitrustärenden är en bekräftelse på att den effekt som utfärdandet av riktlinjerna om horisontella och vertikala avtal haft på antalet anmälningar under de senaste två åren (starkt nedåtgående trend sedan 1999) inte har ändrats. Antalet klagomål, som har varierat mycket under tidigare år, har varit relativt stabilt under detta år (116 år 2001 mot 112 år 2000).
9. Det sammanlagda antalet avslutade ärenden var 1 204, bestående av 378 antitrustärenden, 346 koncentrationsärenden och 480 ärenden om statligt stöd (klagomål ej medräknade). Motsvarande siffror för 2000 var 1 230 avslutade ärenden, bestående av 400 antitrustärenden, 355 koncentrationsärenden och 475 ärenden om statligt stöd². Minskningen av antalet avslutade antitrustärenden hänger samman med att kommissionen i högre grad har koncentrerat sig på (resurskrävande) kartellärenden. Det avslutade antalet ärenden (378) är mycket större än antalet nya ärenden (284) och eftersläpningen har därmed minskat ytterligare.
10. Den måttliga minskningen i antalet koncentrationsärenden och allianser som kom till kommissionens granskning under 2001 förefaller att återspegla den allmänna ekonomiska tillbakagången i i-världen och affärsvärldens ändrade syn på hur framgångsrika den senaste tidens koncentrationer och allianser har varit. För första gången sedan 1993 minskade antalet koncentrationer som anmälades till kommissionen, från 345 under 2000 till 335 under 2001, men detta är fortfarande många fler än under 1999. 340 formella beslut fattades under året (jämfört med 345 under 2000). Den uppåtgående trenden för antalet anmälda koncentrationer bröts alltså år 2001, men koncentrationsärendena blev samtidigt mer komplicerade och marknaderna mer koncentrerade. Framför allt har antalet ärenden som kräver fördjupade undersökningar ökat snabbare än det sammanlagda antalet ärenden (fas II-beslut: 2001 en ökning med 17 % jämfört med 2000 och 100 % jämfört med 1999).
11. På området statligt stöd minskade antalet anmälningar med omkring 30 % och antalet nya ärenden om icke anmält stöd minskade med omkring 45 % jämfört med 2000. Antalet ärenden där man begärde granskning av stöd nästan femdubblades, men antalet inledda förfaranden var ändå i stort sett oförändrat (66 år 2001 jämfört med

¹ Siffran för statligt stöd år 2000 korrigerades efter det att konkurrensrapporten för år 2000 hade offentliggjorts.

² Siffran för ärenden som omfattas av artiklarna 81, 82 och 86 år 2000 korrigerades efter det att konkurrensrapporten för år 2000 hade offentliggjorts.

67 år 2000). Antalet negativa slutliga beslut ökade något (31 år 2001 jämfört med 26 år 2000). Sammanlagt ökade också antalet pågående ärenden (från 584 år 2000 till 621 år 2001) på grund av antalet klagomål³.

Faktaruta 1: Konkurrensen och konsumenten - Kommissionens viktigaste beslut under 2001

Kommissionären Monti betonade upprepade gånger att kommissionen lägger stor vikt vid konkurrenslagstiftningens och konkurrenspolitikens effekter för konsumenterna. Politiken i fråga om statligt stöd, koncentrationskontroll, konkurrensbegränsande samverkan och missbruk av dominerande ställning spelar en viktig roll för att EU:s konkurrensregler skall vara till nytta för konsumenterna.

Om man ser tillbaka på 2001 illustrerar framför allt flera av de beslut som fattats i antitrustärenden (baserade på artiklarna 81, 82 och 86) tydligt hur bevarandet av fri konkurrens är till fördel för konsumenterna. Konsumenterna får betala alla extra vinster som marknadsaktörerna kan tillskansa sig genom att begränsa konkurrensen, till exempel genom karteller. Om konkurrensen fungerade ordentligt skulle konsumenterna i stället få åtnjuta lägre priser, bättre service och ett större utbud.

British Midland/Lufthansa/SAS

Den 1 mars 2000 anmälde British Midland International, Lufthansa och SAS ett avtal om ett gemensamt företag, i vilket de kom överens om att samordna sina tjänster till och från London Heathrow Airport och Manchester International Airport.

Kommissionen erkände att avtalet som helhet var positivt när det gällde effektivitetsvinster och konkurrens. Det leder till en omorganisering och utvidgning av parternas befintliga nät. I avtalet anges dock att Lufthansa beviljas ensamrätt att flyga på nästan alla linjer mellan London och Frankfurt. London–Frankfurt är en av de hårdast trafikerade linjerna i Europa. Kommissionen konstaterade att om British Midland drar sig tillbaka från London–Frankfurtmarknaden så innebär detta en märkbar begränsning av konkurrensen på denna marknad. Kommissionen befarade att avtalet även kunde leda till att konkurrensen sätts ur spel. Endast Lufthansa och British Airways skulle ha varit kvar på marknaden och Lufthansa tillsammans med British Midland skulle ha en mycket bättre ställning när det gäller tillgång till s.k. slots i London och Frankfurt. British Airways skulle däremot hindras i sina försök att öka antalet avgångar på grund av bristen på slots i Frankfurt.

För att bemöta kommissionens farhågor i fråga om konkurrensen åtog sig parterna att göra slots tillgängliga på Frankfurts flygplats på ett sätt som skulle ge en ny aktör eller en befintlig konkurrent, särskilt British Airways, möjlighet att öka antalet avgångar på denna linje och konkurrera på lika villkor med Lufthansa. Under tiden har British Airways begärt och fått en del av dessa slots.

Till följd av detta kommer konsumenterna att kunna dra fördel av ett större utbud av luftfartstjänster till fler destinationer, bättre anslutningar, väl anpassade tidtabeller och "sömlösa" resor.

³ Siffran för år 2000 korrigerades efter det att konkurrensrapporten för år 2000 hade offentliggjorts.

SAS/Maersk

Den 18 juli beslutade kommissionen att ålägga Scandinavian airlines SAS och Maersk Air 39,375 miljoner euro respektive 13,125 miljoner euro i böter för att de haft ett hemligt avtal om uppdelning av marknader.

Kommissionen uppmärksammade att Maersk Air hade dragit sig tillbaka från linjen Köpenhamn–Stockholm. Detta ledde till att SAS fick monopol på denna linje till skada för de över en miljon passagerare som varje år flyger mellan Stockholm och Köpenhamn. Det framkom också att SAS hade slutat att flyga på linjen Köpenhamn–Venedig och Maersk Air hade börjat flyga på denna linje. SAS hade också dragit sig tillbaka från linjen Billund–Frankfurt, vilket innebar att Maersk Air blev det enda bolaget på den linjen. Dessutom förhandlade parterna fram en konkurrensklausul om deras framtida verksamhet på utrikeslinjerna från Danmark och de danska inrikeslinjerna.

Till följd av kommissionens beslut återställdes konkurrensen mellan SAS och Maersk Air, de två största flygbolagen som flyger till och från Danmark. Bolagen gick in på linjer som tidigare omfattats av avtalet om uppdelning av marknader. Ett exempel är att SAS införde fem dagliga tur och retur-flyg mellan Billund och Köpenhamn. Trycket att hålla priserna nere återinfördes, eftersom parternas möjligheter att sätta priser åter begränsades av risken att den andra parten gick in på marknaden.

Bilbranschen

På bilområdet förbjöd kommissionen biltillverkarna att tillämpa bestämmelser som hindrade konsumenterna från att köpa en bil i ett valfritt land.

Den 29 juni antog kommissionen ett beslut om att ålägga Volkswagen böter om 30,96 miljoner euro för att man i Tyskland upprätthållit ett system med bruttoprissättning för den nya VW Passat. Volkswagen hade under 1996 och 1997 skickat brev till sina tyska återförsäljare och uppmanat dem att inte sälja denna modell till priser under det rekommenderade listpriset. Detta är det första beslutet om bruttoprissättning inom bilbranschen. Upprätthållande av ett system med bruttoprissättning är en mycket allvarlig begränsning av priskonkurrensen och har direkta effekter på konsumentpriserna.

Den 10 oktober antog kommissionen ett beslut om att ålägga DaimlerChrysler böter om 71,825 miljoner euro för flera överträdelse av artikel 81 i EG-fördraget. En av dessa bestod av att parallellhandeln i Tyskland hindrades, vilket innebar att köpare från andra medlemsstater hindrades från att köpa från tyska återförsäljare. En annan överträdelse var ett avtal om fastställande av priser i Belgien, vilket syftade till att minska de rabatter som man gav konsumenterna.

Under 2001 gjordes viktiga framsteg i granskningen av gruppundantaget för bildistribution (som kommer att avslutas under 2002). Se avsnitt 6.1 i denna rapport för närmare uppgifter.

Bankavgifter för valutaväxling inom euroområdet

Kort efter skapandet av euron fick kommissionen klagomål från konsumenterna, som anklagade vissa banker för att tillsammans ha fastställt sina avgifter för att växla sedlar från euroområdet. Kommissionen genomförde flera gryningsräder hos olika banker och skickade en begäran om upplysningar till de flesta banker inom euroområdet. Därefter inledde kommissionen förfaranden mot ett stort antal banker i sju medlemsstater.

Flera banker reagerade genom att lägga fram unilaterala förslag till kommissionen. Dessa innebar att bankerna skulle sänka avgifterna avsevärt och senast i oktober 2001 avskaffa alla avgifter, åtminstone för kontohavare som ville köpa valuta, vilket var en klar fördel för konsumenterna innan övergången till euro.

Med hänsyn till den exceptionella omständigheten att marknaden i fråga skulle försvinna och att konsumenterna omedelbart fick fördel av dessa förslag, beslutade kommissionen att avsluta kartellförfarandena mot de flesta av bankerna. Den 12 december ålade kommissionen fem tyska banker böter på sammanlagt 100,8 miljoner euro för att ha ingått ett avtal om en avgift på omkring 3 % för att köpa och sälja sedlar från euroområdet.

Koncentrationer

Även beslut om koncentrationer påverkar konsumenternas vardag.

I ärendet Nordea/Postgirot godkände kommissionen att den nordiska bankkoncernen Nordea förvärvade ensam kontroll över svenska Postgirot Bank AB på vissa villkor. Postgirot är ett helägt dotterbolag till det statliga Posten AB. Postgirot äger och driver ett eget gireringssystem som det använder för att tillhandahålla distansbetalningstjänster till privat- och företagskunder. Postgirot tillhandahåller också banktjänster till hushåll och företag, bland annat in- och utlåning, internationella betalningar, import- och exportfinansiering och korttjänster. Avtalet gav till en början upphov till konkurrensproblem, eftersom Nordea skulle ha kontrollerat både Postgirot och Bankgirot, de två största betalningssystem som de svenska hushållen använder för att betala räkningar, bland annat el- och telefonräkningar. Ett så stort inflytande kunde ha lett till prishöjningar som direkt påverkade konsumenternas dagliga bankärenden. Nordea åtog sig dock att minska sitt innehav i Bankgirot till 10 %, en nivå som inte längre ger företaget ett avgörande inflytande över företaget, och dra sig tillbaka från Privatgirot, ett företag som konkurrerar med Postgirot i fråga om girotjänster. Genom att godta dessa åtaganden och göra dem till ett villkor för att godkänna koncentrationen, såg kommissionen till att den nya enheten kommer att utsättas för konkurrens, vilket är till fördel för slutkonsumenten.

Ärendet *Unilever*, som gäller avyttring av välkända livsmedelsvarumärken avsedda för hushållen (se avsnitt II.5.3, punkt 309), och två ärenden om bensin- och oljedistribution (*BP/E.ON* och *Shell/DEA*, se avsnitt II.6, punkterna 317–318) kan också vara av särskilt intresse för konsumenterna.

Statligt stöd

Kontrollen av statligt stöd spelar en viktig roll när det gäller att se till att skattebetalarnas pengar fördelas effektivt och bidrar till en sund ekonomi i vilken livskraftiga ekonomiska enheter kan skapa hållbara arbetstillfällen för EU-medborgarna. I sina beslut om statligt stöd tar kommissionen hänsyn till faktorer som är av betydelse för att tjänster av allmänt intresse skall fungera väl.

I – Konkurrensbegränsande samverkan och missbruk av dominerande ställning (artiklarna 81 och 82) samt statliga monopol och monopolrättigheter (artiklarna 31 och 86)

A - MODERNISERING AV LAGSTIFTNINGS- OCH TOLKNINGSREGLERNA

1. **MODERNISERING AV DE REGLER SOM UTGÖR TILLÄMPNINGEN AV ARTIKLARNA 81 OCH 82 I EG-FÖRDRAGET**
12. Den 27 september 2000 antog kommissionen ett förordningsförslag med en ny tillämpning av artiklarna 81 och 82.⁴ När denna nya förordning väl trätt i kraft kommer den bl.a. att ersätta förordning 17 från 1962. Det centrala i reformen är övergången från ett förfaringssätt där kommissionen ensam har rätt att tillämpa artikel 81.3 till ett system med direkt tillämpbart legalt undantag, varigenom avtal som inte strider mot artikel 81.1, eller som uppfyller villkoren i artikel 81.3 automatiskt betraktas som lagliga medan avtal som bryter mot artikel 81.1, men som inte uppfyller villkoren i artikel 81.3 automatiskt betraktas som olagliga. Denna reform innebär att anmälningarna och besluten om godkännanden enligt förordning 17 avskaffas, att de nationella konkurrensmyndigheterna och nationella domstolarna får ett utökat ansvar att tillämpa artiklarna 81 och 82 och tydliga arrangemang för att skydda en konsekvent tillämpning av artiklarna 81 och 82 i hela Europeiska unionen, bl.a. ett nätverk mellan alla EU:s konkurrensmyndigheter. I förordningsförslaget stärks också kommissionens undersökningsbefogenheter (t.ex. rätten att göra inspektioner i lokaler som inte är affärslokaler). Genom sitt förslag vill kommissionen effektivisera arbetet med att motverka överträdelser av artiklarna 81 och 82 och därigenom se till att det finns en verklig konkurrens inom EU.⁵
13. Den 29 mars 2001 antog Ekonomiska och sociala kommittén ett yttrande om den föreslagna förordningen.⁶ Kommittén ”stöder helhjärtat reformen av tillämpningssystemet för konkurrensreglerna” och ”uppskattar förslagets tydliga och djärva utformning”, vilket kommittén betecknar som grundläggande för reformen. Eftersom frågan är komplicerad och systemets enhetlighet och logik liksom gemenskapsrättens företräde måste skyddas samt en effektiv decentralisering måste garanteras samtidigt som maximal rättslig säkerhet bibehålls, anmodar dock kommittén kommissionen att före eller efter ikraftträdandet av den nya förordningen vidta ”kompletterande åtgärder” som ytterligare förtydligar en del av de centrala begreppen i EG:s konkurrenslagstiftning, exempelvis vad som menas med ”påverkan på handeln mellan medlemsstaterna”.

⁴ KOM(2000)582, EGT C 365 E, 19.12.2000, s. 284.

⁵ För en utförlig beskrivning av kommissionens förslag se avsnitt I.A.3. i 30:e rapporten om konkurrenspolitiken (2000), SEK(2001)694. För ytterligare detaljer om 1999 års vitbok om moderniseringen se avsnitt I.A.2. i 29:e rapporten om konkurrenspolitiken (1999), ESC(2000)720.

⁶ EGT C 155, 29.5.2001, s. 73.

14. Den 20 juni 2001 antog Europaparlamentets utskott för ekonomi och valutafrågor sitt slutbetänkande om kommissionens förslag.⁷ I betänkandet höll utskottet med om att det ”nuvarande systemet för reglering av den europeiska konkurrenspolitiken är alltför byråkratiskt, tungrott och ineffektivt.” och att utvidgningen av Europeiska unionen bara kan förvärra situationen. Utskottet välkomnade därför kommissionens förslag om att ”göra en ordentlig översyn av konkurrensreglerna nu, innan gemenskapen utvidgas”. För att på ett pragmatiskt sätt uppnå målen med reformen uppmanade dock utskottet kommissionen att ändra sitt förslag på några punkter och föreslog vidare några förtydliganden av vissa väsentliga delar av den föreslagna reformen. Europaparlamentet anslöt sig till de flesta av dessa förslag då man med rösterna 409 mot 54 antog sitt yttrande om förordningsförslaget den 6 september 2001.⁸ Europaparlamentets ändringsförslag avser bl.a. att avskaffa registreringen för vissa typer av avtal (artikel 4.2), att harmonisera böterna (artikel 5), att säkra proportionaliteten hos korrigerande åtgärder av uppförandemässig och strukturell natur (artikel 7.1) samt att tydligt definiera det allmänna gemenskapsintresset vid beslut av kommissionen som bygger på artikel 10.
15. Den 14-15 maj 2001 och den 5 december 2001, under det svenska respektive belgiska ordförandeskapet, höll rådet (näringsliv) en viktig och givande debatt om kommissionens förslag. Även om enighet preliminärt uppnåddes i en del frågor i förordningsförslaget ansågs ytterligare diskussioner kring principerna och de närmare bestämmelserna i den planerade reformen behövas i rådets arbetsgrupp. Som en vägledning för arbetsgruppen behandlade rådet främst de allmänna principerna för hur konkurrensmyndigheternas samarbetsnätverk skall arbeta och vidare uppmanades kommissionen att låta dessa principer ingå i en gemensam deklaration. Rådet anslöt sig till målet i artikel 3 i kommissionens förslag om att konkurrensvillkoren skall vara desamma för alla avtal som påverkar handeln mellan medlemsstaterna, men anmodade också arbetsgruppen att fortsätta diskussionerna om effekterna av en sådan bestämmelse på specifika nationella regler.

2. ÖVERSYN AV KOMMISSIONENS MEDDELANDE OM BEFRIELSE FRÅN ELLER NEDSÄTTNING AV BÖTER I KARTELLÄRENDE

16. I enlighet med de generella inriktningen på moderniseringen att koncentrera resurserna på de allvarligaste överträdelserna av EG-rätten antog kommissionen 2001 ett nytt utkast till regler som skall göra det enklare att upptäcka och eliminera prisöverenskommelser och andra typer av kartellbildningar. Kommissionens meddelande om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden omarbetades, efter att ha tillämpats i fem år för att ytterligare effektiviseras och för att maximera kommissionens förmåga att upptäcka och framgångsrikt beivra kartell-

⁷ Betänkandet från utskottet för ekonomi och valutafrågor samt yttrandena från utskottet för industrifrågor, utrikeshandel, forskning och energi och utskottet för rättsliga frågor och den inre marknaden (A5-0229/2001) har ännu inte offentliggjorts i Europeiska gemenskapernas officiella tidning, men återfinns på: http://www2.europarl.eu.int/omk/OM-Europarl?L=SV&PROG=REPORT&PUBREF=-//EP//TEXT+REPORT+A5-2001-0229+0+NOT+SGML+V0//SV&LEVEL=0&SAME_LEVEL=1&NAV=X.

⁸ Europaparlamentets lagstiftningsresolution (R5-0444/2001) har ännu inte offentliggjorts i EGT, men återfinns på adress: <http://www3.europarl.eu.int/omk/omnsapir.so/pv2?APP=PV2&PRG=CALEND&FILE=010906&TPV=DEF&LANGUE=EN>.

bildningar. Utkastet till nytt meddelande offentliggjordes den 21 juli 2001⁹ och tar upp dessa frågor mer ingående och bereder väg för det nya meddelande om immunitet mot böter och nedsättning av böter som skall antas år 2002.

3. ÖVERSYN AV GRUPPUNDANTAGSFÖRORDNINGEN OM AVTAL FÖR TEKNIKÖVERFÖRING

17. Kommissionen antog den 20 december en utvärderingsrapport¹⁰ om hur förordning nr 240/96¹¹ om gruppundantag för tekniköverföring fungerar. I rapporten lämnas en kritisk analys av tillämpningen och den policy som ligger till grund för gruppundantaget för tekniköverföring. I rapporten understryks främst behovet att anpassa gruppundantaget för tekniköverföring för att säkra en överensstämmelse med kommissionens nya gruppundantagsförordningar för distributionsavtal¹² samt FoU och specialiseringsavtal¹³ där synsättet är mer ekonomiskt.
18. I rapporten sägs att gruppundantaget för tekniköverföring oftare använder formkriterier för avtalen än de faktiska effekterna på marknaden. Gruppundantaget för tekniköverföring har fyra brister:
- För det första är det alltför normativt och förefaller verka som en tvångströja, vilket kan motarbeta effektiva transaktioner och hindra spridningen av ny teknik.
 - För det andra omfattar det endast vissa patent- och know-how-licensavtal. Denna smala tillämpning förefaller mindre och mindre återspegla komplexiteten i moderna licensavtal (t.ex. poolavtal och mjukvarulicenser som omfattas av upphovsrätt).
 - För det tredje förmodas ett antal begränsningar för närvarande vara olagliga eller uteslutna från gruppundantaget utan fullgod ekonomisk motivering. Detta gäller i synnerhet begränsningar som går längre än räckvidden för licensierade immateriella rättigheter (t.ex. konkurrensklausuler, kopplingsförbehåll).
 - För det fjärde utvidgas fördelarna med gruppundantaget, genom att koncentreras på avtalsformen, till att omfatta situationer som inte alltid kan antas uppfylla villkoren i artikel 81.3, antingen eftersom de avtalsslutande parterna är konkurrenter eller eftersom de innehar en stark ställning på marknaden.
19. I rapporten önskas kommentarer i ett antal frågor:

⁹ Förslag till kommissionens meddelande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden, EGT C 205, 21.7.2001, s. 18.

¹⁰ Kommissionens utvärderingsrapport om gruppundantagsförordning nr 240/96 om avtal om tekniköverföring, KOM(2001)786 slutlig, 20.12.2001. Rapporten är också tillgänglig på Internet: http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/technology_transfer/

¹¹ Kommissionens förordning (EG) 240/96 om tillämpning av fördragets artikel 85.3 (numera 81.3) på vissa grupper av avtal om tekniköverföring, EGT L 31, 9.12.1996, s. 2-13.

¹² Kommissionens gruppundantagsförordning 2790/1999, EGT L 336, 29.12.1999, s. 21.

¹³ Kommissionens gruppundantagsförordningar 2658/2000 och 2659/2000, EGT L 304, 5.12.2000, s. 3 respektive s. 7.

- Bör räckvidden för tekniköverföringsgruppundantaget, som endast är tillämplig på patent och know-how, utvidgas till att även omfatta upphovsrätt, mönster-rätter och varumärken? Denna fråga är av särskilt vikt för ett antal sektorer, bl.a. programvaruindustrin, som är beroende av en kedja av upphovsrätts-licenser för sin tillverkning och distribution.
- Bör gruppundantaget för tekniköverföring även omfatta licensavtal mellan fler än två företag, t.ex. licenspooler? Sådana avtal har blivit alltmer viktiga för branschen mot bakgrund av den nya tekniken blir mer och mer komplex. Härvidlag kan noteras att licenser mellan flera parter kan vara effektivitets- och konkurrensfrämjande, i synnerhet när poolen endast täcker nödvändiga immateriella rättigheter. Licenser med flera parter kan dock även ha allvarliga konkurrenshämmande effekter, särskilt när avtalet omfattar ersättningsteknik eller när det kräver att medlemmarna beviljar varandra licenser för nuvarande och framtida teknik till en minimikostnad eller på exklusiv grund.
- En mildare inställning till licensavtal mellan icke-konkurrenter. Det är allmänt erkänt att i de fall avtalsparterna har en vertikal relation, dvs. inte är konkurrenter, är exklusiva licenser mest effektivitets- och konkurrensfrämjande. Om exempelvis innehavaren av de immateriella rättigheterna inte har medel att producera eller distribuera licensierade produkter blir effektivitetsvinsten större om en licens beviljas till någon som har det.
- En mer försiktig inställning till licensavtal mellan konkurrenter. I de fall parterna har en horisontell relation, dvs. om licensen förhindrar konkurrens som skulle funnits mellan licensgivaren och licenstagaren utan licensen, kan licensavtalen ge upphov till ett antal konkurrensfarhågor. Å ena sidan leder exklusiva licenser ofta till en uppdelning av marknaden genom en fördelning av områden eller kunder, särskilt när licensen är ömsesidig eller ensamrätten även omfattar icke licensierade produkter. Produktionskvoter i licensavtal mellan konkurrenter kan lätt leda till en direkt begränsning av produktionen. Å andra sidan kan ensamrätten under vissa omständigheter, främst då licenser som beviljas ett gemensamt företag och vid ensidig licensgivning, inte bara leda till att konkurrensen mellan varumärken går förlorad utan kan också medföra effektivitetsvinster. För att bedöma huruvida de negativa effekterna på konkurrensen kan uppvägas av effektivitetsvinsterna, måste parternas marknadsinflytande och strukturen på de marknader som påverkas av avtalet tas under beaktande.

Faktaruta 2: Nytt tillkännagivande om avtal av mindre betydelse

Kommissionen antog den 20 december ett nytt tillkännagivande om avtal av mindre betydelse som inte märkbart begränsar konkurrensen i den mening som avses i artikel 81.1 i EG-fördraget.¹⁴ Det nya tillkännagivandet ersätter det tidigare meddelandet från 1997.¹⁵ Eftersom tillkännagivandet mer tydligt och uttömmande definierar när avtal mellan företag inte är förbjudna enligt EG-fördraget kommer företagens extraarbete för att följa reglerna att minska, detta gäller i synnerhet för mindre företag. Samtidigt kommer kommissionen lättare att kunna

¹⁴ EGT C 368, 22.12.2001, s. 13. Det nya tillkännagivandet finns också tillgängligt på Internet: <http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/deminimis/>.

¹⁵ EGT C 372, 9.12.1997, s. 13.

undvika granskningar av ärenden som inte är av intresse ur konkurrenspolitisk synvinkel och kan därigenom koncentrera sig på viktigare ärenden.

Det nya tillkännagivandet utgår från ett ekonomiskt upplägg och har följande centrala drag:

1) Tröskelvärdena för avtal av mindre betydelse höjs till en 10-procentig marknadsandel för avtal mellan konkurrenter och till en 15-procentig andel för avtal mellan icke-konkurrenter.

I det tidigare meddelandet låg tröskelvärdena för avtal av mindre betydelse på 5-procentig respektive 10-procentig andel av marknaden. Några farhågor i konkurrenshänseende kan i regel inte förväntas när företag inte har något reellt marknadsinflytande. De nya tröskelvärdena tar hänsyn till detta och är samtidigt tillräckligt låga för att vara tillämpliga oavsett hur den övergripande marknadsstrukturen ser ut.¹⁶ Skillnaden mellan de två tröskelvärdena tar, liksom tidigare, hänsyn till att avtal mellan konkurrenter i regel lättare har konkurrenshämmande effekter än avtal mellan icke-konkurrenter.

2) I tillkännagivandet specificeras för första gången ett tröskelvärde uttryckt i marknadsandelar för nät av avtal som leder till kumulativa konkurrenshämmande effekter.

I det tidigare meddelandet uteslöts avtal på marknader där ”konkurrensen på den relevanta marknaden begränsas genom de sammanlagda verkningarna av parallella nät med likartade avtal som ingåtts av flera tillverkare eller försäljare.” Detta innebar i praktiken att företag som är verksamma inom branscher som t.ex. öl- och oljesektorn vanligtvis inte kunde utnyttja meddelandets bestämmelser. Genom det nya tillkännagivandet införs en särskild 5-procentig tröskel för marknadsandelar av mindre betydelse för marknader där sådana parallella nät av liknande avtal finns.

3) Tillkännagivandet innehåller samma förteckning över särskilt allvarliga begränsningar som i de horisontella och vertikala gruppundantagsförordningarna.

Det nya tillkännagivandet definierar i tydligare och mer konsekventa ordalag de särskilt allvarliga begränsningar (som t.ex. fastställande av priser och uppdelning av marknaden) som normalt sett alltid är förbjudna och som inte kan dra fördel av tillkännagivandet. När det gäller avtal mellan icke-konkurrenter har det nya tillkännagivandet övertagit den definition av allvarliga begränsningar som finns i gruppundantagsförordning 2790/1999 för vertikala avtal.¹⁷ Vad gäller avtal mellan konkurrenter övertas i det nya tillkännagivandet definitionen av allvarliga begränsningar i gruppundantagsförordning 2658/2000 för specialiseringsavtal.¹⁸

4) Avtal mellan små och medelstora företag är i allmänhet av mindre betydelse.

Enligt det nya tillkännagivandet kan avtal mellan små och medelstora företag sällan märkbart påverka handeln mellan medlemsstaterna. Avtal mellan små och medelstora företag faller därför i regel utanför artikel 81.1.

¹⁶ Detta innebär inte att avtal mellan företag som överstiger trösklarna i tillkännagivandet märkbart begränsar konkurrensen. Sådana avtal kan fortfarande ha endast en försumbar påverkan på konkurrensen inom den gemensamma marknaden, detta kan dock endast bedömas från fall till fall. En dylik bedömning måste i synnerhet göras av avtal som inte omfattas av kommissionens gruppundantagsförordningar.

¹⁷ Kommissionens gruppundantagsförordning 2790/1999, EGT L 336, 29.12.1999, s. 21.

¹⁸ Kommissionens gruppundantagsförordning 2658/2000, EGT L 304, 5.12.2000, s. 3.

4. ÖVERSYN AV PROCEDURREGLERNA: NYTT MANDAT FÖR FÖRHÖRSOMBUDET

20. Den 23 maj 2001 antog kommissionen ett beslut om kompetensområdet för förhørsombudet i vissa konkurrensförfaranden¹⁹. Detta nya mandat för förhørsombudet, som ersätter det tidigare kompetensområdet från 1994²⁰, följer upp kommissionens beslut i fjol om att stärka denna funktion. Beslutet skall öka förhørsombudets oberoende och auktoritet och stärka dennes roll i EG:s koncentrations- och antitrustförfaranden samt öka objektiviteten och kvaliteten i kommissionens konkurrensförfaranden och de beslut dessa utmynnar i.
21. Berörda parter och tredje parts rättighet att höras är en etablerad princip i EG-rätten. Denna princip återkommer i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna såsom en del av allas rätt att få ”sina angelägenheter behandlade opartiskt, rättvist och inom skälig tid”. Det åligger förhørsombudet bl.a. att skydda denna rättighet under kommissionens konkurrensförfaranden.
22. Förhørsombudsbefattningen inrättades 1982. De ursprungliga ansvarsområdena inskränkte sig primärt till att arrangera och leda den muntliga utfrågningen i antitrustförfaranden – dvs. karteller och missbruk av dominerande ställning – och senare även i koncentrationsförfaranden. Förhørsombudet såg även till att kommissionen i utkastet till beslut i konkurrensärenden tog vederbörlig hänsyn till alla relevanta fakta vare sig dessa var positiva eller negativa för parterna i fråga. I sitt arbete bidrog förhørsombudet till att göra själva utfrågningen och alla eventuella därpå följande beslut mer objektiva. Detta mandat aktualiserades och utvidgades 1994 för att säkra skyddet av parternas rättigheter, i synnerhet konfidentialiteten vad gäller dokument och affärshemligheter och tillgången till kommissionens handlingar i ärendet.
23. I det nya mandat som antogs av kommissionen den 23 maj 2001 bibehålls dessa centrala delar av förhørsombudets funktioner. Dock har förhørsombudets roll stärkts och kompetensområdet har anpassats och konsoliderats mot bakgrund av förändringarna inom konkurrenslagstiftningen.
24. I synnerhet har insynen vid tillsättningarna av förhørsombuden utökats genom att de offentliggörs i Europeiska gemenskapernas officiella tidning. Om utnämningen upphör tillfälligt eller helt samt vid förflyttningar krävs dessutom ett motiverat beslut av kommissionen som också offentliggörs i Europeiska gemenskapernas officiella tidning. Förhørsombudets oberoende från generaldirektoratet för konkurrens har stärkts avsevärt genom att ombudet nu av administrativa skäl är knutet till den kommissionsledamot som särskilt ansvarar för konkurrensen och rapporterar direkt till honom och inte till generaldirektören vid GD Konkurrens, som tidigare var fallet.
25. Dessutom har förhørsombudets funktion även stärkts i själva beslutsprocessen. De högre tjänstemännen inom generaldirektoratet för konkurrens måste hålla förhørsombudet informerat under förfarandets gång fram till den tidpunkt då beslutsutkastet skall överlämnas till konkurrenskommissionären. Förhørsombudet kan lägga fram sina observationer till kommissionären i alla frågor som ingår i kommissionens

¹⁹ Beslut av den 23 maj 2001 om kompetensområdet för förhørsombudet i vissa konkurrensförfaranden, EGT L 162, 19.6.2001, s. 21.

²⁰ Beslut av den 12 december 1994 om kompetensområdet för förhørsombudet i konkurrensförfaranden inför kommissionen, EGT L 330, 21.12.1994, s. 67.

konkurrensförfaranden. Rent konkret måste förhørsombudets slutrapport, som författas på basis av beslutsutkastet till Rådgivande kommittén, nu alltid bifogas det utkast till beslut som lämnas till kommissionen så att kommissionen till fullo känner till all information om konkurrensförfarandet och hur parternas rätt att höras har respekterats. Rapporten kan modifieras om ändringar görs i beslutsutkastet innan detta antas. För att öka insynen i förfarandet måste slutrapporten tillsammans med beslutet även överlämnas till dem beslutet riktar sig till och vidare till medlemsstaterna och skall dessutom offentliggöras i Europeiska gemenskapernas officiella tidning samtidigt med beslutet.

26. Det nya mandatet utvidgar även förhørsombudets roll vad gäller de åtaganden att vidta korrigerande åtgärder som parterna föreslår vid förfaranden som inletts av kommissionen i samband med koncentrations- eller antitrustkontroll. Förhørsombudet kan rapportera om objektiviteten i alla utredningar som gjorts för att bedöma konkurrens effekterna av de föreslagna åtagandena.
27. I det nya mandatet behandlas även förhørsombudens befogenheter att bevilja eller avslå hemligstämpel vad gäller informationen som skall offentliggöras i Europeiska gemenskapernas officiella tidning. Detta gäller särskilt de offentliggjorda versionerna av kommissionens beslut i koncentrations- och antitrustärenden.
28. Den betydelse som parterna fäster vid procedurfrågor kommer tydligt fram i de mål som nyligen anhängiggjorts i förstainstansrätten och som resulterade i att ordföranden utfärdade ett beslut den 20 december 2001.²¹
29. Den 30 respektive 16 oktober utnämnde kommissionen Serge Durande och Karen Williams till förhørsombud.

²¹ Målen T-219/01 R, *Commerzbank AG*, och T-216/01R, *Reisebank AG*, liksom mål T-213/01 R, *Österreichische Postsparkasse AG*.

B – TILLÄMPNINGEN AV ARTIKLARNA 81, 82 OCH 86

1. ARTIKEL 81

1.1. Karteller

1.1.1. Ett rekordår för antikartellbeslut

30. Den prioriterade behandlingen av kartellärenden gav 2001 utslag i en rekordökning av antalet ärenden. Kommissionen fattade tio negativa formella beslut i ärendena gällande *grafitelektroder, natriumglukonat, SAS/Maersk, vitaminer, tyska banker, citronsyra, belgiska bryggerier, bryggerier i Luxemburg, zinkfosfat och självkopierande papper* och har också genom överenskommelser avslutat fem kartellärenden på bankområdet kopplade till införandet av euron.²² Vidare har kommissionen sänt meddelande om invändningar i flera andra ärenden, bl.a. ärendena *gipsplattor* och *GFU*²³.
31. Hemliga kartellavtal tillhör de allra allvarligaste sätten att inskränka konkurrensen. De leder till prishöjningar och minskad valfrihet för konsumenterna. De har också negativa effekter på EU:s hela näringsliv eftersom de tvingar upp EU-företagens kostnader för tjänster, varor och råvaror från leverantörer som deltar i dessa kartellbildningar. På längre sikt undergräver dessa metoder EU-näringslivets övergripande konkurrenskraft.
32. Det är därför som de centrala målsättningarna för kommissionens konkurrenspolitik från första början varit att upptäcka, beivra och bestraffa hemliga kartellavtal. En fingervisning om hur viktigt kommissionen anser detta arbete vara, ger den 1998 bildade kartellenheten som särskilt ägnar sig åt dessa frågor, även om andra enheter också kan delta i arbetet. I och med rådets kommande förordning, som skall ersätta förordning 17 om antitrustförfaranden, hamnar själva tyngdpunkten i EG:s konkurrenspolitik på att övervaka marknaderna och bekämpa hemliga konkurrens-hämmande metoder. Det är med tanke på detta som generaldirektoratets resurser avsevärt förstärkts sedan flera år och arbetsmetoderna i grunden omorganiserats.
33. Att upptäcka, beivra och bestraffa hemliga kartellavtal är ett ständigt arbete för konkurrensmyndigheterna. Den växande globaliseringen i handelsutbytet innebär att det finns hemliga avtal som sträcker sig utan för EU:s gränser och som ibland sluts utanför EU:s territorium. Spridningen av den nya informations- och kommunikationstekniken gör det svårare att få tag på bevis för dessa avtal. Slutligen leder den intensifierade kampen mot kartellbildningar, inom och utom EU, till att de metoder som används blir alltmer sofistikerade.
34. Omarbetningen av förordning 17, som f.n. diskuteras i rådet, är av vital betydelse för att kommissionen skall vara i stånd att hela tiden effektivisera sitt arbete med att motverka hemliga affärsmetoder. I synnerhet är de utökade utrednings-befogenheterna och då särskilt möjligheten att göra inspektioner i bostäder,

²² Se nedan 1.1.2.

²³ Pressmeddelandena Memo/01/149, 24.4.2001 och IP/01/830, 13.6.2001.

oumbärliga för att anpassa kommissionens kamp mot karteller till de affärsmetoder som använts och som blir mer och mer komplicerade.

35. Kommissionen har också av samma skäl åtagit sig att omarbета meddelandet om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden.
36. Kommissionen antog ett första meddelande om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden 1996²⁴ i syfte att effektivisera möjligheterna att både upptäcka och handlägga kartellärenden. Meddelandet är ett kraftfullt vapen i händerna på de utredningsansvariga och belönar företag som samarbetar med kommissionen. I meddelandet erkänns svårigheterna med att skaffa fram tillförlitliga bevis om hemliga karteller i allt mer komplicerade affärsmiljöer.
37. Efter fem års tillämpning spelar meddelandet en viktig roll i arbetet med att genomdriva konkurrensreglerna och motverka kartellbildningar och har åberopats av företag i många ärenden som behandlats sedan juli 1996. Hittills har meddelandet tillämpats i 16 av kommissionens slutgiltiga beslut: *Legeringspåslag*²⁵, *British Sugar*²⁶, *Fjärrvärmerör*²⁷, *Grekiska färjor*²⁸, *Sömlösa stålrör*²⁹, *Lysin*³⁰, *SAS/Maersk Air*³¹, *Grafitielektroder*³², *Natriumglukonat*³³, *Vitaminer*³⁴, *Belgiska bryggerier*³⁵, *bryggerier i Luxemburg*³⁶, *Citronsyra*³⁷, *Tyska banker*³⁸, *Zinkfosfat*³⁹ och *Självkopierande papper*⁴⁰.
38. Erfarenheterna visar dock hittills att meddelandet skulle vara än mer effektivt om det vore mer överblickbart och om villkoren för att få nedsättningar av böter vore tydligare. Meddelandet skulle även förbättras om nivån på nedsättningen av böterna överensstämde mer med värdet på företagens bidrag till att fastställa överträdelsen.
39. Därför beslöt kommissionen att efter fem års tillämpning se över meddelandet om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden med sikte på att ytterligare förbättra det och maximera kommissionens förmåga att upptäcka och framgångsrikt beivra kartellbildningar. I utkastet till ett nytt meddelande, som offentliggjordes den 21 juli⁴¹ togs dessa frågor upp, och ett nytt meddelande om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden kan eventuellt antas år 2002.

²⁴ EGT C 207, 18.7. 1996, s. 4.

²⁵ EGT L 100, 1.4.1998.

²⁶ EGT L 76, 22.3.1999.

²⁷ EGT L 24, 30.1.1999.

²⁸ EGT L 109, 27.4.1999.

²⁹ Ej offentliggjord.

³⁰ EGT L 152, 7.6.2001.

³¹ Ärendena COMP/D2/37.444 och COMP/D2/37.386, EGT L 265, 5.10.2001.

³² Ärende COMP/36.490, IP/01/1010, 18.7.2001.

³³ Ärende COMP/36.756, IP/01/1355, 20.10.2001.

³⁴ Ärende COMP/37.512, IP/01/1625, 21.11.2001.

³⁵ Ärende COMP/37.614, Pressmeddelande IP/01/1739.

³⁶ Ärende COMP/37.800, Pressmeddelande IP/01/1740, 5.12.2001.

³⁷ Ärende COMP/36.604, IP/01/1743, 5.12.2001.

³⁸ Ärende COMP/37.919, IP/01/1796, 11.12.2001.

³⁹ Ärende COMP/37.027, IP/01/1797, 11.12.2001.

⁴⁰ Ärende COMP/36.212, IP/01/1892, 20.12.2001.

⁴¹ EGT C 205, 21.7.2001, s. 18.

1.1.2. Kartellbeslut år 2001

Grafitelektroder⁴²

40. Den 18 juli ålade kommissionen det tyska företaget SGL Carbon AG och det amerikanska företaget UCAR International samt sex andra företag att betala böter på sammanlagt 218,8 miljoner euro för att ha slutit prisöverenskommelser och delat upp marknaden för grafitelektroder. Efter en omfattande undersökning som inleddes 1997 fann kommissionen att företagen deltagit i en världsomspännande kartell under större delen av 1990-talet. Kommissionen betecknade företagens agerande som en ”mycket allvarlig” överträdelse av EG:s konkurrensregler.
41. Grafitelektroder är keramikinfattade grafitstavar som främst används vid produktion av stål i ljusbågsugnar, även kallade ”mini-mills”.
42. Det är viktigt att notera att detta är första gången kommissionen beviljat en stor nedsättning av böterna (70 %) med stöd av kommissionens meddelande om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden. Showa Denko tillerkändes denna nedsättning eftersom detta företag först började samarbeta med kommissionen och lämnade avgörande bevis om kartellen.

SAS/Maersk⁴³

43. Den 18 juli beslöt kommissionen att ålägga de skandinaviska flygbolagen SAS och Maersk Air att betala böter på 39,375 miljoner euro respektive 13,125 miljoner euro för ett hemligt marknadsuppdelningsavtal. Avtalet gjorde att SAS fick monopol på linjen Köpenhamn-Stockholm med negativa verkningar för över en miljon passagerare som varje år flyger denna rutt och att övriga linjer till och från Danmark delades upp⁴⁴.
44. SAS och Maersk Air hade anmält ett samarbetsavtal, som huvudsakligen avsåg gemensamma linjebeteckningar och flygbonusprogram. Under den preliminära undersökningen framgick det att Maersk Air vid ikraftträdandet av samarbetsavtalet lagt ner sin trafik på linjen Köpenhamn-Stockholm där bolaget dittills konkurrerat med SAS. SAS verkade samtidigt ha slutat att flyga på linjen Köpenhamn-Venedig medan Maersk Air inledde trafik på denna linje och vidare verkade SAS ha lagt ner sin trafik på linjen Billund-Frankfurt, vilket innebar att Maersk Air - den tidigare konkurrenten på denna linje - blev ensam kvar.
45. Dessa oanmälda nyupptagna och nedlagda linjer utgjorde en del av ett vidare marknadsuppdelningsavtal som inkluderade en övergripande icke-konkurrensklausul som omfattade parternas framtida trafik dels på de internationella linjerna till/från Danmark och dels på de danska inrikeslinjerna.
46. Uppdelningen av marknaden upptäcktes vid ett inspektionsbesök. Inspektionerna utfördes i juni 2000 i nära samarbete med de nationella konkurrensmyndigheterna i Sverige och Danmark.

⁴² Ärende COMP/36.490, IP/01/1010, 18.7.2001.

⁴³ Ärendena COMP/D2/37.444 och COMP/D2/37.386, EGT L 265, 5.10.2001.

⁴⁴ SAS överklagade bötessumman i beslutet till förstainstansrätten den 3 oktober 2001 (T-241/01).

47. Till följd av beslutet återställdes konkurrensen mellan SAS och Maersk Air, de två största bolagen som flyger till och från Danmark, till alla kunders fromma.

*Natriumglukonat*⁴⁵

48. Den 2 oktober 2001 ålade kommissionen Archer Daniels Midland Company Inc., Akzo Nobel N.V, Avebe B.A., Fujisawa Pharmaceutical Company Ltd., Jungbunzlauer AG och Roquette Frères S.A. att betala böter på sammanlagt 57,53 miljoner euro för att ha slutit prisöverenskommelser och delat upp marknaden för natriumglukonat. Kommissionen betecknade företagens agerande som en ”mycket allvarlig” överträdelse av EG:s och EES konkurrensregler.
49. Efter en undersökning som inleddes 1997 fastställde kommissionen att företagen deltagit i en världsomspännande kartell mellan 1987 och 1995. Kartellavtalen verkställdes med hjälp av en nära övervakning av försäljningen, regelbundna multi- och bilaterala möten samt införandet av ett kompensationssystem. Under hela perioden samlade kommissionen bevis om över 25 kartellmöten.
50. Natriumglukonat är en kemikalie som används för att rengöra metall och glas, t.ex. vid flasktvätt, rengöring av redskap och färgborttagning och även som tillsatsämne i livsmedel samt olika andra kemiska tillämpningar.
51. Kommissionen beviljade för första gången en stor sänkning av böterna i enlighet med avsnitt B i kommissionens meddelande om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden. Fujisawa fick sina böter nedsatta med 80 % eftersom företaget var först med att lämna avgörande bevis om kartellen innan kommissionen påbörjat undersökningen efter att ha beslutat om detta. Kommissionen gav inte Fujisawa någon 100-procentig nedsättning av böterna, vilket är möjligt enligt avsnitt B i meddelandet, eftersom Fujisawa tog kontakt med kommissionen först sedan företaget fått en begäran om information. Denna ovillighet att spontant lämna all information och innan undersökningen påbörjats togs med i beräkningen.

*Vitaminer*⁴⁶

52. Den 21 november fattade kommissionen ett beslut i enlighet med artikel 81 i fördraget och artikel 53 i EES-avtalet om att tretton tillverkare av vitamin A, E, B1, B2, B5, B6, C, D3, H, folsyra, betakaroten och karotenoider deltagit i karteller för var och en av dessa produkter, dvs. tolv skilda separata överträdelser.
53. Kommissionen ålade åtta företag att betala böter på sammanlagt 855,23 miljoner euro för att ha slutit prisöverenskommelser för åtta olika produkter och fördelat försäljningskvoter för dessa. Preskriptionstiden för böter⁴⁷ hade löpt ut för överträdelsen gällande vitaminerna B1, B6, H och folsyra, varför kommissionen fick avstå från att bötfälla företagen för deras inblandning i dessa karteller. Vart och ett av dessa avtal utgjorde en mycket allvarlig överträdelse av gemenskapens konkurrensregler och motiverade de totalt sett höga böter som utdömdes.

⁴⁵ Ärende COMP/36.756; IP/01/1355, 20.10.2001.

⁴⁶ Ärende COMP/37.512; IP/01/1625, 21.11.2001.

⁴⁷ Rådets förordning (EEC) nr 2988/74 av den 26 november 1974 om preskriptionstider i fråga om förfaranden och verkställande av påföljder enligt Europeiska ekonomiska gemenskapens transport- och konkurrensregler.

54. Ett slående drag i denna grupp av överträdelser var den centrala roll som spelades av Hoffmann-La Roche och BASF, de två huvudsakliga vitamintillverkarna, i praktiskt taget varenda kartell, medan de övriga aktörerna bara var inblandade i ett begränsat antal vitaminprodukter.
55. Deltagarna i var och en av kartellerna slöt prisöverenskommelser för de olika vitaminprodukterna, fördelade försäljningskvoter, enades om och genomförde prishöjningar och tillkännagav priser i enlighet med sina avtal. De inrättade även ett system för att övervaka och genomdriva sina avtal och deltog i regelbundna möten för att verkställa sina planer. Förfaringssättet för de olika kartellerna var väsentligen detsamma. Mot bakgrund av kontinuiteten och likheterna i metodiken fann kommissionen för gott att i ett och samma förfarande behandla och fatta beslut om hela den grupp av avtal som berörde de olika vitaminerna.

*Citronsyra*⁴⁸

56. Den 5 december beslöt kommissionen att ålägga fem företag som tillverkar citronsyra att betala böter på sammanlagt 135,22 miljoner euro.
57. Genom kommissionens utredning fastslogs att de fem tillverkarna mellan 1991 och 1995 deltagit i en världsomspännande hemlig kartellbildning som gjorde det möjligt för dem att sluta prisöverenskommelser och dela upp marknaden för citronsyra. Överenskommelsen utgör en mycket allvarlig överträdelse av artikel 81 i EG-avtalet och artikel 53 i EES-avtalet, vilket motiverar de höga bötesbeloppen.

*Belgiska bryggerier*⁴⁹

58. Den 5 december 2001 ålade kommissionen fem företag att betala böter på sammanlagt 91,655 miljoner euro för att ha deltagit i två skilda hemliga karteller på den belgiska ölmarknaden.
59. I den första kartellen ingick dels Interbrew och dels Alken-Maes och Danone (Alken-Maes moderbolag vid denna tid). Interbrew och Alken-Maes/Danone, som är det största respektive näst största bryggeriföretaget på marknaden, enades om en allmän nonaggressionspakt, att fördela kunderna inom hotell- och restaurangbranschen, prisöverenskommelser i detaljhandeln, begränsningar av investeringar och reklam inom hotell- och restaurangbranschen, en ny prisstruktur (hotell- och restaurangbranschen och detaljhandeln) och ett system med detaljerat månatligt utbyte av information om försäljningsvolymerna (hotell- och restaurangbranschen och detaljhandeln). Kartellen ägde bestånd från 1993 till 1998. De verkställande direktörerna och andra personer i höga befattningar möttes regelbundet för att initiera och övervaka dessa avtal. Kommissionen ansåg överträdelsen vara ”mycket allvarlig”. Vid fastställelsen av böterna beaktade kommissionen även att Danone hade begått liknande överträdelser av artikel 81 tidigare.⁵⁰
60. Den andra kartellen gällde legotillverkningsöl i Belgien. Det gäller öl som stormarknaderna beställer från bryggerierna, men säljer med egen etikett. Under

⁴⁸ Ärende COMP/36.604; IP/01/1743, 5.12.2001.

⁴⁹ Ärende COMP/37.614, Pressmeddelande IP/01/1739, 5.12.2001.

⁵⁰ Kommissionens beslut av den 23 juli 1984 (*Flat glass*) och kommissionens beslut av den 15 maj 1974 (*Flat glass*).

perioden från oktober 1997 fram till juli 1998 möttes Interbrew, Alken-Maes, Haacht och Martens fyra gånger för att diskutera marknaden för legotillverkningsöl i Belgien i allmänhet och priser och kunder i synnerhet. Under dessa möten utbytte de fyra bryggeriföretagen även affärsinformation. Denna kartellbildning ansågs vara en ”allvarlig” överträdelse.

*Bryggerier i Luxemburg*⁵¹

61. Den 5 december ålade kommissionen tre luxemburgska bryggerier, Brasserie Bofferding, Brasserie Battin och Brasserie de Wiltz att betala böter på sammanlagt 448 000 euro för deltagande i ett marknadsuppdelningsavtal inom hotell- och restaurangbranschen i Luxemburg. Ett fjärde bryggeri, Brasserie de Luxembourg, ett dotterbolag till Interbrew, slapp betala böter eftersom företaget avslöjade kartellen för kommissionen och uppfyllde alla övriga villkor i avsnitt B i kommissionens meddelande om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden.
62. Bryggeriföretagen gick skriftligen med på att respektera varandras exklusiva inköpsavtal med kunder inom hotell- och restaurangbranschen, liksom åtgärder för att begränsa utländska bryggeriföretags möjligheter att komma in på den luxemburgska hotell- och restaurangbranschen. Avtalet gällde från 1985 till 2000. Det ansågs vara en ”allvarlig” överträdelse.

*Zinkfosfat*⁵²

63. Den 11 december ålade kommissionen sex företag, som tillverkar eller tidigare tillverkat zinkfosfat, att betala böter på sammanlagt 11,95 miljoner euro. Genom kommissionens utredning fastslogs att de sex tillverkarna mellan 1994 och 1998 deltagit i en kartell som omfattade hela EES och som gjorde det möjligt för dem att sluta prisöverenskommelser och att dela upp sin 90-procentiga andel av marknaden för zinkfosfat, ett pigment som motverkar rostning och som används för framställning av industrifärger. Överenskommelsen utgjorde i sig en mycket allvarlig överträdelse av artikel 81 i EG-avtalet och artikel 53 i EES-avtalet.

Uppgörelser om bankavgifter för växling av valutor från euroområdet samt ärendet gällande tyska banker⁵³

64. Kort efter eurons tillblivelse den 1 januari 1999 mottog kommissionen (GD Inre marknaden) klagomål om att växlingsavgiften för mynt och sedlar från euroområdet låg kvar på en hög nivå. Kommissionen gjorde flera oaviserade inspektioner hos olika banker och begärde information av de flesta bankerna inom euroområdet. Kommissionen säkrade bevis som indikerade att vissa nationella grupper av banker kan ha stått i maskopi med varandra för att bibehålla växlingsavgifterna på vissa nivåer för att minimera förlusterna på grund av införandet av euron. Med detta underlag inledde kommissionen förfaranden under 2000 mot ett stort antal banker och växlingskontor i sju medlemsstater (Österrike, Belgien, Finland, Tyskland, Irland, Nederländerna och Portugal).

⁵¹ Ärende COMP/37.800, Pressmeddelande IP/01/1740, 5.12.2001.

⁵² Ärende COMP/37.027, IP/01/1797, 11.12.2001.

⁵³ Ärende COMP/37.919, IP/01/1796, 11.12.2001.

65. Flera banker tog dock initiativ till att lägga fram unilaterala förslag till kommissionen om att: 1) avsevärt sänka avgifterna för växling av gamla sedlar från euroområdet och 2) avskaffa alla dessa avgifter senast i oktober 2001, åtminstone vid köp-transaktioner från kontoinnehavare.
66. Med hänsyn till den exceptionella omständigheten att marknaden i fråga försvinner och de omedelbara fördelarna för kunderna genom dessa förslag, som avviker helt från de påstådda hemliga avtalen, beslöt kommissionen att avsluta kartell-förfarandena mot över 50 banker i Belgien, Finland, Irland, Nederländerna, Portugal och mot vissa banker i Tyskland⁵⁴.
67. Den 12 december ålade kommissionen fem tyska banker att betala böter på sammanlagt 100,8 miljoner euro för att ha slutit ett avtal om en avgift på omkring 3 % för inköp och försäljning av sedlar från euroområdet under den treåriga övergångsperioden som började den 1 januari 1999.
68. Det österrikiska ärendet kommer att granskas i samband med en större kartell i den österrikiska banksektorn som för närvarande är under undersökning.

*Självkopierande papper*⁵⁵

69. Den 20 december beslöt kommissionen att ålägga tio företag som tillverkar självkopierande papper att betala böter på sammanlagt 313,69 miljoner euro.
70. Genom kommissionens utredning fastslogs att tillverkarna mellan 1992 och 1995 deltagit i en kartell som omfattade EU och som avsåg att förbättra lönsamheten för deltagarna genom gemensamma prishöjningar. Överenskommelsen utgjorde i sig en mycket allvarlig överträdelse av artikel 81 i EG-avtalet och artikel 53 i EES-avtalet, vilket motiverar det höga bötesbeloppet, särskilt böterna på 184,27 miljoner euro för Arjo Wiggins Appleton, den störste tillverkaren och kartellens tillskyndare. Sappi slapp helt att betala böter för sin medverkan i kartellen eftersom företaget var först med att samarbeta med kommissionen och lämna avgörande bevis om kartellbildningen.

Domstolens utslag i målet om British Sugar

71. I ett beslut av den 14 oktober 1998 ålade kommissionen sockertillverkarna British Sugar och Tate&Lyle och sockergrossisterna Napier Brown och James Budgett att betala böter efter en överträdelse av artikel 81.1 i EG-fördraget bestående av att parterna samordnat sin prisstrategi för marknaden för vitt strösocker i Storbritannien⁵⁶.
72. Efter överklagan av tre av parterna fastställde förstainstansrätten i sin dom av den 12 juli 2001⁵⁷ kommissionens beslut i dess helhet, med undantag för en nedsättning av böterna för företaget Tate&Lyle. Förstainstansrätten godtog inte de olika argument

⁵⁴ IP/01/1159, 31.7.2001

⁵⁵ Ärende COMP/36.212, IP/01/1892, 20.12.2001.

⁵⁶ För en uttömmande beskrivning av beslutet se 28:e rapporten om konkurrenspolitiken 1998, s. 138-140.

⁵⁷ Förenade målen T-202/98, T-204/98, T-207/98 *Tate&Lyle, British Sugar, Napier Brown mot kommissionen*.

med vilka parterna försökte visa att någon överträdelse inte förekommit och att deras agerande inte hade kunnat påverka handeln mellan medlemsstaterna.

73. Beträffande de utdömda böterna anslöt sig förstainstansrätten till kommissionens slutsatser om att överträdelsen borde klassificeras som allvarlig, hur länge den varat, att den var avsiktlig samt bedömningen av de försvårande och förmildrande omständigheterna. När rätten granskade den förmånliga behandlingen, ifrågasattes inte principerna i kommissionens gällande meddelande om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden⁵⁸. Rätten ansåg dock att kommissionen felaktigt menat att Tate&Lyles samarbete inte var löpande och fullständigt i den mening som avses i punkt B d i meddelandet. Rätten gjorde därför bruk av sin obegränsade behörighet⁵⁹ och omprövade fakta kring Tate&Lyles samarbete, vilket ledde till att böterna nedsattes ytterligare från 50 % till 60 %.
74. British Sugar har sedermera överklagat förstainstansrättens dom till EG-domstolen⁶⁰.

2. ARTIKLARN 82 OCH 86

2.1. Artikel 82 – Företag i dominerande ställning

75. Artikel 82 förbjuder företag som dominerar en viss marknad att missbruka denna sin ställning till förfång för tredje part. Missbruket kan t.ex. bestå av produktionsbegränsningar, alltför höga, diskriminerande eller alltför låga priser, försäljning med kopplingsförbehåll eller andra affärsmetoder som inte följer principen om ekonomisk effektivitet. Sådana metoder inverkar negativt på konkurrensen; de används av företag vars marknadsinflytande sätter dem i stånd att isolera sig själva från konkurrenstrycket och undanröja sina konkurrenter utan att nämnvärt skada sig själva eller att effektivt blockera tillgången till marknaden för nykomlingar.
76. År 2001 utdömde kommissionen böter i fyra artikel 82-ärenden. I återstoden av de undersökta ärendena godtog kommissionen de av företagen erbjudna åtagandena eller avtalsändringarna som satte stopp för missbruket. De ärenden som undersöktes, inskränkte sig inte till vissa specifika sektorer och gällde bl.a. postsektorn och bilindustrin.

*Deutsche Post AG I*⁶¹

77. Den 20 mars fattade kommissionen sitt första artikel 82-beslut inom postsektorn. I beslutet befanns tyska postverket, Deutsche Post AG, ha missbrukat sin dominerande ställning på marknaden för företagspaketjänster genom att ge trohetsrabatter och underprissätta sina tjänster. Deutsche Post ålades att betala böter på 24 miljoner euro. Se avsnitt I.C.2.2.

*Deutsche Post AG II*⁶²

⁵⁸ EGT C 207, 18.7.1996, s. 4.

⁵⁹ Se artikel 229 i EG-fördraget, artikel 17 i förordning 17 från 1962.

⁶⁰ Mål C-359/01 P.

⁶¹ Ärende COMP/C1/35.141.

⁶² Ärende COMP/C1/36.915.

78. Ett annat beslut inom postsektorn, även denna gång avseende Deutsche Post AG, fattades den 25 juli. Se avsnitt I.C.2.2.

*Duales System Deutschland (DSD)*⁶³

79. Den 20 april fann kommissionen att DSD, det företag som skapade varumärket ”Grüne Punkt”, missbrukat sin dominerande ställning på marknaden för organisering av uppsamling och återvinning av förpackningar i Tyskland. DSD är det enda företag i Tyskland som driver ett heltäckande system för uppsamling och återvinning av förpackningar. Kommissionen invände mot en bestämmelse i varumärkesavtalet mellan DSD och dess kunder som tvingade kunderna att betala avgifter som kalkylerades på volymen förpackningar med ”Grüne Punkt”-varumärket, snarare än avgifter som byggde på volymen av förpackningar för vilka DSD faktiskt tillhandahöll sina uppsamlings- och återvinningstjänster. Denna bestämmelse stred mot artikel 82 eftersom den tvingade kunderna att betala för tjänster som inte tillhandahölls och förhindrade konkurrenter från att ta sig in på marknaden.

Faktaruta 3: Konkurrenspolitik på området förpackningsavfall

När medlemsstaterna införlivar EG:s miljölagstiftning i sin egen lagstiftning sätter de upp mål för återvinning och materialåtervinning av förpackningsavfall enligt principen om att förorenaren betalar. Medlemsstaternas lagar och förordningar fastställer ramen för näringslivet, som sedan skapar olika system för uppsamling och återvinning av förpackningar. I de s.k. heltäckande systemen, exempelvis sådana som kommissionen nyligen granskat, finns avtalsmässiga relationer mellan företaget som driver systemet och tillverkarna/distributörerna av förpackade varor, uppsamlingsföretagen och garanti-/ återvinningsföretagen.

Kommissionen försöker generellt agera i konsumenternas intresse. Kommissionens syfte är att se till att de nya marknader som skapats inom denna sektor är öppna för konkurrens, samtidigt som ett fullgott miljöskydd bibehålls. Tjänsterna skall på samma gång tillhandahållas till bästa möjliga pris. Kommissionen fattade flera formella beslut och utfärdade administrativa skrivelser år 2001 (två beslut i ärendet *Duales System Deutschland*⁶⁴, ett beslut i ärendet *Eco Emballages*⁶⁵, administrativa skrivelser i ärendena gällande *Pro Europe*⁶⁶, *returpack-PET*⁶⁷, *returpack Aluminium*⁶⁸ och *returglas*⁶⁹) där de grundläggande konkurrensprinciperna fastlades som sådana system måste överensstämja med. Dessa är kortfattat:

a) *Företagens valmöjligheter*: Kommissionen menar att företag som måste återvinna sitt avfall bör kunna välja mellan flera system eller andra sätt att följa reglerna. Syftet är att säkra deras frihet att låta bli att teckna avtal med det dominerande systemet eller att endast göra det för en del av sina förpackningar. Med hänsyn till den mycket starka ställningen på marknaden som innehas av de redan existerande systemen är det av yttersta vikt för konkurrensen att tillgången till marknaden är obegränsad för de alternativa aktörerna. Syftet är även att möjlig-

⁶³ Ärende COMP/34.493; IP/01/584.

⁶⁴ Ärende COMP/D3/34.493, beslut av den 20 april 2001, EGT L 166, 26.6.2001, s.1; beslut av den 17 september 2001, EGT L 319, 4.12.2001, s.1.

⁶⁵ Ärende COMP/D3/34.950, beslut av den 15 juni 2001, EGT L 233, 31.8.2001, s.37.

⁶⁶ Ärende COMP/D3/38.051.

⁶⁷ Ärendena COMP/D3/35.656 och COMP/D3/37.224.

⁶⁸ Ärende COMP/D3/35.658.

⁶⁹ Ärende COMP/D3/35.669.

göra en utveckling av nya typer av verksamheter på förpackningsåtervinningsområdet och sålunda avlägsna hindren för egenhantering och andra enskilda lösningar. Kommissionen godtar därför inte missbruk som konsoliderar en existerande aktörs dominerande ställning.

b) Inga omotiverade ensamrättsavtal: Vid kommissionens bedömningar av konkurrensbegränsningar inom sektorn för förpackningsavfallsåtervinning beaktas särskilt avtalens räckvidd och längden på dem. Kommissionen är i allmänhet kritisk mot alla typer av ensamrättsavtal som saknar en solid och övertygande ekonomiskt berättigande.

c) Obegränsad tillgång till uppsamlingsinfrastrukturen: Ett av kännetecknen för marknaden för uppsamling och sortering av hushållens förpackningsavfall är att det ofta i praktiken är mycket svårt att dubblera den befintliga uppsamlingsinfrastrukturen. Det vore besvärligt för hushållen att använda skilda kärl för olika uppsamlingssystem för samma material och detta skulle inte vara en lönsam lösning. Därför anser kommissionen att det är en förutsättning för att det i praktiken skall kunna uppstå konkurrens att uppsamlingsföretagen delar på uppsamlingsfaciliteterna.

d) Fri marknadsföring av returråvaror: Uppsamlingsföretagens marknadsföring av returråvaror bör även vara så fri som möjligt samtidigt som man ser till att materialet slussas genom lämpliga upparbetningskanaler. Insamlat och sorterat förpackningsmaterial kan återanvändas som en returråvara för olika nya produkter.

Kommissionen kommer att tillämpa de principer som nämns ovan också i pågående och framtida ärenden. Konsumenterna får direkta fördelar av tillämpningen av dessa policy-principer, eftersom konkurrensen på de relevanta marknaderna för förpackningsavfallsåtervinning förväntas minska det pris som kunderna ytterst betalar för produkter som hamnar i återvinningssystemen.

*Michelin*⁷⁰

80. Den 20 juni beslöt kommissionen att ålägga den franska däcktillverkaren Michelin att betala böter på 19,76 miljoner euro för missbruk av dominerande ställning på den franska marknaden för regummerade däck och utbytesdäck för tunga fordon. Genom kommissionens undersökning fastslogs att Michelin 1990-1998 haft ett komplicerat system av rabatter, bonusar och kommersiella avtal som band försäljarna att ha Michelin som sin leverantör och därigenom på ett konstgjort sätt stängde ute Michelins konkurrenter från marknaden. De höga böterna återspeglade att överträdelsen var allvarlig och pågick länge samt att Michelin gjort sig skyldig till en tidigare liknande överträdelse.

*IMS Health*⁷¹

81. Den 3 juli fattade kommissionen beslut om interimistiska åtgärder mot IMS Health (USA), världsledande när det gäller insamling av uppgifter om läkemedelsförsäljning och ordinationer, och ålade företaget att bevilja licens för sin ”struktur om 1 860 block”, som delar upp Tyskland i 1 860 försäljningszoner eller ”block”. Kommissionen ansåg att IMS' vägran att bevilja licens för användning av strukturen, som enligt kommissionens förmenande de facto blivit standard i den tyska läkemedelsindustrin, utgjorde ett prima facie missbruk av dominerande ställning.

⁷⁰ Ärende COMP/36.041; IP/01/873.

⁷¹ Ärende COMP/38.044 *IMS Health/NDC*, beslut av den 3 juli 2001, EGT L 59, 28.2.2002.

Företagets vägran förhindrade potentiella nykomlingar på marknaden för läkemedelsförsäljningsuppgifter och skulle sannolikt förorsaka allvarlig och irreparabel skada på IMS' nuvarande konkurrenter NDC Health (USA) och AzyX Geopharma Services (Belgien). Sedan IMS yrkat på interimistiska åtgärder beslutade ordföranden i förstainstansrätten den 26 oktober om uppskov med verkställigheten av kommissionens beslut i avvaktan på en slutlig dom i den pågående talan om ogiltigförklaring.⁷² NDC Health överklagade ordförandens beslut den 12 december.

*De Post/la Poste (Belgien)*⁷³

82. Den 5 december fann kommissionen att belgiska posten De Post/la Poste hade missbrukat sin dominerande ställning genom att till förmånstaxan för den generella brevpостtjänsten koppla ett ytterligare avtal som täcker en ny B2B-posttjänst (*business-to-business*). Företaget ålades att betala böter på 2,5 miljoner euro. Se avsnitt I.C.2.2.

2.2. Artikel 86.1 i förening med artikel 82 – Offentliga företag/företag med särskilda eller exklusiva rättigheter och med dominerande ställning

83. Enligt artikel 86 i EG-fördraget är konkurrensreglerna också tillämpliga på offentliga företag och företag som av medlemsstaterna beviljats särskilda eller exklusiva rättigheter. Medlemsstaterna får inte vidta eller bibehålla regler avseende sådana företag som strider mot konkurrensreglerna.

*La Poste (Frankrike)*⁷⁴

84. Den 23 oktober fattade kommissionen ett beslut om tillsynen av relationerna mellan det franska bolaget La Poste och företag som specialiserat sig på att förbereda försändelser. Kommissionen upptäckte en intressekonflikt i relationerna mellan franska postverket och privata massbrevhanteringsföretag som består i att franska postverket både konkurrerar med dessa företag och, med tanke på sitt postmonopol, oundvikligen är deras partner. Kommissionen anser att denna intressekonflikt lockar postverket att missbruka sin dominerande ställning. Eftersom fransk lagstiftning inte stadgar om någon tillräckligt effektiv eller oberoende tillsyn för att neutralisera denna intressekonflikt ansåg kommissionen att franska staten brutit mot artikel 86.1 jämförd med artikel 82 i EG-fördraget.

⁷² Mål T-184/01 R. Ordföranden fann att IMS:s typ av missbruk inte kunde anses vara otvetydigt enligt gällande konkurrensregler, att det fanns risk för att IMS skulle lida allvarlig och irreparabel skada om företaget tvingades att bevilja licens till sina konkurrenter och att en vägning av alla de olika intressena i ärendet ledde till att beslutet ogiltigförklarades.

⁷³ Ärende COMP/C1/37.859, EGT L 61, 2.3.2002.

⁷⁴ Ärende COMP/C1/37.133.

C – KONKURRENSUTVECKLINGEN I OLIKA SEKTORER

1. ENERGI: LIBERALISERINGEN AV EL- OCH GASSEKTORN

85. År 2001 skedde en viktig förändring inom EU:s energisektor (el och gas), som för närvarande genomgår en liberaliseringsprocess. Omstruktureringen av EU:s energiindustri fortsatte. Energikonsumenterna började kunna dra nytta av liberaliseringen i större skala och många utnyttjade de nya möjligheterna att byta leverantörer. Ny lagstiftning föreslogs för att påskynda liberaliseringen. Och sist men inte minst vidtogs ett antal kompletterande åtgärder för att säkra att liberaliseringen verkligen får genomslag ekonomiskt.
86. Liberaliseringen tvingar marknadsaktörerna att anpassa sig till den nya ekonomiska verkligheten. Enligt kommissionen gör liberaliseringen att energibolagen måste effektivisera (rationaliseringar) och förbättra sina tjänster till konsumenterna. Samtidigt skapas nya marknadsmöjligheter för energibolagen. De kan utvidga det geografiska området för sin verksamhet och bli multinationella. Vidare kan de ge sig in på nya produktmarknader och bli flerproduktföretag. Under 2001 bestyrktes att en omstrukturering av EU:s energisektor är på gång som leder till fler och fler koncentrationer, varvid stordrifts- och samordningsfördelarna är de främsta drivkrafterna. Det bästa exemplet år 2001 var EDF:s förvärvspolicy i Spanien, Italien och Storbritannien liksom det tyska elbolaget EON:s förvärv av aktiemajoriteten i det tyska gasbolaget Ruhrgas. I de fall kommissionen haft befogenheter att pröva dessa koncentrationer enligt koncentrationsförordningen⁷⁵ har det konstaterats att de inte skapar eller stärker någon dominerande ställning på energimarknaderna.
87. Det yttersta målet för liberaliseringspolitiken – ur konkurrensperspektiv – är att ge konsumenterna en större valfrihet mellan olika leverantörer, som i sin tur konkurrerar mot varandra med priser och tjänster. Konsumenterna – särskilt i de länder som valt att öppna sina marknader mer än minimikraven i EU:s el- och gasdirektiv – har redan i dag nytta av liberaliseringsprocessen. Sålunda har elpriserna på EG-nivå (exklusive moms och energiskatter) till stora industrianvändare sjunkit sedan liberaliseringspolitiken påbörjades, givetvis med vissa skillnader mellan olika medlemsstater. Vissa indikationer verkar också finnas för att priserna konvergerar mellan medlemsstaterna⁷⁶. För gassektorn är situationen något annorlunda med hänsyn till att gas i stor utsträckning importeras genom långtidsavtal och att de kontinentaleuropeiska priserna i dessa avtal generellt är kopplade till oljepriserna. Ökningen av oljepriserna har därför även medfört en prisökning för gas under det senaste året. På medellång och lång sikt förväntas dock gashandelscenter komma att utvecklas även i Kontinentaleuropa vilket skulle leda till större likviditet och mer kortfristig handel. Detta kommer att ge marknadsaktörerna ett nytt referenspris, som skulle kunna ersätta kopplingen till oljepriset och sålunda underlätta prisförhandlingarna.

⁷⁵ EON:s förvärv av en majoritetsandel av aktierna i Ruhrgas behandlas av tyska Bundeskartellamt.

⁷⁶ Kommissionens arbetsdokument: Första rapporten om genomförandet av den inre gas- och elmarknaden, SEK(2001)1957, 3.12.2001, s. 23.

1.1. Kommissionens förslag om fullbordandet av EU:s el- och gasmarknader

88. Den ur lagstiftningsmässig synpunkt viktigaste förändringen 2001 var kommissionens förslag till nytt direktiv som innehåller ett fullbordande av EU:s el- och gasmarknader⁷⁷. Förslaget lades fram för rådet och Europaparlamentet i mars 2001 efter en offentlig utfrågning med marknadens aktörer på hösten 2000 och består både av kvantitativa och kvalitativa inslag.
89. När det gäller de ”kvantitativa inslagen” föreskrivs i förslaget att marknaden skall öppnas för alla kommersiella elförbrukare senast 2003, för alla kommersiella gasförbrukare senast 2004 och för alla övriga användare – inklusive hushållen – senast 2005. Kommissionen har vid utarbetandet av sitt förslag tagit hänsyn till att medlemsstaterna kommit olika långt med att införliva de redan befintliga direktiven, vilket lett till att marknaden inte öppnats lika mycket i alla länder. Kommissionen inledde dessutom överträdelseförfaranden 2001 mot Frankrike och Tyskland för att de helt eller delvis underlåtit att införliva gasdirektivet, och mot Belgien för underlåtenhet att helt införliva eldirektivet.
90. Olyckligtvis har kunderna i länder som valt att öppna marknaden långsamt en konkurrensmässig nackdel i jämförelse med kunder i länder som valt att öppna sin marknad snabbare. På samma sätt är energibolagens hela kundbas i de sistnämnda länderna utsatt för konkurrens, medan energibolagen i de förstnämnda länderna fortfarande drar nytta av att ha en skyddad kundbas, vilket leder till omotiverade konkurrensfördelar. Denna snedvridning av konkurrensen kan endast minskas eller avskaffas om alla medlemsstater går med på att öppna sina marknader lika mycket.
91. När det gäller de ”kvalitativa inslagen” föreskrivs i förslaget främst en skärpning av reglerna för att göra åtskillnad mellan olika verksamhetsgrenar. Mot bakgrund av att ett stort antal företag inom el- och gassektorerna är vertikalt integrerade, dvs. verksamma med överföring och distribution (förutom elproduktion eller lagring av gas) finns det risk för att den del av företaget som sysslar med överföring behandlar samma företags distributionsavdelning förmånligt, vilket skadar tredje part som måste skaffa sig tillträde i egenskap av utomstående företag. För att åtgärda denna fråga föreslog kommissionen i direktivet att vertikalt integrerade företag skall vara tvungna att i rättsligt avseende skilja de respektive affärsenheterna åt. I förslaget ingår även vissa kompletterande åtgärder för att hindra otillbörlig information från att utbytas mellan de åtskilda affärsenheterna. Slutligen föreslogs att de skärpta reglerna för en åtskillnad mellan olika verksamhetsgrenar även skall utsträckas till att omfatta stora distributionsföretag.
92. För det andra föreslår kommissionen att göra det obligatoriskt för medlemsstaterna att bilda en oberoende tillsynsmyndighet på nationell nivå och att reglera tredjepartstillträdet (i motsats till ett framförhandlat tredjepartstillträde, som är ännu ett alternativ enligt de nuvarande direktiven). Reglerat tillträde innebär att tillträde beviljas på basis av avgifter som godkänts av myndigheterna. Fördelen med reglerat tillträde är att det generellt leder till lägre transaktionskostnader för tredje part och att avgifterna – i förhand – övervakas av den nationella tillsynsmyndigheten.

⁷⁷

KOM(2001)125 slutlig, 13.3.2001.

93. Kommissionens förslag om ett fullbordande av energimarknaderna togs varmt emot av flertalet av medlemsstaterna vid Europeiska rådets möte i Stockholm i mars 2001. Vissa medlemsstater, t.ex. Frankrike, uttryckte dock farhågor om tidsfristen för det fullständiga öppnandet av marknaden. Andra åter, exempelvis Tyskland, som föredrog ett framförhandlat tredjepartstillträde och motsatte sig nationella tillsynsmyndigheter, uttryckte farhågor om de ”kvalitativa inslagen”. Icke desto mindre påbörjades förhandlingar om utkastet till direktiv i rådets arbetsgrupper och betydande framsteg har gjorts under 2001. Förhoppningen är därför att förhandlingarna skall kunna avslutas under 2002.
94. I juni 2001 påminde kommissionen medlemsstaterna om deras ansvar att snarast möjligt se till att alla länders marknader öppnas lika mycket⁷⁸ och uppmärksammade dem på att företag inte får utnyttja de olika graderna av öppenhet på ett otillbörligt sätt. Slutligen meddelade kommissionen att – i det fall en medlemsstat inte kan eller vill anta kommissionens förslag om ett fullbordande av energimarknaden – kan kommissionen använda sig av instrumenten i artikel 86.3 i EG-fördraget. Denna artikel gör det möjligt att – på vissa villkor – anta kommissionsbeslut och direktiv som är riktade till medlemsstaterna utan att de behöver godkännas av medlemsstaterna.
95. Parallellt med lagförslagen har arbete utförts och diskussioner skett i internationella grupper bestående av berörda parter (nationella förvaltningar, tillsynsmyndigheter, förbrukare och producenter). Dessa grupper (Forum för elektricitet i Florens och Forum för gas i Madrid) sammanträffade på initiativ av kommissionen som också deltog aktivt. Sålunda diskuterades vissa tekniska och tillsynsmässiga frågor i ett försök att uppnå en harmonisering som skulle främja handeln över gränserna och skapa lika och rättvisa konkurrensvillkor i hela EU på både för gas- och elmarknaderna.

1.2. Konkurrenspolitikens samspel med den inre marknadens regler

96. Genomförandet av konkurrenspolitiken skall i första hand borge för att de statliga hinder som avlägsnas med hjälp av el- och gasdirektivet inte ersätts med att marknadsaktörerna begränsar konkurrensen, vilket skulle få precis samma effekter. Tre grundläggande villkor krävs för att skapa och bibehålla en effektiv konkurrens både på gas- och elmarknaderna: fri distribution, fri efterfrågan, fritt nättillträde. Begreppet ”fri ” betyder i sammanhanget inte gratis utan ”fri från konstgjorda begränsningar”.
97. I synnerhet de särdrag som räknas upp nedan hämmar utvecklingen av konkurrensen på EU:s gas- och elmarknader: för det första att näten är och förblir naturliga monopol. Kommissionen försöker främja ett reellt tillträde till nätet för tredje part till villkor som varken är diskriminerande eller innebär något missbruk. Inom elsektorn riktas särskild uppmärksamhet på tillträdet till överbelastade sammankopplingsnät mellan olika medlemsstater, som är avgörande infrastrukturer i handeln över gränserna. Tillträdet till dessa sammankopplingsnät är samtidigt nyckeln i ett antal länder med en monopolistisk distributionsstruktur, där en effektiv konkurrenssituation alltså endast kan införas med hjälp av import. Kommissionen ingrep i utformningen av överföringskapacitetens tilldelningssystem för elsammankopplings-

⁷⁸

Pressmeddelande IP/01/872, 20.6.2001.

nät mellan Storbritannien och Frankrike, och håller f.n. på att undersöka och övervaka situationen vid andra gränser, som t.ex. elsammankopplingsnäten mellan Spanien och Frankrike, och sammankopplingsnäten till Nederländerna. Kommissionen behandlade även konstruktionen och användningen av ett nytt sammankopplingsnät som länkar samman Norge och Tyskland⁷⁹. – Tillträde till nätet är också en viktig fråga för gassektorn. År 2001 behandlade kommissionen ett ärende gällande en gemensam vägran från kontinentaleuropeiska företag att ge en norsk gasproducent tillträde till deras rörledningar. Kommissionen nådde en överenskommelse med ett av de aktuella EU-företagen sedan detta erbjudit åtaganden som effektiviserade systemet för tredjepartstillträdet⁸⁰.

98. För det andra är och förblir vertikala avgränsningar ett generellt drag för energiindustrin, i all synnerhet för gasmarknaden, eftersom det finns en väletablerad vertikal leveranskedja där alla företag har sin väldefinierade position och funktion.
99. För det tredje har producenterna av gammal hävd samarbetat i saluföringen på dessa marknader, och gör så fortfarande i dag, vilket gör konkurrensen mindre energisk på distributionssidan. Ett exempel på sådana metoder hittades inom den irländska (*Corrib*)⁸¹ och norska gassektorn (*GFU*)⁸² samt inom den franska elsektorn (*EDF/CNR*), men det förefaller som om liknande arrangemang även finns i andra länder.
100. En del konkurrenshämmande drag (horisontell avgränsning, användningsbegränsningar) kännetecknar främst gasmarknaderna.

1.3. Kommissionens statsstödspolitik inom energisektorn

101. Under 2001 riktades särskild uppmärksamhet på följande aspekter:
- Analys av ärenden gällande icke-återvinningsbara kostnader (metod och beslut). Se avsnitt III.A.4.
 - Bedömning av ett ökande antal ordningar som främjar förnybar energi. Se avsnitt III.C.1.3.
 - Bl.a. har kommissionen analyserat ordningar som bygger på driftsstöd, som t.ex. *miljöfrämjande bidrag* i Luxemburg, ordningar som bygger på marknader för gröna certifikat, som de nya regionala elektricitetslagarna i de belgiska regionerna samt även mer invecklade ordningar med en kombination av olika stimulansmetoder, exempelvis det brittiska systemet med *skyldighet att köpa energi från förnybara energikällor*.

⁷⁹ Jfr tillkännagivande enligt artikel 19.3 i rådets förordning 17 i ärendet COMP/E3/37.921 Viking Cable, EGT C 247, 5.9.2001, s. 11; de anmälade parterna har sedermera beslutat att avbryta Viking Cable-projektet.

⁸⁰ Pressmeddelande IP/01/1641 - Kommissionen överens med Thyssengas i Marathonärendet.

⁸¹ Pressmeddelande IP/01/578 - Enterprise Oil, Statoil and Marathon to market Irish Corrib gas separately.

⁸² Pressmeddelande IP/01/830 - Kommissionen motsätter sig GFU:s gemensamma försäljning av gas i Norge.

- Bedömning av statligt stöd som skall skapa en viss nivå av trygghet i elförsörjningen. Direktiv 96/92/EG⁸³ ger medlemsstaterna tillstånd att ge prioritet åt inhemska fossilbränsleenergikällor upp till en bestämd övre gräns, med utgångspunkt i deras årsenergikonsumtion, för att säkra en viss grad av försörjningstrygghet.

1.4. Övriga förändringar inom energisektorn: Motorbränslen

102. Efter kommissionens möte med de nationella konkurrensmyndigheterna den 29 september 2000 med diskussioner om konkurrenspolitiken inom motorbränsle-sektorn⁸⁴ var en av slutsatserna att nykomlingar på marknaden och oberoende aktörer är väsentliga när det gäller att bibehålla och/eller förbättra konkurrenstrycket på EU:s motorbränslemarknader. Under 2001 utförde generaldirektoratet för konkurrens en ingående undersökning av konkurrensvillkoren för oberoende, icke-integrerade aktörer inom motorbränslesektorn.
103. De oberoende aktörerna nämnde ett antal faktorer som ibland försvårar deras situation. Dessa faktorer sammanhänger med vertikalt integrerade företags agerande liksom med vissa administrativa hinder. De oberoende aktörerna hävdade att vissa av deras svårigheter beror på en del vertikalt integrerade företags arbetsmetoder, t.ex. diskriminerande prissättning, underprissättning, leveransvägran, ovillighet att ge tillgång till transport- och lagringsanordningar och långfristiga leveranskontrakt med ensamrättsklausuler mellan integrerade motorbränsleföretag och bensinstationer. Detta agerande kan eventuellt omfattas av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget, men undersökningen gav inte några avgörande belägg för några överträdelser av EG:s konkurrensregler. Slutligen nämnde de oberoende aktörerna ett antal administrativa hinder som orsakar dem avsevärda svårigheter. De statliga hinder som oftast kritiserades var bl.a. de nationella lagar som införts efter direktiv 98/93 om beredskapslager, viss skattelagstiftning, miljökrav, åtgärder för att öka pris-transparensen och metoderna för att lokalisera försäljningsställen. Undersökningen visade att situationen för de oberoende aktörerna varierar avsevärt mellan de medlemsstater som ingick i undersökningen. Undersökningsresultaten lades fram och diskuterades vid ett andra möte mellan kommissionen och de nationella konkurrens-myndigheterna den 16 november 2001.

2. POSTTJÄNSTER

104. Postsektorn genomgår för närvarande stora förändringar, främst med sikte på en ytterligare öppning av marknaden och den omvandling som framkallas av e-ekonomin. Kommissionen har fattat åtskilliga viktiga beslut gällande denna sektor för att undvika att de ursprungliga postoperatörerna åter monopoliserar de avreglerade marknaderna.

⁸³ Europaparlamentets och rådets direktiv 96/92/EG av den 19 december 1996 om gemensamma regler för den inre marknaden för el, EGT L 27, 30.1.1997, s. 20.

⁸⁴ Se Konkurrensrapporten för år 2000, punkterna 119-221. Se även pressmeddelandena MEMO/00/55, 20.9.2000, IP/00/1090, 29.9.2000 och IP/00/1391, 30.11.2000.

2.1. Kommissionens förslag till ytterligare öppning av marknaden

105. Den 15 oktober 2001 godkände rådet medlemsstaternas gemensamma ståndpunkt avseende en ändring av det gällande postdirektivet.
106. De viktigaste ändringarna i den text som rådet godkänt är följande:
- En ytterligare öppning av marknaden med en stegvis reduktion av det reserverade området fr.o.m. den 1 januari 2003 och fr.o.m. den 1 januari 2006.⁸⁵
 - En möjlighet att via ett förslag från kommissionen, som godkänns av Europaparlamentet och rådet, fullborda den inre marknaden för posttjänster år 2009.⁸⁶
 - En liberalisering av utgående utrikespost, utom för de medlemsstater där denna tjänst måste ingå i det reserverade området för att säkra tillhandahållandet av de samhällsomfattande tjänsterna.
 - Ett förbud mot korssubventionering av samhällsomfattande tjänster utanför det reserverade området med intäkter från tjänster inom det reserverade området såvida det inte är strikt nödvändigt att uppfylla specifika samhällsomfattande tjänsteskyldigheter inom det konkurrensutsatta området.
 - Tillämpning av principerna om insyn och icke-diskriminering närhelst företagen som tillhandahåller samhällsomfattande tjänster tillämpar speciella portosatser.
107. Den text som godkändes av rådet innehåller inte någon definition av begreppet ”specialtjänster”.⁸⁷ Även om den reviderade texten leder till en mindre omfattande öppning av postmarknaden än vad som ursprungligen planerades av kommissionen kan den anses vara ett viktigt steg framåt mot en inre marknad för posttjänster. Texten måste ännu godkännas av Europaparlamentet.

2.2. Ärenden

*Deutsche Post AG I*⁸⁸

108. Den 20 mars avslutade kommissionen sin undersökning av Deutsche Post AG (nedan: DPAG) och antog ett beslut enligt vilket företaget missbrukat sin

⁸⁵ De icke reserverade områdena kommer fr.o.m. 2003 även att omfatta brev över 100 g; denna gräns kommer inte att vara tillämplig om avgiften är lika hög eller mer än tre gånger så hög som det allmänna portot för en brevöversändelse av första viktclassen inom den snabbaste kategorin. Fr.o.m. 2006 ingår också brev över 50 g i det icke reserverade området; denna gräns kommer inte att vara tillämplig om avgiften är lika hög eller mer än tre gånger så hög som det allmänna portot för en brevöversändelse av första viktclassen inom den snabbaste kategorin.

⁸⁶ År 2006 kommer kommissionen att för varje medlemsstat utvärdera effekterna på de samhällsomfattande tjänsterna när den interna postmarknaden fullbordats 2009. På basis av denna studie skall kommissionen lämna en rapport till Europaparlamentet och rådet tillsammans med ett förslag som, om så är lämpligt, bekräftar åtalet 2009 för fullbordandet av den inre marknaden för posttjänster eller bestämmer andra åtgärder mot bakgrund av slutsatserna i studien.

⁸⁷ En definition av specialtjänster lades fram i det ursprungliga förslaget från kommissionen. Även om de flesta av medlemsstatsdelegationerna höll med om behovet av att definiera specialtjänster i det nya direktivet misslyckades man med att uppnå någon kompromiss i rådet om en specifik definition.

⁸⁸ Ärende COMP/35.141, EGT L 125, 5.5.2001.

dominerande ställning genom att bevilja trohetsrabatter och genom att tillämpa underprissättning på marknaden för företagspaketjänster. DPAG ålades att betala böter på 24 miljoner euro för den avskärmning av marknaden som uppstått på grund av företagets länge tillämpade trohetsrabatter. Inga böter utdömdes för underprissättningen eftersom de ekonomiska kostnadsbegrepp som användes för att fastställa underprissättningen inte var tillräckligt utvecklade vid denna tidpunkt. Detta är kommissionens första formella beslut om missbruk inom postsektorn.

109. Efter ett klagomål från United Parcel Service år 1994, enligt vilket DPAG använde intäkter från sitt brevpostmonopol för att finansiera priser som inte täcker kostnaderna på den öppna marknaden för företagspaketjänster, fastslår kommissionen i sitt beslut att alla tjänster som erbjuds av en innehavare av ett monopol i öppen konkurrens måste täcka åtminstone de produktspecifika tilläggskostnaderna ("incremental costs") som uppstår vid förgreningar in i den konkurrensutsatta sektorn. Ligger kostnadstäckningen under denna nivå anses underprissättning föreligga. Undersökningen avslöjade att DPAG under fem år inte täckt de produktspecifika tilläggskostnaderna för företagets postorderleveranstjänster.
110. DPAG har åtagit sig att bilda ett separat företag ("Newco") för företagspaketjänster, som fritt kommer att få köpa de insatstjänster som krävs för verksamheten antingen från DPAG (till marknadspriser) eller från tredje part eller stå för dessa insatstjänster själv. Dessutom har DPAG åtagit sig att alla insatstjänster som tillhandahålls Newco skall tillhandahållas Newcos konkurrenter till samma pris och på likadana villkor.

*Deutsche Post AG II*⁸⁹

111. I ett beslut av den 25 juli fann kommissionen, efter ett klagomål från brittiska postverket, att Deutsche Post AG (DPAG)⁹⁰ missbrukat sin dominerande ställning på den tyska brevmarknaden genom att innehålla, avgiftsbelägga och försena inkommande internationell post som företaget felaktigt klassificerade som utomlands postad inrikespost (s.k. *ABA-remailing*). Kommissionen beslöt även att DPAG:s missbruk motiverade ett bötesstraff som sattes till en "symbolisk" summa på 1 000 euro på grund av det oklara rättsläge som rådde vid tillfället för överträdelsen.
112. Kommissionen fann att DPAG hade missbrukat sin dominerande ställning på den tyska marknaden för leverans av internationell post och därigenom brutit mot artikel 82 i EG-fördraget på fyra sätt: 1) diskriminerande behandling av kunder, 2) vägran att fullgöra sin utdelningstjänst, 3) överprissättning av den erbjudna tjänsten⁴) begränsning av utvecklingen på den tyska marknaden för utdelning av internationell post och av den brittiska marknaden för internationell post till Tyskland. Under förfarandet gjorde DPAG ett åtagande att inte längre hålla inne, avgiftsbelägga eller försena internationell post av den typ som ärendet gällde.

*De Post/la Poste (Belgien)*⁹¹

113. Den 5 december beslöt kommissionen att den belgiska postoperatören De Post/la Poste (nedan: belgiska posten) hade missbrukat sin dominerande ställning genom att koppla en förmånstaxa för allmänna brevtjänster till att kunden godtar ett

⁸⁹ Ärende COMP/36.915, EGT L 331, 15.12.2001.

⁹⁰ Pressmeddelande IP/01/1068, 25.7.2001.

⁹¹ Ärende COMP/37.859; Pressmeddelande IP/01/1738, 5.12.2001, EGT L 61, 2.3.2002.

tilläggsavtal för en ny ”B2B”-posttjänst (*business-to-business*). Denna nya tjänst konkurrerar med den dokumentutbytestjänst som erbjuds i Belgien av Hays, ett privat företag som är etablerat i Storbritannien. Eftersom belgiska posten utnyttjade de ekonomiska resurserna i sitt monopol för allmänna brevtjänster till att utvidga sin dominerande ställning till den separata och distinkta marknaden för ”B2B”-tjänster har kommissionen utdömt böter på 2,5 miljoner euro.

114. I april 2000 lämnade Hays plc. (”Hays”), en privat postoperatör i Storbritannien, ett klagomål till kommissionen med påståenden om att belgiska posten försökte eliminera Hays dokumentutbytesnät, som detta företag drivit i Belgien sedan 1982. Hays kunde inte konkurrera med den taxesänkning som erbjöds av belgiska posten inom monopolområdet och förlorade därför de flesta av sina traditionella kunder i Belgien, dvs. försäkringsbolagen.

3. TELEKOMMUNIKATIONER

3.1. Riktlinjer för marknadsanalyser och beräkningar av betydande marknadsinflytande

115. Efter ett gemensamt initiativ av kommissionsledamöterna Mario Monti och Erkki Liikanen antog kommissionen den 25 mars ett ”Förslag till riktlinjer för marknadsanalyser och beräkningar av betydande marknadsinflytande”⁹² med sikte på ett formellt antagande av direktivförslaget om ett nytt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster. Förslaget till riktlinjer torde hjälpa rådet och Europaparlamentet att godkänna den nya definitionen av ”betydande marknadsinflytande” som föreslås i ramdirektivet (artikel 13).
116. Förslaget till riktlinjer bygger på förstainstansrättens och EG-domstolens rättspraxis på konkurrensområdet och på kommissionens egen beslutspraxis när det gäller definitionen av den relevanta marknaden och tillämpningen av begreppet ”enskild och kollektiv dominerande ställning”, i synnerhet vad gäller marknaderna för elektroniska kommunikationer.
117. Förslaget diskuterades först med de nationella tillsyns- och konkurrensmyndigheterna den 29 mars i Bryssel. I samband med ett offentligt samråd som initierades av kommissionen fick de berörda aktörerna också möjligheten att ge sin syn på saken och att ta ställning under ett offentligt möte i Bryssel den 18 juni. Dessa två evenemang visade att myndigheterna och de berörda aktörerna i huvudsak ansluter sig till kommissionens synsätt.
118. Den slutliga versionen av riktlinjerna kommer att antas av kommissionen när det nya ramdirektivet antagits av Europaparlamentet och rådet.

3.2. Antagande av sjunde genomföranderapporten

119. Den 28 november antog kommissionen den sjunde rapporten om medlemsstaternas genomförande av EU:s lagstiftning på telekommunikationsområdet. Det viktigaste budskapet i rapporten är att telekomtjänstesektorn är i god form och att de nationella regleringsmyndigheterna fortsätter att göra framsteg med avregleringen.

⁹² KOM(2001)175 slutlig, 28.3.2001.

Konkurrensen mellan operatörerna pressar ner priserna överallt. De tidigare helt dominerande operatörernas priser för ett treminuters fjärrsamtal inom EU har gått ner med 11 % sedan i fjol och med 45 % sedan 1998 och priset för ett tiominuterssamtal har sjunkit med 14 % sedan i fjol och med 47 % sedan 1998. Det genomsnittliga antalet Internetanvändare i EU:s hushåll låg på omkring 36 % i juni 2001. Dock kvarstår ett antal flaskhalsar i lagstiftningen som snabbt måste undanröjas för att tillväxten på telekommarknaderna skall kunna fortsätta. De viktigaste punkterna gäller tillgången till accessnätet, långa leveranstider och avsaknaden av kostnadsorientering av förhyrda linjer, särskilt för hastigheter som möjliggör en utbyggnad av bredband och e-handel, kvardröjande snedvridning av priserna och en prispress i vissa fall samt slutligen att man helt fritt kan välja och förhandsvälja sin operatör.

3.3. Kontroll av direktivens genomförande

120. Kommissionen har fortsatt att övervaka att avregleringsdirektiven genomförs i praktiken i medlemsstaterna samt även införandet av ett regelverk i Grekland efter marknadernas fullständiga avreglering den 1 januari.
121. Trots medlemsstaternas avsevärda framsteg pågår fortfarande 21 överträdelseförfaranden enligt artikel 86.3 i EG-fördraget mot medlemsstater som inte på korrekt sätt införlivat avregleringsdirektiven eller som underlåtit att anmäla sina genomförandebestämmelser. Kommissionen inledde bl.a. ett förfarande mot Luxemburg om ledningsrätter som utmynnade i att talan väcktes i EG-domstolen i februari. Kommissionen kritiserade Luxemburg för att inte ha infört tydliga regler som garanterar lika behandling av alla operatörer när det gäller ledningsrätter.
122. Den 16 oktober gav EG-domstolen kommissionen rätt i förfaranden mot Portugal och Grekland. I domen gällande Portugal slog EG-domstolen fast att callbacktjänster inte är taltefoni i den mening som avses i direktiv 90/388/EEG och att den portugisiska regeringen sålunda otillbörligen reserverade dessa tjänster för den tidigare monopoloperatören fram till avregleringen av telekommunikationerna⁹³. I domen gällande Grekland⁹⁴ slog domstolen fast att tillträdet till marknaden för mobiltelefoni enligt ovannämnda direktiv inte kan inskränkas annat än om bandbredd saknas. När tillträde till marknaden kräver licens måste medlemsstaten se till att licensansökningsförfarandet är transparent genomblickbart och offentligt och sker på grundval av objektiva och icke-diskriminerade kriterier.
123. Den 6 december avkunnade EG-domstolen en dom⁹⁵ i en tvist mellan kommissionen och Frankrike gällande den ordning för finansiering av samhällsomfattande tjänster som gäller i Frankrike sedan 1997. Kommissionen väckte talan vid domstolen i april 2000. Domstolen gick helt på kommissionens linje och ansåg att den franska bestämmelsen inte motsvarade direktivens krav om proportionalitet, objektivitet och insyn samt att Frankrike även underlåtit att uppfylla sina skyldigheter att utjämna priserna.
124. När det gäller frågan om utjämningen av abonnemangsavgifter, i enlighet med direktiv 96/19/EG, har kommissionen fortsatt sitt överträdelseförfarande mot Spanien

⁹³ Mål C-429/99.

⁹⁴ Förenade målen C-396/99 och C-397/99.

⁹⁵ Mål C-146/00.

genom att i juli sända ett kompletterande motiverat yttrande. I yttrandet betonas särskilt diskrepansen mellan tarifferna för en fullständig tillgång till accessnätet från december 2000 och pristakbestämmelsen efter en ändring i maj 2001, som skapar risker för prispress fram till 2003, vilket sannolikt neutraliserar effekterna av den fria tillgången till accessnätet. Den 21 december hänsköt kommissionen ärendet till EG-domstolen.⁹⁶

3.4. Branschutredningen om tillgång till accessnätet

125. I juli 2000 föreslog kommissionen en ny förordning med krav om tillgång till accessnätet, vilket snabbt godkändes⁹⁷ av Europaparlamentet och rådet och trädde i kraft den 2 januari.⁹⁸ Samtidigt inledde GD Konkurrens den första etappen i en branschutredning om accessnätet och sände ut skrivelser till operatörer med tidigare helt dominerande ställning för att undersöka den fria tillgången till accessnätet och utvecklingen av bredbandstjänster över dessa operatörers accessnät. Vid bredbandsöverföringar används samma slutanvändarlinjer för att leverera större mängder information med ny teknik och möjliggör leverans av snabba Internettjänster.
126. Utredningen inleddes 2001 med att frågeformulär sändes ut till nykomlingar på marknaden i juli. Syftet med den andra utredningsetappen är att bedöma konkurrensläget på accessnätet sex månader efter det att den nya förordningen trätt i kraft, liksom potentiella missbruk av dominerande ställning i strid med artikel 82 i EG-fördraget av operatörer som tidigare innehade en helt dominerande ställning. Denna andra etapp bör tillåta kommissionen att senast i början av 2002 ha skaffat sig en allsidig bedömning av tillgången till accessnätet i de 15 medlemsstaterna och vilka problem nykomlingar på marknaden stöter på när det gäller att få rättvisa och konkurrenskraftiga villkor.

3.5. Branschutredningen om förhyrda linjer

127. Den första etappen i utredningen om förhyrda linjer bestod av insamling och analys av jämförbara marknadsuppgifter för alla medlemsstaterna. I september 2000 presenterade kommissionen de första resultaten av utredningen vid en offentlig utfrågning i Bryssel. Ett antal möjliga konkurrensproblem hade ringats in och kommissionen beslöt att gripa sig an de frågor som hade en gemenskapsdimension och gränsöverskridande karaktär och lämna återstoden till de nationella myndigheterna.
128. I november 2000 inledde kommissionen fem ärenden på eget initiativ⁹⁹ för att ytterligare undersöka konkurrensutbudet av internationella förhyrda linjer i fem medlemsstater: Belgien, Grekland, Italien, Portugal och Spanien. Undersökningen

⁹⁶ Mål C-500/01.

⁹⁷ Europaparlamentets och rådets förordning nr 2887/2000 av den 18 december 2000, EGT L 334, 31.12.2000.

⁹⁸ Fritt tillträde till accessnätet, dvs. till den fysiska förbindelsen mellan kundens lokaler och teleoperatörens lokala telestation) innebär att alternativa operatörer får tillträde till den tidigare dominerande operatörens nät så att konkurrens införs inom detta segment av telekomnätet, som huvudsakligen ägs av de f.d. monopolföretagen. Det är vanligtvis omöjligt att dubblera dessa nät över hela landet.

⁹⁹ Ärendena COMP/38.001 *Förhyrda linjer Spanien*, COMP/38.002 *Förhyrda linjer, Portugal*, COMP/38.003 *Förhyrda linjer, Italien*, COMP/38.004 *Förhyrda linjer, Grekland* och COMP/38.005 *Förhyrda linjer, Belgien*.

sker i nära samarbete med de nationella konkurrensmyndigheterna och de nationella tillsynsmyndigheterna för telekomsektorn i dessa medlemsstater.

129. Mot bakgrund av att de ursprungliga branschutredningsresultaten var jämförbara och inte helt aktuella sände kommissionen en formell begäran om upplysningar till de nationella myndigheterna i dessa fem medlemsstater 2001 och diskuterade de relevanta landspecifika faktorerna vid bilaterala möten med dessa myndigheter. Det fortlöpande samarbetet med de nationella myndigheterna går i korthet ut på att närmare granska konkurrensbeteendet i utbudet av förhyrda linjer hos de nationella operatörer som tidigare innehade en helt dominerande ställning. För närvarande kontrollerar kommissionen påståenden om att priserna på förhyrda linjer från fem inblandade operatörer med tidigare helt dominerande ställning har sänkts samt överväger andra relevanta faktorer, nämligen hur höga, rättvisa och överblickbara rabatter är, avtalen om tjänsternas omfattning samt kvaliteten på tjänsteparametrarna.

3.6. Branschutredningen om roaming

130. Branschutredningen inleddes i januari 2000 med insamling av komparativ information om pris- och kostnadsnivåer för alla EU:s mobiloperatörer i syfte att undersöka problemet med roamingpriser som är oöverskådliga för kunderna, rigida och som inte har samband med den verkliga kostnaden.¹⁰⁰ Både grossist- och detaljmarknaderna befanns vara företrädesvis nationella. I utredningen konstaterades att över 90 % av marknaden var koncentrerad till de två tidigare helt dominerande operatörerna på de flesta nationella grossistmarknaderna för roaming och att hela EU lider av en genomgripande brist på konkurrenstryck, särskilt på grossisthandelsnivå.
131. Den 11 juli inledde kommissionens inspektörer, som en uppföljning på branschutredningen, tillsammans med tjänstemän från nationella konkurrensmyndigheter samtida oannonserade inspektioner hos nio mobiltelefonoperatörer i Storbritannien och Tyskland.¹⁰¹ De insamlade uppgifterna håller för närvarande på att analyseras för att avgöra huruvida tillräckliga bevis finns om antitrustöverträdelser. Dessutom sker en samordning med nationella konkurrens- och telekommyndigheter för att främja konkurrensen på nationell nivå.

3.7. Enskilda ärenden som behandlas med utgångspunkt i artiklarna 81 och 82

3.7.1. Identrus

132. Den 31 juli godkände kommissionen avtal mellan flera större banker inom och utanför EU som bildat ett globalt nät ("Identrus") för autentisering av elektroniska namnteckningar och andra aspekter av e-handelstransaktioner¹⁰². Kommissionen drog slutsatsen att Identrus-systemet inte kommer att leda till någon märkbar begränsning av konkurrensen. Den innebär bl.a. inte någon avskärningsrisk och den kommer att utsättas av konkurrens från konkurrerande system, och deltagare är fria att använda andra sådana system. Kommissionens godkännande illustrerar den vikt som fästs vid utvecklingen av konkurrenskraftiga e-handelsrelaterade marknader.

¹⁰⁰ "Roaming" sker då en mobiltelefonanvändare gör eller mottar samtal via ett annat nätverk än det egna.

¹⁰¹ Pressmeddelande Memo/01/262, 11.7.2001.

¹⁰² Ärende COMP/37.462, EGT L 249, 19.9.2001.

3.7.2. *Intelsat*

133. Den 1 juni utfärdade kommissionen ett icke-ingripandebesked till Intelsat för en omstrukturering från mellanstatlig organisation till affärsföretag. Intelsat bildades som ett statligt kooperativ för satellitkommunikationer över hela världen före liberaliseringen av telekommunikationerna. Eftersom telekommarknaderna har utvecklats och andra satellitaktörer trätt in på marknaden blev Intelsats struktur mindre lämplig både i kommersiellt och konkurrensmässigt hänseende. Kommissionens undersökning och analys gav vid handen att omstruktureringen inte innebar någon märkbar begränsning av konkurrensen. Kommissionen noterade att Intelsat inom två år efter privatiseringen skulle utbjuda aktier till allmänheten. Resultaten av undersökningen låg i linje med slutsatserna från de tidigare ärenden som berörde andra mellanstatliga satellitorganisationer: nämligen sjöfartssatellitorganisationen Inmarsat¹⁰³ och Europeiska satellitorganisationen Eutelsat¹⁰⁴.

3.7.3. *Wanadoo*

134. Den 19 december sände kommissionen ett meddelande om invändningar till Wanadoo Interactive, ett dotterbolag till France Télécom, som levererar Internetuppkopplingar.¹⁰⁵ Kommissionen tror i detta skede att företaget prissatt sina snabba Internettjänster med ADSL-teknik på en nivå som ligger under tilläggs-kostnaderna (och även de rörliga kostnaderna), vilket kan utgöra missbruk av dominerande ställning. Detta eventuella missbruk ägde rum under hela 2001 under en period som var avgörande vid starten för bredbandstjänster för de franska hushållen, vilket skadade Wanadoos konkurrenter.

4. **TRANSPORT**

4.1. **Lufttransport**

135. Kommissionen undersökte ett antal flygbolagsallianser under 2001. I allmänhet menar kommissionen att flygbolagsallianser kan gynna passagerarna genom att utvidga nätverken och förbättra effektiviteten. Allianserna kan dock även begränsa konkurrensen på vissa linjer och korrigerande åtgärder behövs ofta för att motverka detta.

4.1.1. *British Midland/Lufthansa/SAS*¹⁰⁶

136. Den 1 mars 2000 anmälde bmi British Midland International, Lufthansa och SAS att de ämnade bilda ett gemensamt företag för att samordna sina tjänster inom EES till och från flygplatsen London Heathrow och Manchesters internationella flygplats. Kommissionen granskade avtalet i nära samarbete med de brittiska konkurrensmyndigheterna. Sedan parterna gjort ett antal åtaganden informerade kommissionen dem den 12 juni 2001 om att de beviljats ett sexårigt undantag för sitt avtal om bildandet av ett gemensamt företag i enlighet med artikel 5.3 i förordning 3975/87.

¹⁰³ Pressmeddelande IP/98/923, 22.8.1998.

¹⁰⁴ Pressmeddelande IP/00/1360, 27.11.2000.

¹⁰⁵ Pressmeddelande IP/01/1899, 21.12.2001.

¹⁰⁶ Ärende COMP/37.812, tillkännagivande av den 14 mars 2001, EGT C 83, 14.3.2001.

137. Enligt avtalet för det gemensamma företaget beviljas Lufthansa exklusiv rätt att bedriva flygningar på nästan alla linjer mellan London och Manchester å ena och tyska flygplatser å andra sidan. På samma sätt får SAS exklusiv rätt på trafiken mellan London/Manchester och de skandinaviska länderna. Denna begränsning ansåg problematisk för rutten London-Frankfurt som med 2,1 miljoner startande- och landande passagerare år 1999 är en av de livligaste i Europa. Kommissionen drog slutsatsen att British Midlands bortovaro från linjen London-Frankfurt utgör en märkbar begränsning av konkurrensen både på marknaden för icke-tidskänsliga (fritids) passagerare och på marknaden för tidskänsliga (affärs-) kunder.
138. I sin analys som utgick från artikel 81.3 drog kommissionen slutsatsen att den övergripande effekten av avtalet i effektivitets- och konkurrenshänseende är positiv. Det leder till en omorganisation och utvidgning av parternas befintliga nätverk, tillåter Lufthansa och SAS att konkurrera om inrikestrafiken i Storbritannien liksom om trafiken mellan Storbritannien och Irland och att transportera passagerare från samtliga orter inom STAR-nätverket till regionala destinationer i Storbritannien. Det leder vidare till ökad konkurrens. Till följd av avtalet kunde British Midland börja erbjuda nya tjänster för linjerna mellan London och Barcelona, Lissabon, Madrid, Milano och Rom.
139. För att bemöta kommissionens konkurrensfarhågor gjorde parterna ett antal åtaganden, främst om att lämna ifrån sig tillgängliga start- och landningstider vid Frankfurts flygplats som skulle låta nykomlingar på marknaden göra fyra dagliga avgångar. Kommissionen utförde ett marknadstest för att försäkra sig om att start- och landningstiderna verkligen skulle användas av konkurrenterna.
140. Kommissionen undersökte även samarbetet mellan Austrian Airlines och Lufthansa. Den 14 december 2001 offentliggjordes ett tillkännagivande enligt artikel 16 i förordning nr 3975/87¹⁰⁷, enligt vilket samarbetet kommer att tillerkännas ett undantag med anledning av de korrigerande åtgärder som erbjudits av parterna.
141. Vidare fortsatte kommissionen sina undersökningar av *Lufthansa/United* och *KLM/Northwest* transatlantiska allianser. Kommissionen inledde även en ny undersökning av den föreslagna transatlantiska alliansen mellan *British Airways* och *American Airlines*, i nära samarbete med brittiska *Office of Fair Trading*. Beslut om dessa allianser förväntas bli fattade 2002.
- 4.1.2. *SAS/Maersk Air*¹⁰⁸
142. Se avsnitt I.B.1.1.
- 4.1.3. *IATA:s konferens om frakttaxor*
143. IATA:s konferens om frakttaxor är ett forum där lufttrafikföretag möts för att fastställa frakttaxorna.
144. Fram till i juni 1997 omfattades forumet av ett gruppundantag i kommissionens förordning nr 1617/93¹⁰⁹, vilket gjorde det möjligt för EU:s flygbolag att bestämma

¹⁰⁷ EGT C 356, 14.12.2001, s. 5.

¹⁰⁸ Kommissionens beslut av den 18 juli 2001 i ärende COMP/37.444 *SAS Maersk Air*, EGT L 265, 5.10.2001.

frakttaxorna inom EES. Gruppundantaget upphävdes genom kommissionens förordning nr 1523/96 av den 24 juli 1996. Kommissionens huvudsakliga skäl till att upphäva gruppundantaget var att de frakttaxor som fastställdes av konferenserna föreföll ligga mycket högre än marknadens priser och att systemet inte längre verkade nödvändigt för att ”interlining”¹¹⁰ skulle fungera inom EES.

145. Efter återkallandet av gruppundantaget anmälde IATA systemet igen och ansökte om ett individuellt undantag¹¹¹. IATA:s huvudargument för taxekonferenserna var att de underlättar interlining av gods. De frakttaxor som fastställs vid taxekonferensen används på grossistnivå för att beräkna varje flygbolags ersättning för sin medverkan vid en interline-transport.
146. I ett meddelande om invändningar till IATA i maj 2001 menade kommissionen preliminärt att IATA:s konferenser om frakttaxor omfattades av artikel 81.1 i EG-fördraget. I sin analys som utgår från artikel 81.3 godtog kommissionen att frakttaxekonferenserna underlättade tillhandahållandet av ett heltäckande interlining-system inom EES. Kommissionen ansåg dock att IATA inte lyckats visa att detta restriktiva system fortfarande var outhärdligt för att erbjuda kunderna effektiva interlining-tjänster inom EES.
147. Efter invändningarna från kommissionen gick IATA med på att upphöra med den gemensamma fraktprissättningen inom EES. Detta innebär konkret att fraktpriser som bestäms individuellt av varje flygbolag i början av 2002 torde ersätta de som satts gemensamt genom taxekonferenserna.
148. Kommissionen beslöt därför att avsluta ärendet. Kommissionen tillsände även IATA en administrativ skrivelse över ett antal andra administrativa och tekniska lösningar inom fraktsektorn, som underlättar interlining och som tydligt skiljer sig från centralt bestämda fraktpriser.

4.1.4. IATA:s konferenser om passagerartaxor

149. Flygbolag inom EG kan dra nytta av ett gruppundantag som tillåter dem att samråda om reguljära passagerartaxor så länge dessa avser ”interlining” (kommissionens förordning (EEG) nr 1617/93). Interlining sker när passagerare under en del av resan befordras av ett annat flygbolag än det biljetten bokades hos.
150. I praktiken gäller undantaget för samrådet gällande passagerartaxor endast en organisation - *International Air Transport Association* (IATA). IATA arrangerar passagerartaxekonferenser som sammanträder flera gånger om året för att fastställa ”interlining”-taxor för världens alla regioner. Alla nationella EES-flygbolag och ett antal regionala flygbolag deltar i taxekonferensen som omfattar Europa. Alla flygbolag som deltar i passagerartaxekonferenserna kan arrangera interlining med alla övriga flygbolag till de priser som fastställs vid dessa konferenser. Överenskommelser sluts om priser både för affärs- och fullpriskekonomibiljetter för samtliga par av städer inom EES i ett år åt gången. För en del par av städer enas man också om Apex-pris och andra rabatterade biljettpriser. Dessa biljettpriser tillämpas

¹⁰⁹ EGT L 155, 26.6.1993.

¹¹⁰ ”Interlining” sker när gods fraktas en del av eller hela resan av ett annat flygbolag än det kunden har avtal med.

¹¹¹ COMP/36.563

tillsammans med ett viktningssystem som är känt under namnet *Multilateral Prorate Agreement* för att avgöra hur mycket ett flygbolag kommer att få för att befordra en interlining-passagerare under en viss del av dennes resa.

151. I februari 2001 publicerade GD Konkurrens ett samrådsdokument där åsikter efterlystes om huruvida IATA:s konferenser om passagerartaxor även fortsättningsvis bör omfattas av ett undantag. I juni 2001 förnyade kommissionen det nuvarande gruppundantaget för passagerartaxekonferenser i ett år samtidigt som man övervägde vilken hållning man skulle inta i framtiden. Taxekonferenserna utgör en klar begränsning av konkurrensen eftersom man där ingår prisöverenskommelser, men de gynnar även kunderna genom att ge dem möjligheten att köpa en enda biljett för resor som sker med olika flygbolag. Samrådsdokumentet utgick från antagandet att interlining ger upphov både till ekonomiska fördelar och konsumentfördelar och frågade huruvida de konkurrensbegränsningar som är ofrånkomliga i passagerartaxekonferenserna är nödvändiga för att skapa dessa fördelar.

4.2. Sjötransporter

152. Under 2001 skedde stora förändringar i konkurrenspolitiken när det gäller linjesjöfart, både inom EU och internationellt.

4.2.1. Reviderad version av TACA

153. Den 29 november 2001 offentliggjordes ett tillkännagivande om kommissionens avsikt att undanta sjöfartsaspekterna från den reviderade versionen av transatlantiska linjekonferensavtalet (TACA - *Trans-Atlantic Conference Agreement*). Tredje part hade 30 dagar på sig att lämna sina synpunkter. Detta är en följd av kommissionens beslut i augusti 1999 om att inte invända mot inlandsaspekterna i avtalet, samtidigt som allvarliga tvivel riktades mot sjöfartsaspekterna.
154. Under perioden efter augusti 1999 har kommissionens undersökning huvudsakligen koncentrerats på kontroller av att bestämmelserna för utbyte av information mellan ledamöterna i konferensen inte är utformade så att de kan äventyra konfidentialiteten för individuella tjänsteavtal som sluts mellan enskilda transportföretag och avlastare. Att denna typ av avtal är fritt och lätt tillgängliga anser kommissionen vara avgörande för att se till att medlemmarna i den reviderade versionen av TACA även fortsättningsvis utsätts för effektiv konkurrens. Kommissionen har i sin bedömning av huruvida detta verkligen är fallet beaktat en rapport från USA:s federala *Maritime Commission* om effekterna av den amerikanska *Ocean Shipping Reform Act*. Enligt rapporten befordras f.n. omkring 10 % av allt gods som fraktas av medlemmarna i den reviderade versionen av TACA enligt konferenstaxan. Återstående 90 % befordras enligt tjänsteavtal.
155. Som ett svar på kommissionens betänkligheter har TACA:s parter avsevärt ändrat konferensavtalen om utbyte av information och gjort vissa åtaganden. Kommissionen menar preliminärt, i avvaktan på kommentarer från tredje part, att dessa ändringar och åtaganden i kombination med de tydliga bevisen på kraftig intern och extern konkurrens, är tillräckliga för att undanröja de allvarliga tvivel som fanns i augusti 1999.
156. I behandlingen av den reviderade versionen av TACA har även frågan om kapacitetshantering belysts. Konferensavtalet innehåller en allmän bestämmelse utformad efter

artikel 3 d i rådets förordning nr 4056/86, som tillåter konferensen att reglera den kapacitet som erbjuds av var och en av konferensmedlemmarna. I den reviderade versionen av TACA utnyttjades denna möjlighet för lågsäsongen vid julen och nyåret 2000/2001. Kapacitetsprogrammet omfattade fem veckor och anmälades till kommissionen, som här hade möjlighet att förtydliga sin syn på räckvidden för artikel 3 d. Kommissionen ansåg bl.a. att konferensens kapacitetshanteringsprogram inte kunde användas för att skapa en konstgjord högsäsong och att kapacitetsindragningar inte kunde kombineras med en ökning av konferenstaxan. Parterna i den reviderade versionen av TACA åtog sig att följa dessa riktlinjer.

157. Räckvidden för artikel 3 d var även i centrum i ett ärende rörande *Far Eastern Freight Conference* (FEFC). I oktober 2001 fattade FEFC-parterna beslut om ett sex månader långt samordnat fartygsindragningsprogram. Programmet skulle åtgärda de kombinerade effekterna av en drastisk nedgång i efterfrågan på traderna mellan EU och Fjärran Östern och införandet av avsevärd ny kapacitet. I en varningsskrivelse till parterna meddelade kommissionen att FEFC-programmet inte omfattades av artikel 3 d, enligt kommissionens tolkning i TAA-¹¹² och EATA-¹¹³ besluten. Kommissionen ansåg bl.a. att programmet inte hade det tillåtna målet att åtgärda en kortfristig fluktuering i efterfrågan. Inte heller skulle programmet berättiga till ett enskilt undantag eftersom alla eventuella fördelar för transportanvändarna mer än väl skulle neutraliseras av programmets negativa effekter på användarnas kostnader. Som svar på varningsskrivelsen avslutade medlemmarna i FEFC omgående sitt samordnade program för indragning av fartyg.

4.2.2. *Konsortier*

158. Två konsortieavtal godkändes av kommissionen 2001,¹¹⁴ vilket bekräftar att operativa avtal av denna typ i allmänhet bidrar till en mer rationell organisation av sjöfartstjänster samtidigt som de medför avsevärda fördelar för transportanvändarna.

4.2.3. *OECD:s rapport om linjesjöfart*

159. Den internationellt sett viktigaste tilldragelsen under året var utan tvivel publiceringen av ett utkast till OECD:s rapport om konkurrenspolitiken för linjesjöfarten. Rapporten diskuterades vid en OECD-workshop i december 2001 och ifrågasätter om det är motiverat att bibehålla antitrustimmunitet eller undantag för kollektiva prisöverenskommelser för sjöfartslinjer och rekommenderar att medlemsländerna bör se över sin gällande lagstiftning på detta område. Kommissionen välkomnar rapporten som en viktigt debattbidrag och kommer att fortsätta sina analyser om konsekvenserna för EU:s linjesjöfartslagstiftning.

4.2.4. *P&O/Stena*

160. Inom närsjöfarten var den viktigaste händelsen under 2001 kommissionens beslut att förnya undantaget för det gemensamma kanalfärjeföretaget som bildats av P&O och

¹¹² Kommissionens beslut av den 19 oktober 1994 i ärendena nr IV/34.446 *Trans-Atlantic Agreement*, EGT L 376, 31.12.1994.

¹¹³ Kommissionens beslut av den 30 april 1999 i ärende nr IV/34.250 *Europe-Asia Trades Agreement*, EGT L 193, 26.7.1999.

¹¹⁴ Ärende COMP/37.982 *Grand Alliance/Americana Consortium* och ärende COMP/38.021 *Europe to Caribbean Consortium*.

Stena Line. Det ursprungliga treåriga undantaget beviljades den 26 januari 1999 och parterna ansökte om förnyelse den 22 december 2000. Kommissionens undersökning gav bl.a. vid handen att marknadens kännetecken var sådana att huvudaktörerna på marknaden kunde förväntas konkurrera med varandra och att de prisökningar som skett kunde förklaras av andra omständigheter än det gemensamma företaget. Kommissionen drog därför slutsatsen att det inte fanns några skäl för att motsätta sig ett ytterligare automatiskt undantag i sex år, vilket är standardperioden enligt sjötransportförordningen. Det gemensamma företaget undantas därför från bestämmelserna fram till den 7 mars 2007.

4.3. Järnvägar

161. I februari antog rådet och parlamentet slutgiltigt de tre direktiven i det s.k. järnvägspaketet¹¹⁵. Paketet utvidgar tillträdesrätten till att omfatta alla typer av internationell godstransport på ett specificerat transeuropeiskt järnvägsnät för gods-transporter fram till 2008 och därefter över EU:s hela järnvägsnät. I paketet ingår även ett EG-tillstånd för järnvägsföretag, ingående regler om avgiftssystemet för infrastrukturen, tilldelning av tåglägen och utfärdande av säkerhetsintyg samt ett krav på att oberoende regleringsorgan bildas på nationell nivå för att sköta övervakningen av avgifts- och tilldelningsprocessen och behandlingen av klagomål.
162. I juni inledde kommissionen ett formellt förfarande mot *Ferrovie dello Stato (FS)* i ett ärende om marknadstillträde¹¹⁶. I sitt meddelande om invändningar menade kommissionen att FS återupprepar och långvariga vägran att bevilja tillträde till GVG, ett litet tyskt järnvägsföretag, utgjorde ett missbruk av dominerande ställning.
163. I oktober lämnade kommissionen en varning till *Deutsche Bahn (DB)* angående diskriminering mot en privat operatör¹¹⁷. I detta andra ärendet som berörde GVG, fann kommissionen i sitt meddelande om invändningar att DB missbrukat sin dominerande ställning på tre olika sätt. 1) DB gjorde sig skyldig till diskriminering i sina dragningsavgifter. 2) DB avböjde därefter helt att tillhandahålla dragnings-tjänster. Och 3) DB införde ett krav om att GVG måste anlita DB-personal.
164. Kommissionen har under tiden i vitboken *Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010: Vägval inför framtiden*¹¹⁸ aviserat lagförslag som skall avreglera tillträdet till marknad genom att öppna inrikes godstransporter samt cabotage för konkurrens och därigenom fullborda den inre marknaden inom järnvägsfraktsektorn.

¹¹⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/12/EG av den 26 februari 2001 om ändring av rådets direktiv 91/440/EEG om utvecklingen av gemenskapens järnvägar.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/13/EG av den 26 februari 2001 om ändring av rådets direktiv 95/18/EG om tillstånd för järnvägsföretag.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/14/EG av den 26 februari 2001 om tilldelning av infrastrukturkapacitet, uttag av avgifter för utnyttjande av järnvägsinfrastruktur och utfärdande av säkerhetsintyg, EGT L 75, 15.3.2001.

¹¹⁶ Ärende COMP/37.685.

¹¹⁷ IP/01/1415, 15.10.2001.

¹¹⁸ KOM(2001)370 slutlig, 12.9.2001.

5. MEDIA

5.1. Radio- och TV-sändningar av idrottsevenemang

5.1.1. Uefas regler för radio- och TV-sändningar

165. Tillgången till marknaderna för radio- och TV-sändningar, främst betal-TV-marknaden, verkar i hög utsträckning bero på tillgången till de bästa sändningsrättigheterna och den bästa tekniken. Under det senaste året har möjligheterna att med idrottssändningsrättigheter avskärma marknaderna för radio- och TV-sändningar undersökts i ett flertal ärenden. Beslutet om Uefas sändningsregler¹¹⁹ såg t.ex. till att en del förändringar som skulle ha begränsat den tid sändningsföretagen kan hindras från att sända fotbollsmatcher från ett visst land inte fick några märkbara effekter på sändningsmarknaderna. De Uefa-regler för sändningar av idrottsevenemang som ursprungligen presenterades för kommissionen var mycket invecklade och hade mycket lång räckvidd. Sändningar från matcher var förbjudna under veckosluten. Efter kommissionens ingripande har Uefa förenklat sina regler och antalet blockerade timmar är strikt begränsat. Från och med säsongen 2000/2001 tillåter Uefas nya regler de nationella förbunden att hindra sändning av idrottsevenemang inom sitt lands territorium endast i 2½ timme antingen på lördagar eller söndagar när de viktigare nationella matcherna avgörs. På samma sätt bör uppdelningen av FIA:s regleringsmässiga och kommersiella funktioner, särskilt den förkortade löptiden för avtal om sändning av Formel-1, förhindra dessa sändningsavtal från att snedvrider de nationella marknaderna för gratis- och betal-TV-sändningar.¹²⁰ Sektorn kommer att hållas under uppsikt, särskilt när det gäller hur utvecklingen kommer att se ut på de efterföljande leden av sändningsmarknaden.

5.1.2. Uefas Champions League

166. Kommissionen har även börjat granska hur rättigheter säljs, snarare än på vilka villkoren de säljs. Kommissionen har sänt ett meddelande om invändningar till Uefa gällande den kollektiva försäljningen av sändningsrättigheterna för senare delen av Uefas Champions League. Den kollektiva exklusiva försäljningen av dessa rättigheter riskerar att inskränka tillgången till sådana sändningsrättigheter och därigenom begränsa fotbollssändningarna i efterföljande marknadsled för radio- och TV-sändningar. Försäljningen av ensamrätt till dessa rättigheter riskerar att förvrider konkurrensen på dessa marknader.

5.2. Övriga frågor

5.2.1. Upphovsrättsorganisationer

167. Upphovsrättsorganisationernas administration av rättigheter har av hävd skötts av nationella organisationer med monopolställning på nationella marknader. Utvecklingen av Internet förändrar denna situation eftersom en tjänst som görs tillgänglig över Internet teoretiskt är tillgänglig i hela världen. Upphovsrättsorganisationerna har därför börjat undersöka hur rättigheterna skall administreras i denna gränslösa miljö. Kommissionen offentliggjorde ett artikel 19.3-tillkännagivande i augusti om ett avtal mellan upphovsrättsorganisationerna gällande

¹¹⁹ EGT L 171, 26.6.2001, s. 12.

¹²⁰ Pressmeddelande IP/01/1523, 30.10.2001.

administrationen av rättigheter att göra samtidiga sändningar över traditionella sändningskanaler och via Internet. Avtalet skulle inte ändra upphovsrättsorganisationernas monopolställning vad gäller deras nationella utbud, men organisationerna skulle konkurrensutsättas i det efterföljande marknadsledet, dvs. försäljning av globala licenser till användarna.

5.2.2. *Cd- och dvd-skivor*

168. Vertikala problem undersöktes i samband med distribution och prissättning av cd-skivor, varvid kommissionen fann belägg för begränsade fasta återförsäljningspriser – vilka snabbt upphörde efter kommissionens undersökning.
169. Kommissionen har även börjat titta på ett potentiellt viktigt ärende för konsumenter som eventuellt är en kombination av horisontella och vertikala begränsningar – nämligen regionkodningssystemet för dvd-skivor. I detta ärende undersöker kommissionen det horisontella avtal om dvd-standard, där bl.a. regionkodningssystemet ingår, tillsammans med vertikala avtal om licensgivning gällande tekniken och kunnandet för att använda denna standard.

6. DISTRIBUTION AV BILAR

170. På bildistributionsområdet koncentrerade sig kommissionen under 2001 på
- att fortsätta utvärderingen av förordning nr 1475/95¹²¹ efter den utvärderingsrapport som antogs av kommissionen den 15 november 2000¹²²,
 - att börja diskutera ett eventuellt antagande av ett särskilt regelverk för distribution av bilar när förordning nr 1475/95 upphör att gälla i september 2002,
 - kontroller av tillämpningen av förordning nr 1475/95, vilket bl.a. föranledde två bötesbeslut med anledning av överträdelser.

6.1. Förberedelserna för ett nytt särskilt regelverk för distribution av bilar

171. Förordning nr 1475/95 ger fram till sin sista giltighetsdag den 30 september 2002 ett undantag från förbudet i artikel 81.1 mot avtal om selektiv distribution och ensamförsäljning för motorfordon med tre eller fler hjul genom vilka tillverkarna etablerar återförsäljare inom exklusivt tilldelade områden. Dessa återförsäljare kan sälja fordon antingen till slutkunderna eller till sina mellanhänder och andra återförsäljare som är auktoriserade av tillverkaren.
172. Det bör hållas i minnet att utvärderingsrapportens slutsatser går ut på att målsättningarna i förordning nr 1475/95 bara delvis uppnåtts och att de antaganden som de byggde på inte längre är helt giltiga.

¹²¹ Kommissionens förordning (EG) nr 1475/95 av den 28 juni 1995 om tillämpning av fördragets artikel 85.3 (numera 81.3) på vissa grupper försäljnings- och serviceavtal för motorfordon, EGT L 145, 29.6.1995.

¹²² Rapport om utvärderingen av kommissionens förordning (EG) nr 1475/95 om tillämpning av fördragets artikel 85.3 (numera 81.3) på vissa grupper av försäljnings- och serviceavtal för motorfordon, KOM(2000)743 slutlig, 15.11.2000. Se även Konkurrensrapporten 2000, punkterna 112-115.

173. Innan beslut fattas om vilket regelverk som bäst löser de problemen i bildistributionen som inringats i utvärderingsrapporten om undantagsförordningen har kommissionen satt i gång en studie för att utröna och mäta de ekonomiska effekterna av fem möjliga lagstiftningsmodeller på alla berörda parter¹²³. Denna studie är helt konsultativ till sin karaktär och innebär inte någon rekommendation för det framtida regelverket.
174. I studien av de ekonomiska effekterna analyseras verkningarna på konkurrensen inom bilmärkena och mellan bilmärkena, på skapandet av hinder för integrationen av den inre marknaden och på konkurrens effekterna på marknaden för kundservice. Dessa effekter har analyserats för att utröna effekterna på konstruktörerna, deras officiella distributionsnät, auktoriserade kundserviceleverantörer, oberoende reparationsverkstäder, konsumenter och tillverkare av reservdelar och diagnostikutrustning.
175. Förutom dessa fem lagstiftningsmodeller har flera teman, som anses vara variabler som är tillämpningsbara på varje modell, analyserats både för sig och i samband med varje lämplig modell (t.ex. "multibranding" och kopplingen mellan försäljningen och kundservice).
176. Parallellt har också en studie om konsumenternas förväntningar beställts som skall ge en bild av deras ställning i det nuvarande bildistributionssystemet och möjliga alternativ för framtiden¹²⁴. Dessa två studier kompletterar kommissionens utvärdering av undantagsförordningen. De fogar sig till två andra studier från år 2000 om kopplingen mellan försäljningen av nya fordon och efterföljande kundservice och skillnaderna i pris inom EG¹²⁵. Alla dessa studier lämnar användbar information till beslutsprocessen om det framtida reglerna för bildistribution.
177. Efter att ha analyserat slutsatserna i de beställda studierna kommer kommissionen att utarbeta ett förslag i början av 2002 till det nya regelverket för bildistribution som skall gälla efter september 2002. Kommissionen kommer givetvis också att ta del av alla övriga disponibla informationskällor¹²⁶.

¹²³ De olika termerna i studien beskrivs på konkurrensgeneraldirektoratets Internetsida: http://europa.eu.int/comm/competition/car_sector/distribution. Studien beställdes av konsulten Andersen efter ett offentligt anbudsförfarande. Den kan läsas på ovanstående Internetadress.

¹²⁴ "Customer Preferences for existing and potential Sales and Servicing Alternatives in Automotive Distribution", Dr. Lademann & Partner, tillgänglig på http://europa.eu.int/comm/competition/car_sector/distribution.

¹²⁵ Dessa två studier återfinns på konkurrensgeneraldirektoratets webbplats : http://europa.eu.int/comm/competition/car_sector/. "The Natural Link between Sales and Service" (Autopolis), "Car Price Differentials in the European Union: An Economic Analysis" (Hans Degryse och Frank Verboven - Universitetet i Leuven och Centre for economic policy research, London). Se även Konkurrensrapporten 2000, punkt 113.

¹²⁶ Bland källorna kan nämnas en studie som finansierades av ACEA (*European Automobile Manufacturers Association*), och som också berör de ekonomiska effekterna av alternativa distributionssystem.

6.2. Allmän utvärdering av hur undantagsförordningen tillämpats i fråga om nybilspriser

178. Kommissionen jämför årligen priserna före skatt på nya bilar inom gemenskapen¹²⁷. Jämförelsen sker två gånger per år, i maj och november, på grundval av tillverkarnas rekommenderade försäljningspris för varje medlemsstat.
179. Situationen den 1 maj 2001 visar - liksom i november 2000 - att priserna, trots pundets fortsatta värdeminskning gentemot euron, fortfarande var högre i Storbritannien än i euroområdet, även om de sjunkit eller förblivit oförändrade. Tyskland och Österrike är fortfarande de två dyraste länderna i euroområdet. Kommissionen har på nytt konstaterat att skillnaden i genomsnittspriset i euroområdet låg klart över 20 % i de billigaste segmenten (A till D), trots att det stora antalet modeller i segmenten B till D normalt borde vara ett tecken på kraftig konkurrens. I allmänhet är det marknaderna i Grekland, Finland, Spanien, Nederländerna och Danmark som har de billigaste priserna på nya bilar före skatt.¹²⁸
180. Dessa prisskillnader ligger klart över den gräns som anges i meddelandet om förordning nr 123/85¹²⁹, dvs. 12 %¹³⁰. Detta fortfarande giltiga meddelande preciserar vissa frågor gällande förordning nr 1475/95, bl.a. prisskillnaderna. Ligger skillnaderna över denna gräns kan kommissionen upphäva undantaget ifall prisavvikelse beror på åtaganden som undantas av förordning nr 1475/95¹³¹.
181. De stora prisskillnaderna förklarar varför vissa konsumenter fortsätter att köpa sina bilar i ett annat EU-land, dock inte utan svårigheter, vilket framgår av det stora antalet klagomål kommissionen får från konsumenterna, oftast för extremt långa leveranstider.

6.3. Tillämpning av gruppundantagsförordningen under 2001

182. Kommissionen antog år 2001 två bötesbeslut med anledning av överträdelser begångna av biltillverkarna Volkswagen och DaimlerChrysler. Kommissionen godkände vidare Porsches nya distributionssystem.

6.3.1. Volkswagen¹³²

183. Kommissionen fattade beslut om att ålägga Volkswagen att betala böter på 30,96 miljoner euro för att ha tillämpat fasta återförsäljningspriser i Tyskland för sin nya VW Passat. Volkswagen sände ut ett cirkulär 1996 och 1997 där företagets tyska återförsäljare uppmanades att inte sälja denna modell till ett pris under det rekommenderade listpriset. Till skillnad från det förra beslutet mot Volkswagen gäller detta andra beslut inte åtgärder för att hindra försäljning över nationsgränserna.

¹²⁷ Denna jämförelse krävs i artikel 11 i undantagsförordningen.

¹²⁸ Se kommissionens pressmeddelanden IP/01/227, 12.9.2001 och IP/01/1051, 23.7.2001.

¹²⁹ Kommissionens meddelande om förordning (EEG) nr 123/85 av den 12 december 1984 om tillämpningen av fördragets artikel 85.3 (numera 81.3) på vissa grupper av försäljnings- och serviceavtal för motorfordon, kapitel II.1, EGT C 17, 18.1.1985.

¹³⁰ Skillnaden kan dock överstiga dessa 12 % med 6 procentenheter under mindre än ett år eller för en oväsentlig del av fordonet.

¹³¹ Se förordningens artikel 8 och skäl 31.

¹³² Ärende COMP/36.693 *Volkswagen*, Kommissionens beslut av den 29 juni 2001 (EGT L 262, 2.10.2001).

Fasta återförsäljningspriser är emellertid en särskilt allvarlig konkurrensbegränsning. Detta är det första beslutet om fasta återförsäljningspriser i bilsektorn.

6.3.2. *DaimlerChrysler*¹³³

184. Efter att ha mottagit klagomål från ett antal kunder inledde kommissionen på eget initiativ ett förfarande mot DaimlerChrysler. Den 10 oktober kommissionen fattade ett beslut om att ålägga DaimlerChrysler att betala böter på 71,825 miljoner euro för ett flertal överträdelser av artikel 81 i EG-fördraget. Den första överträdelsen består av hinder mot parallellhandel i Tyskland som överenskommits mellan DaimlerChrysler och medlemmarna i företagets distributionsnät. Tillämpningen av artikel 81 på dessa begränsningar mellan DaimlerChrysler och företagets tyska *handelsagenter* beror på att dessa handelsagenter löper avsevärda kommersiella risker i sin verksamhet¹³⁴. Den andra överträdelsen består av en begränsning av försäljningen till oberoende leasingföretag i Tyskland och Spanien. Slutligen deltog DaimlerChrysler i ett avtal om prisöverenskommelser i Belgien i syfte att minska de rabatter som gavs till kunderna.

6.3.3. *Porsches distributionssystem*

185. Efter en anmälan från Porsche om nya distributionsavtal¹³⁵ fann kommissionen att avtalen kan omfattas av ett undantag i förordning nr 1475/95 sedan Porsche gjort vissa ändringar, huvudsakligen att företaget vid fastställande av sina försäljningsmål måste ta hänsyn till all försäljning utan avseende på köparens hemvist och att Porsche-försäljare får sälja bilar via Internet om kunden så önskar. Ärendet avslutades följaktligen med en administrativ skrivelse.

Faktaruta 4: Grönt ljus för Covisint – B-2-B-marknadsplats för bilbranschen¹³⁶

Inledning

I augusti 2001 godkände kommissionen¹³⁷ bildandet av Covisint, ett gemensamt företag i form av en B-2-B-marknadsplats, som anmälts tidigare samma år. Bakom Covisint står de stora motortillverkarna Ford, DaimlerChrysler, General Motors, Renault och Nissan. En sjätte biltillverkare, PSA Peugeot Citroën, anslöt sig senare till projektet.

Covisint är bilindustrins elektroniska marknadsplats för inköp och tillhandahållande av gemensam produktutveckling och styrningsverktyg för leverantörskedjan, vilket minskar

¹³³ Ärende COMP/36.264 *DaimlerChrysler*, Pressmeddelande IP/01/1394, 10.10.2001.

¹³⁴ Enligt riktlinjerna för vertikala begränsningar (EGT C 291, 13.10.2000, s. 1) är det enda avgörande kriteriet för om artikel 81.1 är tillämpligt på verksamhet som bedrivs av handelsagenter om handelsagenten bär en risk som är kopplad till försäljningen av varorna eller tjänsterna. I detta fall gjordes avdrag för rabatter som beviljades av *handelsagenterna* från kommissionen, *handelsagenterna* tog på sig ansvaret för transporter och köpte också visningsfordonen - en väsentlig del av det totala antalet försålda bilar - och finansierade reservdelslager. Avtalet föreskrev att de skall tillhandahålla garantiservice (utan att få full ersättning) och kundservice på egen risk.

¹³⁵ Ärende COMP/37.886 *Porsche*.

¹³⁶ Ärende COMP/38.064; Pressmeddelande IP/01/1155, 31.7.2001; EGT C 49, 15.2.2001.

¹³⁷ Alla konkurrensmyndigheter som granskat Covisint har också givit projektet grönt ljus. Efter förhandlingar med företrädare för Covisint godkände amerikanska Federal Trade Commission (FTC) projektet med utgångspunkt i tillgänglig information, även om man förbehöll sig rätten att åter inleda förfarandet om problem uppstår. Tyska Bundeskartellamt och de österrikiska myndigheterna godkände också systemet. De japanska myndigheterna har inte gjort några invändningar mot projektet.

kostnaderna och förbättrar effektiviteten i leveranskedjan. Covisint är en köpardriven börs för köparsidan, till skillnad från andra börser som t.ex. SupplyOn, som bildats av komponentförsäljarna. De biltillverkare som tänker göra inköp genom börsen (inklusive Covisints aktieinnehavare) står för cirka 63 % av den globala bilproduktionen. De flesta större leverantörerna av bildelar har även aviserat sitt intresse för att använda sig av marknadsplatsen.

Potentiella farhågor

B-2-B-marknadsplatser som t.ex. Covisint håller på att bli mycket vanliga. De har potentiellt mycket stora effekter på de sätt företagen inom vissa branscher bedriver sina affärer och förväntas i regel ha konkurrensfrämjande effekter. De torde skapa större insyn och därigenom hjälpa till att länka samman fler aktörer och att integrera marknaderna. De kan även **effektivisera marknaden genom att minska** söknings- och informationskostnaderna och förbättra lagerstyrningen, vilket ytterst medför lägre priser för slutkunden.

Under vissa omständigheter kan dock de negativa effekterna på konkurrensen vara större än effektiviseringen av marknaden.

Utbyte av information

Detta avser användarnas förmåga att utbyta eller upptäcka marknadskänslig information gällande t.ex. priser och kvantiteter. Denna förmåga är vanligtvis relaterad till utformningen av systemet, i synnerhet när det gäller användarnas förmåga att få tillgång till varandras data.

Gemensamma inköp / gemensam försäljning

Liksom i den fysiska världen uppstår dessa betänkligheter om användarna går samman för att begränsa konkurrensen gentemot sina motspelare. Detta fenomen diskuteras ingående i riktlinjerna för horisontella begränsningar.

Undersökning och analys

Covisint-projektet utgör inte någon koncentration eftersom de företag som bildade denna börs inte kommer att utöva gemensam eller ensam kontroll över det nya bolaget. Covisint skall därför granskas mot bakgrund av artikel 81 i EG-fördraget och inte enligt koncentrationsförordningen. Bolaget var den första större B-2-B-börser som granskades på detta sätt. Eftersom Covisint är något nytt kan företaget potentiellt tjäna som en vägledning för behandlingen av andra liknande projekt.

Efter att ha granskat de anmälda avtalen och svaren på ett antal förfrågningar om upplysningar konkluderade kommissionen att det anmälda projektet f.n. inte begränsar konkurrensen i den mening som avses i artikel 81.1, varefter parterna tillställdes en administrativ skrivelse med detta innehåll. Avtalen innehåller bl.a. bestämmelser som undanröjer möjliga konkurrensfarhågor av den typ som diskuteras ovan¹³⁸. De avser gemensamma inköp (mellan fordonstillverkare eller för fordonsspecifika produkter), men också utbyte av konfidentiell information, eftersom avtalen ger ett adekvat uppgiftsskydd med hjälp av brandväggar och säkerhetsregler. Kommissionen konstaterar även att Covisint på ett icke-diskriminerande sätt är öppet för alla företag inom branschen, att det bygger på öppna normer och tillåter både aktieinnehavare och övriga användare att delta i andra B-2-B-börser.

¹³⁸

Ett s.k. Carlsberg-tillkännagivande, EGT C 49, 15.2.2001.

6.4. EG-domstolens beslut i målet Asia Motor France SA¹³⁹

186. Asia Motor France samt andra företag med kopplingar till det förstnämnda, importerade och sålde japanska bilar i Frankrike. De inlämnade 1985 och 1988 klagomål till kommissionen om en påstådd kartell mellan fem importörer av japanska bilar (Toyota, Mazda, Honda, Mitsubishi och Nissan) som dels skulle ha undertecknat en överenskommelse med den franska regeringen för att begränsa försäljningen av japanska bilar till 3 % av den årliga totala bilförsäljningen, och dels sinsemellan ha enats om att dela upp denna kvot på 3 % för att utestänga alla övriga japanska bilmärken¹⁴⁰. Klagomålen avvisades av kommissionen.
187. Domstolens beslut av den 20 september, som följde kommissionens linje, satte definitivt punkt för detta ärende. Kommissionen hade rätt att avvisa klagomålet eftersom de problem som påpekas i klagomålet direkt härrörde från myndighetens riktlinjer och inte från ett avtal mellan företag.

7. FINANSIELLA TJÄNSTER

188. Tillämpningen av konkurrenspolitiken på sektorn för finansiella tjänster har som övergripande mål att uppnå mer konkurrenskraftiga och effektiva finansmarknader inom EU. Detta gynnar konsumenterna och skapar en dynamisk, kunskapsbaserad EU-ekonomi med större ekonomisk tillväxt.
189. Det finansiella systemet i EU integreras mer och mer i takt med globaliseringen, tekniska framsteg, införandet av euron och den fortgående marknadsliberaliseringen. Införandet av eurosedlar och -mynt den 1 januari 2002 ökar ytterligare överblickbarheten och stärker integreringskrafterna inom unionen. Integreringen ökar konkurrensen på vissa marknader. Den ökar även behovet av större vaksamhet i den konkurrenspolitiska tillämpningen och efterlevnaden så att finansmarknaderna förblir öppna och konkurrenskraftiga. Det finns en risk att en del företag kan försöka skydda sig själva från den ökande konkurrensen genom att sluta konkurrenshämmande avtal eller, då de innehar en dominerande ställning, genom att utöva sitt marknadsinflytande på ett sätt som hindrar utvecklingen av nya och innovativa affärsupplägg.
190. År 2001 gjordes stora framsteg i tillämpningen och förtydligandet av konkurrenspolitiken när det gäller betalningssystemen. Detta är mycket viktigt eftersom ett gemensamt betalningsområde nu införts inom EU. För finansinfrastrukturen är målet för konkurrenspolitiken att underlätta konkurrens och därigenom släppa lös de marknadskrafter som gynnar en effektivisering av infrastrukturen. Kommissionen har börjat kontrollera att konkurrenspolitiken efterlevs till fullo i den del av värdepapperstransaktionerna som sköts i s.k. backoffices. Effektiviteten i dessa transaktioner, som inom branschen kallas clearing- och avveckling, har viktiga återverkningar för den övergripande effektiviteten på EU:s kapitalmarknader.

¹³⁹ Mål C-1/01 P- Domstolens beslut (andra avdelningen) av den 20 september 2001.

¹⁴⁰ Ärende COMP/33.014 *Asia Motor*.

7.1. Konkurrensen inom clearing- och avvecklingssektorn

191. Den 15 februari 2001 publicerade vismannakommittén om regleringen av de europeiska värdepappersmarknaderna, under ordförandeskap av Alexandre Lamfalussy, sin slutrapport. Kommitténs kompetensområde utstakades av EU:s ekonomi- och finansministrar den 17 juli 2000 och syftet var att uppnå en reellt integrerad finansiell marknad inom EU.
192. I sin rapport hänvisar kommittén särskilt till clearing- och avvecklingssektorn. Kommittén är övertygad om att ytterligare omstrukturering av denna sektor behövs inom EU. Konsolideringsarbetet bör i stor utsträckning ligga i händerna på den privata sektorn. Kommittén menar dock att detta inte innebär att myndigheterna inte har någon roll att spela. Myndigheternas politik bör i synnerhet inriktas på konkurrensfrågor och på att undanröja den typ av hinder som försvårar en konsolidering. Kommittén anser helt klart att konkurrensfrågor, som t.ex. öppet och icke-diskriminerande tillträde samt exklusivitetsavtal hör till de viktigaste frågorna för de politiskt ansvariga.
193. Kommittén föreslår att kommissionen skall undersöka situationen på clearing- och avvecklingsområdet och se till att gemenskapens konkurrenspolitik följs ordentligt i denna mycket viktiga sektor. Mot denna bakgrund och med tanke på att kommissionen redan undersökt denna sektor har kommissionen utökat granskningen genom att starta en formell fördjupad ex officio-utredning. Det är första gången som en sådan storskalig granskning av clearing- och avvecklingssektorn genomförs på antitrustområdet.
194. Kommissionen hade redan ringat in ett antal möjliga konkurrensfarhågor på clearing- och avvecklingsområdet.
- En del marknadsaktörer anger att vissa avvecklingssystem möjligen tillämpar diskriminerande prissättning och olika villkor för likadana transaktioner.
 - Det kan finnas ensamrättsavtal mellan börser och clearing- och avvecklingssystem som begränsar konkurrensen vad gäller clearing- och avvecklingstjänster.
 - Marknadsaktörerna har påpekat den eventuella risken för överpriser för clearing- och avvecklingstjänster när clearing- och/eller avvecklingssystemet ägs av Internetmarknadsplatsen och handeln på sådana marknadsplatser måste clearas och/eller avvecklas i detta (s.k. *vertical silos*).
195. Syftet med ex officio-utredningen är att avgöra huruvida de ovan nämnda eventuella konkurrensfarhågorna är verkliga, och i så fall, huruvida de kan åtgärdas med hjälp av EU:s konkurrenslagstiftning. Utredningen riktar sig till marknadsdeltagare, inklusive banker, Internetmarknadsplatser och clearing- och avvecklingssystem.
- 7.1.1. *Eurex*¹⁴¹
196. I december 2001 avslutade kommissionen med en administrativ skrivelse en anmälan från Deutsche Börse A.G. och SWX Swiss Exchange ("moderföretagen") angående

¹⁴¹ Ärende COMP/D1/37.557.

deras gemensamma företag Eurex, en gränsöverskridande börs för elektronisk handel med finansiella derivat, t.ex. optioner och terminsaffärer.¹⁴²

197. Kommissionen ansåg att Eurex är ett gemensamt kontrollerat självständigt fungerande gemensamt företag och sålunda en koncentration, som dock saknar gemenskapsdimension. I enlighet med artikel 22.1 i förordning 4064/89 är förordning nr 17/62 inte tillämplig på koncentrationer utom för gemensamma företag som ej har gemenskapsdimension och som syftar till eller medför samordning av konkurrensbeteendet hos företag som förblir oberoende. Vanligtvis undersöker de nationella konkurrensmyndigheterna huruvida någon sådan samordningsrisk föreligger i samband med sin koncentrationsanalys. Någon sådan analys gjordes inte i detta fall eftersom transaktionen inte omfattades av någon anmälningssplikt och heller inte anmäldes till vederbörlig nationell konkurrensmyndighet.
198. Kommissionen granskade därför med utgångspunkt i artikel 81.1 huruvida det föreligger någon risk för samordning av moderföretagens agerande med anledning av koncentrationen av en del av deras verksamheter. Moderföretagen verkar på ett antal marknader som gränsar till derivathandels- och clearingmarknader där Eurex återfinns, som t.ex. marknaderna för noterings- och handel med värdepapper (aktier och obligationer) och köpoptioner, tillhandahållande av elektroniska börshandels-system och försäljning av marknadsinformation.
199. Kommissionen offentliggjorde i augusti 2000 ett tillkännagivande där berörda parter uppmanas lämna synpunkter på planerna på att fatta ett positivt beslut i detta ärende¹⁴³. Resultatet av kommissionens granskning är att det inte föreligger någon märkbar risk för samordning av agerandet hos moderföretagen på dessa angränsande marknader.

7.2. Betalningssystem

200. Den 9 augusti 2001 fattade kommissionen sitt första formella beslut enligt artikel 81 i EG-fördraget med avseende på internationella betalkort i ärendet *Visa International*¹⁴⁴. Beslutet tydliggör kommissionens hållning vad gäller ett antal frågor inom denna sektor. Kommissionen finner att vissa bestämmelser i Visa Internationals kontokortsystem, som anmälts till kommissionen för godkännande, inte omfattas av förbudet i artikel 81, och avser alla typer av internationella Visa-kort (kreditkort med automatiskt förlängd kreditmöjlighet, bankkort med uppskjuten debitering och bankkort med direkt debitering). Beslutet gäller endast de fem bestämmelserna i Visa Internationals nedan beskrivna regler:
- (a) Antidiskrimineringsregeln som förbjuder handlare att ta ut extraavgifter av kortinnehavarna för att använda sina Visa-kort.

Kommissionen anser att antidiskrimineringsregeln begränsar handlarnas frihet att sätta egna priser, men drog samtidigt slutsatsen att denna begränsning inte kan sägas ha någon märkbar negativ effekt på konkurrensen. Marknadsstudier i Sverige och Nederländerna - där antidiskrimineringsregeln avskaffats av den

¹⁴² Pressmeddelande IP/02/4, 3.1.2002.

¹⁴³ EGT C 231, 11.8.2000, s. 2.

¹⁴⁴ Ärende COMP/29.373, EGT L 293, 10.11.2001, s. 24.

nationella konkurrensmyndigheten - har visat att avskaffandet inte fick några större effekter på handlaravgifterna.

- (b) De ändrade reglerna om kortutgivning och anslutning av handlare i utlandet, som nu gör det möjligt för Visa-medlemmar att utge kort till kunder och ansluta (alla typer av) handlare i de övriga medlemsstaterna, utan att först grunda en filial eller ett dotterbolag i det aktuella landet;
- (c) Principen om territoriell licensgivning, enligt vilken banker i princip behöver en licens för kortutgivning och anslutning av handlare för var och en av medlemsstaterna.

Mot bakgrund av att bankerna kan få varumärkeslicenser för alla medlemsstater där de har tillstånd att utföra bankverksamhet anses denna princip inte utgöra någon märkbar begränsning av konkurrensen.

- (d) Regeln om att ingen utgivning får ske utan anslutning, som innebär att bankerna måste ge ut ett rimligt antal kort till kortinnehavare först innan de börjar ansluta handlare.

Denna regel anses dock främja utvecklingen av systemet genom att säkra en bredare kortbas, varigenom systemet blir mer attraktivt för handlarna.

- (e) Regeln om att alla kort måste godtas, som innebär att handlarna måste godta alla giltiga kort med antingen Visa- (vanligtvis ett kreditkort eller ett bankkort med uppskjuten debitering) eller Electron- (vanligtvis ett bankkort med direkt debitering) -märke, oavsett vem som är utgivare, arten av transaktion och typen av kort som utgivits.

Mot bakgrund av att utvecklingen av ett betalningssystem beror på att kortutgivarna kan lita på att deras kort kommer att accepteras av handlare som anslutits till andra anslutningsbanker anses denna regel främja utvecklingen av Visas betalningssystem eftersom den medför att Visa-korten godtas överallt.

- 201. Visa-kort är till sin natur ett gränsöverskridande betalningsmedel. I beslutet dras slutsatsen att de av Visa Internationals regler, som är tillämpliga åtminstone i hela den gemensamma marknaden, i alla fall potentiellt har effekter på handeln mellan medlemsstaterna.
- 202. Separat från ovan nämnda beslut offentliggjorde kommissionen i augusti ett tillkännagivande där tredje part uppmanades komma med kommentarer till planerna på att fatta ett positivt beslut gällande Visas s.k. inomregionala multilaterala förmedlingsavgift¹⁴⁵. Kommissionen sände ursprungligen Visa ett meddelande om invändningar i detta ämne, men Visa har nu föreslagit ändringar som innebär en sänkning av nivån på avgifterna, ett införande av objektiva kriterier vid fastställandet av nivån på avgifterna och insyn för handlarna vad gäller nivån och den relativa procentandelen av de kostnadskategorier som ingår i den multilaterala förmedlingsavgiften.

¹⁴⁵

Ärende COMP/29.373, EGT C 226, 11.8.2001, s. 21.

7.3. Atomförsäkringspooler

203. I januari 2001 avslutade kommissionen, med ett icke-ingripandebesked, tre anmälningar om nukleärförsäkrings- och återförsäkringspooler, nämligen de svenska, italienska och spanska poolerna.¹⁴⁶ Kommissionen ansåg att tre olika relevanta marknader berördes, den för nukleära egendomsförsäkringar, nukleära återförsäkringar samt nukleära skadeståndsförsäkringar. De två första av dessa marknader är världsomspännande, vilket framgår av exemplen på tjänster som tillhandahålls över nationsgränserna, och på dessa marknader ligger de aktuella poolernas andel långt under 5 %, vilket föranleder kommissionen att dra slutsatsen att poolingavtalens effekter på konkurrensen på dessa marknader inte är märkbar. Marknaderna för nukleära skadeståndsförsäkringar är dock ännu nationella till följd av stora nationella skillnader när det gäller de lagstadgade kraven på området, och behovet av lokalt baserade skaderegleringsmöjligheter. Var och en av de aktuella poolerna hade monopol på sin nationella marknad för nukleära skadeståndsförsäkringar. Trots detta drog kommissionen slutsatsen att det utan poolingavtalen inte skulle finnas några nukleära skadeståndsförsäkringar med adekvat risktäckning och därför begränsar poolingavtalen inte konkurrensen i detta avseende.

7.4. Konvergens mellan bank- och försäkringsverksamheter

204. Med *sammanslagen bank- och försäkringsverksamhet* (eller *bancassurance* på engelska och franska) avses här den ökande konvergensen mellan banker och försäkringsbolag. På detaljhandelnivå bygger konvergensen på förmodade distributionssynergier: förmågan att sälja försäkringar till bankkunder och banktjänster till försäkringsinnehavare. Detta är i synnerhet fallet i Tyskland där nyligen antagna regler särskilt gynnar privata pensionsprodukter och sålunda öppnar ett brett - och potentiellt mycket lönsamt - nytt affärsområde för banker och försäkringsbolag. Detta har lett till ett ökande antal *avtal om sammanslagen bank- och försäkringsverksamhet* både i form av samarbetsavtal och koncentrationer.
205. Ur konkurrenssynpunkt tenderar samarbetsavtal eller koncentrationer mellan banker och försäkringsgivare att föranleda små konkurrensfarhågor eftersom de berörda företagen i regel inte funnits på varandras marknader tidigare. När det gäller koncentrationer på området för *bank- och försäkringsverksamhetskonzentrationer*, se ärende M.2431, *Allianz/Dresdner*, som diskuteras i del II, avsnitt II, Koncentrationskontroll.
206. Vad gäller samarbetsavtal för *sammanslagen bank- och försäkringsverksamhet* lämnade kommissionen i en administrativ skrivelse i november 2001 (efter att ha offentliggjort ett s.k. Carlsberg-tillkännagivande) sitt godkännande till att det Generali-kontrollerade företaget AMB, Tysklands fjärde största försäkringsbolag, och Commerzbank, Tysklands fjärde största bank, bildar ett gemensamt företag för distribution av deras respektive banktjänster till privatpersoner och mindre företag samt försäkringsprodukter. De primära skälen till godkännandet var att a) marknadsöverlappningarna var minimala, b) sammanflätningen på ledningsnivå medförde inte några konkurrensfarhågor och c) parterna kommer att utsättas för kraftig konkurrens bl.a. från Allianz/Dresdner-gruppen och Münchener Rück/Ergo-gruppen.

¹⁴⁶ Ärendena COMP/37.363, *Svenska Atomförsäkringspoolen*, COMP/34.985, *Pool Italiano Rischi Atomici*, och COMP/34.558, *Aseguradores Riesgos Nucleares*.

8. INFORMATIONSSAMHÄLLET

8.1. Meddelande om invändningar till Microsoft

207. Den 30 augusti sände kommissionen ett meddelande om invändningar till det amerikanska programvaruföretaget Microsoft Corp. ("Microsoft")¹⁴⁷ gällande flera överträdelser av artikel 82. Meddelandet om invändningar utvidgade och kompletterade ett tidigare meddelande från augusti 2000 efter klagomål från det amerikanska företaget Sun Microsystems Inc¹⁴⁸.
208. Enligt meddelandet om invändningar från 2001 bryter Microsoft mot EG:s konkurrensregler genom att utnyttja sin dominerande ställning på marknaderna för persondatoroperativsystem och mindre serveroperativsystem. Kommissionen anser att Microsoft undanhållit gränssnittsinformation från konkurrerande programvaruförsäljare, dvs. information som behövs för att göra det möjligt för försäljarnas serverprogramvara att fungera tillsammans med Microsofts Windows-persondator- och serverprogramvara. Microsoft har även tillämpat en policy som inneburit diskriminering och att man varit selektiv när man lämnat ut gränssnittsinformation.
209. Enligt kommissionen har Microsoft alltså använt sig av en "hävstångs"-strategi genom att neka konkurrenternas serverprogramvara möjligheten till objektiv konkurrens med den egna Windows-programvaran. På grund av den mycket spridda användningen av Windows inom olika IT-nätverk inverkar interoperabiliteten med Windows stort på kundernas inköpsbeslut.
210. Vidare tror kommissionen att Microsoft missbrukar sin dominerande ställning med hjälp av sin licenspolicy för Windows 2000. Till följd av Microsofts heltäckande licens måste kunderna betala för ett helt paket av tjänster även om de skulle föredra att skaffa några av tjänsterna från konkurrerande leverantörer av servrar. Sålunda måste de kunder, som redan använder Windows och som vill köpa konkurrerande tjänster, betala dubbla licensavgifter. Denna policy driver följaktligen kunderna mot Microsofts serverprodukter, varigenom deras frihet att välja konkurrerande programvara minskas och konkurrensen blir lidande.
211. Slutligen anser kommissionen vad gäller Microsofts *Media Player* (ett direktuppspelningsprogram för snabböverföring via Internet och för uppspelning av audio- och videofiler på persondatorer) att kopplingen mellan *Media Player* och *Windows* persondatoroperativsystem snedvrider en objektiv konkurrens. Med tanke på kundernas tendens att använda sig av desktoppens förinstallerade konfigureringsprogram utestänger detta kopplingsförbehåll andra försäljare av direktuppspelningsprogram.
212. Kommissionen noterar att amerikanska *Court of Appeals* den 28 juni 2001 meddelade att Microsoft brutit mot § 2 i Sherman-lagen genom att använda sig av konkurrenshämmande metoder för att bibehålla ett monopol på operativsystemsmarknaden. Kommissionen följer noggrant resultatet i detta ärende och noterar att USA:s justitiedepartement och flera delstater enats om en föreslagen slutlig dom som avgör målet medan andra delstater fortsätter processen. Även om resultaten av det amerikanska ärendet kan påverka några av de metoder som undersöks av

¹⁴⁷ Ärende COMP/37.792, Pressmeddelande IP/01/1232, 30.8.2001.

¹⁴⁸ Ärende COMP/37.245, som nu behandlas gemensamt med ärende COMP/37.792 med ärendenummer COMP/37.792.

kommissionen berör de amerikanska och det europeiska ärendena inte samma fakta och kompletterar sålunda varandra.

8.2. Informationssamhället och Internet

213. Arbetet med att skapa villkor för en öppen och konkurrenskraftig miljö för att utveckla Internet och e-handel är och förblir en prioritering för kommissionen. Helt klart kan de rådande konkurrensreglerna tillämpas på Internets särskilda egenheter, eftersom de är tillräckligt abstrakta. Konkurrensreglerna är förvånansvärt anpassningsbara till föränderliga ekonomiska omständigheter, inklusive de som uppstår till följd av den fundamentala förändringen av hur affärer görs i Internet-ekonomin.
214. Konkurrenspolitiska farhågor väcktes vad gäller den telekommunikationsinfrastruktur som används för Internettrafik. Sådana farhågor avsåg en rad marknader, bl.a. Internetuppkopplingsmarknaderna via bredband (hög kapacitet) och smalband (låg kapacitet) liksom marknaderna för Internetanslutningsmöjligheter.
215. Bristen på konkurrens på de lokala accessnätsmarknaderna i samtliga medlemsstater, främst vad gäller bredband, befanns åter vara ett betydande hinder för spridningen av Internet och Internetjänster inom EU. Tidigare hade kommissionen fattat viktiga policybeslut, som t.ex. förordningen om tillträde till accessnätet och branschutredningen om tillgången till accessnätet¹⁴⁹, och är nu redo att utarbeta ännu fler initiativ. Kommissionen har fortsatt att beakta konkurrenstrycket från alternativa accessnätsplattformar för bredband, inklusive det mobila trådlösa accessnätet. Men även om det mobila trådlösa accessnätet kan konkurrera med den för närvarande dominerande accessnättekniken är det lika viktigt att övervaka de marknadsdominerande aktörerna inom mobiltelefonisektorn.
216. Farhågor har även uppstått vad gäller administrationen av Internet främst vad det gäller domännamnen på Internet. Bland de ärenden som kommissionen behandlar ingår klagomål med hänvisning till artikel 82 mot företag som registrerar toppdomännamn. EG:s konkurrensregler är utan tvekan tillämpliga på domännamnsystemet (DNS). Kommissionen anser generellt att spekulativ och diskriminerande registrering av Internet-domännamn måste undvikas, eftersom denna registrering är avgörande för att säkra en öppen och konkurrenskraftig Internetmiljö.

9. IDROTT

217. I sin idrottsrapport till Europeiska rådets möte i Helsingfors¹⁵⁰ lämnade kommissionen sin åsikt om hur idrottens olika funktioner skall jämkas samman. Europeiska rådet betonade i ett uttalande som bifogades till slutsatserna från mötet i Nice¹⁵¹ behovet av att i alla gemenskapens åtgärder beakta ”idrottens sociala,

¹⁴⁹ Se avsnitt I.C.3.4.

¹⁵⁰ Rapport från kommissionen till Europeiska rådet om hur man kan bevara den nuvarande uppbyggnaden av idrotten och upprätthålla idrottens sociala funktion inom gemenskapen. KOM(1999)644 slutlig, 10.12.1999.

¹⁵¹ Uttalande om de särskilda kännetecken för idrott och idrottens sociala funktion i Europa som bör beaktas vid genomförandet av den gemensamma politiken.

fostrande och kulturella funktion, som ligger till grund för dess särart, för att iaktta och främja den etik och solidaritet som är nödvändig för att bevara dess sociala roll”.

218. Uttalandet visar att Europeiska rådet stöder riksidsrottsorganisationernas självständighet och deras rätt att själva leda sitt arbete i lämpliga föreningsstrukturer. Det är alltså riksidsrottsorganisationernas uppgift att organisera och främja sin idrottsgren, speciellt vad gäller särskilda idrottsregler och utformningen av landslagen. Denna uppgift måste givetvis förverkligas i enlighet med EG:s och medlemsstaternas lagstiftning.
219. Europeiska rådet noterade i all synnerhet att riksidsrottsförbunden spelar en central roll för den nödvändiga solidariteten mellan motionsidrott och elitidrott och underströk de principer som måste vara vägledande: tillgång för en stor allmänhet till idrottssevenemangen, stöd till amatöridrotten, ickediskriminering, lika möjligheter, fostran, skydd av hälsan och kamp mot dopning.
220. År 2001 verkställde kommissionen fyra konkurrensärenden i enlighet med principerna i rådets uttalande.

Faktaruta 5: Övergångar av fotbollsspelare

Den 5 mars 2001 slutförde kommissionsledamöterna Mario Monti, Viviane Reding och Anna Diamantopoulou samt ordförandena för Fifa och Uefa diskussionerna om internationella fotbollsspelarövergångar. Fifa och Uefa har åtagit sig att anta nya regler för övergångar på grundval av vissa principer¹⁵² varav de tre viktigaste avser att främja upplärningen av unga spelare, att säkra stabiliteten i lagen och att se till att tävlingarna avgörs hederligt och enligt reglerna och avlöper väl under de särskilda förhållanden som gäller för fotboll så att fansens och åskådarnas intresse kan bibehållas för denna idrott.

- a) Det första diskussionsämnet var *ersättningarna för spelarutbildning*. Kommissionen har alltid stött idén om ersättningar för spelarutbildning som ligger i paritet med kostnaderna för utbildningen, inklusive i slutet av kontraktet. En ung fotbollsspelare, dvs. under 23 år, anses vara under utbildning till 21 års ålder. Om han går över till en annan klubb är det legitimt att den klubb som utbildat honom vill ha en ersättning som täcker kostnaderna för utbildningen. Svårigheten består givetvis i att beräkna hur stora kostnaderna varit. Kommissionen har godtagit att de kan vara högre än de faktiska kostnaderna för att utbilda den aktuella fotbollsspelaren, med hänsyn till utbildnings- och träningscentrets prestationer. När en ung fotbollsspelare spelar i flera olika klubbar i rad kommer moderklubben att få en del av utbildningsersättningen.
- b) Det andra ämnet gällde *kontrakten* och särskilt frågan om begränsningen av löptiden, varvid ett av målen var att undvika att Bosman-beslutet kringgås. Kontrakten skall alltså gälla högst i fem år och minst i ett år för att undvika spelarövergångar under säsongen som snedvrider tävlingarna. Den sistnämnda typen av övergångar måste inskränka sig till exceptionella fall, som t.ex. skador eller en total brytning mellan spelaren och hans tränare etc. När det gäller uppsägningen av kontrakt förordar kommissionen ett balanserat system med unilateral uppsägning. Tidigare krävde Fifa båda klubbarnas samtycke innan en fotbollsspelare kunde byta klubb under gällande

¹⁵²

Kommissionens pressmeddelande IP/01/314 av den 6 mars 2001.

kontrakt. I dag kan en spelare göra ett sådant byte utan detta dubbla godkännande, men kompensationer kan antingen föreskrivas direkt i spelarens kontrakt eller motiveras av klubben. Orimliga övergångsbelopp kan överklagas i domstol. Vidare har ledarna för klubbarna och förbunden betonat att ett lag byggs upp under flera år och om en spelare försvinner efter bara ett eller två år förstörs en del av denna uppbyggnad. För att begränsa dessa skadliga kontraktsuppsägningar föreskrivs ett sanktionssystem, som kan innebära upp till fyra månaders avstängning i slutet av första eller andra året. Sanktionerna dock inte längre utdömas efter det tredje året. Detta system begränsar alltså uppsägningarna av kontrakten under de två första åren men tillåter dem från och med det tredje. En balans har alltså skapats mellan de olika aktörernas intressen. En viss flexibilitet har även införts i syfte att respektera reglerna för ”giltiga idrottsliga skäl”.

- c) Slutligen föreskrivs *gemensamma skiljenämnder* bestående av företrädare för spelarna och klubbarna. En fotbollsskiljedomstol, dit man kan överklaga, med en avdelning som också tillsätts gemensamt, som fattar beslut i tvister som gäller internationella övergångar. De nya skiljenämnderna skall snabbt behandla de ärenden som hamnar på deras bord, vilket dock inte hindrar spelarna, om de så önskar, från att dra sina ärenden inför vanliga domstolar, något som Fifas regler tidigare förbjöd.

9.1. Formel 1

221. Formel 1-ärendena är mycket viktiga både ekonomiskt och finansiellt och därför att de berör en sportorganisation med en internationell dimension. Kommissionen ansåg 1999 att FIA (*Fédération internationale de l'automobile*) befann sig i en intressekonflikt i sin roll som sportens regelgivare å ena sidan och sitt arbete med att organisera bilsporttävlingar å den andra. Denna situation gynnade serier som organiserades av FIA och särskilt då Formel 1. Kommissionen ifrågasatte också villkoren i avtalen mellan FOA, det bolag som bl.a. administrerar TV-rättigheterna för Formel 1 och sändningsföretagen, bl.a. eftersom dessa villkor gör det möjligt att blockera bilsportevenemang som kan konkurrera med Formel 1-loppen.
222. Kommissionen har slutligen hittat en lösning på problemen tillsammans med FIA och FOA. Lösningen offentliggjordes i Europeiska gemenskapernas officiella tidning i juni 2001 och innebär att FIA upphör med sin affärsverksamhet för att skydda sitt oberoende och sin opartiskhet i egenskap av regelgivande organ. FIA har därigenom antingen av sagt sig sina TV-rättigheter eller överfört dem till innehavarna. FIA har också gjort stora ändringar av dessa regler genom att fastställa väl definierade kriterier för hur FIA-licenser skall beviljas för idrottsevenemang och de respektive deltagarna. När det gäller den kommersiella verksamheten har FOA tagit bort de konkurrensbegränsande klausulerna ur sina avtal med tävlingsbanorna och TV-bolagen. FIA har också sluta marknadsföra bilrallyn.
223. Denna nya situation kommer att få positiva konsekvenser för bilsporten i EU. Förbättringen av FIA:s regelgivning kommer att stärka de nödvändiga säkerhetsåtgärderna utan att skada de kommersiella intressena för arrangörer som är oberoende av FIA. FIA:s intresse att gynna FIA-serierna har neutraliserats, eftersom organisationen i framtiden får samma inkomst från alla serierna. Friheten att verka var man vill, ökad insyn och höga säkerhetsnormer skapar ett klimat som gynnar en fortsatt utveckling av bilsporten samt av en unik typ av sportorganisation.

9.2. UEFA

224. De Uefa-regler för sändning av idrottsevenemang som ursprungligen presenterades för kommissionen var mycket invecklade och hade en mycket bred räckvidd. De förbjöd sändningar av matcher under veckosluten. Kommissionen har försökt göra en avvägning mellan de idrottsliga intressena och konkurrensreglerna. Från och med säsongen 2000/2001 tillåter Uefas nya regler riksförbunden att hindra sändning av idrottsevenemang inom sina länder i endast 2½ timme antingen på lördag eller på söndag vid den tidpunkt då nationella huvudmatcher utkämpas.

9.3. Bidragen till franska professionella fotbollsklubbar

225. Detta ärende omfattas av artikel 87 ff i EG-fördraget, dvs. reglerna för statligt stöd. De franska myndigheterna ville att kommissionen skulle bilda sig en åsikt i ett nytt ämne, som berör statligt stöd på idrottsområdet till finansieringen av utbildningscenter för unga spelare. Kommissionen hade godtagit att dessa subventioner delas ut med tanke på deras fostrings- och integrationsmålsättningar och deras ringa inflytande på tävlingarna mellan de stora klubbarna.
226. Under 2002 kommer kommissionen att fortsätta att integrera Nice-uttalandets principer i sin granskning av de två ärenden som f.n. håller på att slutföras: Fifas regler för spelaragenternas verksamhet och Uefas regel för en aktörs ägandeskap eller ekonomiska kontroll över flera idrottsklubbar som deltar i samma tävlingar. Kommissionen håller även på att granska flera ärenden om den gemensamma försäljningen av rättigheter för utsändning av idrottsevenemang till ett enda programföretag per land för perioder på flera år.

10. LÄKEMEDEL

227. I kommissionens antitrustarbete inom läkemedelssektorn kan två förändringar under loppet av 2001 omnämnas. I båda fallen har kommissionen uppmanats att ta hänsyn till den utomordentligt viktiga ställning som forskning och utveckling har inom denna sektor.
228. För det första har kommissionen tagit ytterligare steg för att bibehålla parallellhandeln inom sektorn. Detta har skett dels genom att kommissionen överklagat förstainstansrättens dom av den 26 oktober 2000 i ett mål gällande Bayers hjärt-kärsläkemedel Adalat¹⁵³ och, dels genom att kommissionen fattat beslut om att förbjuda Glaxo Wellcomes dubbla prissystem för omkring 80 läkemedel som säljs i Spanien.
229. För det andra har kommissionen bedömt och lämnat godkännande till två gemensamma företag som bildats av läkemedelsbolag i syfte att utveckla, tillverka och försälja vissa nya läkemedel mot bakgrund av kommissionens nyligen antagna riktlinjer för horisontella konkurrensbegränsningar¹⁵⁴.

¹⁵³ Målet T-41/96 *Bayer mot kommissionen* [ännu ej offentliggjort].

¹⁵⁴ Riktlinjer för tillämpningen av artikel 81 i EG-fördraget på horisontella samarbetsavtal, EGT C 3, 6.1.2001.

10.1. Parallellhandel: Adalat, GlaxoWellcome

10.1.1. Adalat

230. I början av januari 2001 överklagade kommissionen¹⁵⁵ en dom i vilken förstainstansrätten ogiltigförklarade ett kommissionsbeslut om att förbjuda ett avtal mellan Bayer och grossister i Spanien och Frankrike som innehöll ett exportförbud för läkemedlet Adalat.¹⁵⁶ De frågor som nu avgörs av EG-domstolen är 1) under vilka villkor kan handlare sägas *instämma* med sina leverantör om en särskild begränsning av konkurrensen och 2) under vilka omständigheter kan denna begränsning sägas utgöra ett exportförbud.
231. Detta kan tyckas vara snäva juridiska spørsmål, men de är avgörande för att skydda kommissionens politik när det gäller vertikala territoriella begränsningar inom denna sektor och också i andra sektorer. Kommissionen anser att förstainstansrätten har avvikit från tidigare rättspraxis i EG-domstolen genom att tolka begreppen ”avtal” och ”exportförbud” alltför strikt.¹⁵⁷ Denna tolkning skulle – om den inte upphävs av EG-domstolen – göra det möjligt för företagen att bedriva en politik som motverkar parallellhandel på ett sätt som inte omfattas av artikel 81 i EG-fördraget. Detta skulle i sin tur kunna innebära slutet på kommissionens försök att bevara parallellhandeln inom läkemedelssektorn och inom andra sektorer samtidigt som man gör en kvalitativ bedömning av de påstådda förtjänsterna bakom branschens agerande.

10.1.2. GlaxoWellcome¹⁵⁸

232. Ovan nämnda kvalitativa bedömning har kommissionen gjort i ett beslut riktat till GlaxoSmithKline (GSK), som förbjuder ett dubbelt prissättningssystem enligt vilket GlaxoWellcome (GW) avser att ta ut högre priser av spanska grossister för läkemedel som dessa exporterar än för läkemedel som de säljer för konsumtion i Spanien.
233. I sitt beslut behandlar kommissionen inte frågan om huruvida det finns ett ”avtal” i den mening som avses i artikel 81.1 eller inte, helt enkelt eftersom bevis finns för att de flesta handlarna anslutit sig till GW:s prissystem som ingick i företagets nya försäljningsvillkor. I samband med artikel 81.1 erkänner kommissionen riktigheten i GW:s åsikt att läkemedelssektorn är strängt reglerad genom att nationella myndigheter ofta deltar i fastställandet av försäljningspriserna och att alla har ersättningssystem som förvandlar patienterna till kunder som inte är särskilt pris-känsliga. Det är även uppenbart att bristen på harmonisering mellan medlemsstaternas lagstiftningar leder till vissa skillnader i prisnivåerna mellan medlemsstaterna. Kommissionen anser dock – i linje med fast rättspraxis – att denna brist på harmonisering inte ger läkemedelsbolagen rätten att konsolidera prisskillnaderna genom att ta ut högre priser i lågprisländer, varifrån läkemedel exporteras till

¹⁵⁵ Mål C-2/01 och 3/01P. Bundesverband Arzneimittel-Importeure har lämnat in en separat överklagan av förstainstansrättens dom. EG-domstolen har sammanfört de två överklagandena.

¹⁵⁶ Ärende COMP/34.279; Kommissionens beslut av den 10 januari 1996, EGT L 201, 9.8.1996, s. 1; Pressmeddelande IP/96/19, 10.1.1996.

¹⁵⁷ För en sammanfattning av de huvudsakliga skälen till kommissionens överklagande, se EGT C 79, 10.3.2001, s. 15.

¹⁵⁸ Ärende COMP/36.957; Kommissionens beslut av den 8 maj 2001, EGT L 302, 17.11.2001; Pressmeddelande IP/01/661, 8.5.2001.

högprisländer. Enligt kommissionen vidmakthåller sådana dubbla prissättnings-system på ett otillbörligt sätt segmenteringen av de nationella marknaderna.

234. Kommissionen fortsätter i alla fall att ingående undersöka GW:s argument att segmenteringen av nationella marknader medför fördelar för kunderna och att företagets dubbla prissättningssystem sålunda kan omfattas av ett undantag i enlighet med artikel 81.3. Detta är det första ärendet där ett läkemedelsbolag uppmanat kommissionen att göra en sådan bedömning. GW för i stort sett fram två argument, vilka båda avvisas av kommissionen.
235. GW hävdar för det första att parallellhandeln förorsakar inkomstbortfall, vilket minskar företagets FoU-budget (grovt räknat 15 % av företagets kostnader) och att detta sålunda försvagar företagets kapacitet att ta fram nya, innovativa läkemedel. Härvidlag noterar kommissionen bl.a. att inkomstbortfallet lika gärna skulle kunna redovisas i GW:s marknadsföringsbudget (återstående 85 % av företagets kostnader). Detta förefaller var det mest sannolika alternativet eftersom läkemedelssektorn är en bransch där FoU-investeringarna är bland de högsta inom ekonomin och där innovation - mer än pris - är den främsta konkurrensparametern. GW hävdar även att parallellhandeln gör att läkemedlen kommer ut på marknaden med förseningar i lågprisländerna. Kommissionen anser inte bevisen vara övertygande.
236. GW har dock ansökt om att få kommissionens beslut ogiltigförklarat.¹⁵⁹
237. Alla de frågor som behandlas i ärendena *Adalat* och *Glaxo* ingår också i flera andra anmälningsärenden som är under behandling. Flera läkemedelsbolag, inklusive Merck, begär ett icke-ingripandebesked av kommissionen, eller åtminstone ett undantag, för deras leveranskvotssystem. Dessa system - som sägs vara unilateralt införda för grossisterna - begränsar mängden läkemedel som levereras till grossisterna med utgångspunkt i deras tidigare försäljning på sin hemmamarknad. Läkemedelsbolagen åberopar produktions- och distributionsplanering som sin huvudsakliga motivering. Många grossister har länge klagat på dessa system. Nu när kommissionen fattat sitt *Glaxo*-beslut har kommissionens enheter börjat undersöka dessa leveranskvotssystem mer ingående.

10.2. Gemensamma företag

238. Kommissionen är väl medveten om hur viktiga forsknings- och utvecklings-verksamheterna är inom läkemedelssektorn. Under loppet av 2001 har kommissionen utfärdat administrativa skrivelser i två ärenden där läkemedelsbolag anmält samarbete i gemensamma företag som omfattar utveckling, produktion och försäljning av nya läkemedel. De två ärendena väckte frågor gällande kommissionens riktlinjer för horisontella konkurrensbegränsningar.

10.2.1. Pfizer/EISAI¹⁶⁰

239. I det första fallet hade Pfizer (USA) beslutat att samarbeta med EISAI (Japan) för att få ut en produkt mot Alzheimer på marknaden. Pfizer skulle dra in den egna produkten som höll på att utvecklas till förmån för produkten från EISAI, som skulle ta hand om huvuddelen av FoU- och produktionsverksamheten. Pfizer skulle

¹⁵⁹ Mål C-168/01 P, under rättslig prövning.

¹⁶⁰ Ärende COMP/36.932.

använda sitt världsomspännande distributionsnätverk för att ta hand om det mesta av marknadsföringen. Vid den tidpunkt då båda parterna anmälde sitt samarbete hade deras produkt (vanligen känd under varumärket Aricept) redan kommit ut på marknaden medan praktiskt taget ingen av de konkurrerande gemensamma FoU-företagen hade lyckats få ut någon konkurrerande produkt på marknaden. Aricepts höga marknadsandel indikerade att det innehade en dominerande ställning i många medlemsstater.

240. Kommissionen ansåg att det faktum att Pfizer lade ner sin FoU-verksamhet begränsar konkurrensen i den mening som avses i artikel 81.1. Om EISAI valt att samarbeta med en stark marknadsföringspartner, utan egen produkt under utveckling, skulle konkurrensen varit större på denna marknad. Med tanke på de uppenbara kundfördelarna såg kommissionen dock tillräcklig grund för att utfärda ett undantag. De stora marknadsandelarna lades inte parterna till last eftersom de berodde på att de var "pilotaktörer". Längden på undantaget begränsades dock till sju år från och med läkemedlets introduktion på marknaden eftersom parterna inte hade påvisat att de behövde en längre period för att få igen sina relativt små investeringar¹⁶¹.

10.2.2. Pfizer/Aventis¹⁶²

241. I det andra ärendet var Pfizer (USA) inblandat i samarbete med en annan större aktör (Aventis) och ett litet USA-baserat forskningsbolag, Inhale. Syftet var att utveckla, tillverka och sälja en inhalerbar insulinprodukt på en marknad som hittills endast omfattar injicerbart insulin. Pfizer fanns inte alls representerat på marknaden för (injicerbart) insulin och Aventis var endast den tredje största aktören, som sackade efter de två ledande tillverkarna (Novo Nordisk och Eli Lilly) i det flesta medlemsstaterna.
242. Av detta skäl ansågs det gemensamma företaget (i realiteten en rad separata gemensamma företag) inte medföra den typ av konkurrensproblem som anges i artikel 81.1. En förpliktelse om att avstå från konkurrens (30 år plus en femårig avslutningsfas för de praktiska arrangemangen vid avvecklingen av samarbetet) ansågs dock vara för lång tid för att betraktas som en accessorisk begränsning. Parterna åtog sig att minska denna period till 20 år (plus en treårig avslutningsfas). Kommissionen godtog konkurrensklausulen med tanke på de inblandade parternas relativt svaga marknadsställning och bristen på märkbara avskärmningseffekter från parternas exklusiva återförsäljningsavtal. Under dessa omständigheter ansåg kommissionen det inte vara nödvändigt att med absolut precision fastslå exakt hur länge parterna skulle behöva på sig för att få igen sina stora investeringar.
243. Noteras bör att de två ärendena berör marknadsföringssamarbete i form av gemensam försäljning eller gemensam marknadsföring. Vid gemensam marknadsföring använder två eller fler företag sin säljarkår för att marknadsföra produkten under ett enda varumärke, medan gemensam försäljning innebär att varje företag säljer produkten under sitt eget varumärke. Vissa länder förbjuder gemensam marknadsföring med hänvisning till att samarbetsparten inte har något

¹⁶¹ Se riktlinjer för horisontella avtal, punkt 73, EGT C 3, 6.1. 2001.

¹⁶² Ärende COMP/37.590.

marknadsföringstillstånd för läkemedlet i fråga. I dessa länder väljer företagen gemensam försäljning.

D – STATISTIK

Diagram 1

Nya ärenden

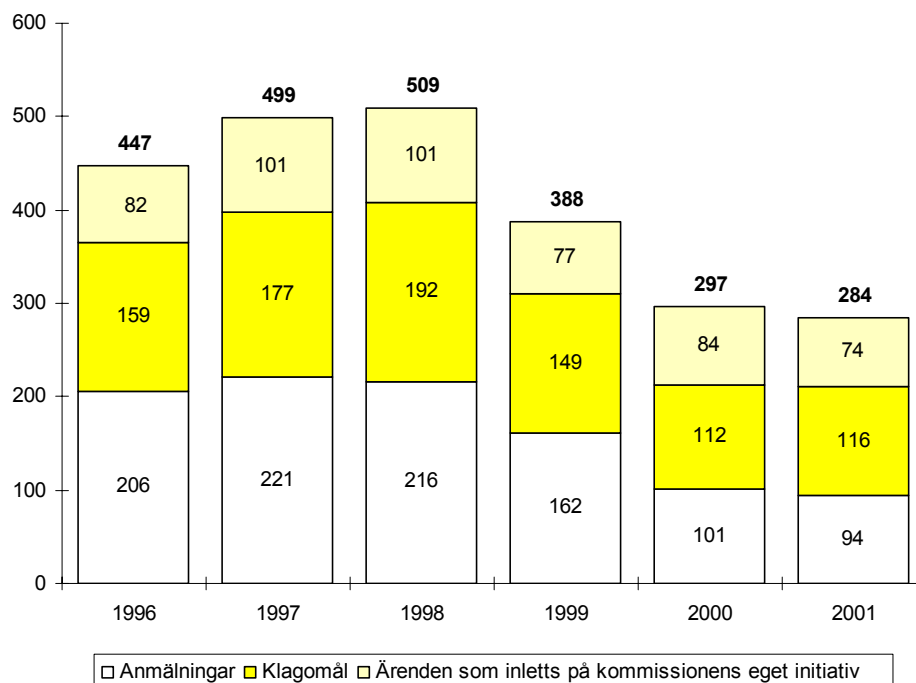

Diagram 2

Avslutade ärenden

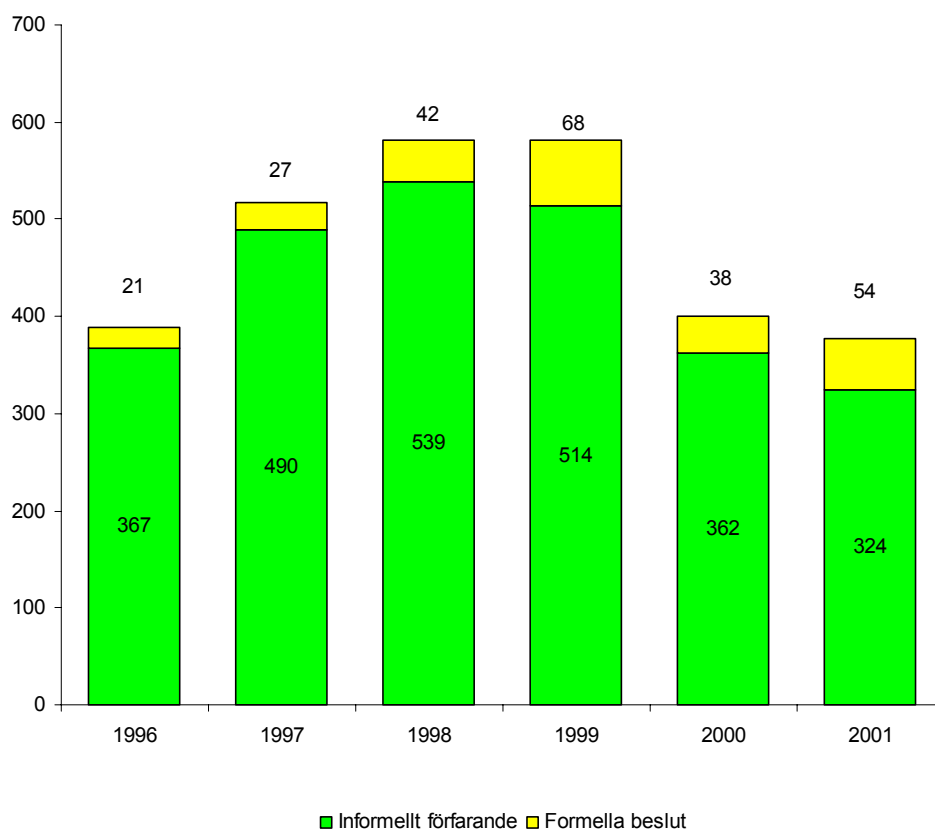
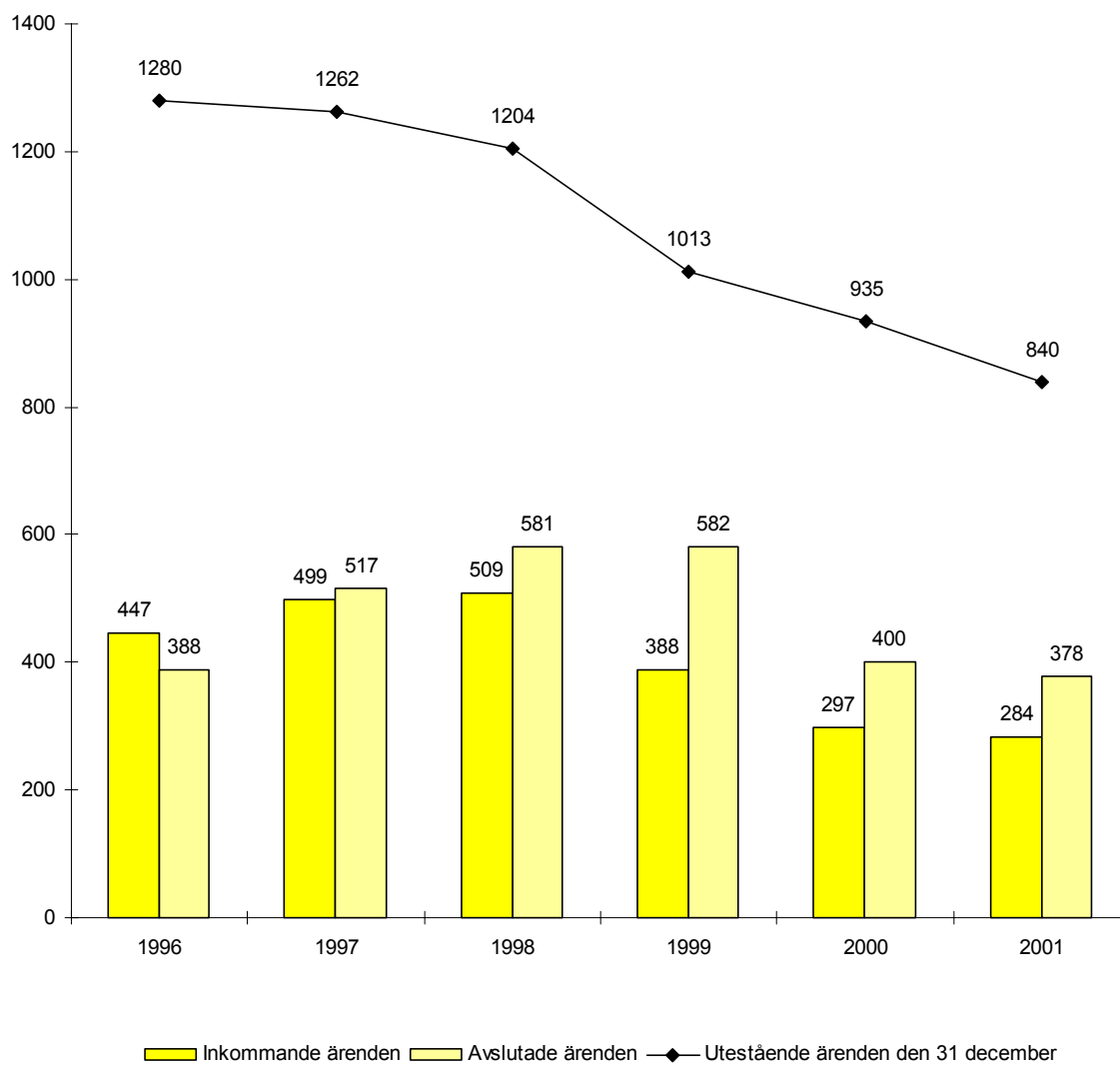

Diagram 3

Utvecklingen av det sammanlagda antalet utestående ärenden vid årets slut

II – Koncentrationskontroll

A – ALLMÄN POLITIK OCH NY UTVECKLING

1. INLEDNING – ALLMÄN UTVECKLING

244. Efter sju år med snabbt tilltagande koncentrationsaktivitet minskade antalet anmälda koncentrationer något under 2001, till 335 jämfört med 345 året innan.
245. Kommissionen fattade 339 slutliga beslut, av vilka 20 hade föregåtts av fördjupade undersökningar (5 förbud, 5 godkännanden utan villkor och 10 på vissa villkor) och 13 godkändes på vissa villkor efter en inledande undersökning ("etapp I"). Kommissionen godkände 312 ärenden under etapp I. Av de beslut om godkännande som fattades efter en inledande undersökning hade 140 (45 %) behandlats enligt de förenklade förfaranden som infördes i september 2000. Dessutom fattade kommissionen sju beslut om hänskjutande enligt artikel 9 i koncentrationsförordningen och inledde fördjupade undersökningar i 22 ärenden, av vilka tre var oavslutade vid årets slut¹⁶³.
246. I telekommunikations- och mediesektorn, som drabbades särskilt hårt av börsfallet, stannade koncentrationsverksamheten upp nästan helt under 2001. Inom dessa sektorer anmäldes 65 ärenden 2000 men 2001 endast fyra, med ett utpräglat ras från 13 ärenden under fjärde kvartalet 2000 till ett enda under första kvartalet 2001.
247. Den vanligaste typen av koncentration och förvärv som granskades av kommissionen omfattade två (eller flera) företag inom EU. Antalet transaktioner mellan företag inom och utanför EU minskade mellan 2000 och 2001, medan antalet inhemska transaktioner mellan företag hemmahörande i samma land ökade.

	2000	2001
Inhemska	74	85
Inom EU	144	138
EU - icke-EU	102	82
Icke-EU - icke-EU	31	36

248. Trots att det totala antalet anmälda ärenden var något lägre än förra året fattades fem beslut om förbud¹⁶⁴, vilket är det högsta antalet förbud hittills under ett enskilt år. Fem anmälda ärenden återkallades av de anmälade parterna under etapp II (delvis till följd av kommissionens farhågor beträffande konkurrensen och delvis av okända skäl). Alla de fem förbudsbesluten fattades på grund av att ensam dominans antingen uppkom (fyra ärenden) eller förstärktes (ett ärende). Potentiell kollektiv dominans var föremål för fem av de ärenden som behandlades under etapp II detta år. I ärendet *MAN/Auwärter*¹⁶⁵ och i två ärenden som analyserades gemensamt, *UPM*

¹⁶³ Ärende COMP/M.2495 – *Haniel/Fels*; ärende COMP/M.2547 – *Bayer/Aventis Crop Science*; och ärende COMP/M.2568 – *Haniel/Ytong*.

¹⁶⁴ Enligt artikel 8.3 i koncentrationsförordningen.

¹⁶⁵ Ärende COMP/M.2201, 26.6.2001

*Kymmene/Haindl*¹⁶⁶ och *Norske Skog/Parenco/Walsum*¹⁶⁷, ledde de fördjupade undersökningarna till att transaktionerna godkändes utan villkor. I två andra ärenden som undersöktes parallellt, *BP/E.ON*¹⁶⁸ och *Shell/DEA*¹⁶⁹, godkände kommissionen transaktionerna efter det att parterna hade gjort åtaganden för att avhjälpa farhågorna om kollektiv dominans på marknaden för etylen i rörledningsnätet "ARG+", som binder samman Nederländerna, Belgien och Tyskland.

249. Trots det ökade antalet förbud håller sig andelen anmälda koncentrationer som leder till förbud fortfarande på en blygsam nivå, 1 %, eller 2 % om man räknar ärenden som återkallats under etapp II. Det finns ingen tydlig trend uppåt eller neråt i fråga om den risk en anmälade part i en anmäld koncentration löper att ärendet återkallas under etapp II eller ett beslut om förbud, vilket framgår av nedanstående tabell:

Tabell XX –Förbud och återkallanden under etapp II, 1991-2001

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	Total
Anmälningar	63	60	58	95	110	131	172	235	292	345	296	1857
Förbud	1			1	2	3	1	2	1	2	5	18
Återkallanden under etapp II			1			1		4	5	6	3	20
Statistisk risk	1.6%	0.0%	1.7%	1.1%	1.8%	3.1%	0.6%	2.6%	2.1%	2.3%	2.7%	2.0%

2. NATIONELLA MARKNADER OCH POTENTIELL KONKURRENS

250. Ungefär hälften av årets förbud och återkallanden under etapp II berörde samgåenden mellan företag i samma land. I de flesta av dessa ärenden uppstod konkurrensproblem i flera länder, inte bara de länder där parternas huvudkontor var lokaliserade. Ändå är det förbud av "inhemska" koncentrationer som tenderar att utlösa den häftigaste kritiken och leda till att nationella politiker blir föremål för lobbyverksamhet från de berörda företagens sida, vilket kunde iaktas efter förra årets beslut om förbud i ärendena *General Electric/Honeywell*¹⁷⁰ och *Schneider/Legrand*¹⁷¹ samt efter återkallandet under etapp II av ärendet *SEB/Föreningssparbanken*¹⁷². Sedan 1990 har 12 av 18 förbud gällt sådana "inhemska" koncentrationer. Företag hemmahörande i följande länder berördes av de 12 "inhemska" förbuden: Tyskland (3), Förenta staterna (2), Nederländerna (2 ärenden, båda till följd av en begäran enligt artikel 22 av Nederländerna) och Förenade kungariket, Sydafrika¹⁷³, Finland (begäran enligt artikel 22), Sverige, Frankrike (ett ärende var). Den geografiska spridningen på förbjudna inhemska koncentrationer förefaller spegla de respektive ländernas relativa storlek, utan någon

¹⁶⁶ Ärende COMP/M.2498, 21.11.2001

¹⁶⁷ Ärende COMP/M.2499, 21.11.2001

¹⁶⁸ Ärende COMP/M.2533, 6.9.2001

¹⁶⁹ Ärende COMP/M.2389, 23.8.2001

¹⁷⁰ Ärende COMP/M.2220, 3.7.2001

¹⁷¹ Ärende COMP/M.2282, 10.10.2001

¹⁷² Ärende COMP/M.2380, ärendet återkallat.

¹⁷³ Ärende COMP/M.619 Gencor/Lonrho. Även om Lonrho är registrerat i Storbritannien, har företaget sin huvudsakliga verksamhet i Sydafrika.

märkbar skillnad mellan några länder eller grupper av länder. Framför allt finns det ingenting i dessa uppgifter som tyder på att små länder missgynnas av kommissionens koncentrationskontroll. Det kan konstateras att sju förbud av inhemska koncentrationer berörde företag med huvudkontor i stora ekonomier (D, UK, F och USA), två berörde små länder (SF, S), medan Nederländernas och Sydafrikas status beror på vilken beräkningsmetod man använder för att mäta storleken (befolkning, BNP, yta osv.). De flesta inhemska koncentrationerna ledde inte bara till konkurrensproblem på företagens hemmamarknader utan även i andra EES-länder.

251. Eftersom antalet förbud totalt sett är litet, är möjligheterna att dra några statistiskt gångbara slutsatser om hur förbuden har fördelats mellan olika länder och över tiden begränsade. Man bör ha denna försiktighet i åtanke vid tolkningen av nedanstående tabell, som visar antalet företag som har delgivits ett förbudsbeslut samt hur många parter som berördes (dvs. två eller fler per transaktion) från vart och ett av de länder där det finns företag som har delgivits ett förbudsbeslut. Bland EES-länderna har företag från Sverige, Norge, Danmark, Frankrike, Finland och Tyskland belagts med förhållandevis fler förbud, medan italienska och brittiska företag hade relativt sett färre förbud. Företag från Förenta staterna har också löpt mindre risk att drabbas av förbud än genomsnittet. Fördelningen av det relativa antalet förbud mellan olika länder avviker dock på det hela taget inte från en slumpmässig fördelning.

	A	D	DK	F	I	NL	S	SF	UK	N	CAN	Kanal- öarna	SAF	USA
Företag som fått förbud (utom art. 22)	1	11	1	7	1	2	4	1	3	1	1	1	1	4
Antal parter	119	1007	79	599	310	334	260	85	724	70	49	24	21	609
Andel berörda företag	0.8%	1.1%	1.3%	1.2%	0.3%	0.6%	1.5%	1.2%	0.4%	1.4%	2.0%	4.2%	4.8%	0.7%

252. Horisontella koncentrationer av företag på samma geografiska marknader eller produktmarknader kan leda till konkurrensproblem eftersom företagen ökar sina marknadsandelar och de kan leda till att direkta konkurrenter trängs undan. En sådan analys är oberoende av marknadens storlek eftersom det grundläggande målet för all koncentrationskontroll är att skydda konsumenter mot effekterna av monopolistiskt inflytande (högre priser, lägre kvalitet, inskränkt produktion, mindre innovation) är allmänt gällande, oavsett om de konsumenter som drabbas bor i ett mindre eller i ett större land. Under 2001 föll såväl de förbjudna transaktionerna *Schneider/Legrand*¹⁷⁴, *SCA/Metsä Tissue*¹⁷⁵ och *CVC/Lenzing*¹⁷⁶ som den inställda svenska bankkoncentrationen *SEB/Föreningssparbanken*¹⁷⁷ i denna kategori. Alla tre kombinationerna skulle ha givit de samgående parterna ovanligt höga marknadsandelar på de relevanta geografiska marknaderna och produktmarknaderna. I ärendena *Schneider/Legrand*, *SCA/Metsä Tissue* och *SEB/Föreningssparbanken*, var de relevanta geografiska marknaderna nationella, medan transaktionen mellan *CVC* och *Lenzing* skulle ha lett till dominerande ställningar på europeisk nivå.

¹⁷⁴ Ärende COMP/M.2283, 10.10.2001

¹⁷⁵ Ärende COMP/M.2097, 31.1.2001

¹⁷⁶ Ärende COMP/M.2187, 17.10.2001

¹⁷⁷ Ärende COMP/M.2380, ärendet återkallat.

2.1. Definition av den relevanta geografiska marknaden och potentiell konkurrens

253. Ett centralt inslag i all konkurrensanalys är definitionen av den relevanta geografiska marknaden. Syftet med att fastställa en relevant geografisk marknad (och produktmarknad) är att avgöra vilka konkurrenter till de företag som ingår i ett visst ärende som har möjlighet att begränsa dessa företags agerande. Denna metod föreskrivs i koncentrationsförordningen och tillämpas av de flesta av världens konkurrensmyndigheter. Både efterfråge- och utbudssidan analyseras i samband med att de geografiska marknaderna fastställs. Kommissionen analyserade under 2001 de marknadsdefinitioner som förekommer i de senaste fem årens koncentrationsbeslut. Av 1 295 beslut har marknaderna i 184 ärenden (14,2 %) definierats som nationella. I 187 ärenden (14,4 %) gick marknaderna utanför de nationella gränserna. I de återstående 924 (71,4 %) ärendena lämnades den geografiska marknadens utbredning öppen, eftersom ingen av de alternativa marknadsdefinitionerna, oavsett om det hade handlat om EES, regional eller nationell utbredning, skulle ha givit upphov till några konkurrensproblem. Det var alltså bara i en mindre del av ärendena som den geografiska marknaden fastställdes som nationell.
254. Att definiera marknaden utgör emellertid bara början av koncentrationsanalysen, inte någon färdig slutsats. Även i ärenden där geografiska marknader av branschspecifika skäl definieras smalt, dvs. som nationella marknader, har förekomsten av potentiella konkurrenter i tidigare ärenden gjort att kommissionen har accepterat relativt höga nationella marknadsandelar.
255. Ett ärende som visar just detta är årets beslut rörande *SCA/Metsä Tissue*¹⁷⁸. Ärendet handlade om SCA Mölnlycke Holding BV, kontrollerat av Svenska Cellulosa AB, som hade planer på att köpa upp sin finska konkurrent Metsä Tissue Corp. Båda företagen producerar hygienpappersprodukter, som toalettpapper, hushållspapper, näsdukar och servetter i ett antal EES-länder. Kommissionen fastställde att den relevanta geografiska marknaden var nationell eftersom marknadsundersökningen visade att leverantörerna kunde tillämpa olika priser till kunderna (livsmedelshandeln) i olika länder (prisdiskriminering) och på grund av betydande transportkostnader. Kommissionen betraktade därvid emellertid inte varje enskild marknad separat utan tog med alla befintliga och potentiella importörer till respektive marknad i beräkningen. I konkurrensanalysen av den svenska marknaden togs exempelvis hänsyn till alla produktionsanläggningar, oavsett land, som kan förse svensk livsmedelshandel med hygienpappersprodukter till konkurrenskraftiga priser, till hur många sådana trovärdiga konkurrenter som skulle finnas kvar efter sammanslagningen och till dessa konkurrenters produktionskapacitet och varumärkesinnehav. Genom att ta med alla befintliga och potentiella konkurrenter för hygienpappersprodukter i beräkningen kom kommissionen fram till slutsatsen att marknadsandelar på vissa nationella marknader som skulle verka höga om man betraktade dem isolerat, inte föranledde några konkurrensproblem i detta specifika fall. På motsvarande sätt visade undersökningen att det inte fanns några potentiella konkurrenter som hade tillräckligt stor produktionskapacitet för att kunna hota parternas mycket höga marknadsandelar (upp till 90 %) i Sverige, Norge, Danmark och Finland, vilket så småningom ledde till att kommissionen förbjöd transaktionen. I Finland orsakades konkurrensproblemen främst av att en potentiell konkurrent undanröjdes.

¹⁷⁸ Ärende COMP/M.2097, 31.1.2001, EGT L 57, 27.2.2002.

256. En nyckelfaktor i denna analys är i hur hög grad en marknad är öppen för ny konkurrens. Höga inträdeshinder spelar fortfarande en viktig roll för de eventuella konkurrensproblem som kan uppstå genom en viss transaktion. Exempelvis i ärendet *CVC/Lenzing*¹⁷⁹, konstaterade kommissionen att det, trots att handelshindren i sig var obetydliga, fanns sådana höga inträdeshinder på EES-marknader på grund av att det behövdes stora investeringar i kapital, att det fanns subjektiv kvalitetsuppfattning, kulturella hinder och begränsad utbudslogistik. I gengäld bidrog avsaknaden av lagstiftningsmässiga hinder eller krav på lokal distribution och förekomsten av trovärdiga konkurrenter på tillräckligt nära håll till att höja gränsen för hur höga marknadsandelar som kan tänkas vara godtagbara på nationell nivå. Små länder gynnas vanligtvis genom denna metod och kommissionen har ofta godkänt högre marknadsandelar i små ekonomier än på stora marknader. Till andra ärenden som godkändes av kommissionen på grund av potentiell konkurrens eller på grund av att lagstiftningsmässiga hinder hade undanröjts räknas *Philips/Agilent Health Care Solutions*¹⁸⁰, *Pirelli/BICC*¹⁸¹ och *Gerling/NCM*¹⁸². Dessa transaktioner ledde till nationella marknadsandelar på mellan 40 och 60 % och i vissa länder ännu högre.
257. Om en koncentration eller ett förvärv resulterar i att en potentiell konkurrent som har förhindrat ett företag från att uppnå en dominerande ställning undanröjs, kan däremot konkurrensproblem uppstå, även om de båda företagens verksamheter inte direkt sammanfaller. Det var flera etapp II-undersökningar som fokuserades på undanröjandet av potentiell konkurrens.
258. I ärendet *EdF/EnBW*¹⁸³, godkände kommissionen på vissa villkor att Electricité de France (EdF) och Zweckverband Oberschwäbische Elektrizitätswerke (OEW), en förening bestående av nio distrikt i sydvästra Tyskland, förvärvade gemensam kontroll över det tyska elföretaget Energie Baden-Württemberg AG (EnBW).
259. Undersökningen visade att EdF hade en dominerande ställning på den franska marknaden för leveranser till berättigade kunder, med en marknadsandel på ungefär 90 %. Förutom EdF finns det tre andra elproducenter i Frankrike, CNR, Société Nationale d'Electricité Thermique (SNET) och Harpen AG, som tillhör RWE-koncernen. Dessa tre företag har dock endast små andelar av elframställningen och levererar huvudsakligen till EdF. EnBW ansågs vara en av de främsta tänkbara potentiella konkurrenterna på den franska marknaden och skulle vara ett av de strategiskt bäst placerade företagen för att komma in på marknaden för leveranser till berättigade kunder. EnBW:s leveransområde är den sydvästra delen av Tyskland och det har en lång gemensam gräns med Frankrike. Två av de fyra länkarna mellan Frankrike och Tyskland finns inom EnBW:s leveransområde. Genom övertagandet av EnBW, skulle EdF även öka sin potential för att kunna konkurrera i Tyskland och därigenom bli mindre sårbart för konkurrens från Frankrike. De korrigerande åtgärder som godtogs i detta ärende redovisas nedan i punkt 306.
260. Liknande konkurrensproblem uppkom i samband med ärendet *Grupo Villar Mir/EnBW/Hidroeléctrica del Cantábrico*¹⁸⁴, vilket även det godkändes på vissa

¹⁷⁹ Ärende COMP/M.2187, 17.10.2001

¹⁸⁰ Ärende COMP/M.2256, 2.3.2001

¹⁸¹ Ärende COMP/M.1882, 19.7.2000

¹⁸² Ärende COMP/M.2602, 11.12.2001

¹⁸³ Ärende COMP/M.1853, 7.2.2001

¹⁸⁴ Ärende COMP/M.2434, 26.9.2001

villkor. Denna transaktion gick ut på att den spanska koncernen Grupo Villar Mir och Energie Baden-Württemberg (EnBW), ett tyskt företag gemensamt kontrollerat av Electricité de France, förvärvade gemensam kontroll över det spanska elföretaget Hidroeléctrica del Cantábrico (Hidrocantábrico).

261. Kommissionen var orolig att affären skulle stärka den redan befintliga kollektiva dominansen på den spanska grossistmarknaden för elektricitet, som utövades av Endesa och Iberdrola. EDF skulle efter transaktionen knappast ha några incitament att öka sin kommersiella kapacitet på länken mellan Frankrike och Spanien, vilken redan tidigare var låg, vilket skulle skapa ett hinder för elimport till Spanien och leda till att marknaden skulle bli isolerad från andra europeiska elmarknader till nackdel för konsumenterna. För att undanröja dessa farhågor åtog sig EDF och operatören av det franska elnätet, RTE, att utöka den kommersiella kapaciteten betydligt på länken mellan Frankrike och Spanien, från 1 100 MW till ca 4 000 MW, och därmed skapa förutsättningar för ökade handelsvolymen av elektricitet till och från Spanien, vilket gagnar de spanska konsumenterna.
262. Även i ärendet *Südzucker/Saint Louis*¹⁸⁵, en transaktion som godkändes på vissa villkor efter en etapp II-undersökning, ledde undanröjandet av potentiell konkurrens till konkurrensproblem. Kommissionens undersökning visade att transaktionen skulle ha förstärkt den dominerande ställning som redan innehades av Südzucker på konsument- och producentvarumarknaderna för socker i södra Tyskland och Belgien, eftersom Saint Louis kommer att upphöra att existera som en oberoende och trovärdig potentiell konkurrent till Südzucker i dessa geografiska områden. Det är särskilt viktigt att slå vakt om potentiell konkurrens på strikt reglerade marknader som socker, där konkurrensen är liten och kunderna är helt beroende av några få leverantörer.

2.2. Definition av de relevanta produktmarknaderna

263. Den dynamiska analysen av potentiell konkurrens är inte bara tillämplig på fastställandet av den geografiska marknaden utan även av produktmarknader, vilket illustreras av årets beslut i ärendet *Tetra Laval/Sidel*¹⁸⁶.
264. Kommissionen genomförde en detaljerad undersökning av denna planerade koncentration i förpackningssektorn mellan Tetra Laval (Tetra), världens ledande tillverkare av material och utrustning för kartongförpackningar, och Sidel, som är världsledande inom utrustning för PET (plast)-förpackningar. Koncentrationen, som var ett offentligt anbud på Parisbörsen, anmäldes till kommissionen den 18 maj 2001. På grundval av undersökningsresultaten beslutade kommissionen den 30 oktober 2001 att förbjuda det föreslagna samgåendet. Skälen till kommissionens beslut var i korthet att koncentrationen skulle ge upphov till en marknadsstruktur som skulle (a) göra det möjligt för Tetra att förstärka sin dominerande ställning i fråga om kartongförpackningar genom att undanröja den största konkurrenten på en angränsande marknad, utrustning för PET-förpackningar och (b) göra det möjligt för Tetra att med utgångspunkt i sin dominerande ställning inom kartongförpackningar även skaffa sig en dominerande ställning inom utrustning för PET-förpackningar.

¹⁸⁵ Ärende COMP/M.2530, 20.12.2001

¹⁸⁶ Ärende COMP/M.2416, 30.10.2001

Resultatet skulle ha blivit en ökad koncentration inom förpackningssektorn, inträdeshinder och minskad konkurrens, till nackdel för konsumenterna.

265. Tetra har en obestridd ställning som världens största tillverkare av kartongförpackningar. Det har framgått av tidigare beslut från kommissionen och bekräftats av domstolen (mål C-333/94 TetraPak mot kommissionen), att Tetra innehar dominerande ställningar på marknaderna för maskiner för aseptiska kartongförpackningar och för aseptiska kartongförpackningar med en marknadsandel inom EES på 80 %. Sidel är den ledande tillverkaren av förpackningsutrustning för PET-flaskor och särskilt sträckformblåsningsmaskiner, som används för att framställa tomma PET-flaskor, med en marknadsandel i regionen på 60 %. Stark koncentration råder inom båda sektorerna och inga av de båda företagens konkurrenter har andelar på över 15 %.
266. Med tanke på parternas starka ställning i sina respektive områden inriktades kommissionens undersökning på samspelet mellan kartongförpackningar och PET-flaskor. Kartongförpackningar, särskilt aseptisk kartong, har traditionellt används till förpackningar för produkter som är känsliga för ljus eller luft, som flytande mejeriprodukter, fruktjuicer, smaksatta fruktdrycker och serveringsfärdiga te- och kaffedrycker ("känsliga produkter"). Aseptiska förpackningar används för hållbara produkter som inte kräver kyldistribution. PET-flaskor är genomskinliga plastflaskor som är tillverkade av harts. PET-flaskor har traditionellt använts för mineralvatten och kolsyrade läskedrycker. Andelen mjölk och juicer som förpackades i PET-flaskor överskred inte 1 % 2000.
267. Mot bakgrund av de två förpackningsmaterialen traditionellt har haft så olika användningsområden hävdade parterna att de två marknaderna skulle betraktas åtskilda från varandra och utan samband ur konkurrenslagstiftningshänseende. Kommissionen använde för sin detaljerade undersökning en testmetod för analys av marknadsdefinitionen kallad SSNIP¹⁸⁷ och denna bekräftade att de två marknaderna verkligen i nuläget utgör separata relevanta produktmarknader.
268. Kommissionen fann dock att en statisk och smal marknadsdefinition inte på ett rättvisande sätt återspeglar dynamiken på marknaden och särskilt samspelet mellan de två förpackningsmaterialen. Efter en detaljerad undersökning kom kommissionen fram till att de två marknaderna, som tillhör samma industrisektor, förpackning av flytande livsmedel, är nära sammanknutna angränsande marknader och att samspelet mellan dem kommer att öka kraftigt under de närmaste åren.
269. Kommissionen fastställde att tillverkare av förpackningsutrustning för PET-flaskor, särskilt Sidel, under de närmaste åren kommer att samverka med oberoende förpackningsföretag (converters) för att konkurrera på marknaden i syfte att få till stånd en förskjutning från kartong till PET-flaskor. Sidels strategi gick framför allt ut på att i möjligaste mån medverka till en snabb tillväxt av PET-flaskor i aseptiska förpackningar för fruktjuicer och flytande mejeriprodukter. Sidel och andra marknadsaktörer menade att detta minskade avståndet till kartongförpackningarna, som dock fortfarande är den klart ledande förpackningstypen inom detta marknadssegment.

¹⁸⁷

Small Significant Non-transitory Increase in Prices

270. Samgåendet skulle ha undanröjt Sidel som konkurrent på en nära angränsande marknad, som kan utöva konkurrenstryck på Tetras dominerande ställning i kartongförpackningar. Kommissionen kom fram till att eftersom Tetra kunde verka på båda förpackningsmarknaderna skulle koncentrationen stärka Tetras dominans, öka priserna på kartongförpackningar och minska innovation och nyskapande. Den kommande snabba tillväxten av PET innebär att potentiell konkurrens skulle gå om intet.
271. Sammanfattningsvis kan alltså konstateras att vare sig geografisk eller produktmässig marknadsdefinition ligger till grund för en statisk analys av sammanräknade marknadsandelar utan de utgör basen för en noggrann analys av den särskilda marknadsdynamik som råder inom en viss branch. Vad beträffar diskussionen om små respektive stora länder kan sägas att även om det stämmer att koncentrationer lättare ger upphov till stora marknadsandelar på små nationella marknader, behöver inte detta betyda att konkurrensproblem uppstår. Det finns inget som tyder på att kommissionens politik i koncentrationsärenden påverkar företag annorlunda från ett geografiskt område till ett annat. Detta påstående styrks även genom de siffror som redovisas ovan om förbjudna koncentrationer.

Faktaruta 6: Pappersärendena & kollektiv dominans:

UPM-KYMMENE/HAINDL¹⁸⁸ och NORSKE SKOG/PARENCO/WALSUM¹⁸⁹

Den 20 juni 2000 fick kommissionen anmälan om att det finska massa- och pappersföretaget UPM-Kymmene planerade att köpa sin tyska konkurrent Haindl och om en andra koncentration som gällde försäljning av två av Haindls sex pappersfabriker till den norska papperstillverkaren Norske Skog. De marknader som analyserades i denna undersökning var marknaderna för tidningspapper och journalpapper ("pappersmarknaden"). Kommissionens undersökning fokuserades på frågan om dessa två transaktioner skulle leda till att en kollektiv dominerande ställning uppstod på marknaderna för tidningspapper och papper. Dessa ärenden var bland de första där kommissionen undersökte om kollektiv dominans kunde uppstå med fyra företag.

Tidnings- och journalpappersmarknaden kännetecknas i allmänhet av konkurrens på lång sikt med (ny) kapacitet och konkurrens på kort sikt med priser som är beroende av tillgången på kapacitet. Båda de marknader som undersöktes visar gemensamma drag, vilka kan sammanfattas på följande sätt: i) relativt homogena produkter, även om det finns vissa variationer inom olika papperskvaliteter, ii) skiftande marknadsandelar för de branchledande företagen på båda marknaderna, mest utpräglat när det gäller tidningspapper, iii) en hög grad av öppenhet beträffande kapacitet, leveranser och genomsnittliga priser men en brist på öppenhet beträffande investeringsbeslut innan dessa har blivit oåterkalleliga, iv) oelastisk och säsongsmässig efterfrågan, v) en viss osäkerhet om graden av kostnadssymmetri, särskilt på marknaden för tidningspapper, vi) många branschövergripande kontakter och förbindelser mellan massa- och pappersindustrierna, vii) begränsat inflytande från inköparnas sida, viii) modern teknik är lättillgänglig och ix) branschen kännetecknas av höga icke återvinningsbara kostnader (vilket innebär höga inträdeshinder).

¹⁸⁸ Ärende COMP/M. 2498, 21.11.2001

¹⁸⁹ Ärende COMP/M. 2499, 21.11.2001

På marknaden för tidningspapper koncentrerade kommissionen sin undersökning på de fyra ledande företagen (UPM-Kymmene/Haindl, Stora Enso, Norske Skog/Haindl-2 och Holmen), som sammanlagt skulle stå för runt 70 % av försäljningen och 80 % av kapaciteten. På pappersmarknaden skulle efter koncentrationen de tre ledande tillverkarna (UPM-Kymmene/Haindl, Stora/Enso och M-real/Myllykoski) ha kontrollerat runt 70 % av marknaden vad gäller både kapacitet och försäljning. Genom transaktionerna undanröjs en viktig konkurrent från marknaden, nämligen Haindl, vars kostnadsstruktur skiljer sig något från de andra ledande tillverkarna, särskilt vad beträffar marknaden för tidningspapper, eftersom företaget använder återvinningspapper som råmaterial i betydligt större utsträckning än de andra. På marknaden för journalpapper har Haindl varit särskilt aktivt under de senaste fem åren eftersom denna står för en stor del av den totala kapacitetsökningen.

Koncentrationen kommer att leda till en relativt sett mer öppen och mindre osäker marknad, vilket återspeglas i minskningen från fem till fyra aktörer på marknaden för tidningspapper, respektive från fyra till tre på marknaden för journalpapper. Det finns emellertid ett antal faktorer som talar emot uppkomsten av en kollektiv dominerande ställning. Till dessa hör marknadsandelarnas begränsade stabilitet, avsaknaden av öppenhet beträffande kapacitetsökande projekt före ett slutgiltigt åtagande och bristen på symmetri i kostnadsstrukturerna.

Kommissionen övervägde till att börja med huruvida samordnade förfaranden kunde ske på följande två sätt: dels genom samordning av investeringarna i ny kapacitet i syfte att begränsa kapaciteten på marknaden för att därmed öka den genomsnittliga prisnivån på lång sikt, dels genom samordning av stillestånd i produktionen i syfte att kortsiktigt hålla prisnivån uppe under perioder med svag efterfrågan (det finns ingen anledning att samordna kortsiktigt under perioder med stort efterfrågesug).

Kommissionen kom fram till att den ovan beskrivna mekanismen för samordning av investeringar inte skulle skapa incitament för någon tyst samordning på marknaderna för tidningspapper respektive journalpapper¹⁹⁰. Däremot vidhöll kommissionen att samordning av stillestånd är en möjlig samverkansmekanism, som skulle kunna utnyttjas till stöd för de fyra (respektive tre) ledande företagens kollektiva dominans på marknaden för tidningspapper (respektive journalpapper). Att ett sådant beteende påverkar priserna har bekräftats av ett stort antal uttalanden från cheferna för flera ledande papperstillverkare där de på olika sätt klargör offentligt att de är beredda att acceptera perioder av stillestånd i produktionen om detta visar sig nödvändigt för att bibehålla balansen mellan utbud och efterfrågan.

I detta speciella ärende skulle dock sådan samordning troligen försvåras genom mindre konkurrenters agerande. Kommissionen tror att återstående mindre konkurrenter på marknaderna, som SCA, Abitibi, Palm och Burgo kan spela en aktiv roll på sina respektive

¹⁹⁰ Ett liknande resonemang tillämpades i ett annat ärende som godkändes efter en fördjupad undersökning, ärende COMP/M.2201 – MAN/Auwärter, 26.6.2001 och som hade givit upphov till frågor om kollektiv dominans. Detta ärende kommer främst att ha återverkningar på citybusmarknaden i Tyskland. MAN/Auwärter och den andra huvudaktören på marknaden för citybussar i Tyskland, DaimlerChryslers EvoBus, kommer att behärska strax under halva marknaden var. Efter en noggrann granskning av ärendet kom kommissionen emellertid fram till slutsatsen att det inte fanns någon risk att de två företagen skulle kunna samordna sin verksamhet i det tysta. För det första ansåg kommissionen inte att det skulle finnas någon fungerande samordningsmekanism, vilket gjorde varje hemlig marknadsuppdelning mellan EvoBus och MAN/Auwärter otänkbar. För det andra fanns det väsentliga skillnader mellan EvoBus och MAN/Auwärter, som olika kostnadsstrukturer, vilket gör det troligt att företagen snarare kommer att konkurrera än agera i maskopi. Kommissionen ansåg därför att den tyska bussmarknadssektorn skulle förbli konkurrensutsatt även efter förvärvet.

marknader för att göra hemliga överenskommelser ohållbara. Dessa aktörer kan lägga hinder i vägen för samordningen genom att investera där oligopolföretagen har valt att avstå från att investera i syfte att uppnå högre priser och genom att öka produktionen samtidigt som oligopolföretagen har valt att stänga av sina maskiner tillfälligt - vilket är definitionen på stillestånd i produktionen. Dessa företag, av vilka några ingår i större koncerner med betydande resurser och kompetens på andra massa- och pappersmarknader, skulle ha möjlighet att dra nytta av marknadsledarnas hemliga överenskommelser för att öka sina marknadsandelar.

Slutsats

Trots att ett antal faktorer konstaterades som ökade sannolikheten att affärerna skulle ha givit upphov till kollektiv dominans av fyra respektive tre företag, identifierades även ett antal faktorer som kommissionen i gengäld ansåg skulle uppväga dessa risker. Båda transaktionerna godkändes därför.

3. KONCENTRATIONSKONTROLL PÅ 2000-TALET – GRÖNBOK OM ÖVERSYNEN AV KONCENTRATIONSFÖRORDNINGEN

272. Europeiska unionen står inför nya utmaningar i form av globala koncentrationer, ytterligare marknadsintegration, införandet av euron och kanske det allra viktigaste, utvidgningen av EU till att omfatta 25 eller fler medlemsstater. För att säkerställa att systemet för koncentrationskontroll på europeisk nivå är väl anpassat till denna nya utveckling antog kommissionen den 11 december 2001 en grönbok om översynen av koncentrationsförordningen. Med grönboken inleddes en samrådsperiod under vilken vem som helst med intresse i frågan har möjlighet att komma med synpunkter före utgången av mars månad 2002. Kommissionen har för avsikt att lägga fram förslag till en reviderad koncentrationsförordning under det andra halvåret 2002, efter det att dessa synpunkter har mottagits och analyserats.

273. I grönboken behandlas frågor om val av jurisdiktion, materiella frågeställningar och frågor som rör förfaranden. Nedan redovisas de viktigaste föreslagna ändringarna.

3.1. Val av jurisdiktion

274. Enligt koncentrationsförordningen har kommissionen ensam behörighet att behandla koncentrationer som har en gemenskapsdimension. Kommissionen har undersökt hur väl dessa bestämmelser fungerar, dvs. tröskelvärdena för omsättning i artikel 1, och har kommit fram till att artikel 1.3 inte har uppnått sitt syfte. När artikel 1.3 infördes 1997 syftade tröskelvärdena i denna bestämmelse till att ge kommissionen behörighet i ärenden som påverkar tre eller flera medlemsstater, så kallade flerfaldiga anmälningar. Sedan den senaste översynen av koncentrationsförordningen har dock inte mer än ungefär 20 % av de ärenden som omfattade tre eller fler medlemsstater fallit inom dessa tröskelvärden. Kommissionen föreslår därför att artikel 1.3 ändras och att gemenskapen blir automatiskt behörig i fall som omfattas av flerfaldig anmälningsplikt i tre eller fler medlemsstater. De tröskelvärden som för närvarande förekommer i artikel 1.3 bör avlägsnas. Denna lösning föreslås för att kommissionen, som i allmänhet är den myndighet som är bäst lämpad att agera, skall kunna behandla transaktioner som påverkar tre eller fler medlemsstater och skapa lika förutsättningar för företagen genom europeisk koncentrationskontroll. Denna ändring bör ha trätt i kraft före utvidgningen av gemenskapen 2004.

275. I artiklarna 9 och 22 beskrivs de hänskjutandemekanismer som har fastställts i koncentrationsförordningen för att anpassa systemet för koncentrationskontroll, som vanligtvis är omsättningsbaserat, på ett sådant sätt att ärendet kan behandlas av den myndighet som är bäst lämpad i varje enskilt fall. Kommissionen föreslår att systemet för hänskjutande förenklas, så att öppenheten ökar och arbetsuppgifterna fördelas på ett tydligare sätt mellan kommissionen och medlemsstaterna. Den viktigaste ändringen beträffande hänskjutningsmekanismerna gäller artikel 9.2. Förslaget i grönboken innebär att en begäran om hänskjutande inte längre kopplas till styrkande av ett hot om att en dominerande ställning skapas eller förstärks på en avgränsad marknad eller i den berörda medlemsstaten. I stället bör det räcka att medlemsstaten kan visa att konkurrensen skulle påverkas inom en sådan avgränsad marknad. Medlemsstaten bör inte heller längre vara skyldig att redovisa huruvida denna marknad är en väsentlig del av den gemensamma marknaden.

3.2. Materiella frågeställningar

276. Eftersom metoderna i näringslivet har utvecklats sedan koncentrationsförordningen trädde i kraft är det lämpligt att överväga om begreppet företagskoncentration behöver ses över för att denna utveckling skall kunna beaktas fullt ut.
277. Begreppet koncentration täcker ett eller flera företags förvärv av kontrollen, rättsligt eller i praktiken, över ett eller flera företag, inbegripet upprättandet av samriskföretag. Transaktioner som leder till förvärv av icke-kontrollerande minoritetsinnehav omfattas således inte av koncentrationsförordningen. Den täcker inte heller strategiska allianser. Sådana allianser innebär i regel avtalsmässigt samarbete men de innehåller inte sällan inslag av betydande strukturell karaktär, som gör att parternas affärsbeteende binds samman. Det finns åtskilliga exempel på sådana arrangemang inom flygtransport- och telekommunikationsektorerna. Strategiska allianser granskas för närvarande utifrån artiklarna 81–82 i fördraget. I grönboken diskuteras de svårigheter som sammanhänger med att med tillräcklig klarhet angående rättsläget dra gränser mellan ärendena och slutsatsen är att tillämpning av artiklarna 81–82 alltså förefaller vara det lämpligaste tillvägagångssättet för att bedöma denna typ av transaktioner. Någon förändring i detta hänseende föreslås därför inte.
278. I grönboken föreslås vissa ändringar av de gällande bestämmelserna om ärenden som består av flera transaktioner. Detta innebär avgränsade rättsliga transaktioner som av olika skäl har inbördes samband men som var och en för sig eventuellt inte når upp till de tröskelvärden för omsättning som anges i koncentrationsförordningen. Frågan är om sådana transaktioner bör betraktas som en enda koncentration som därmed når upp till förordningens tröskelvärden och följaktligen faller under kommissionens behörighet. I grönboken föreslås en ändring av de gällande bestämmelserna om koncentrationer som består av flera transaktioner i syfte att uppnå en mer enhetlig och effektiv tillämpning av systemet för koncentrationskontroll.
279. Det viktigaste materiella kriteriet som ligger till grund för värderingen av koncentrationer på grundval av koncentrationsförordningen är dominanstestet. I grönboken tas en diskussion upp om dominanstestet som materiellt kriterium så som det föreskrivs i koncentrationsförordningen, jämfört med de kriterier baserade på begreppet "märkbar begränsning av konkurrensen", som tillämpas i andra jurisdiktioner, exempelvis i USA, Kanada och Australien. I grönboken diskuteras för- och nackdelarna med båda testerna, samt om betydelsen av de

effektivitetsfrämjande effekterna för bedömningen av en koncentration. Det bör emellertid påpekas att inga slutliga resultat i denna fråga väntas inom den tidsram som har satts för den pågående översynen av koncentrationsförordningen.

3.3. Frågor som rör förfaranden

280. Ett av syftena med grönboken är också att starta en diskussion om möjliga sätt att förenkla förfarandena ytterligare i fråga om ärenden som inte ger upphov till några konkurrensproblem. Förutom en allmän diskussion om sådana åtgärder har även en särskild utredning påbörjats om möjligheterna till förenklingar i ärenden som rör vissa riskkapitaltransaktioner.
281. Det viktigaste förslaget som rör förfaranden i grönboken är en ändring av tidsfristerna för att inkomma med förslag till åtaganden och för att diskutera dessa under den första och den andra etappen av kommissionens undersökningsförfarande. Förslaget går ut på att införa en bestämmelse om att stanna klockan (en s.k. *"stop the clock" provision*) som parterna bör kunna åberopa, i syfte att ge alla berörda parter mer tid för att lägga fram förslag till korrigerande åtgärder i samband med planerade transaktioner.

3.4. Gemensam arbetsgrupp med nationella konkurrensmyndigheter

282. I arbetet med att utforma grönboken om översynen av koncentrationsförordningen, vilken antogs den 11 december 2001, samlade kommissionen in synpunkter från ett brett spektrum av olika parter som påverkas av koncentrationskontroll (näringslivet, medlemsstaterna osv.).
283. Förutom ett antal informella möten med olika företrädare för näringslivet, ledde kommissionen fem arbetsgruppsmöten med företrädare för samtliga 15 medlemsländers respektive ministerier eller konkurrensmyndigheter. Diskussionerna fördes hos generaldirektoratet för konkurrens och behandlade bland annat frågor om val av jurisdiktion, förfaranden som gäller korrigerande åtgärder, materiella kriterier (konkurrenstestet) och procedurregler. Medlemsstaterna har även haft möjlighet att lämna synpunkter på ett första utkast av hela grönboken.
284. Kommissionen avser fortsätta diskussionerna om en eventuell omarbetning av koncentrationsförordningen i samma anda av samverkan och öppenhet och uppmanar alla berörda parter att inkomma med underbyggda bidrag som reaktion på grönboken.

Faktaruta 7: Underordnade begränsningar – Anpassning av kommissionens policy

Europeiska kommissionen har antagit ett tillkännagivande om begränsningar som har direkt samband med och är nödvändiga för genomförandet av en koncentration (s. k. "underordnade begränsningar")¹⁹¹, som ersätter ett tidigare tillkännagivande från 1990. Underordnade begränsningar är avtalsbestämmelser som har direkt samband med och är nödvändiga för de transaktioner som företagen ofta gör i samband med koncentrationer. Typiska exempel på sådana "underordnade begränsningar" är konkurrensklausuler, licensavtal eller inköps- och leveransavtal.

¹⁹¹ EGT C 188, 4.7.2001, s. 5.

Den nya policyn visar en viktig kursändring inom området koncentrationskontroll. Kommissionen kommer inte längre att bedöma sådana "underordnade begränsningar" som parterna har ingått inom ramen för sina koncentrationsbeslut, vilket innebär en förändring av den praxis som har rått under de senaste 11 åren. Enligt den tidigare policyn omfattades sådana klausuler automatiskt av effekten av ett godkännande om kommissionen fann att de hade direkt samband med och var nödvändiga för genomförandet av transaktionen i fråga. Nu måste i stället företagen och deras juridiska ombud bedöma om dessa begränsningar kan omfattas av koncentrationsbeslutet, av ett relevant gruppundantag eller om de eventuellt faller under artikel 81. I tillkännagivandet ges vägledning för rättsväsendet och för näringslivet, på grundval av kommissionens tidigare praxis och erfarenhet inom detta område. Det är även i linje med den pågående moderniseringen av Europeiska unionens konkurrenspolitik.

Den nya policyn är även i linje med det förenklade förfarande som har tillämpats av kommissionen på vissa typer av koncentrationer sedan september 2000. I ärenden som faller under det förenklade förfarandet har kommissionen i själva verket redan slutat granska underordnade begränsningar.

Det bör påpekas att kommissionen aldrig har varit juridiskt bunden att granska och formellt behandla "underordnade begränsningar" i sina beslut enligt koncentrationsförordningen. Alla sådana uttalanden i tidigare koncentrationsbeslut har varit rena anmärkningar, utan juridiskt bindande effekt för vare sig parterna eller nationella domstolar.

Klausuler som inte kan anses vara "underordnade" är inte i sig förbjudna. De omfattas bara inte automatiskt av kommissionens beslut i koncentrationsärenden. De kan dock ändå godkännas enligt artikel 81 i fördraget eller falla inom tillämpningsområdet för en förordning om ett gruppundantag.

4. UTVECKLING AV TILLÄMPNINGEN AV DET S.K. KONKURSFÖRSVARET

285. Kommissionen tillämpade det s.k. konkursförsvaret (*failing firm defence*) i sitt beslut om att godkänna BASF:s planerade förvärv av Sisas S.P.A:s två belgiska dotterbolag (Pantochim and Eurodiol)¹⁹² vilka var föremål för ett konkursförfarande enligt belgisk lag.
286. Före 2000 hade kommissionen bara en gång grundat ett beslut om godkännande på begreppet konkursförsvaret (ibland kallat undsättningskoncentration). Det var i ärendet *Kali+Salz*¹⁹³ i vilket tre kriterier lades fast för tillämpningen av begreppet. Dessa kriterier var (a) att det förvärvade företaget inom kort skulle ha tvingats ut från marknaden om det inte hade övertagits av ett annat företag, (b) att det inte fanns någon annan intressent som skulle ha haft mindre negativ inverkan på konkurrensen och (c) att det förvärvande företaget skulle ha övertagit det förvärvade företags marknadsandelar om detta hade tvingats bort från marknaden. Detta tillvägagångssätt bekräftades i stora drag av EG-domstolen i den dom som senare följde¹⁹⁴.

¹⁹² See ärende COMP/M.2314 - *BASF/Eurodiol/Pantochim*, 11.7.2001.

¹⁹³ Kommissionens beslut 94/449/EEG i ärende IV/M.308 – *Kali+Salz/MDK/Treuhand*, EGT L 186, 21.7.1994, s. 38.

¹⁹⁴ Förenade målen C-68/94 och C-30/95 – *Franska republiken mot kommissionen och SCPA mot kommissionen*, [1998] REG I-1375, se särskilt punkterna 112-116.

287. Endast det tredje kriteriet skulle inte ha varit uppfyllt i BASF-ärendet, eftersom det till skillnad från ärendet Kali+Salz, som var ett duopol som koncentrerades till ett monopol, fanns andra aktörer på de marknader som påverkades av transaktionen, exempelvis Lyondell Chemical och ISP. Med tanke på förekomsten av dessa andra leverantörer skulle det ha varit orimligt att tro att Eurodiols försvinnande från marknaden skulle ha lett till att alla Eurodiols marknadsandelar övergick till BASF.
288. Kommissionen jämförde emellertid marknadssituationen med BASF som innehavare av tillgångarna med det oundvikliga alternativet att dessa tillgångar skulle ha försvunnit från marknaden och kom fram till att bortdragandet av tillgångarna från marknaden direkt skulle ha resulterat i kapacitetsbrist på en marknad som redan befann sig nära sitt kapacitetstak, vilket konkurrenterna på kort sikt inte skulle ha kunnat göra något åt. Utan koncentrationen skulle marknadsvillkoren ha blivit betydligt sämre för konsumenterna. Under alla förhållanden visade den ekonomiska analysen av ärendet att det knappast var troligt att BASF skulle kunna införa några större prishöjningar efter samgåendet. Mot bakgrund av de särskilda och ovanliga omständigheterna i detta ärende tog kommissionen därför några försiktiga steg framåt med arbetet att utveckla de mycket restriktiva kriterierna för konkursförsvär som hade fastställts under Kali+Salz-förfarandet.

Faktaruta 8: Schneider/Legrand¹⁹⁵

Efter en fördjupad undersökning förbjöd kommissionen i oktober 2001 koncentrationen mellan Schneider Electric och Legrand, de två största franska tillverkarna av elektrisk utrustning. Koncentrationen skulle ha försvagat marknadssituationen betydligt i ett antal länder, särskilt i Frankrike, där rivaliteten mellan de två företagen hade hållit konkurrensen i spel.

Koncentrationens konkurrensmässiga konsekvenser gällde framför allt elektrisk lågspänningsutrustning, dvs. system för elektrisk kraftöverföring och kontroll av elinstallationer i bostäder, kontor och fabriker. Denna typ av utrustning inbegriper en mängd olika typer av produkter, från fördelningscentraler, eluttag och strömbrytare till kabelrännor.

Det fanns omfattande överlappningar mellan Schneiders och Legrands verksamhet vad gäller elcentraler (vanliga fördelningscentraler och slutfördelningscentraler samt komponenter till dessa, där den sammanlagda marknadsandelen skulle ha hamnat mellan 40 % och 70 % beroende på land), elektriska tillbehör (särskilt eluttag, strömbrytare och fastsättningsdon med en sammanlagd marknadsandel på 40–90 %), vissa produkter för industriellt bruk (manöverpaneler för industrin och lågspänningsfördelningscentraler) och för mer specialanpassade produkter (exempelvis säkerhetsbelysning).

I Frankrike skapade koncentrationen särskilt stora problem för så gott som samtliga berörda produkter, och skulle i de flesta fall ha förstärkt företagets dominerande ställning. Schneider och Legrand är med god marginal de två viktigaste aktörerna på den franska marknaden, och kommissionens undersökning visade tydligt att en signifikant utveckling av de utländska konkurrenternas verksamhet på kort eller medellång sikt vore högst osannolik. Dominerande ställningar skulle dessutom ha uppstått i Danmark, Spanien, Grekland, Italien, Portugal och Förenade kungariket.

¹⁹⁵ Ärende COMP/M.2283, 10.10.2001

I ett försök att undanröja dessa konkurrensproblem lämnade Schneider in en första serie förslag till åtaganden till kommissionen den 14 september, vilket var sista datum för att göra åtaganden. Det visade sig dock tydligt genom kommissionens marknadsundersökning att dessa första åtaganden inte räckte till för att återställa verkliga konkurrensvillkor.

Efter det att tidsfristen har löpt ut kan kommissionen inte godta några åtaganden "i sista minuten", om det inte omedelbart och utan några som helst tvivel kan fastställas att konkurrensvillkoren därigenom återställs. Schneider gjorde nya åtaganden den 24 september, men fortfarande kvarstod allvarliga tvivel om konkurrenskraften hos de enheter som skulle säljas av, särskilt i fråga om distributionsmöjligheter i Frankrike och de ekonomiska riskerna förknippade med att skilja dessa enheter från resten av gruppen. Dessutom gav inte Schneiders förslag någon riktig lösning för vissa av de geografiska marknader eller produktmarknader där konkurrensproblem hade konstaterats. Kommissionen hade därför inget annat val än att förbjuda transaktionen.

Den 13 december 2001 överklagade Schneider kommissionens beslut hos förstainstansrätten.

5. KORRIGERANDE ÅTGÄRDER

289. Det gångna året har inneburit konsolidering och utveckling av kommissionens policy och praxis i fråga om korrigerande åtgärder i koncentrationsärenden. Kommissionens tillkännagivande om korrigerande åtgärder¹⁹⁶ antogs i december 2000 ("tillkännagivandet om korrigerande åtgärder"). Tillkännagivandet om korrigerande åtgärder ger vägledning om åtaganden och typerna av och formerna för sådana korrigerande åtgärder som kan vara godtagbara för att avhjälpa konkurrensproblem.
290. Kommissionens avsikt att säkerställa lika behandling och att använda goda exempel i behandlingen av korrigerande åtgärder styrktes avsevärt genom beslutet att i april 2001 inrätta en enhet för övervakning av genomförandet inom direktoratet för företagskoncentrationer och -fusioner (Merger Task Force), som har i uppgift att uttala sig om de korrigerande åtgärdernas lämplighet och deras genomförande i koncentrationsärenden ("övervakningsenheten"). Denna övervakningsenhet har flera funktioner. I det dagliga arbetet är dess viktigaste roll att fungera som intern remissinstans i särskilda frågor som uppstår i sådana koncentrationsärenden där det krävs korrigerande åtgärder. Medlemmar i övervakningsenheten deltar även på ett så tidigt stadium som möjligt i de grupper som bildas för att arbeta med enskilda ärenden, om korrigerande åtgärder kan komma att krävas eller även om de bara är föremål för diskussion. I sådana ärenden är det dessa personers uppgift att se till att de allmänna principer som föreskrivs i tillkännagivandet om korrigerande åtgärder tillämpas så konsekvent som möjligt med hänsyn tagen till de särskilda kraven i varje enskilt fall.
291. Övervakningsenheten arbetar även med att utveckla riktlinjer om bra metoder på grundval av erfarenheter från tidigare koncentrationsärenden och därmed identifiera aspekter som har visat sig fungera bra och sådana som inte har fungerat.
292. Ett exempel på hur tydligheten har förbättrats i och med antagandet av tillkännagivandet om korrigerande åtgärder är att besluten nu inbegriper tydliga

¹⁹⁶ Kommissionens tillkännagivande om korrigerande åtgärder som kan godtas enligt rådets förordning (EEG) nr 4064/89 och kommissionens förordning (EG) nr 447/98, EGT C 68, 2.3.2001, s. 3.

klargöranden om vilka aspekter av åtagandena som är villkor och vilka som är skyldigheter¹⁹⁷. Punkterna 2 och 3 i den operativa delen av beslutet i ärendet *The Post Office/TPG/SPPL*¹⁹⁸ är bra exempel på sådana klargöranden. Det är skillnad på den rättsliga påföljden av ett brott mot villkor och ett mot skyldigheter. Genom att göra tydlig skillnad mellan villkor och skyldigheter i besluten om godkännande efter vissa åtaganden vill kommissionen säkerställa att inga tvivel kan föreligga om konsekvenserna av underlåtenhet att uppfylla de olika delarna i åtagandena.

293. Ytterligare ett exempel på betydelsen av tillkännagivandet om korrigerande åtgärder är att förvaltare har tillsatts i alla ärenden som ledde till godkännande på vissa villkor utom ett¹⁹⁹. Dessutom har de mandat som fastställer förvaltarnas roll och befogenheter utvecklats betydligt under året. Under första halvåret 2002 kommer kommissionen att söka samråd om en standardtext för åtaganden om avyttring samt en standardiserad arbetsbeskrivning för förvaltare. Syftet med dessa standardformulär är att underlätta för parterna i en anmäld transaktion och kommissionen i arbetet med att formulera och förhandla om korrigerande åtgärder. Syftet är att göra detta på ett sådant sätt att konsekventa metoder tillämpas i olika ärenden och ändå behålla tillräckligt mycket flexibilitet för att skraddarsy åtaganden på ett sätt som tar hänsyn till de särskilda omständigheterna i varje enskilt ärende.

5.1. Korrigerande åtgärder - statistisk utveckling

294. Under året fattades 13 beslut på villkor att vissa åtaganden fullgjordes efter en etapp I-undersökning²⁰⁰. Dessutom godkändes 10 ärenden på villkor att vissa åtaganden fullgjordes efter etapp II-undersökningar²⁰¹. I två av dessa ärenden, (*Metso/Svedala*²⁰² och *Bombadier/Adtranz*²⁰³), hade företagen även erbjudit sig att göra åtaganden under etapp I, men dessa hade inte ansetts vara tillräckliga för att undanröja kommissionens allvarliga farhågor och etapp II-undersökningar inleddes därför. Ytterligare fem ärenden godkändes utan villkor efter etapp II-undersökningar²⁰⁴. Det bör påpekas att parterna i ärendet *MAN/Auwärter* hade gjort åtaganden under etapp I, men dessa visade sig vara överflödiga eftersom

¹⁹⁷ Se avsnitt II, punkt 12 i tillkännagivandet.

¹⁹⁸ Ärende COMP/M.1915, 13.3.2001

¹⁹⁹ Ärende COMP/M. 2431 – *Allianz/Dresdner*, 19.7.2001.

²⁰⁰ Ärendena COMP/M.2602 – *Gerling/NCM*, 11.12.2001, COMP/JV.56 – *Hutchison/ECT*, 29.11.2001, COMP/M.2567 – *Nordbanken/Postgirot*, 8.11.2001, COMP/M.2574 – *Pirelli/Edizione/Olivetti/Telecom Italia*, 20.9.2001, COMP/M.2337 – *Nestlé/Ralston Purina*, 27.7.2001, COMP/M.2431 – *Allianz/Dresdner*, 19.7.2001, COMP/M.2300 – *YLE/TDF/Digita/JV*, 26.6.2001, COMP/M.2396 – *Industri Kapital/Perstorp (II)*, 11.5.2001; COMP/M.2268 – *Pernod Ricard/Diageo/Seagram Spirits*, 8.5.2001, COMP/M.2286 – *Buhrmann/Samas Office Supplies*, 11.4.2001, COMP/M.2277 – *Degussa/Laporte*, 12.3.2001, COMP/JV.54 – *Smith & Nephew/Beiersdorf/JV*, 30.1.2001, COMP/M.2041 – *United Airlines/US Airways*, 12.1.2001.

²⁰¹ Ärendena COMP/M.2389 – *Shell/DEA*, 20.12.2001, COMP/M.2530 – *Südzucker/Saint Louis*, 20.12.2001, COMP/M.2533 – *BP/E.ON*, 20.12.2001, COMP/M.2420 – *Mitsui/CVRD/Caemi*, 30.10.2001, COMP/M.2434 – *Grupo Villar Mir/ENBW/Hidroelectrica Del Cantabrico*, 26.9.2001, COMP/JV.55 – *Hutchison/RCPM/ECT*, 3.7.2001, COMP/M.2139 – *Bombadier/Adtranz*, 3.4.2001, COMP/M.1915 – *The Post Office/TPG/SPPL*, 13.3.2001, COMP/M.1853 – *EDF/ENBW*, 7.2.2001, COMP/M.2033 – *Metso/Svedala*, 24.1.2001.

²⁰² Ärende COMP/M.2033, 24.1.2001.

²⁰³ Ärende COMP/M.2139, 3.4.2001.

²⁰⁴ Ärendena COMP/M.2201 – *MAN/Auwärter*, 20.6.2001, COMP/M.2314 – *BASF/Pantochim/Eurodiol*, 11.7.2001, COMP/M.2333 – *De Beers/LVMH*, 25.7.2001, COMP/M.2498 – *UPM-Kymmene/Haindl*, 21.11.2001, och COMP/M.2499 – *Norske Skog/Parenco/Walsum*, 21.11.2001.

kommissionen efter sin fördjupade granskning kom fram till att det inte fanns någon anledning till invändningar beträffande effekterna av transaktionen.

295. Av de fem transaktioner som förbjöds 2001 fanns det två ärenden (*SCA/Metsä Tissue*²⁰⁵ och *CVC/Lenzing*²⁰⁶) där samma åtaganden gjordes under etapp II som hade tillbakavisats som otillräckliga under etapp I. I två andra ärenden, (*Schneider/Legrand*²⁰⁷ och *Tetra Laval/Sidel*²⁰⁸) föreslog företagen olika korrigerande åtgärder under de två etapperna och i ett ärende (*GE/Honeywell*²⁰⁹) erbjöds inga korrigerande åtgärder under etapp I. De sistnämnda tre ärendena diskuteras längre fram i detta kapitel.

5.2. Typer av korrigerande åtgärder som godkändes under 2001

296. En grundläggande princip som lagts fast i tillkännagivandet om korrigerande åtgärder är att när konkurrensproblem uppstår "är det effektivaste sättet att återställa en effektiv konkurrens, bortsett från att förbjuda koncentrationen, att genom en avyttring skapa förutsättningar för att en ny konkurrenskraftig enhet skall uppstå eller för att befintliga tredje parter skall bli starkare konkurrenter"²¹⁰. I enlighet med denna princip har det stora flertalet konkurrensproblem som har konstaterats i koncentrationsärenden under 2001 åtgärdats genom avyttring. Av de 13 ärenden som exempelvis godkändes på vissa villkor under etapp I, var det sju som ledde till avyttring av ett eller flera bolag²¹¹, och ett annat som innebar att ankomsttider vid flygplatser avyttrades (*United Airlines/US Airways*²¹²). Under etapp II var också avyttring av ett eller flera företag den vanligast förekommande formen av godkänd korrigerande åtgärd. I ärendena *Metso/Svedala*²¹³ och *The Post Office/TPG/SPPL*²¹⁴, undanröjdes konkurrensproblemen helt och hållet genom de avyttringar som parterna åtog sig att göra. I ärendet *Bombardier/Adtranz*²¹⁵ gick parterna med på att avyttra sina verksamheter Regioshuttle och Variotram genom exklusiva, icke överlåtningsbara licensavtal.
297. I fyra ärenden under etapp I och ytterligare fyra ärenden under etapp II gick parterna med på att sälja sina aktieinnehav i andra företag för att lämna ifrån sig kontroll eller inflytande över företag som annars skulle ha givit upphov till konkurrensproblem²¹⁶.

²⁰⁵ Ärende COMP/2097, 31.1.2001.

²⁰⁶ Ärende COMP/M.2187, 17.10.2001.

²⁰⁷ Ärende COMP/M.2283, 10.10.2001.

²⁰⁸ Ärende COMP/M.2416, 30.10.2001.

²⁰⁹ Ärende COMP/M.2220, 3.7.2001.

²¹⁰ Avsnitt III.1, punkt 13.

²¹¹ Ärendena COMP/M.2602 - *Gerling/NCM*, 11.12.2001, COMP/M.2574 - *Pirelli/Edizione/Olivetti/Telecom Italia*, 20.9.2001, COMP/M.2300 - *YLE/TDF/Digita/JV*, 26.6.2001, COMP/M.2396 - *Industri Kapital/Perstorp (II)*, 11.5.2001, COMP/M.2286 - *Buhrmann/Samas Office Supplies*, 11.4.2001, COMP/M.2277 - *Degussa/Laporte*, 12.3.2001, COMP/JV.54 - *Smith & Nephew/Beiersdorf/JV*, 30.1.2001.

²¹² Fusionsavtalet mellan de två företagen drogs senare tillbaka på grund av invändningar mot sammanslagningen ur antitrusthänseende i Förenta staterna.

²¹³ Ärende COMP/M.2033, 24.1.2001.

²¹⁴ Ärende COMP/M.1915, 13.3.2001.

²¹⁵ Ärende COMP/M.2139, 3.4.2001.

²¹⁶ Etapp I - ärendena COMP/JV.56 - *Hutchison/ECT*, 29.11.2001, COMP/M.2567 - *Nordbanken/Postgirot*, 8.11.2001, COMP/M.2574 - *Pirelli/Edizione/Olivetti/Telecom Italia*, 20.09.2001, och COMP/M.2431 - *Allianz/Dresdner*, 19.7.2001. Etapp 2 - COMP/M.2530 -

I ärendet *Allianz/Dresdner* exempelvis, gällde kommissionens farhågor det faktum att det sammanslagna företaget sannolikt skulle ha faktisk kontroll över den viktiga konkurrenten Münchener Rück, och dessa problem undanröjdes genom att parterna åtog sig att minska sitt aktieinnehav i det företaget till 20,5 % före slutet av 2003 och att inte använda mer än en motsvarande andel rösträtt vid Münchener Rück's årsmöten. På samma sätt skulle i ärendet *Nordbanken/Postgirot* den svenska bankkoncernen Nordea få full kontroll över ett av de två viktigaste betalningssystemen och företaget åtog sig att minska sitt innehav i det andra systemet, Bankgirot, till 10 % och att anpassa sin rösträtt därefter.

298. De flesta av de korrigerande åtgärder i form av avyttring som antogs 2001 har inbegripit ett åtagande att genomföra avyttringarna inom en viss tid räknat från dagen för beslutet. I två ärenden krävdes att ett bindande avtal ingicks före fullföljandet av transaktionen (s.k. *up-front solution*)²¹⁷. I ärendet *The Post Office/TPG/SPPL*²¹⁸ åtog sig parterna att inte fullfölja transaktionen förrän en köpare hade hittats och godkänts av kommissionen för den verksamhet som skulle avyttras, eftersom kommissionen ansåg att den korrigerande åtgärdens effektivitet till mycket stor del berodde på vilken köpare som övertog verksamheten²¹⁹.
299. Ärendet *Nestlé/Ralston Purina*²²⁰ var det andra fallet under 2001 där kommissionen i förväg skulle ta ställning till en eventuell köpare. För första gången kopplades denna bestämmelse till ett alternativt åtagande som måste vara likvärdigt eller ännu bättre skickat att återställa konkurrensförhållandena (s.k. *crown jewels remedy*).²²¹ Möjligheten att acceptera ett sådant alternativt förslag inom ramen för åtagandet finns beskriven i tillkännagivandet om korrigerande åtgärder²²² och det är en form av åtagande som kommissionen väntar sig att se mer av i framtiden. I detta ärende var den första alternativa lösningen att lägga ut Nestlés varumärke Friskies på licens i Spanien. Om detta avyttringsalternativ inte kan genomföras antingen fram till ett visst datum²²³ eller före dagen då den anmälda transaktionen skall äga rum, är alternativet att avyttra licensrättigheterna till Nestlés varumärken inte längre öppet för parterna, utan i stället träder alternativförslaget i kraft och företagen tvingas "sälja av kronjuvelerna". Detta alternativ innebär avyttring av innehavet av 50 % av aktierna i det spanska gemensamma företaget med Agrolimen (Gallina Blanca Purina JV), vilket utgör en "kronjuvel" eftersom det består av ett större och lättare avyttringsbart paket än att lägga ut Nestlés varumärke Friskies på licens.
300. Även om de flesta av de korrigerande åtgärder som godtas av kommissionen görs enligt principen att enkla, strukturella åtgärder är de bästa lösningarna, har kommissionen även godkänt åtaganden som har varit något mer komplicerade än en enkel avyttring. I ärendet *EdF/EnBW*²²⁴ exempelvis, som godkändes efter en

Südzucker/Saint Louis, 20.12.2001, COMP/M.2533 – *BP/E.ON*, 20.12.2001, COMP/M.2420 – *Mitsui/CVRD/Caemi*, 30.10.2001, och COMP/M.1853 – *EDF/ENBW*, 7.2.2001.

²¹⁷ Se avsnitt III.1, punkt 20 i tillkännagivandet.

²¹⁸ Ärende COMP/M.1915, 13.3.2001

²¹⁹ Se även nedan för diskussionen om genomförandet av korrigerande åtgärder.

²²⁰ Ärende COMP/M.2337, 27.7.2001

²²¹ Denna typ av bestämmelse har tillämpats i tidigare ärenden, exempelvis IV/M.1453 – *AXA/GRE*, 8.4.1999 och COMP/M.1813 – *Industri Kapital (Nordkem)/Dyno*, 12.7.2000.

²²² Punkterna 22 och 23.

²²³ Exakt datum som anges i beslutet anses vara en konfidentiell affärshemlighet.

²²⁴ Ärende COMP/M.1853, 7.2.2001

fördjupad undersökning, bestod det åtgärds paket som godkändes av tre inslag. Två av dessa var relativt standardmässiga²²⁵, medan det tredje var innovativt. Detta tredje inslag i EdF:s åtagande syftade till att lösa de konkurrensproblem som hade uppstått i samband med s.k. "berättigade" kunder i Frankrike, dvs. kunder vars elförsörjning är öppen för konkurrens. För att undanröja dessa problem åtog sig EdF att ge konkurrenter tillgång till produktionskapacitet i Frankrike i form av virtuella kraftverk (5 000 MW) och s.k. *back-to-back*-avtal till befintliga köpeavtal för samproducerad el om högst 1 000 MW. Det bör framhållas i detta sammanhang att en avyttring av kraftverk inte rimligtvis skulle ha kunnat vara en tänkbar lösning, dels allmänt av ekonomiska skäl (det är föga troligt att nya konkurrenter skulle ha tagit risken att förvärva en sådan anläggning), dels i de särskilda fall som gäller kärnkraftverk av juridiska skäl. Enligt de villkor som föreskrivs i åtagandena skall avtalen om de virtuella kraftverken tilldelas genom en öppen, icke-diskriminerande offentlig auktion, öppen för såväl energiföretag som energigrossister. Dessa arrangemang för att bevilja tillgång till produktionskapacitet skall gälla för en period på fem år och kan endast upphöra på grundval av en motiverad begäran från EdF. Det förväntas att elmarknaden i Frankrike inom den perioden kommer att ha utvecklats så att den erbjuder tillräckliga alternativa försörjningskällor.

301. De allmänna slutsatser man kan dra på grundval av ovanstående exempel är kanske begränsade med tanke på de högst speciella omständigheterna runt EdF/EnBW-ärendet, men ärendet visar ändå att kommissionen är villig att acceptera ovanliga åtaganden när omständigheterna så kräver och när det finns tillräckligt med tid att utvärdera effektiviteten i ett sådant förslag. Detta sker i allmänhet under en etapp II-undersökning.
302. Det finns en skillnad som är värd att notera i de typer av korrigerande åtgärder som har godkänts av kommissionen under etapp I-ärenden 2001 jämfört med 2000. Under 2001 godkände kommissionen inga förslag under etapp I som innebar åtaganden att ge konkurrenter eller kunder tillgång till leveransnät eller potentiellt blockerande patent. Sådana åtaganden godkändes i sex ärenden under 2000²²⁶. I ärendet *Vivendi/Canal+/Seagram* godkände kommissionen ett åtagandepaket som bland annat innebar att konkurrenter fick tillgång till Universals filmer och musik on-line - utan diskriminering till förmån för de företag som ingår i samma grupp som Universal, nämligen Canal+ och Vizzavi. Andra exempel är *BASF/Shell/Project Nicole* (avyttring av patent på licens); *Vodafone Airtouch/Mannesmann* (tillgång till roamingavgifter och grossisttjänster) och *BSkyB/Kirch Pay TV* (tillgång till Kirchs system för villkorad tillgång och tjänster inom betal-TV).

²²⁵ För det första åtog sig EdF att avsäga sig sina röster i CNR, ett elproducerande företag med verksamhet i Frankrike, samt att dra tillbaka sin representant från CNR:s styrelse. EdF kommer inte heller längre att vara inblandat i CNR:s kommersiella policy och agerande på marknaden. Genom detta åtagande kommer CNR att ha möjlighet att bli en aktiv och stark konkurrent inom elsektorn i Frankrike. För det andra kommer EnBW att avyttra sin andel på 24 % av aktiekapitalet i WATT, genom vilken EnBW utövade gemensam kontroll, och därmed kommer konkurrensläget i Schweiz att återställas till att bli detsamma som det var före transaktionen.

²²⁶ Ärendena COMP/M.2050 - *Vivendi/Canal+/Seagram*, 13.10.2000, COMP/JV.48 - *Vodafone/Vivendi/Canal+*, 20.7.2000, COMP/M.1795 - *Vodafone Airtouch/Mannesmann*, 12.4.2000, COMP/M.1751 - *Shell/BASF/JV - Project Nicole*, 29.3.2000, COMP/M.1838 - *BT/ESAT*, 27.3.2000, COMP/JV.37 - *BSkyB/Kirch Pay TV*, 21.3.2000.

303. Även om kommissionen inte har accepterat några förslag som innebar åtaganden att ge konkurrenter eller kunder tillgång till leveransnät eller potentiellt blockerande patent under etapp I så har denna form av åtaganden godkänts i fem ärenden under etapp II²²⁷. Det faktum att sådana ärenden har fortsatt att godkännas under etapp II, trots att de nekades under etapp I-undersökningar tyder eventuellt på en ökad försiktighet från kommissionens sida efter antagandet av tillkännagivandet om korrigerande åtgärder. Detta återspeglas också av att antalet ärenden som inbegriper korrigerande åtgärder under den första etappen av undersökningen har minskat i år jämfört med 2000 (13 beslut jämfört med 27 sådana beslut under 2000), samtidigt som kommissionen har inlett fler etapp II-undersökningar under 2001 än under något tidigare år (22 under 2001 jämfört med 12 under 1998, 19 under 1999 och 20 under 2000).

5.3. Genomförande av åtaganden

304. Ovan har redogjorts för de nya åtaganden som har godkänts av kommissionen under året. Detta är dock endast en del av lösningen. Det är även viktigt att undersöka hur det har gått med genomförandet av de åtaganden som kommissionen har godkänt, eftersom en korrigerande åtgärd inte kan förväntas lösa de konkurrensproblem den är avsedd att lösa om den inte genomförs fullständigt och på rätt sätt.
305. Flera av de företag som deltog i ärenden som godkändes på vissa villkor under 2001 har redan kommit en lång bit på vägen mot att fullständigt genomföra sina åtaganden. Dessa framgångar är särskilt anmärkningsvärda i sådana ärenden där åtgärderna innefattade åtaganden om avyttring.
306. Ett exempel på ett ärende där en köpare hittades extremt snabbt för en avyttring var *The Post Office/TPG/SPPL*²²⁸, där parterna hade gått med på att hitta en förhandslösning innan transaktionen genomfördes. Beslutet fattades den 13 mars 2001 och mindre än tre månader senare lämnades en underskriven överenskommelse om försäljning och köp med schweiziska Post International in till kommissionen för godkännande, vilket gavs den 14 juni 2001. Avyttringen fullföljdes framgångsrikt²²⁹ och i enlighet med de åtaganden som hade gjorts i detta ärende kunde The Post Office, TPG och SPPL därefter fullfölja sin anmälda transaktion.
307. I ärendet *Metso/Svedala*²³⁰ fattade kommissionen ett beslut om godkännande på vissa villkor den 24 januari 2001 och i september samma år kunde den godkänna det svenska bolaget Sandvik AB som köpare av de avyttrade tillgångarna. Även om lösningsförslaget inte kom särskilt snabbt, var detta ett intressant ärende så till vida att det innebar samarbete med USA:s konkurrensmyndigheter inte bara under tiden som kommissionens undersökning pågick, utan även under tiden som genomförandet av åtagandena pågick, efter det att kommissionens beslut hade offentliggjorts. Orsaken till att samarbetet fortsatte var att eftersom tidsplaneringen ser annorlunda ut i USA

²²⁷ Ärendena COMP/M.2389 – *Shell/DEA*, 20.12.2000, COMP/M.2530 – *Südzucker/Saint Louis*, 20.12.2001, COMP/M.2434 – *Grupo Villar Mir/ENBW/Hidroelectrica Del Cantabrico*, 26.9.2001, COMP/JV.55 – *Hutchison/RCPM/ECT*, 3.7.2001, och COMP/M.1853 – *EDF/ENBW*, 7.2.2001.

²²⁸ Ärende COMP/M.1915, 13.3.2001

²²⁹ Fullföljandet av avyttringen betydde inte automatiskt att åtagandena hade uppfyllts, eftersom vissa av åtagandena, i likhet med nästan alla ärenden som inbegriper en avyttring, gällde det säljande företagets beteende efter avyttringen.

²³⁰ Ärende COMP/M.2033, 24.1.2001.

pågick FTC:s undersökning ända fram till oktober 2001, innan ett slutgiltigt positivt beslut kunde fattas i ärendet. I USA innebar avyttringen av de olika stenkrossningsverksamheterna till Sandvik AB en lösning "up-front" på de flesta av de konkurrensproblem som hade konstaterats.

308. Tydliga framsteg gjordes också under 2001 beträffande många av de åtaganden som hade avtalats under 2000. Exempelvis fullgjordes de avyttringar av produktionsanläggningar och verksamheter inom polypropylensektorn som parterna hade samtyckt till i ärendet *Shell/BASF/JV – Project Nicole*²³¹ under första halvåret 2001, liksom avyttringarna på marknaden för polyeten där konkurrensproblem uppstod genom koncentrationen *Dow Chemical/Union Carbide*²³².
309. Ett annat exempel är den framgångsrika avyttringen av ett urval varumärken och verksamheter som Unilever hade åtagit sig att sälja för att få sitt förvärv av Bestfoods godkänt i september 2000. De varumärken som skulle avyttras var Bachelors, McDonnel's, Oxo och Vesta (soppor) i Förenade kungariket och Irland, Royco, Heisse Tasse, Super Noodles, Aiki Noodles, Liebig/Liebox, Oxo, Aardapel Anders, Rijke Sauzen, Raguletto och Lesieur (främst soppor, såser och torra tillbehör) i övriga Europa, Casa de Mateus (sylter) i Portugal och Blå Band, Touch of Taste och Isomitta (buljong) i de nordiska länderna. Denna avyttring gjordes som ett enda paket till Cambell Soup Company, ett förvärv som i sig självt nådde tröskelvärdena för en gemenskapsdimension så att det måste anmälas till kommissionen för godkännande²³³. Den anmälda avyttringen godkändes därefter i april 2001.
310. Genomförandet har dock inte förlöpt lika smidigt för alla de åtaganden som har föreslagits kommissionen för att få till stånd beslut om godkännanden.
311. Beträffande de korrigerande åtgärder som hade föreslagits av parterna i ärendet *TotalFina/Elf Aquitaine*²³⁴, nekade kommissionen i september 2000 de första köparna som TotalFina föreslog, eftersom paketet inbegrep köpare som inte hade hade tillräckligt med incitament för att kunna konkurrera effektivt på marknaden för bensinförsäljning utefter de franska motorvägarna. En av dessa tilltänkta köpare, Le Mirabellier, väckte talan mot detta beslut vid förstainstansrätten. Dom har ännu inte meddelats i detta mål, men Le Mirabelliers begäran om ett interimistiskt förfarande avslogs²³⁵. Sedan detta första förslag till köpare av bensinstationerna hade avvisats, föreslog TotalFina en ny grupp av köpare som godkändes av kommissionen i maj 2001.
312. En separat aspekt av det åtagandepaket som godkändes i ärendet *TotalFina/Elf Aquitaine*²³⁶ var avyttringen av motorgasverksamheten Elf Antargaz. Denna avyttring fullgjordes 2001²³⁷ i och med att kommissionen godkände att PAI, ett dotterbolag till BNP Paribas, och det amerikanska företaget UGI köpte verksamheten. PAI och UGI hade redan godkänts av kommissionen som en del av

²³¹ Ärende COMP/M.1751, 29.3.2000.

²³² Ärende COMP/M.1671, 3.5.2000.

²³³ Se Ärende COMP/M.2350 – *Campbell/ECBB* (Unilever), 2.4.2001

²³⁴ Ärende COMP/M.1628, 9.2.2000

²³⁵ Mål T-342/00, *Petroleessence SA Société de Gestion de Restauration Routière* mot Europeiska kommissionen.

²³⁶ Ärende COMP/M.1628, 9.2.2000.

²³⁷ See ärende COMP/M.2375 - *PAI + UGI / Elf Antargaz*, 21.3.2001.

detta åtagande, men köparna måste först övertyga kommissionen om att denna konstellation, som kombinerade en finansiell köpare med ett amerikanskt företag specialiserat på distribution och försäljning av el, naturgas och motorgas, verkligen innebar en varaktig, strukturell lösning på de problem som hade konstaterats på marknaden för motorgas i Frankrike. Villkoren för kommissionens godkännande av koncentrationen *TotalFina/Elf Aquitaine* har nu alla uppfyllts.

313. Kommissionen har även sett exempel på hur den tidsplan som parterna går med på att hålla sig till kan äventyras genom andra företags agerande. I ärendet *Carrefour/Promodes*²³⁸ exempelvis, hade Carrefour åtagit sig att sälja ut sina andelar i Cora inom en fastställd tidsfrist. Trots Carrefours ärliga ansträngningar lyckades kedjan inte sälja dessa andelar inom den överenskomna tiden. I stället för att återkalla beslutet, kunde kommissionen dock förlänga tidsfristen och avyttringen fullföljdes därefter till en finansiell investerare. Att försäljningen av aktieinnehavet inte genomfördes i tid visar hur viktigt det kan vara att ha en förvaltare i en sådan situation, som kan se till att ingen konkurrensmässig skada tillfogas det berörda företaget under den tid som förflyter mellan fullföljandet av den ursprungliga transaktionen och försäljningen av aktieinnehavet. Denna erfarenhet har spelat en viktig roll i kommissionens arbete med att upprätta ett standardmandat för förvaltaren.
314. Eftersom ärendet *Carrefour/Promodes* så småningom innebar en försäljning till en finansiell investerare, tvingades kommissionen även noggrant överväga under vilka villkor en finansiell investerare kan anses vara en godtagbar köpare. Omständigheterna i varje enskilt ärende måste beaktas vid ett sådant beslut och vissa faktorer kan leda till problem. Det är exempelvis viktigt att köpare och säljare är oberoende av varandra. Säljaren bör därför inte ha stora lån hos köparen och köparen bör förstås inte heller ha fått några betydande lån eller säkerheter från den säljande parten. Kommissionen måste dessutom bedöma om den finansiella investeraren har den nödvändiga affärsmässiga kompetensen för att kunna utveckla eller bibehålla verksamheten som en konkurrensfaktor att räkna med. Detta är särskilt viktigt när köparen förvärvar en majoritetsandel i en avyttrad verksamhet.

5.4. Internationellt samarbete om korrigerande åtgärder

315. Betydelsen av kommissionens samordning med berörda myndigheter i USA och andra länder diskuteras på annat håll i denna rapport. Det är dock viktigt att framhålla att de diskussioner som äger rum mellan kommissionen och andra myndigheter inte bara rör de materiella frågeställningar som står på spel utan även de korrigerande åtgärder som begärs. Det fanns flera ärenden under 2001 som innebar sådan samordning.
316. I ärendet *Metso/Svedala*²³⁹ genomförde USA:s *Federal Trade Commission* ("FTC") en parallell undersökning som på grund av olika tidsgränser i de två jurisdiktionerna pågick efter det att kommissionens undersökning hade avslutats. I detta ärende löste de åtaganden som parterna hade gjort till kommissionen även i stort sett de konkurrensproblem som hade konstaterats i USA.

²³⁸ Ärende COMP/M.1684, 25.1.2000.

²³⁹ Ärende COMP/M.2033, 24.1.2001.

6. HÄNSKJUTNINGAR TILL MEDLEMSSTATERNA ENLIGT ARTIKEL 9 - NY UTVECKLING

317. Inom ramen för översynen av koncentrationsförordningen är det på förslag att ändra den hänskjutningsmekanism som anges i artikel 9. Kommissionens policy i fråga om tillämpningen av artikel 9 har dock utvecklats under det gångna året genom att kommissionen hänsköt en del av de två ärendena *BP/E.ON*²⁴⁰ och *Shell/DEA*²⁴¹, beträffande oljeprodukter till Bundeskartellamt. Samtidigt inledde kommissionen en fördjupad undersökning beträffande de petrokemiska delarna av de båda transaktionerna på grundval av farhågor om marknaden för etylen. Analysen av den petrokemiska sektorn avskildes därför från analysen av bearbetade oljeprodukter i Tyskland och hela analysen av det sistnämnda området hänsköts till Bundeskartellamt.
318. För första gången hänsköts analysen av en hel sektor i en medlemsstat till en nationell myndighet, trots att myndigheten inte hade slagit fast att transaktionen skulle föranleda ett hot om att en dominerande ställning uppstod eller förstärktes på alla marknader inom denna sektor (för bearbetade oljeprodukter) i Tyskland. Detta beslut fattades på grundval av antagandet att transaktionen skulle ha konsekvenser för flera andra oljeproduktmarknader som inte omfattades av begäran (som basoljor, oljetillsatser, vaselin och råparaffin), eller där Bundeskartellamt i sitt preliminära ställningstagande inte såg några konkurrensproblem med anledning av transaktionen. Dessa marknader är i själva verket knutna till bedömningen av oljeprodukter och smörjmedel som omnämns särskilt i begäran, eftersom de alla ingår i den produktkedja som uppstår ur raffinaderiprocessen och därför är de ovannämnda frågorna om tillgång till raffinaderier och infrastruktur på samma sätt relevanta på dessa marknader. Om dessa marknader hade betraktats separat hade detta på ett olämpligt sätt fragmenterat bedömningen av ärendet med avseende på oljeprodukter. För att undvika en sådan fragmentering beslutade kommissionen att hänskjuta den del av transaktionen som inbegrep oljeprodukter i sin helhet.
319. I ärendet *Govia/Connex South Central*²⁴² ansåg kommissionen att de villkor som anges i artikel 9.2 b i koncentrationsförordningen var uppfyllda. För att dessa villkor skulle vara uppfyllda måste kommissionen fastställa att den berörda marknaden inte utgjorde någon väsentlig del av den gemensamma marknaden. De brittiska myndigheterna gjorde sin begäran mot bakgrund av att transaktionen påverkar konkurrensen på vissa järnvägslinjer, särskilt i området London-Gatwick-Brighton, där den skulle leda till överlappning mellan South Central och parternas befintliga järnvägstrafikföretag Thameslink. Detta var första gången någonsin som ett ärende hänsköts till en medlemsstat enligt artikel 9.2 b.
320. I två artikel 9-ärenden hänsköt kommissionen ärendena till nationella myndigheter, vars slutliga beslut överklagades inför nationella domstolar. Enligt koncentrationsförordningen får de nationella myndigheterna endast vidta sådana åtgärder som är absolut nödvändiga för att återupprätta en effektiv konkurrens på marknaderna i fråga. De åtgärder som medlemsstaterna vidtar i hänskjutna ärenden kan dock prövas enligt nationell rätt och EG-rätt. I år har sådana prövningar skett i två ärenden.

²⁴⁰ Ärende COMP/M.2533, 6.9.2001.

²⁴¹ Ärende COMP/M.2389, 23.8.2001.

²⁴² Ärende COMP/M.2446, 20.7.2001.

321. Det första av dessa var *Interbrew/Bass*²⁴³, som hade hänskjutits till Förenade kungariket 2000. Efter konkurrensmyndighetens (*Competition Commission*) fördjupade undersökning beslutade handels- och industriministern den 3 januari 2001 att begära att en korrigerande åtgärd vidtogs, som innebar att hela verksamheten Bass Brewers avyttrades, vilket i praktiken var detsamma som att förbjuda transaktionen. Den 2 februari 2001 begärde Interbrew en rättslig prövning av den begärda åtgärden, med motiveringen att denna var oskälig och oproportionerlig och byggde på felaktiga förfaranden. Den 23 maj avslog High Court i London Interbrews huvudsakliga invändning, men höll med om att konkurrensmyndighetens förfarande hade varit felaktigt, eftersom Interbrew inte hade givits en rimlig möjlighet att ta ställning till kritiska frågor som var viktiga för bedömningen av ett alternativt, mindre omfattande åtagande. Efter ytterligare överläggningar och samråd beslutade de brittiska myndigheterna att Interbrew skulle anmodas att avyttra antingen Bass Brewers eller Carling Brewers till en köpare som på förhand skulle godkännas av generaldirektören för det brittiska konkurrensverket (*Office of Fair Trading*), för att undanröja de negativa följderna av koncentrationen mellan Interbrew och Bass Brewers.
322. Det andra ärendet gällde elförsörjningsaspekterna av koncentrationsärendet *ENEL/FT/Wind/Infostrada*²⁴⁴ som hade hänskjutits till den italienska konkurrensmyndigheten. Efter en fördjupad undersökning godkände myndigheten den planerade koncentrationen på vissa villkor som föreskrevs ENEL. Detta beslut överklagades sedan av ENEL²⁴⁵ och även CODACONS, den italienska föreningen för konsumentskydd, väckte talan mot konkurrensmyndighetens beslut. I en gemensam dom i båda dessa mål, som offentliggjordes den 14 november 2001, dömde den domstol som hade prövat beslutet (TAR) att ENEL inte hade en dominerande ställning på marknaden för elförsörjning och upphävde också den italienska konkurrensmyndighetens beslut om de korrigerande åtgärderna.

7. INTERNATIONELL SAMVERKAN

323. Kommissionen utvecklar för närvarande sitt bilaterala samarbete med länder utanför EU i konkurrensfrågor, särskilt rörande koncentrationsärenden. Den är även aktiv på det internationella området, och har i år fokuserat arbetet på inrättandet av ett internationellt konkurrensnätverk.
324. Praktiska och rättsliga problem i samband med kontroll av koncentrationer med global omfattning har krävt effektivt samarbete mellan konkurrensmyndigheter när det gäller tillämpningen av de olika regler som gäller i olika länder.

7.1. Samverkan med Förenta staternas myndigheter

325. Samarbetet mellan EU och Förenta staterna bygger på de två avtal om samarbete i konkurrensfrågor som har slutits med Förenta staterna under de senaste tio åren. Samarbetet beträffande tillämpningen av lagstiftningen på konkurrensområdet har i praktiken blivit vägledande för transatlantiskt samarbete i allmänhet.

²⁴³ Ärende COMP/M.2044, 22.8.2000.

²⁴⁴ Ärende COMP/M.2216, 19.1.2001.

²⁴⁵ Denna talan väcktes inför *Tribunale Amministrativo Regionale del Lazio – TAR*.

326. Erfarenheterna från det praktiska samarbetet har varit att det fungerar mycket effektivt, särskilt i koncentrationsärenden, där risken för motstridiga och inkonsekventa beslut därmed har minskat avsevärt. Det händer dock att kommissionen och de amerikanska konkurrensmyndigheterna har olika uppfattningar i sakfrågorna rörande enskilda ärenden, även sådana som berör globala marknader. I år uppstod en meningsskiljaktighet på hög nivå mellan Förenta staternas konkurrensmyndigheter och kommissionen beträffande den sistnämndas beslut att förbjuda samgåendet *GE/Honeywell*²⁴⁶. Både GE och Honeywell överklagade beslutet om förbud till EG-domstolen i september 2001.
327. Även om sådana meningsskiljaktigheter verkligen har varit mycket sällsynta, finns det mycket att vinna på att säkerställa maximal konvergens mellan EU och USA när det gäller koncentrationskontroll. Det är därför som arbetet inom en befintlig arbetsgrupp för transatlantiska koncentrationer har inriktats på att identifiera områden där det finns möjligheter till ökad konvergens. Dialog och samarbete mellan kommissionen och antitrust-myndigheterna i USA har redan i hög grad bidragit till trenden mot konvergens, och genom att studera ärenden där de två myndigheterna inte har varit helt överens vill kommissionen minska risken för onödiga tvister i framtiden.

Faktaruta 9: GE/Honeywell

Den 3 juli 2001 förklarade Europeiska kommissionen den planerade fusionen mellan de amerikanska företagen General Electric ("GE") och Honeywell som oförenlig med den gemensamma marknaden.

Samgåendet påverkade två industrisektorer, flygprodukter (jetmotorer, flygelektronikprodukter, övriga flygplansdelar och startmotorer) och industriella system (små marina gasturbiner).

Kommissionen granskade koncentrationens effekter i form av horisontella överlappningar och utestängningar som skulle ha orsakats de kompletterande produkter och tjänster som de båda företagen skulle ha kunnat få avsättning för hos en gemensam kundbas. Kommissionen ansåg i synnerhet att samgåendet skulle ha gjort det möjligt att utnyttja båda företagens marknadsinflytande i syfte att utestänga konkurrens från de marknaderna.

GE:s dominerande ställning

En viktig faktor i kommissionens bedömning var utvidgningen av GE:s dominerande ställning på marknaden för jetmotorer för stora trafikflygplan och stora flygplan för regional trafik, dess finansiella styrka och dess vertikala integrering med köp, finansiering och leasing av flygplan till att även omfatta Honeywells ledande ställning på marknaderna för jetmotorer för företagsägda flygplan, flygelektronikprodukter och övriga produkter.

GE kan beträktas som ett ganska unikt företag. Det är inte bara ett ledande industrikonglomerat, utan utgör även genom sitt dotterbolag GE Capital en viktig finansiell organisation, som förser GE:s industrienheter med enorma finansiella medel. Genom kommissionens analys av transaktionen bekräftades också att en stark finansiell bas och

²⁴⁶ Se faktarutan i detta kapitel för en redogörelse för detta ärende, ärende COMP/M.2220 – *General Electric/Honeywell*, 3.7.2001.

möjligheten att absorbera misslyckade produkter i en bransch som kännetecknas av långsiktiga investeringar är av avgörande betydelse.

GE är dessutom vertikalt integrerat med verksamhet inom köp, finansiering och leasing genom GE Capital Aviation Services ("GECAS"), som är världens största inköpare av nya flygplan och ägare till världens största flotta av flygplan i drift samt den största andelen beställda flygplan och optioner på nya flygplan. Till skillnad mot alla andra oberoende leasingföretag har GECAS som policy att endast välja GE-motorer när nya flygplan köps in. Genom GECAS har GE både incitament och möjlighet att på olika sätt förbättra GE:s ställning på marknaden för flygplansmotorer. Som kund kan GECAS, antingen det fungerar som lanseringskund eller inte, påverka skrovtillverkarnas val av flygplansutrustning och rubba balansen till fördel för GE som exklusiv leverantör. GECAS bidrog även till att stärka GE:s ställning gentemot flygbolagen genom att övertyga flygbolag som annars inte skulle ha valt ett flygplan med GE-motorer till att välja ett sådant flygplan.

Tack vare kombinationen av dess finansiella styrka genom GE Capital och dess vertikala integrering genom GECAS har GE lyckats nå en stabil ställning som marknadsledare på marknaderna för flygmotorer för stora trafikflygplan och flygplan för regional trafik, öka avståndet till sina konkurrenter och skaffa sig exklusivitet som motorleverantör på en rad flygplansplattformar, till nackdel för sina konkurrenter.

GE ansågs kunna agera oberoende av sina konkurrenter, kunder och i förlängningen slutkonsumenter och hade därför en dominerande ställning på marknaderna för jetmotorer för stora trafikflygplan och stora flygplan för regional trafik. Denna slutsats bottnade främst i följande faktorer: marknaden för jetmotorer kännetecknas av höga hinder mot marknadsinträde och expansion, GE hade en dominerande ställning hos många flygbolag, företaget hade möjlighet att använda GE Capitals finansiella styrka som incitament i sina förhandlingar med kunderna, GE kunde utnyttja den vertikala integreringen genom GECAS, kunderna hade relativt lite att sätta emot i förhandlingar med GE och konkurrenternas ställning var relativt sett svagare.

Effekterna av samgåendet

Den planerade koncentrationen skulle ha lett till att dominerande ställningar skapades på flera marknader genom kombinationen av Honeywells ledande ställning på dessa marknader och GE:s finansiella styrka och vertikala integrering med köp, finansiering, leasing och service av flygplan som beskrivs ovan.

Med tanke på parternas dominerande eller ledande ställning på sina respektive marknader och den omfattande kombinationen av kompletterande produkter som den nya företagskonstellationen skulle kunna ha marknadsfört, skulle dessa effekter ha blivit ännu mer märkbara genom den sammanslagna enhetens finansiella och tekniska styrka samt dess ekonomiska möjligheter att tillämpa utestängande metoder, som kombinationserbjudanden till strategiskt satta priser, inbegripet underprissättning, i syfte att successivt marginalisera dess konkurrenter på specifika marknader eller marknadssegment. Detta skulle ha inträffat som en följd av bl.a. den sammanslagna enhetens förmåga att subventionera rabatter mellan olika produkter i paketerbjudanden.

Konkurrerande tillverkare av flygelektronik och icke-flygelektronik skulle följaktligen ha utestängts från framtida inkomstmöjligheter genom försäljning av originalutrustning och reservdelar. Framtida internt genererade finansiella medel är nyckeln till denna bransch, eftersom dessa intäkter behövs för att finansiera kostnader för utveckling av nya produkter,

främja innovation och skapa förutsättningar för att bli marknadsledande. Genom att Honeywells konkurrenter successivt skulle ha marginaliserats på grund av företagets integration med GE skulle de ha mist en viktig intäktskälla, samtidigt som deras möjligheter att investera inför framtiden och utveckla nästa generation flygplanssystem skulle ha minskat, vilket skulle ha missgynnat innovation och konkurrens och i förlängningen även konsumenternas välbefinnande.

B – STATISTIK

Diagram 4

Antalet slutliga beslut per år sedan 1995 och antalet anmälningar

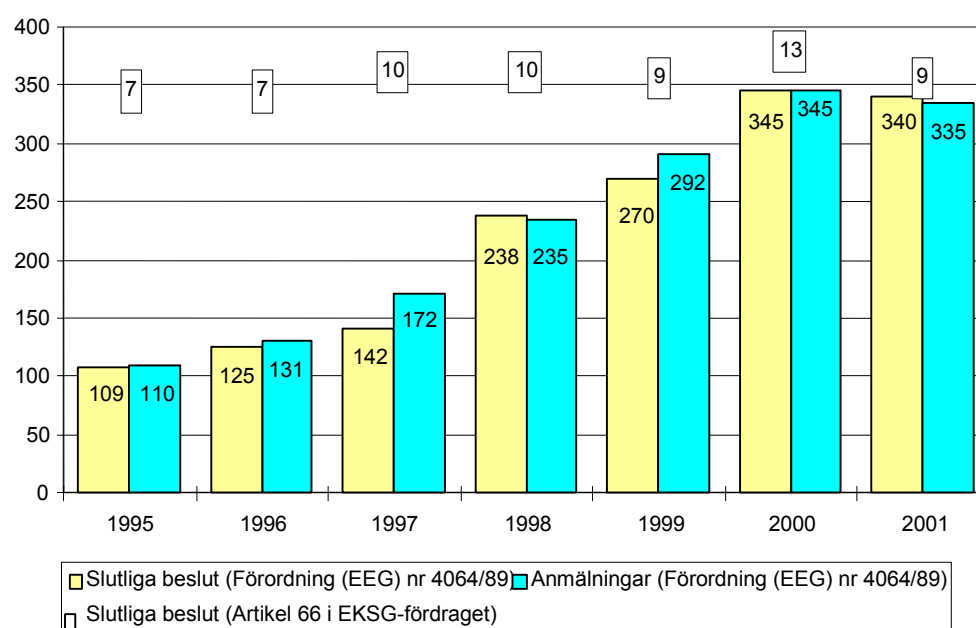
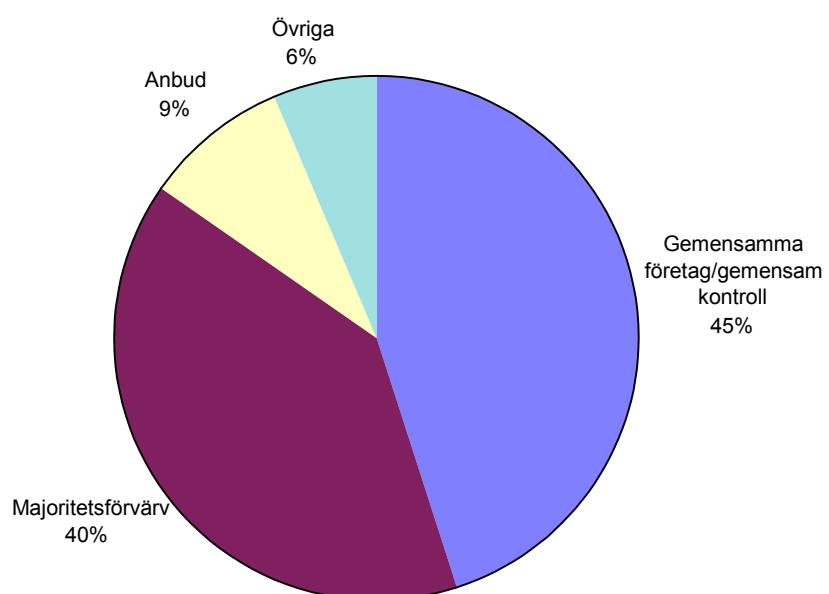

Diagram 5

Uppdelning efter typ av transaktion (1993-2001)

III – Statligt stöd

A - ALLMÄN POLITIK

328. Den nionde översikten över statligt stöd i Europeiska unionen som offentliggjordes av kommissionen i juli²⁴⁷ täcker åren 1997–99. Under denna period betalade de femton medlemsstaterna ut stöd på omkring 90 miljarder euro till tillverknings-, jordbruks-, fiske-, kol-, transport och finanstjänstesektorerna. Även om detta är ett avsevärt belopp, utgör det en minskning med nära 12 % jämfört med den tidigare perioden 1995–97. Under perioden 1997–99 gick 17 % av det totala statliga stödet till regionala mål och 10 % till övergripande mål.
329. Minskningen av stödet till tillverkningsindustrin har varit särskilt anmärkningsvärd och har nu fallit under den nivå som beviljas transportsektorn. Den nionde översikten visar att det genomsnittliga totala stödbelopp som beviljats tillverkningsindustrin i de femton medlemsstaterna uppgick till 27,6 miljarder euro, jämfört med 35,8 miljarder euro under perioden 1995–97.

	1995–1997	1997–1999
Totalt statligt stöd (miljarder euro)	102	90
Statligt stöd till tillverkningssektorn (miljarder euro)	35,8	27,6
Statligt stöd uttryckt i procent av förädlingsvärdet för tillverkningssektorn	2,6	1,9

330. Behovet av ytterligare minskningar av de totala stödnivåerna och en omdirigering av stöd till övergripande mål i gemenskapens intresse betonades vid Europeiska rådets möte i Stockholm i mars 2001, där medlemsstaterna förband sig att fortsätta att använda den nuvarande stödnivån uttryckt som en procentandel av BNP år 2003 och erkände behovet att omorientera stödet till övergripande mål av allmänt intresse, bl.a. sammanhållningsmålen. Detta bekräftades genom en resolution från ministerrådet (industri) den 6 december 2001, där medlemsstaterna uppmanades att fortsätta sina ansträngningar att genom prioriteringar sänka stödnivåerna uttryckt i procent av BNP i syfte att upphöra med det stöd som har den största snedvridande effekten och omdirigera stöd till övergripande mål och sammanhållningsmål samt, när så är lämpligt, små och medelstora företag. Medlemsstaterna uppmanas också att ytterligare utveckla tillämpningen av förhands- och efterhandsutvärderingar av stödordningar samt att öka öppenheten och insynen samt kvaliteten i rapporteringen till kommissionen, särskilt genom att fullfölja nationella kontroll- och uppföljningsförfaranden samt genom att tillhandahålla relevant statistik när så är möjligt.
331. Kommissionen har uppmanats att tillsammans med medlemsstaterna utveckla statistiska redskap och indikatorer på stödets effektivitet för att intensifiera granskningen av stödets inflytande på konkurrensen, för att främja utbyte av

²⁴⁷

KOM (2001) 403.

erfarenheter och sammanhållna utvärderingar samt att fortsätta sina ansträngningar att förenkla, modernisera och klargöra gemenskapens regler för statligt stöd. Kommissionen uppmanas lämna in en inledande granskning av utvecklingen under 2002.

1. ÖPPENHET OCH INSYN

332. Den 22 mars 2001 invigde kommissionen det nya öppna registret över statligt stöd. Registret innehåller uppgifter om stödärenden som kommissionen behandlat. Det kommer att uppdateras med korta intervall och kommer därför att innebära att allmänheten i god tid får tillgång till de senaste besluten om statligt stöd. Registret är uppdelat i två delar och finns tillgängligt på följande hemsida för generaldirektoratet för konkurrens: http://europa.eu.int/comm/competition/index_en.html. I den första delen finns sammanställda uppgifter om alla ärenden under preliminär utredning som registrerats efter den 1 januari 2000. I den andra delen kan användare genomföra enkla informationssökningar om alla kommissionens beslut om statligt stöd i ärenden efter den 1 januari 2000. Uppgifterna kan sökas utifrån ärendenummer, stödform (stöd, mjuka lån, garantier, uppskov med beskattning osv.), ärendetyp (individuell tillämpning eller stödordning), typ av beslut (inledande av formella förfaranden, slutliga beslut osv.), rättslig grund, medlemsstaterna (och region eller provins), syftet med stödet och berörd sektor.
333. Genom länkar till pressmeddelanden och kommissionsbeslut, som antingen har offentliggjorts i Europeiska gemenskapernas officiella tidning eller skickats direkt till enskilda medlemsstater, samlar registret under ett tak den stora mängd information om kommissionens beslut om statligt stöd som redan finns utlagd på Internet.
334. I juli följdes detta upp av det andra stora initiativet för öppenhet och insyn, vars resultat offentliggjordes i den första versionen av resultattavlan för statligt stöd. Resultattavlan presenteras i fem delar. I den första delen anges utgifterna för statligt stöd inom unionen och i varje medlemsstat uttryckt som en procentandel av BNP. Stödandelen inom unionen anges sedan efter huvudsyfte, nämligen att utveckla övergripande mål som att stödja forskning och utveckling, små och medelstora företag eller utbildning, att stödja jordbruket och fisket, bistå transportsektorn, stödja andra särskilda sektorer såsom kol-, varvs- eller stålindustrin eller att stödja regioner som ligger efter. I den andra delen presenteras idéer som i sig bär fröet till ett forum för medlemsstaterna som kommer att tillhandahålla uppgifter om dessas politik i fråga om statligt stöd och nivå av öppenhet och insyn. Denna del bör fungera som en katalysator för diskussionen mellan medlemsstaterna. I den tredje delen lämnas en indikation på medlemsstaternas framgångar vad gäller att efterleva reglerna om statligt stöd för att identifiera problem och därför visa var förbättringar kan behövas. Dessutom ingår uppgifter om återkrav av statligt stöd som beviljats i strid med reglerna. I den fjärde delen betonas de stödbelopp som medlemsstaterna har beviljat till olika mål och särskilda sektorer i avsikt att indentifiera möjliga områden där framtida åtgärder av kommissionen kan vara önskvärda. Medlemsstaterna uppmuntras att diskutera vissa utgiftstrender och -mönster som kan inverka positivt på den inre marknadens sätt att fungera. Den sista delen av resultattavlan är tänkt att vara ett bidrag till en diskussion om förhållandet mellan situationen för statligt stöd som den ser ut i medlemsstaterna efter kommissionens kontroll, den inre marknadens sätt att fungera och framgångarna med den ekonomiska reformprocessen. Därigenom går resultattavlan utöver de rena konkurrensfrågorna.

335. Resultattavlan kommer hädanefter att offentliggöras två gånger om året och kommer gradvis att utvecklas efter de behov som olika framtida användargrupper visar sig ha. Den kommer att bygga på en central uppsättning indikatorer för att visa långsiktiga kursändringar i politiken samt mönster i fråga om utbetalningen av statligt stöd. Denna centrala uppsättning indikatorer kommer i varje resultattavla att åtföljas av ett antal andra indikatorer som kommer att användas för att djupare analysera vissa frågor. Resultattavlan kommer också att tillföra andra kommissionsdokument ett mervärde, särskilt förslagen till allmänna ekonomiska riktlinjer, strukturella indikatorer och jämförelser i företagspolitiken.

2. MODERNISERING AV STÖDKONTROLLEN

336. Som nämndes redan i förra årsrapporten har kommissionen påbörjat ett långsiktigt reformarbete som syftar till att förenkla förfarandena för utbetalning av statligt stöd i enkla ärenden och att inrikta kommissionens resurser på de allvarligaste fallen av snedvriden konkurrens för att säkerställa att nödvändiga förändringar genomförs före utvidgningen.
337. Redan ikraftträdandet av de tre första förordningarna som principiellt antogs i december år 2000 på grundval av rådets förordning (EG) nr 994/98 utgör ett viktigt steg i moderniseringsprocessen. Dessa förordningar består av två förordningar som inför gruppundantag för stöd till små och medelstora företag och utbildningsstöd och en förordning som kodifierar regeln om stöd av mindre betydelse.²⁴⁸
338. I förordningen om stöd av mindre betydelse formuleras regeln om stöd av mindre betydelse, som tidigare fastställts i kommissionens meddelande av den 6 mars 1996, vilket leder till ökad klarhet avseende rättsläget. Enligt denna regel anses inte stöd till företag som ligger under tröskeln på 100 000 euro under en period på högst tre år vara statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 i fördraget, varför de inte heller omfattas av anmälningsplikten.
339. Gruppundantaget gör att medlemsstaterna genast kan bevilja stöd utan att det behövs något förhandsmeddelande till eller godkännande från kommissionen, under förutsättning att villkoren i undantagsförordningen är uppfyllda. Gruppundantaget kommer inte blott kommissionen utan också de nationella, regionala och lokala myndigheterna i medlemsstaterna till godo, eftersom förfarandet för att bevilja stöd kommer att kunna påskyndas och den administrativa bördan minskar. Denna förenkling av förfarandet innebär emellertid inte någon försämrad kontroll eller upplösning av reglerna om statligt stöd. Genom flera regler i förordningarna åligger det medlemsstaterna att informera kommissionen på sammanfattningsformulär och i årsrapporter, varigenom kommissionen kan övervaka tillämpningen av gruppundantagen. Eftersom förordningarna är direkt tillämpliga i medlemsstaterna, kan klagande dessutom vända sig direkt till nationella domstolar om deras konkurrenter har mottagit stöd som inte uppfyller alla villkor i den berörda undantagsförordningen.
340. På grundval av de sammanfattningsformulär som medlemsstaterna skickat in kan man göra en första granskning av hur medlemsstaterna tillämpar

²⁴⁸ EGT L 10, 13.1.2001, se även trettionde rapporten om konkurrenspolitiken, 2000, punkterna 293–295.

gruppundantagsförordningen. I slutet av december hade kommissionen fått 106 formulär som byggde på förordningen om stöd till små och medelstora företag och 47 formulär som stödde sig på förordningen om utbildningsstöd. Det stora flertalet av dessa formulär gällde stödordningar, snarare än enskilt stöd. Denna betydelsefulla tillämpning av gruppundantaget har lett till en minskning av antalet anmälda ärenden. Mellan februari och november 2001 mottogs 286 anmälningar, jämfört med 400 anmälningar under samma period år 2000. Benägenheten att åberopa gruppundantagsförordningar varierar avsevärt mellan medlemsstaterna. I början av december har 56 formulär inkommit från Italien, 54 från Tyskland och 20 från Spanien. De är helt klart de medlemsstater som åberopar gruppundantagsförordningar oftast. I andra änden av spektret finns Frankrike, Portugal, Finland och Luxemburg som ännu inte skickat in några formulär.

341. Kommissionen förbereder för närvarande en tredje förordning om undantag för sysselsättningsstöd. Den 2 oktober 2001 antog den ett utkast till förslag som den samrådde med medlemsstaterna om i rådgivande kommittén om statligt stöd den 7 december. I utkastet till förordning föreslås ett undantag från anmälan på vissa villkor för stöd till att skapa nya arbetstillfällen, anställa missgynnade kategorier av arbetstagare och till att täcka extrakostnaderna för att anställa handikappade arbetstagare. Reglerna om sysselsättningsstöd har kopplingar till de regler i förordningen om undantag för stöd till små och medelstora företag som gäller inrättandet av arbetstillfällen i samband med investeringar.
342. Den 13 november 2001 beslöt kommissionen att förlänga giltighetsperioden för de sektorsövergripande rambestämmelserna för regionalstöd till stora investeringsprojekt, gemenskapsreglerna om stöd till syntetfiberindustrin och gemenskapens rambestämmelser för statligt stöd till bilindustrin till den 31 december 2002²⁴⁹. Om de nya sektorsövergripande rambestämmelserna träder i kraft före den 31 december 2002, kommer de att ersätta de tre förlängda bestämmelserna från och med dagen för sitt ikraftträdande.

Faktaruta 10: Riskkapital

Kommissionens antagande av ett nytt meddelande om statligt stöd och riskkapital tillsammans med kommissionens granskning av olika åtgärder som utformats för att öka tillgången på riskkapital i olika medlemsstater var ett viktigt steg i utvecklingen av området för statligt stöd under 2001, vilket visar hur reglerna för statligt stöd kan behöva anpassas till nya marknadssituationer²⁵⁰.

Meddelandet utarbetades som en reaktion på ett antal faktorer, särskilt behovet att stimulera gemenskapens riskkapitalmarknader och svårigheten att granska vissa åtgärder som har detta som mål och som föreslagits av enskilda medlemsstater enligt befintliga regler för statligt stöd, särskilt om det inte finns någon direkt koppling mellan beviljandet av stöd och en specifik samling stödberättigande kostnader för investeringar eller forskning och utveckling. Beroende på hur riskkapitalåtgärderna är utformade kan de innebära att stöd beviljas till ekonomiska aktörer på en eller flera olika "nivåer" genom att gynna investerare (genom att de får möjlighet att göra riskkapitalinvesteringar på mer gynnsamma villkor) och/eller de företag som det investeras i. Meddelandet innehåller vissa kriterier enligt vilka kommissionen

²⁴⁹ EGT C 368, 22.12.2001, s. 10.

²⁵⁰ EGT C 235, 21.8.2001, s. 3.

kommer att granska dessa åtgärder och en icke uttömmande förteckning över typer av stödåtgärder som skulle kunna uppfylla dessa kriterier.

Genom att för första gången tillämpa sitt meddelande om statligt stöd och riskkapital godkände kommissionen de regionala riskkapitalfonderna²⁵¹ i Förenade kungariket utan koppling till några specifika stödberättigande kostnader för åtgärder där delägarskapet i ett företag kan bestå i det kapital som krävs för de löpande utgifterna (arbetande kapital). Syftet med den brittiska stödordningen är att regionalt åtgärda bristen på kapital till små och medelstora företag för kapitalinvesteringar. Kommissionen godkände marknadsmisslyckanden inom detta segment, eftersom den tröskel som fastställs i riskkapitalmeddelandet inte överträdde. Samma argumentation användes i det franska ärendet "Régime Cadre" Fonds de capital investissement²⁵². När dessa anmälningar granskades av kommissionen, tillämpade den punkt VIII i meddelandet och kunde konstatera att det stöd som beviljats de privata investerarna och de små och medelstora företagen är förenligt med reglerna för statligt stöd. Vad gäller de medel som skaffats fram inom ordningen, konstaterade kommissionen att de inte är företag i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget. Meddelandet tillämpades också på andra ärenden under 2001, nämligen Linea de apoyo a la capitalización de empresa de base tecnológica (Spanien)²⁵³, och en annan brittisk ordning som syftade till att avhjälpa bristen på riskkapital i form av små belopp till små och medelstora företag i Englands kolgruvedistrikt²⁵⁴.

Förutom att anta och tillämpa det nya meddelandet fortsatte kommissionen sin praxis att godkänna åtgärder som genomförs till förmån för engagemang i företag i form av riskkapital om övriga regler för statligt stöd uppfyllts.²⁵⁵ För att denna typ av stöd skall kvalificeras som stöd till nyinvesteringar²⁵⁶ eller till de kostnader som berättigar till stöd till forsknings- och utvecklingsprojekt, kräver ett sådant godkännande i allmänhet en koppling till konkreta investeringsprojekt. Ärendena i fråga är ett lån till investeringar i eget kapital till nyföretagande som bedömdes vara förenligt med förordningen om undantag för små och medelstora företag,²⁵⁷ eller ett passivt partnerskap, dvs. deltagande med riskkapital utan ledningsfunktioner, för FoU-verksamhet före det konkurrensutsatta stadiet som bedömts vara förenligt med gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till forskning och utveckling²⁵⁸. Ytterligare ett exempel är kommissionens beslut om en tysk stödordning²⁵⁹ som syftar till att öka det egna kapitalet till FoU-verksamhet och innovativa investeringar före det konkurrensutsatta stadiet. Kommissionen skilde på allmänna banker, privata investerare och de små företag där investeringarna gjorts och beslöt att det inte förekom något stöd i den mening som avses i artikel 87 i EG-fördraget eller att stödet är förenligt med den gemensamma marknaden, antingen enligt förordningen om undantag för små och medelstora företag eller enligt riktlinjerna för forskning och utveckling. Det är intressant att notera att kommissionen i sitt beslut beaktar den förhållandevis underutvecklade riskkapitalmarknaden

²⁵¹ Ärende C56/2000, kommissionens beslut av den 6 juni 2001, EGT L 263, 3.10.2001.

²⁵² Ärende N 448/2000, kommissionens beslut av den 25 juli 2001, EGT C 318, 13.11.2001.

²⁵³ Ärende N 630/2001, kommissionens beslut av den 11 december 2001, EGT C 32, 5.2.2002.

²⁵⁴ Ärende N 722/2000, kommissionens beslut av den 20 december 2001 (ännu icke offentliggjort).

²⁵⁵ Jfr. punkt II.3 kommissionens meddelande: "Ingenting i detta dokument skall uppfattas som ett ifrågasättande av statligt stöd som uppfyller villkoren i andra riktlinjer eller bestämmelser som antagits av kommissionen".

²⁵⁶ För en definition av nyinvesteringar, se exempelvis artikel 4.4. i riktlinjerna för statligt stöd för regionala ändamål (EGT C 74, 10.3.1998, s. 9)

²⁵⁷ Ärende N 465/2000, kommissionens beslut av den 3 juli 2001 (EGT C 328, 23.11.2001)

²⁵⁸ NN 94/2000, kommissionens beslut av den 23 maj 2001 (EGT C 219, 4.8.2001)

²⁵⁹ Ärende N 551/2000, kommissionens beslut av den 28 februari 2001 (EGT C 117, 21.4.2001)

("infant market") i Tyskland jämfört med den amerikanska riskkapitalmarknaden före det konkurrensutsatta stadiet.

3. STATLIGT STÖD OCH SKATTEPOLITIK

343. Kontrollen av statligt stöd i form av skattelättnader är en ständigt prioriterad fråga för kommissionen och enligt de åtaganden som kommissionen gjort i sitt meddelande om tillämpning av reglerna om statligt stöd på åtgärder som omfattar direkt beskattning av företag²⁶⁰, har kommissionen i enlighet med artikel 88.1 i EG-fördraget uppmanat fyra medlemsstater att ändra eller avveckla befintliga stödordningar och inlett ett formellt undersökningsförfarande i fråga om elva andra ordningar i åtta medlemsstater.
344. Huvuddelen av de planerade åtgärderna består av förmånliga ordningar om skatteundantag som reserveras för vissa typer av verksamhet (finansiella tjänster, off shore-verksamhet) eller vissa typer av företag som uppfyller kriterierna för omsättning, internationalisering och även nationalitet. Genom de förfaranden som inletts av kommissionen kan man avgöra om selektiviteten i dessa åtgärder är motiverad, om dessa stödordningar ger en fördel i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget, särskilt inom ramen för skattemyndigheternas skönsrättsliga förvaltningspraxis.
345. På området indirekt beskattning har kommissionen beslutat att i enlighet med artikel 88.3 i EG-fördraget inleda ett förfarande om nedsättning av punktskatter som tre medlemsstater beviljat till förmån för tjock eldningsolja som används som bränsle i aluminioproduktionen. Dessa nedsättningar av punktskatterna har godkänts av rådet (rådets beslut nr 2001/224/EG av den 12 mars 2001²⁶¹) genom tillämpning av bestämmelserna i rådets direktiv 92/81/EEG av den 19 oktober 1992 om harmonisering av strukturerna för punktskatter på mineraloljor. Emellertid finns följande formulering i femte skälet i rådets beslut nr 2001/224: "Detta beslut påverkar inte resultatet av de eventuella förfaranden med anledning av störningar av den inre marknadens sätt att fungera som kan komma att inledas med stöd av artiklarna 87 och 88 i fördraget. Beslutet befriar inte medlemsstaterna från deras skyldighet att i enlighet med artikel 88 i fördraget till kommissionen anmäla alla planerade statliga stödåtgärder." Kommissionen vill generellt påminna om att beslut om att godkänna nedsättning av punktskatter som fattats på grundval av skatteregler i fördraget, inte påverkar tillämpningen av fördragets konkurrensregler.

4. ICKE ÅTERVINNINGSBARA KOSTNADER

346. Före avregleringen av elektricitetsmarknaden inom EU återfick elbolagen sina investerade pengar genom att staten fastlade exakta elavgifter. Under dessa omständigheter investerade många av elbolagen i förhållandevis kostsamma elverk eller långsiktiga avtal med en lägsta konsumtionsskyldighet ("take or pay"). Den sänkning av elpriserna som följt på avregleringen av sektorn skulle kunna äventyra täckningen av kostnaderna för många av dessa investeringar eller långsiktiga avtal och därför ge upphov till icke återvinningsbara kostnader. Sådana kostnader kallas

²⁶⁰ EGT C 384, 10.12.1998, s. 3

²⁶¹ EGT L 84, 23.3.2001, s. 23

allmänt "*stranded costs*" (kostnader som man inte kan få täckning för efter en avreglering av marknaden).

347. Till skillnad från tidigare avregleringsprocesser sammanfaller inte avregleringen av elsektorn med något stort tekniskt framsteg eller kraftig efterfrågeökning. Tvärtom utsätts elbranschen mer och mer för olika sorters tryck utifrån som leder till ökade produktionskostnader, såsom miljöskydd eller distributionssäkerhet.
348. Under sådana omständigheter kan vissa företag frestas att vältra över de kostnader som de inte får täckning för på sina kunder, vilket hotar livskraften i andra företag. Det kan därför bli nödvändigt att inrätta någon sorts kompensationsmekanism för sådana kostnader.
349. Denna kompensationsmekanism måste upprätta jämvikt mellan dels behovet av att inte försvaga elbolag så mycket att de inte längre kan garantera en säker eldistribution, vilket är en livsnödvändighet för unionens ekonomi, dels behovet att inte förhindra nya aktörer från att ta sig in på marknaden, vilket skulle hämma avregleringsprocessen och de fördelar som den ger konsumenterna.
350. Kommissionen anser att när sådana utjämnande kompensationsmekanismer utgör statligt stöd, kan de betraktas som förenliga med artikel 87.3 c i EG-fördraget, eftersom de gynnar övergången till en avreglerad marknad inom elsektorn och därmed den ekonomiska utvecklingen där. På så sätt finns en garanti för att kompensationen är begränsad och proportionerlig och inte påverkar handeln i en utsträckning som är oförenlig med gemenskapens intresse.
351. Den 26 juli 2001 antog kommissionen en *Analysmetodik för stöd i samband med så kallade stranded costs* (kostnader som det inte går att få täckning för i en konkurrensutsatt marknad) som innehåller de kriterier som den kommer att använda för att undersöka huruvida en mekanism för kompensation av sådana kostnader som utgör statligt stöd kan godkännas enligt EG-fördraget²⁶².
352. Den grundläggande principen i denna metodik är att kompensationen skulle begränsas i fråga om tid och omfattning. Den skall inte överstiga de faktiska kostnader som företagen haft som en direkt följd av avregleringen och som leder till förluster. Exempelvis skall ingen kompensation utbetalas för en anläggning som blivit mindre lönsam till följd av att marknaden öppnats men som ändå går med vinst. Kompensation skall fastställas i förväg och innehålla en mekanism för anpassning i efterhand som tar hänsyn till den verkliga utvecklingen mot avreglering på marknaden, i synnerhet den faktiska utvecklingen av priserna på elmarknaden.
353. I enlighet denna metodik godkände kommissionen för första gången den 26 juli 2001 tre ärenden om "icke återvinningsbara kostnader" i Österrike, Spanien och Nederländerna.²⁶³

²⁶² Tillgängliga på alla språk på GD Konkurrens sidor på kommissionens hemsida på servern Europa.
²⁶³ Jfr. del två.

5. RADIO OCH TV I ALLMÄNHETENS TJÄNST

5.1. Kommissionens meddelande om tillämpningen av reglerna om statligt stöd på radio och tv i allmänhetens tjänst²⁶⁴

354. Den 17 oktober 2001 antog Europeiska kommissionen ett meddelande som innehåller en förklaring om hur den tillämpar reglerna om statligt stöd till finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst. I meddelandet klargör kommissionen att det i princip står medlemsstaterna fritt att definiera den offentliga tjänstens innehåll och omfattning samt hur den finansieras och organiseras. Kommissionen efterlyser emellertid öppenhet i dessa avseenden för att den skall kunna granska den statliga finansieringens proportionalitet och kontrollera missbruk. Medlemsstaterna skall formulera exakta definitioner av uppdraget att verka i allmänhetens tjänst, formellt anförtro det åt en eller flera operatörer genom en offentlig rättslig handling och tillhandahålla en ansvarig myndighet som övervakar efterlevnaden. Kommissionen kommer att ingripa i fall där stödet leder till en snedvridning av konkurrensen som inte kan motiveras med behovet att uppfylla åliggandet att tillhandahålla radio och tv i allmänhetens tjänst.

6. STÖD TILL PRODUKTION AV FILM OCH AUDIOVISUELLA PRODUKTER

6.1. Granskning av nationella ordningar för stöd till produktion av film och audiovisuella produkter

355. Mot bakgrund av sitt beslut 1998 om det franska programmet för automatiskt stöd till filmproduktion granskar kommissionen utifrån samma kriterier de ordningar som finns i övriga medlemsstater. Kommissionen har redan granskat och godkänt ordningarna i flera medlemsstater. Kommissionen är för närvarande i färd med att slutföra diskussionerna med medlemsstaterna för att anpassa deras ordningar till EG-lagstiftningen. Granskningen innebär att det inom denna sektor kommer att finnas klarhet i fråga om rättsläget.

6.2. Meddelande från kommissionen om vissa rättsliga aspekter på biofilm och annan audiovisuell produktion

356. Den 26 september 2001 antog Europeiska kommissionen ett meddelande där den förklarar och klargör de linjer som följs vid tillämpningen av regler om statligt stöd till det stöd som medlemsstaterna betalar ut till förmån för sin nationella filmindustri. Av meddelandet framgår att det i princip står medlemsstaterna fritt att stödja sin nationella filmindustri och att de dessutom själva kan välja det sätt som de anser lämpligast. Samtidigt kräver emellertid kommissionen att medlemsstaterna beaktar vissa specifika villkor för att förhindra att stödet ger upphov till effekter som inverkar negativt på den gemensamma marknaden. Kommissionen avser inte att ändra de befintliga villkoren för förenlighet med den gemensamma marknaden, såvida de inte kan förhindra en snedvridning av konkurrensen inom EG. I sitt meddelande anger kommissionen att en möjlig snedvridning av konkurrensen till följd av stöd inom sektorn snarare beror på territoriella krav (exempelvis krav på producenterna att spendera en viss del av filmbudgeten inom det nationella

²⁶⁴ EGT C 320, 15.11.2001, s. 5.

territoriet) än på själva stödnivån. I sitt beslut 1998 om den franska stödordningen ansåg kommissionen att medlemsstaterna borde uppmuntras att reducera de nationella preferenserna för en avsevärd del av kostnaderna när det gäller på vilken plats dessa kostnader uppkommer. I detta avseende tillkännager kommissionen i sitt meddelande att den avser att mot bakgrund av den granskning som den för närvarande utför ytterligare undersöka den högsta tillåtna nivån på territorialisering.

7. UTVIDGNINGEN

357. År 2001 var ett viktigt år i arbetet med att förbereda systemet med statligt stöd inför utvidgningen. I februari 2001 beslöt generaldirektoratet för konkurrens att inrätta arbetsgruppen "Utvidgning och statligt stöd" med uppgift att granska situationen för kontroll av statligt stöd i de tolv kandidatländerna. I varje kandidatland genomförde den en undersökning av de rättsliga reglerna för kontroll av statligt stöd, de administrativa strukturer som inrättats i detta syfte och de konkreta tillämpningar som gjorts. Undersökningsresultatet kunde sedan användas som grund vid utarbetandet av avsnittet om statligt stöd i utkastet till en gemensam ståndpunkt för varje kandidatland och ett uttalande om den temporära slutförhandlingen av konkurrenskapitlet.
358. Genom att rådet antog den gemensamma ståndpunkten om konkurrenskapitlet, framlagd vid anslutningskonferenserna den 11 och 12 december 2001 avslutades en första fas i arbetsgruppens verksamhet. De respektive konferenserna beslöt att temporärt avsluta konkurrenskapitlet för fyra kandidatländer (Estland, Lettland, Litauen och Slovenien). I fråga om övriga åtta kandidatländer sägs det i den gemensamma ståndpunkten att trots de framsteg som gjorts på området statligt stöd, är det ännu inte möjligt att temporärt avsluta kapitlet.
359. I en andra fas kommer arbetsgruppen "Utvidgning och statligt stöd" inom generaldirektoratet för konkurrens att genomföra en andra omgång undersökningar av tillämpningen av reglerna i de åtta kandidatländer där konkurrenskapitlet ännu inte kunnat avslutas temporärt. I detta sammanhang kommer den särskilt att följa upp specifika problem relaterade till statligt stöd som tas upp i den gemensamma ståndpunkten (större frågor såsom omvandlingen av fördragsstridigt skattestöd, inrättandet av regionalstöds kartor, omstruktureringsprogram för stålindustrin osv.). Arbetsgruppen kommer också fortsätta sin noggranna övervakning av hur statligt stöd används i de fyra kandidatländer där konkurrenskapitlet har avslutats. Uppföljningen av registreringen av statligt stöd och de undersökningar om statligt stöd som kandidatländerna årligen genomför kommer slutligen att fortsätta vara en viktig uppgift.

Faktaruta 11: Tyska allmänna banker (Anstaltslast och Gewährträgerhaftung)

Som kommissionen tillkännagav i fjolårets rapport, fortsatte kommissionen att undersöka huruvida det tyska systemet med statliga garantier till offentliga kreditinstitut ("Anstaltslast" och "Gewährträgerhaftung") är förenligt med reglerna för statligt stöd.

Rättslig och ekonomisk kontext

Anstaltslast kan översättas med "skyldighet att garantera institutioners fortlevnad". Detta innebär att de offentliga ägarna (t.ex. staten, delstater eller kommuner) till institutionen står som garant

för institutionens ekonomiska bas och att den fungerar under hela dess livstid. Detta system godkändes redan 1897 som en allmän rättslig princip av en hög tysk domstol. Gewährträgerhaftung kan översättas med "garantiskyldighet". Enligt denna skyldighet skall den som ställer ut garantin åta sig alla de betalningsskyldigheter som banken inte kan uppfylla i de fall där dess egna tillgångar är otillräckliga. Den genomfördes i flera delstaters lagar under åren 1931 och 1932 när kommunernas direkta betalningsskyldigheterna ersattes.

Garantierna gör att de offentligägda bankerna, som är starka konkurrenter på de europeiska finansmarknaderna, kan erbjuda avsevärt billigare finansiering. De offentliga tyska kreditinstitut som kommer i åtnjutande av dessa garantier omfattar 12 Landesbanken, omkring 550 sparbanker av mycket varierande storlek samt 11 specialiserade kreditinstitut som ägnar sig åt finansiering som initieras i den allmänna politiken, vilka sammantaget omfattar omkring en tredjedel av den tyska bankmarknaden och har ungefär 320 000 anställda.

De båda garantierna är inte begränsade, vare sig i tiden eller i fråga om beloppen. Dessutom behöver kreditinstituten heller inte betala någon ersättning för dem.

Granskning enligt reglerna och rekommendationen om statligt stöd

Efter intensiva kontakter mellan kommissionen och de tyska myndigheterna antog Europeiska kommissionen den 8 maj 2001 en formell rekommendation, där den föreslår tyska regeringen att genomföra lämpliga åtgärder för att avveckla dessa garantier eller göra dem förenliga med reglerna om statligt stöd i EG-fördraget.

I rekommendationen förklaras det att garantisystemet måste betraktas som statligt stöd i enlighet med fördraget. Åtgärderna bygger på statliga medel och favoriserar vissa grupper av företag, leder till en snedvridning av konkurrensen och påverkar handeln inom gemenskapen. Eftersom systemet fanns redan då EG-fördraget trädde i kraft 1958, uppfyller emellertid stödet villkoren för "befintligt" stöd, vilket innebär att kommissionen bara kan kräva förändringar i framtiden men inte agera retroaktivt.

Enligt kommissionens rekommendation bör förenlighet med EG:s regler uppnås senast den 31 mars 2002. I rekommendationen sägs det emellertid uttryckligen att kommissionen kan besluta att gå med på ett senare datum om den anser detta objektivt nödvändigt och motiverat för att vissa offentliga banker på ett enklare sätt skall kunna övergå till det förändrade läget. Kommissionen är medveten om nödvändigheten av att skydda befintliga kreditgivare som tillhandahållit medel till de offentliga kreditinstituten inom ramen för garantisystemet.

Lösning

Den 18 juli 2001 godtog den tyska regeringen den formella rekommendation som antagits av Europeiska kommissionen den 8 maj 2001. Detta godkännande grundade sig på en överenskommelse som uppnåts den 17 juli 2001 mellan kommissionsledamoten med ansvar för konkurrensfrågor, Mario Monti, och den tyska departementssekreteraren för finansfrågor, Caio Koch-Weser, som ledde en delegation mellan finansministrarna i tre delstater och ordföranden i den tyska sparbanks- och giroföreningen.

Den tyska regeringen bekräftar genom sitt godkännande att det befintliga stödsystem grundat på garantier som är oförenligt med reglerna för statligt stöd i den mening som avses i fördraget och behöver ändras. Genom godkännandet är tyska regeringen skyldig att se till att garantisystemet görs förenligt med reglerna för statligt stöd i fördraget.

I överenskommelsen av den 17 juli 2001 föreskrivs en fyraårig övergångsperiod från den 19 juli 2001 till 18 juli 2005. Under denna period kan de två befintliga garantierna vara kvar. Därefter kommer en garanti (Anstaltslast) att på grundval av en s.k. plattformsmodell ersättas av ett normalt kommersiellt ägarskap styrt av marknadsekonomiska principer som inte innebär några skyldigheter för staten att stödja banken. Den andra garantin (Gewährträgerhaftung) kommer att avvecklas.

Denna Gewährträgerhaftung kan emellertid bibehållas också efter den 18 juli 2005 för att skydda kreditgivare enligt följande regler:

- I fråga om betalningsskyldigheter som fanns den 18 juli 2001 kan Gewährträgerhaftung bibehållas utan begränsningar till dess att de förfaller.
- I fråga om betalningsskyldigheter som upprättats mellan den 19 juli 2001 och 18 juli 2005, kommer Gewährträgerhaftung endast att bibehållas för de skyldigheter som förfaller före utgången av år 2015. För skyldigheter som förfaller efter 2015 kommer Gewährträgerhaftung inte att bibehållas.

Enligt kommissionens beslut av den 8 maj 2001 ålåg det de tyska myndigheterna att senast den 30 september 2001 till kommissionen meddela vilka konkreta åtgärder de avsåg att vidta för att göra garantisystemet förenligt med reglerna i fördraget. De tyska myndigheterna förband sig att i slutet av 2001 föreslå nödvändiga rättsliga åtgärder för de federala eller delstatliga lagstiftande organen och att anta dem i slutet av 2002. Om den federala regeringen eller delstaterna inte respekterar tidsfristen, kommer elementen av statligt stöd i garantierna att behandlas som nytt stöd från början av 2003 för banker som faller under lagstiftningen i de respektive delstaterna eller i Förbundsrepubliken. Således kan det statliga stödet återvinnas från dessa banker från 2003.

Medan överenskommelsen av den 17 juli 2001 endast gäller Landesbanker och sparbanker, gäller godkännandet av åtgärderna också de 11 specialiserade kreditinstitut som ägnar sig åt finansiering som initieras i den allmänna politiken. En separat överenskommelse för specialiserade kreditinstitut slöts i början av 2002. I överenskommelsen stipuleras villkoren för den lika konkurrens under vilken specialiserade kreditinstitut kan verka i framtiden samtidigt som de statliga garantierna bibehålls. Som regel kommer de särskilt att använda affärsbanker som förebild för att utmana deras specialiserade finansiering, som endast tillåter några få undantag.

Innehållet i de båda överenskommelserna skall integreras i ett kommissionsbeslut på ett rättsligt bindande sätt för att stärka rekommendationen av den 8 maj 2001. Detta beslut skall fattas före slutet av mars 2002.

Båda överenskommelserna bidrar till att skapa en framtida kontaktyta mellan privata och offentligägda banker. De övergångsåtgärder som vidtagits kommer sammantaget att göra att de berörda finansinstituten på ett lämpligt sätt kan omstrukturera sin verksamhet och organisation efter det ändrade rättsliga och ekonomiska läget.

B - STÖDBEGREPPET

360. Enligt definitionen i artikel 87.1 i EG-fördraget är statligt stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller

viss produktion, oförenligt med den gemensamma marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Den form i vilken stödet beviljas (ränterabatter, skattelättnad, lånegarantier, leverans av varor eller tjänster på förmånliga villkor eller kapitaltillskott på villkor som inte är godtagbara för en privat investerare) är irrelevant.

1. MEDLENS URSPRUNG

361. Det första av de villkor som skall uppfyllas är att stödet skall ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel. I domstolens tidigare praxis har det fastslagits att både begreppet "stat" och "medel" skall tolkas generöst i detta sammanhang. Genom domstolens dom av den 13 mars 2001 i PreussenElektra-målet definierades emellertid begreppet statliga medel. Målet gällde tyska elleverantörers skyldighet att betala ett högre inmatningspris för elektricitet från förnybara energikällor. Efter rättsliga processer i Tyskland uppmanades domstolen att lämna ett förhandsavgörande i frågan om huruvida ett sådant system kunde betraktas som statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget.
362. I sin dom fastslog domstolen att åtgärden i fråga utan tvivel utgjorde en fördel för de producenter som framställer elektricitet från förnybara energikällor, eftersom de kunde ta ut priser som garanterat låg högre än vad som annars hade varit fallet. För att en åtgärd skulle definieras som statligt stöd räckte det inte att staten tillhandahöll förmånen. Den skulle ges direkt eller indirekt med hjälp av statliga medel. Mot bakgrund av fakta i ärendet fann domstolen att systemet för prissättning av elektricitet i Tyskland som kräver att ett privat företag måste betala ett annat företag ett högre pris än vad som annars skulle ha varit fallet inte omfattade bruket av statliga medel och därför inte kunde definieras som stöd.
363. Med stöd i domstolens resonemang i fallet PreussenElektra förklarade kommissionen att en belgisk stödåtgärd i Flandern inte omfattas av artikel 87.1 EG²⁶⁵. Kommissionen ansåg att en åtgärd som innebär att leverantörerna måste betala för ett visst antal miljöcertifikat inte innehåller statliga medel²⁶⁶. På samma sätt beslöt kommissionen att om statliga myndigheter utfärdar certifikat som bevis på att den gröna elektriciteten uppfyller lagstiftningens definition, innefattar det inte några statliga medel²⁶⁷. Bortsett från denna granskning undersökte kommissionen också åtgärden som statligt stöd och ansåg den uppfylla kriterierna i riktlinjerna för statligt stöd till miljöskyddsåtgärder (se nedan).

2. FÖRDELEN FÖR ETT FÖRETAG

364. För att en åtgärd skall utgöra statligt stöd måste den också ge stödmottagaren en direkt eller indirekt fördel. Frågan om huruvida kompensationen för de kostnader som är förenade med att utföra tjänster i allmänhetens intresse kan betraktas som en

²⁶⁵ Ärende N 550/2000, kommissionens beslut av den 25 maj 2001 (EGT C 330, 24.11.2001).

²⁶⁶ För samma argumentation, se ärende N 678/2001, kommissionens beslut av den 28 november 2001 (ännu ej offentliggjort) och ärende N 504/2000, kommissionens beslut av den 28 november 2001 (ännu ej offentliggjort).

²⁶⁷ Se också ärende NN30/B/2000, kommissionens beslut av den 28 november 2001 (ännu ej offentliggjort).

fördel tas upp i ett särskilt avsnitt i denna rapport där tjänster av allmänt ekonomiskt intresse behandlas. Kommissionen har också tagit upp frågan om fördelar i samband med avfallshantering. Den 31 januari 2001 beslöt kommissionen i ärende N 484/00 att inte göra några invändningar mot det nederländska systemet för hantering av fasadelement i PVC-plast, eftersom lösningarna inte innebär att de deltagande företagen (dels producenter och importörer, dels återvinningsföretag) får någon fördel. Därför utgör de inte något statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 EG. Systemet innebär en garanti för att företag som säljer fasadelement i PVC-plast tar ansvar för att elementen återvinns enligt principen att förorenaren betalar. Systemet grundar sig på ett frivilligt avtal mellan olika organisationer inom produktionen, konsumtionen och återvinningen av PVC. I avtalet föreskrivs ett fastställt pris för fönsterramar och fasadelement i PVC-plast som säljs i Nederländerna, vilket skall erläggas av producenterna och importörerna av fasadelement i PVC-plast. Dessa medel används för att täcka kostnaden för insamlingen och transporten av fasadelement. Kommissionen har fattat liknande beslut om nederländska system för återvinning av papper och kartong samt uttjänta fordon (ärendena NN87/00 och C11/01). Systemet för återvinning av fordon godkändes först efter det att kommissionen fått in påtagliga bevis för att företag som återvinner uttjänta fordon inte överkompenseras.

365. Ibland måste frågan om huruvida en särskild statlig åtgärd utgör en fördel avgöras genom att överväga om en privat investerare som agerar på en fri marknad skulle ha genomfört en sådan transaktion²⁶⁸. Den 6 juni 2001 beslöt Europeiska kommissionen i ärende C 36/2001 att inleda det formella förfarandet för granskning av statliga stödåtgärder i fråga om åtgärder som vidtagits av myndigheterna i den vallonska delen av Belgien till förmån för Beaulieu-gruppen. Denna grupp är en av Europas ledande mattillverkare och har sitt säte i den flamländska delen av landet. Vid sin undersökning i Verlipack-ärendet fick kommissionen kännedom om ett möjligt statligt stöd till Beaulieu-gruppen. Detta var en åtgärd som vidtagits av regionen Vallonien, varför kommissionen begärde upplysningar hos den belgiska federala regeringen för att den skulle kunna granska åtgärden med stöd i gällande regler. Av dessa upplysningar kunde kommissionen utläsa att Beaulieu-gruppen i december 1998 betalade en skuld på 113 712 000 belgiska franc till den vallonska regionala regeringen genom att överföra 9 704 aktier i Holding Verlipack II till regeringen. Det nominella värdet av dessa andelar uppgick till 100 miljoner franc, men måste ha varit betydligt lägre med tanke på hur mycket företagets tillgångar var värda vid den tidpunkten. Därför betvivlade kommissionen att en privat investerare skulle ha godtagit transaktionen.

3. SELEKTIVITET

366. För att falla under artikel 87.1 i EG-fördraget skall en åtgärd inte enbart utgöra statligt stöd utan den skall också vara selektiv, dvs. påverka jämvikten mellan det stödmottagande företaget och dess konkurrenter. Denna selektiva karaktär skiljer statligt stöd från allmänna ekonomiska stödåtgärder som gäller alla företag inom alla verksamhetsområden i en medlemsstat. Så länge inte något särskilt ekonomiskt verksamhetsområde kommer i åtnjutande av dem, ligger det i medlemsstaternas makt

²⁶⁸

Se kommissionens rapport om tillämpningen av artiklarna 92 och 93 på myndigheters ägande, Bulletin EG 9/1984, som också finns på GD konkurrens hemsida på servern Europa.

att använda dem som en del av sin ekonomiska politik. Således är det inte fråga om statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 när det gäller åtgärder som påverkar alla sektorer och som tillämpas lika inom medlemsstatens territorium till förmån för hela ekonomin.

367. I ärendet om gasledningen mellan Adriatiska havet och Wien vände sig den österrikiska författningsdomstolen (Verfassungsgerichtshof) till domstolen för ett förhandsavgörande avseende tolkningen av artikel 87 i fråga om en åtgärd som går ut på att en medlemsstat sänker skatten på naturgas och elektricitet men endast för företag som främst ägnar sig åt varuproduktion skall betraktas som statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1. Domstolen fastslog att de kriterier som tas upp i den nationella lagstiftningen, trots att de är objektiva, inte kan motiveras. Varken lagstiftningens art eller funktion bestrider tolkningen att det rör sig om statligt stöd.
368. Däremot beslöt kommissionen att den del av den italienska lagstiftningen som gäller den svarta ekonomin inom illegala företag och arbetstagare utan arbetstillstånd är en allmän åtgärd enligt den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget²⁶⁹. Denna åtgärd som syftar till att sänka skatter och sociala avgifter är tillämplig i hela Italien, på alla företag inom alla sektorer som har anlitat svart arbetskraft och som inte efterlevt skattelagstiftningen eller lagstiftningen om sociala avgifter. Kommissionen konstaterade att det inte förekommer någon form av systematisk diskriminering, vare sig i lagstiftningen, genom att vissa målgrupper skulle ha utsetts, eller vid tillämpningen, genom att ge myndigheterna selektiva befogenheter.
369. De belgiska åtgärderna om en sänkning av arbetsgivaravgifterna avseende socialförsäkringen för arbetsgivare som är på väg att införa rörliga arbetstider i sina företag bedömdes också vara en allmän åtgärd²⁷⁰. Reglerna är automatiskt tillämpliga på alla företag i Belgien och på alla arbetstagare inom den privata sektorn och fristående offentliga företag. Myndigheterna har ingen möjlighet till en selektiv tillämpning av bestämmelsen som vare sig i regelverket eller den praktiska tillämpningen innehåller några specifika sektoriella, regionala eller andra element.
370. I beslutet om den brittiska klimatförändringsskatten²⁷¹ (se "miljöstöd" nedan) avgjorde kommissionen att ett skatteundantag för kombinerade el- och värmeverk inte är selektivt och därför inte utgör något statligt stöd enligt artikel 87.1 i EG-fördraget.
371. Det tyska systemet, som innebär att företag är skyldiga att samla ekonomiska reserver för att finansiera framtida åligganden, gav upphov till invändningar i fråga om systemets tillämpning på kärnkraftverk och deras reserver för avfallshantering och avveckling²⁷². Kommissionen fann att tysk affärslagstiftning föreskriver att alla företag bygger upp reserver för ansvarsförbindelser. Dessa regler gäller alla företag på samma sätt och kan inte begränsas av staten. Därför faller dessa regler under kategorin allmänna åtgärder och omfattas inte av EG-fördragets regler för statligt stöd. Slutligen förklarade kommissionen att bestämmelserna kan godkännas på grund av den tyska företagslagstiftningens art eller funktion.

²⁶⁹ Ärende N 674/2001, kommissionens beslut av den 13 november 2001 (ännu ej offentliggjort).

²⁷⁰ Ärende N 232/2001, kommissionens beslut av den 3 juli 2001 (EGT C 268, 22.09.2001).

²⁷¹ Ärende C 18/2001 (f.d. N 123/2000), kommissionens beslut av den 28 mars 2001 (EGT C 185, 30.6.2001).

²⁷² Ärende NN 137/2001, kommissionens beslut av den 11 december 2001 (ännu ej offentliggjort).

372. I sitt beslut att inleda en formell granskning av de åländska försäkringsbolagen av typen captive-bolag (C55/2001), ansåg kommissionen att selektivitetskriterierna kan uppfyllas eftersom de som kommer i åtnjutande av sänkt bolagsskatt endast är de företag som ägnar sig åt captive-försäkring, vilket i sin tur bara utgör en liten del av försäkringsbranschen.
373. I sin preliminära granskning av nederländsk internationell finansverksamhet (C 51/2001 - 11 juli 2001) som ger skattefördelar i samband med internationell verksamhet konstaterade kommissionen också selektivitet, eftersom nyttan med åtgärden är begränsad till företag som finns i minst fyra främmande länder eller på två kontinenter. Grupper av företag med internationell verksamhet som inte uppfyller ovannämnda kriterier kan inte komma i åtnjutande av åtgärden.
374. Selektiviteten kan också bero på företagets nationalitet – samordningscentra för utländska företag i Tyskland (C47/2001), undantag för Gibraltar och företag som är berättigade till stöd (C52/2001 och C53/2001).

4. EFFEKTER PÅ HANDELN MELLAN MEDLEMSSTATERNA

375. I ett mål²⁷³ som rörde stöd till vägtransportföretag i regionen Friuli-Venedig-Giulia bekräftade förstainstansrätten sin praxis avseende två villkor för tillämpningen av artikel 87.1, dvs. att handeln mellan medlemsstaterna måste påverkas och konkurrensen snedvridas. Förstainstansrätten underströk att dessa två villkor som en allmän regel är olösligt förbundna med varandra. I synnerhet om stödet stärker ett företags ställning jämfört med andra företag som konkurrerar på den inre marknaden, måste den betraktas som påverkad av stödet.
376. I det berörda målet påminde domstolen för det första om att det är fastställd praxis att även stöd som omfattar förhållandevis små belopp ofta påverkar handeln mellan medlemsstaterna inom sektorer med hård konkurrens, såsom transportsektorn. För att artikel 87.1 skall vara tillämplig räcker det dessutom med att stödet hotar att snedvrida konkurrensen och att det kan påverka handeln mellan medlemsstaterna. Därför ålåg det inte kommissionen att bevisa att det berörda stödet hade påverkat konkurrensläget för vissa transportföretag i detta ärende. Förstainstansrätten underströk också att även om de flesta stödmottagarnas verksamhet främst var lokal, innebar det inte något hinder för att stödet skulle kunna påverka handeln mellan medlemsstaterna och konkurrensen eller påverka införandet av konkurrens på marknaden för kustfart. Stödet stärkte vägtransportsektorns position och därigenom de affärsdrivande vägtransportföretagens ställning i regionen Friuli-Venedig-Giulia jämfört med deras konkurrenter.

²⁷³ Förstainstansrättens dom av den 4 april 2001, Regione autonoma Friuli Venezia Giulia mot kommissionen, mål T-288/97.

C - BEDÖMNING AV STÖDETS FÖRENLIGHET MED DEN GEMENSAMMA MARKNADEN

1. BRANSCHÖVERGRIPANDE STÖD

1.1. Forskning och utveckling

377. Kommissionen förklarade ett italienskt stödprojekt förenligt med gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till forskning och utveckling²⁷⁴. Stödet gick till forskning och utveckling som utförts på området permanenta flashminnen. Med hjälp av vetenskaplig expertis kom kommissionen fram till att stödmottagaren, ST Microelectronics, ägnade sig åt industriell forskning. Vad gäller utformningen av de nya produktionsprocesserna, definierade kommissionen denna del av projektet som utveckling före det konkurrensutsatta stadiet.
378. I enlighet med detta ansåg kommissionen att en förhandsutbetalning från staten, även om den var återbetalningspliktig om projektet lyckades, utgör statligt stöd. Således granskades den brittiska anmälan om en förhandsutbetalning av stöd till ett forsknings- och utvecklingsprojekt inom Rolls-Royce enligt riktlinjerna för stöd till forskning och utveckling. Kommissionen ansåg att forsknings- och utvecklingsprojektet delvis kan anses vara lika långt från marknaden som utveckling före det konkurrensutsatta stadiet. Med stöd i vetenskaplig erfarenhet beslöt kommissionen att nivån på det tekniska risktagandet kräver statligt stöd, varför den godtog att stödet i fråga har en stimulerande effekt. Eftersom alla andra kriterier i riktlinjerna för statligt stöd till forskning och utveckling var uppfyllda, ansåg kommissionen att stödet var förenligt med EG-fördraget.
379. Kommissionen godkände flera FoU-stöd till litografisk verksamhet som spelar en central roll för att fastställa den exakta strukturen på integrerade kretsar²⁷⁵.

1.2. Sysselsättning, utbildning och arbetsförhållanden

380. Som en del av en aktiv arbetsmarknadspolitik anmälde Danmark ett system för rotation på arbetsplatsen²⁷⁶, enligt vilket en arbetsgivare eller anställd kan erhålla ett ekonomiskt bidrag som täcker en del av lönekostnaderna om den anställda deltar i utbildning eller fortbildning. Detta innebär att en arbetslös som erhåller arbetslöshetsunderstöd övertar arbetsuppgifter från den ordinarie anställda som tillfälligt deltar i fortbildning. När fortbildningen genomförs återkommer den anställda till en annan tjänst hos samme arbetsgivare och den anställdes ersättare kan fortsätta att arbeta i företaget. Kommissionen ansåg inte att detta system gynnar vissa företag eller produktionen av vissa varor. Artikel 87.1 i EG-fördraget är därför inte

²⁷⁴ Ärende N 32/2000, kommissionens beslut av den 11 april 2001, (EGT C 199, 14.7.2001).

²⁷⁵ Ärende N 430/2001, kommissionens beslut av den 30 oktober 2001, (ännu ej offentliggjort), ärende N 433/2001, kommissionens beslut av den 30 oktober 2001 (ännu ej offentliggjort), ärende N 801/2000, kommissionens beslut av den 18 juli 2001 (EGT C 333, 28.11.2001). I de första två besluten förklarade kommissionen uttryckligen att stödprojekten också hade kunnat godkännas på grundval av artikel 87.3 b i EG-fördraget, eftersom de kunde anses vara viktiga projekt av gemenskapsintresse i den mening som avses i bestämmelsen.

²⁷⁶ Ärende N 236/2001, kommissionens beslut av den 25 juli 2001 (EGT C 268, 22.9.2001).

tillämplig. Detta system skall ses i sammanhang med ett tidigare kommissionsbeslut om ett anställningsbidrag som täcker en del av lönekostnaderna för en nyanställd²⁷⁷. Båda systemen är ett exempel på hur fortbildning och sysselsättning kan kombineras som nationella politiska åtgärder för arbetsmarknaden.

381. I syfte att uppmuntra arbetsgivare att förbättra arbetsvillkoren och arbetsmiljön utöver kraven i lagstiftningen, anmälde Danmark ett system där ett företag som verkar på land, inklusive vägtransporter (till skillnad från offshore, sjö- och lufttransporter), kan få ett stöd som kompenserar för arbetsmiljöskatten och täcker kostnaderna i samband med certifieringsförfarandet²⁷⁸. Kommissionen godtog argumentet att åtskillnaden mellan landbaserade företag och andra företag kan motiveras med systemets art och allmänna funktion. Därför ansåg den att åtgärden inte omfattades av artikel 87.1 i EG-fördraget. Vad gäller undantaget från de avgiftsbelagda inspektionerna av företag med särskilda miljöproblem, beslöt kommissionen att det inte leder till en förlust av intäkter eller högre kostnader för staten. Detta innebär alltså inte att heller denna åtgärd omfattas av artikel 87.1 i EG-fördraget.

1.3. Miljö

382. Kommissionen hade flera möjligheter att tillämpa de nya riktlinjerna för statligt stöd till miljöskydd, som principiellt antogs i december 2000 och offentliggjordes i Europeiska gemenskapernas officiella tidning den 3 februari 2001²⁷⁹. Sporrade av Kyotoprotokollet till FN:s konvention om klimatförändringen som antogs i december 1997 försöker många medlemsstater minska utsläppen av växthusgaser genom att beskatta miljöfarlig energiproduktion. Storbritannien, exempelvis, har infört en klimatförändringsskatt på energiförbrukning utanför hushållet. För vissa företag planeras lägre avgifter eller fullständig befrielse från denna skatt under de kommande tio åren.
383. Storbritanniens anmälan av befrielse från eller minskning av klimatförändringsskatten²⁸⁰ väckte en rad olika frågor om statligt stöd, varav en (undantag för bränsle för blandad användning) ledde till att ett formellt granskningsförfarande inleddes.
384. I fråga om elleverantörer som slutit avtal med producenter som använder sig av energikällor som vindkraft, vattenkraft upp till 10 MW, tidvattenkraft, vågkraft osv., godtog kommissionen i ett nederländskt ärende som kallas grön el²⁸¹ att befrielsen motiveras av skattesystemets art eller allmänna funktion. Eftersom produktionen av grön el inte bidrar till långsiktiga koldioxidutsläpp, är det logiskt att det inte tas ut någon koldioxidskatt. Därför omfattas denna skattebefrielse inte av artikel 87.1 i EG-fördraget. Kommissionen fortsatte emellertid sin undersökning av de brittiska och nederländska åtgärderna genom att tillämpa riktlinjerna för stöd till miljöskyddsåtgärder.

²⁷⁷ Ärende N 357/1996 (EGT C 67, 4.3.1997), ändrat genom ärende N 142/1999 (EGT C 151, 29.5.1999).

²⁷⁸ Ärende N 246/2001, kommissionens beslut av den 19 september 2001 (ännu ej offentliggjort).

²⁷⁹ EGT C 37, 3.2.2001, s. 3.

²⁸⁰ Ärende C 18/2001 (f.d. N 123/2000), kommissionens beslut av den 28 mars 2001 (EGT C 185, 30.6.2001).

²⁸¹ Ärende NN30/B/2000, kommissionens beslut av den 28 november 2001 (ännu ej offentliggjort).

385. Den brittiska klimatförändringsskatten granskades för första gången som "driftsstöd i form av skattelättnad eller skattebefrielse grundat på avtal mellan medlemsstaten och stödmottagaren"²⁸². Vad gäller det nederländska ärendet avseende grön el granskades dess förenlighet med gemenskapslagstiftningen på grundval av regler som gäller befintliga skatter. Eftersom alla villkor i riktlinjerna uppfyllts, gjorde kommissionen inte några invändningar mot denna typ av befrielse.
386. Den andra brittiska anmälan på detta område som är av särskilt intresse gäller befrielse från klimatförändringsskatt för naturgas i Nordirland under fem år²⁸³. Kommissionen bekräftade att det råder en speciell situation på naturgasmarknaden i Nordirland, eftersom den är nystartad (1996), gaspriserna där är 40 %–70 % högre än i resten av landet, det saknas infrastruktur för gasindustrin, gas utgör en marginell andel av den totala energikonsumtionen (2,4 %). Därför instämde kommissionen i att en klimatförändringsskatt för naturgas skulle innebära ytterligare hinder för denna redan utsatta men förhållandevis miljövänliga marknad. Dessutom menade den att eftersom gasen utgör en relativt liten andel av energiförbrukningen skulle en betydande minskning av koldioxidutsläppen kunna uppnås om företag verkligen förmåddes byta ut kol, olja eller elektricitet mot gas. Kommissionen godtog också det brittiska argumentet att en utveckling av infrastrukturen endast kan ske om det finns en affärsmässig marknad för gas. Genom att godkänna gynnsamma villkor för att skapa en sådan efterfrågan innebär kommissionens beslut också ett stöd för utvecklingen av en infrastruktur för gas i Nordirland.
387. Genom en belgisk åtgärd med avseende på Flandern införs miljöcertifikat för producenter av grön el. Trots att kommissionen fann att de flamländska myndigheternas utfärdande av miljöcertifikat inte sker med hjälp av statliga medel (se "Medlens ursprung" ovan), fortsatte den att granska den anmälda åtgärden utifrån riktlinjerna för stöd till miljöskyddsåtgärder och förklarade den förenlig med den gemensamma marknaden²⁸⁴. Samma hållning intogs i fråga om stöd som antagits av Storbritannien och som ålägger elleverantörer i Skottland, England och Wales att en andel av den elektricitet som levereras till kunder i Storbritannien kommer från förnybara energikällor²⁸⁵. De brittiska åtgärderna innebär också att de leverantörer som inte har tillräckligt många miljöcertifikat för el måste betala avgifter till en fond som inrättats av staten. Intäkterna från fonden kommer att fördelas på leverantörerna. Kommissionen ansåg att fördelningsmekanismen utgör statligt stöd. Eftersom reglerna för fördelningsmekanismen är förenliga med riktlinjerna för stöd till miljöskyddsåtgärder, förklarade kommissionen att de var förenliga med fördraget.
388. Storbritanniens anmälan av ett system med handel av utsläppsrätter för att minska utsläppen av växthusgaser ansågs förenlig med riktlinjerna för stöd till miljöskyddsåtgärder²⁸⁶. Systemet innebär att innehavare av poster inom olika mekanismer kan handla med utsläppsrätter sinsemellan och med andra deltagare. Utsläppsrätter utfärdas avgiftsfritt till deltagarna. Anmälan är också intressant, eftersom Storbritannien, vid sidan av detta system, beviljar bidrag till företag i utbyte mot absoluta utsläppsminskningar som de säljer på auktion. Storbritannien hävdade

²⁸² Vad gäller denna fråga, se också ärende N 840/A/2000, kommissionens beslut av den 6 juni 2001 och ändringar av detta genom kommissionens beslut av den 17 oktober 2001 (EGT C 358, 15.12.2001).

²⁸³ Ärende N 660/A/2000, kommissionens beslut av den 18 juli 2001 (EGT C 263, 19.9.2001).

²⁸⁴ Ärende N 550/2000, kommissionens beslut av den 25 juli 2001 (EGT C 330, 24.11.2001).

²⁸⁵ Ärende N 504/2000, kommissionens beslut av den 28 november 2001 (ännu ej offentliggjort).

²⁸⁶ Ärende N 416/2001, kommissionens beslut av den 28 november 2001 (ännu ej offentliggjort).

att sådana bidrag är nödvändiga som incitament och kommissionen förklarade dem förenliga med riktlinjerna för stöd till miljöskyddsåtgärder så länge EU inte har något obligatoriskt system för detta ändamål.

1.4. Undsättnings- och omstruktureringsstöd

389. År 1999 föreslog kommissionen lämpliga åtgärder för alla medlemsstater vid tillämpningen av gemenskapens riktlinjer om statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter. Alla stater godtog dem. En av de föreslagna åtgärderna var att göra befintliga undsättnings- och omstruktureringsordningar i vissa medlemsstater förenliga med de nya riktlinjerna. År 2000 måste kommissionen inleda en bilateral dialog med flera medlemsstater för att finslipa deras stödordningar. När det gäller Tyskland²⁸⁷, som är den medlemsstat som har flest sådana ordningar, noterade kommissionen 2001 det faktum att de berörda ordningar hade anpassats till de nya riktlinjerna.
390. Den 28 mars 2001 avslutade kommissionen sina undersökningar i ett av sina största och svåraste ärenden avseende statligt stöd i östra Tyskland, ärende C 41/99. I mars 1996 godtog kommissionen att stöd gavs holdingbolaget Lintra och dess åtta dotterbolag. En plan för att senare privatisera gruppen misslyckades. Kommissionen ansåg emellertid att 623 miljoner D-mark i stöd ändå beviljades i enlighet med omstruktureringsplanen för gruppen och att detta var förenligt med kommissionens beslut om att godkänna stödet. Sammanlagt 35 miljoner D-mark användes emellertid felaktigt och måste återbetalas av mottagarna, dvs. holdingbolaget Lintra och dess dotterbolag. Statligt stöd till flera av Lintras dotterbolag granskas för närvarande i separata förfaranden.
391. Den 8 maj 2001 godkände Europeiska kommissionen i ärende C 1/2000 ett oprioriterat lån från statliga Kreditanstalt für Wiederaufbau ("KfW") på 76,7 miljoner euro (150 miljoner D-mark) och en statlig lånegaranti på 80% som uppgick till 63,9 miljoner euro (125 miljoner D-mark) till det tyska byggföretaget Philipp Holzmann AG. Kommissionen kom fram till att omstruktureringsåtgärderna lämpade sig för att återställa företagets långsiktiga livskraft och undvika tidigare misstag. I detta sammanhang beaktade kommissionen ändringar i den ursprungliga planen och godtog ett ettårigt lån på 125 miljoner D-mark (63,9 miljoner euro) som beviljades av Kreditanstalt für Wiederaufbau i slutet av år 2000.
392. Den 3 juli 2001 fattade Europeiska kommissionen i ärende C 33/98 ett delvis negativt beslut om stöd som beviljats Babcock Wilcox España ("BWE"). I april 1998 inledde kommissionen ett formellt granskningsförfarande enligt EG-fördragets regler om statligt stöd av två kapitaltillskott på 60,1 miljoner euro (10 000 miljoner pesetas) vardera som Sociedad Estatal de Participaciones Industriales (SEPI) 1994 och 1997

²⁸⁷

Ärendena E 4/2001 (f.d. N 297/01, f.d. N 81/93), E 5/2001 (f.d. N 591/90), E 6/2001 (f.d. N 77/90), E 7/2001 (f.d. N 18/93), E 8/2001, E 9/2001 (f.d. N 512/91), E 10/2001 (f.d. N 594/91), E 11/2001 (f.d. N 627/91), E 12/2001 (f.d. N 255/90), E 13/2001 (f.d. N 155/88), E 14/2001 (f.d. N 442/91), E 15/2001 (f.d. N 24/95), E 16/2001 (f.d. N 73/93), E 17/2001 (f.d. N 413/91), E 18/2001 (f.d. NN 81/90), E 20/2001 (f.d. N 18/83), E 21/2001 (f.d. N 81/95, f.d. N 851/96), E 22/2001 (f.d. N 901/96), E 23/2001 (f.d. N 181/95, f.d. N 79/98), E 24/2001 (f.d. N 400/94, f.d. N 997/95), E 25/2001 (f.d. N 219/96), E 26/2001 (f.d. N 75/95, f.d. N 420/97, f.d. NN 106/97), E 27/2001 (f.d. N 599/96), E 28/2001 (f.d. N 181/97, f.d. N 117/95, f.d. N 767/95), E 29/2001 (f.d. N 711/95, f.d. N 618/96), E 30/2001 (f.d. N 629/96), E 31/2001 (f.d. N 337/96), E 32/2001 (f.d. N 452/97), E 33/2001 (f.d. NN 74/95, f.d. N 370/97) och E 34/2001 (f.d. N 183/94)

hade givit sitt helägda dotterbolag BWE. I juli 1999 beslöt kommissionen att förlänga förfarandet för att i sin granskning kunna ta upp kapitaltillskott på 246,4 miljoner euro (41 000 miljoner pesetas) som anmäldes av de spanska myndigheterna. I juli år 2000 förlängde kommissionen slutligen förfarandet igen för att kunna ta upp det stöd på totalt 463,5 miljoner euro (77 110 miljoner pesetas) som föreslagits inom privatiseringsöverenskommelserna mellan SEPI och Babcock Borsig AG. Kommissionen beslöt att förbjuda det stöd på 21,44 miljoner euro som de spanska myndigheterna avsåg bevilja den pågående verksamheten för framtida kapitalinvesteringar i gemensamma företag, varigenom det kommer att sluta avtal om framtida order. Kommissionen bedömde att till skillnad från andra offentligstödda investeringar i affärsplanen, ligger denna utbetalning nära marknaden, utgör en del av företagets affärspolicy och därför kan det statliga stödet allvarligt snedvrída konkurrensen på ett sätt som står i strid med den gemensamma marknaden.

393. Den 30 oktober 2001 fattade Europeiska kommissionen efter en noggrann granskning som inleddes i juni år 2000 ett slutligt negativt beslut i ärende C 62/2000 om stöd till den tyska porslinsstillverkaren Graf von Henneberg GmbH i Thüringen. Kommissionen krävde återbetalning av närmare 71,3 miljoner euro (139,4 miljoner mark) som ansågs utgöra stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden och därmed otillåtet. I enlighet med sin praxis beslöt kommissionen att nuvarande Graf von Henneberg tillsammans med sin föregångare bär ett gemensamt ansvar för återbetalningen av allt stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden.

2. REGIONALSTÖD

394. År 1999 avslutade kommissionen det formella granskningsförfarandet avseende Investitionszulagengesetz till förmån för de nya tyska delstaterna, inklusive Berlin²⁸⁸. Denna lag är den viktigaste regionala stödordningen för östtyska företag. Ett positivt beslut möjliggjordes tack vare ett flertal ändringar i tysk lagstiftning som gjordes under granskningsförfarandet. I synnerhet godtog Tyskland distinktionen mellan nyinvesteringar, för vilka investeringsstöd kan utbetalas, och ersättningsinvesteringar, som utgör driftsstöd. I det senare fallet bifogades de specifika villkoren för driftsstöd (med en stödnivå på högst 5 % och inget mer driftsstöd efter den 31 december 2004). Dessutom ändrades tysk lagstiftning i syfte att beakta den geografiska spridningen och den maximala stödnivå som anges i kommissionens beslut om den tyska regionalstöds-kartan (de maximala stödnivåerna varierar mellan 10 % och 27,5 % beroende på om stödmottagaren är ett litet eller medelstort företag eller om det ligger i en region som faller under Interreg III och alltså gränsar till Tjeckien eller Polen). I detta avseende måste arbetsmarknadsregionen Berlin betraktas separat. Den består av staden Berlin och dess omgivning (som är en del av delstaten Brandenburg) och betraktas som en region enligt artikel 87.3 c i EG-fördraget, till skillnad från de östtyska delstaterna som är regioner enligt artikel 87.3 a EG-fördraget. Därför är stödnivån för arbetsmarknadsregionen Berlin endast 20 % netto för investeringsstöd och det finns ingen möjlighet att bevilja driftsstöd.

²⁸⁸ Ärende C 72/98 (f.d. N702/97), N 671/99, E5/98, kommissionens beslut av den 28 februari 2001 (ännu ej offentliggjort)

395. Den främsta regionala stödordningen för Flandern²⁸⁹ godkändes av kommissionen utan att den behövde inleda något formellt granskningsförfarande. Huvudsyftet med "Stödordning för stora och medelstora företag inom regionalstödsområden (Lagen om främjande av företagsverksamhet av den 31.12.1970, Flandern)" är att uppmuntra investeringar i företag. Inom ramen för denna ordningen godtog kommissionen hyran av en fastighet som en stödberättigad investeringskostnad, dvs. som fasta kapitalkostnader snarare än löpande utgifter för ett företag, dock endast om vart och ett av följande villkor uppfylls: att hyreskontrakten tas upp som fasta tillgångar i stödmottagarens balansräkning, att arrendatorn skriver ned priset på de uthyrda tillgångarna, att hyreskontraktet löper minst fem år och att hyreskontraktet inte täcker löpande utgifter (t.ex. underhållsutgifter, försäkringsutgifter osv.).
396. Kommissionen godkände åter hyra av fastigheter som en fast kapitalkostnad inom det brittiska selektiva regionalstödet²⁹⁰. De villkor som skall uppfyllas är följande: hyreskontraktet skall löpa minst åtta år och endast gälla fastigheten, vilket utesluter alla tillkommande löpande driftskostnader såsom avgifter, allmänna underhållstjänster, försäkringar, reparationer, utrustning osv. För att kunna beräkna värdet av hyran, kommer hyresbetalningarna under minst åtta år att diskonteras för att ge en uppfattning om det nuvarande reella värdet av hyresåtagandet.
397. En italiensk anmälan²⁹¹ gav upphov till en intressant debatt om definitionen av nyinvesteringar. I skatteförordningen görs ingen uttalad hänvisning till de nyinvesteringar som tas upp i punkterna 4.4 och 4.6 i riktlinjerna för regionalstöd. Där föreslås i stället en teknisk definition av investeringar som berättigar till stöd som rör nettoinvesteringar som skillnaden mellan: ett företags bruttoinvesteringar i nya tillgångar under en referensperiod (motsvarande ökningen av företagets produktionskapacitet) och försäljningsbeloppet, avskrivningar och nedskrivningar av företagets samlade tillgångar under samma referensperiod (motsvarande minskningen av företagets produktionskapacitet). I syfte att fastställa investeringarnas storlek finns i skatteförordningen en mekanism för att räkna fram de totala bruttoinvesteringarna, de ersättningsinvesteringar som gjorts för att återupprätta företagets produktionskapacitet, som minskat genom försäljningar, avskrivningar och nedskrivningar av alla tillgångar under en viss period. På grundval av denna definition godtog kommissionen att de stödberättigande investeringarna motsvarar nyinvesteringarna i den mening som avses i riktlinjerna för regionalstöd.
398. Däremot beslöt kommissionen att definitionen (investeringar i nya fasta materiella tillgångar) inom viss spansk skattelagstiftning²⁹² inte kan bedömas vara investeringsstöd i den mening som avses i riktlinjerna, eftersom utgifterna är avsedda att finansiera ersättningsinvesteringar som kvalificeras som driftsstöd.
399. I sju ärenden måste kommissionen inleda formella förfaranden i icke anmälda spanska skattestödsordningar²⁹³. Argumentet att undantagen kan motiveras med

²⁸⁹ Ärende N 715/2000, kommissionens beslut av den 21 december 2000, skrivelse till medlemsstaterna av den 7 februari 2001 (EGT C 244, 1.9.2001)

²⁹⁰ Ärende N 731/2000, kommissionens beslut av den 25 april 2001 (EGT C 211, 28.7.2001)

²⁹¹ Ärende N 646/A/2000, kommissionens beslut av den 13 mars 2001 (EGT C 149, 19.5.2001)

²⁹² Ärende C 48/1999, C 53/1999 och C 54/1999, se nedan.

²⁹³ Ärende C 48/1999, kommissionens beslut av den 11 juli 2001 (ännu ej offentliggjort), ärende C 49/1999, kommissionens beslut av den 11 juli 2001 (ännu ej offentliggjort), ärende C 50/1999, kommissionens beslut av den 11 juli 2001 (ännu ej offentliggjort), ärende C 51/1999, kommissionens

skattesystemets art och ekonomiska utformning förkastades av kommissionen. I tre fall²⁹⁴ vederlade kommissionen argumentet att de ordningar som granskas skall bedömas som befintligt stöd. Kommissionen ansåg att detta var nytt stöd eftersom ordningarna under granskning antingen innehöll avsevärda förändringar eller inte alls var kopplade till stödordningar som fanns innan Spanien gick med i EU. I tre ärenden (avseende minskningar av det skattebelopp som skall betalas på högst 45 % av en genomförd investering²⁹⁵) definierade kommissionen stödet som delvis varande investeringsstöd, delvis driftsstöd och i fyra fall (skattesänkningar i form av lättnader från det grundläggande skattepliktiga beloppet som genomförs i en glidande skala under fyra på varandra följande taxeringsår²⁹⁶) som driftsstöd. I inget av dessa fall ansåg den stödet på något sätt förenligt med fördraget och Spanien uppmanades att kräva tillbaka det olagliga stödet.

400. År 1998 föreslog kommissionen lämpliga åtgärder för alla medlemsstater i samband med riktlinjerna för nationellt regionalstöd. År 1999 och 2000 måste kommissionen inleda en bilateral dialog med flera medlemsstater i syfte att anpassa deras befintliga regionalstödsordningar med hänsyn till den exakta formuleringen i riktlinjerna för regionalstöd. Vad gäller Italien²⁹⁷ och Tyskland²⁹⁸ avslutades ett relativt stort antal sådana administrativa samarbetsåtgärder med en skrivelse från kommissionen om det faktum att den berörda regionalstödsordningen anpassats efter riktlinjerna för regionalstöd.
401. Kommissionen har dessutom fattat ett antal beslut inom de sektorsövergripande rambestämmelserna för regionalstöd till stora investeringsprojekt²⁹⁹. Den 8 maj 2001 beslöt Europeiska kommissionen i ärende N 783/2000 att inte göra några invändningar mot ett föreslaget stöd på 119 080 000 euro till förmån för Wacker Chemie GmbH Nünchritz för en utbyggnad och modernisering av den f.d. Hüls AG:s silikonfabrik. Kommissionen har beslutat att den föreslagna stödnivån på 26,77 % bruttobidragsekvivalent ligger under den maximala stödnivå som är tillåten enligt de sektorsövergripande rambestämmelserna för detta specifika projekt. Vid granskningen av stödets förenlighet med fördraget beaktade kommissionen den rådande situationen på marknaden, antalet arbetstillfällen som direkt skapats genom projekten och de förmånliga effekter som investeringen har på ekonomierna i de regioner som erhåller stöd³⁰⁰. Den 18 juli 2001 godkände Europeiska kommissionen i ärende N 184/2000 27,6 miljoner euro i stöd till Karto-gruppens investeringar i Leuna, Sachsen-Anhalt. Investeringen gäller byggnationen av en pappersfabrik för tillverkning av toalett- och hushållspapper. Den totala investeringskostnaden på 85 miljoner euro (166 miljoner D-mark) och det godkända stödet motsvarar 35 % av de stödberättigande kostnaderna. Genom investeringsprojekten skapas 154 fasta arbetstillfällen i en region som är drabbad av hög arbetslöshet. Kommissionen

beslut av den 11 juli 2001 (ännu ej offentliggjort), ärende C 52/1999, kommissionens beslut av den 11 juli 2001 (ännu ej offentliggjort), ärende C 53/1999, kommissionens beslut av den 11 juli 2001 (ännu ej offentliggjort), ärende C 54/1999, kommissionens beslut av den 11 juli 2001 (ännu ej offentliggjort).

²⁹⁴ Ärende C 48/1999, C 53/1999, C 54/1999, se ovan.

²⁹⁵ Ärende C 48/1999, C 53/1999, C 54/1999, se ovan.

²⁹⁶ Ärende C 49/1999, C 50/1999, C 51/1999, C 52/1999, se ovan.

²⁹⁷ Ärendena N 272/98, NN 132/93, N 307/96, NN 61/93, NN 88/93, N 26/98, N 487/95, N 747/97, N 659/a/97, N 288/96 och C 27/89

²⁹⁸ Ärendena N 711/95, N 618/96

²⁹⁹ EGT C 107, 7.4.1997, s. 1.

³⁰⁰ Taket för regionalstöd i den berörda regionen är 35 % brutto för stora företag.

godtog stödet eftersom den ansåg stödet förenligt med de sektorsövergripande rambestämmelserna för regionalstöd till stora investeringsprojekt.

3. SEKTORSSTÖD

3.1. Sektorer som omfattas av särskilda regler

3.1.1. Varvsindustrin

402. I enlighet med artikel 3.1 i rådets förordning (EG) nr 1540/98 om fastställande av nya regler för stöd till varvsindustrin³⁰¹ har inget nytt driftsstöd till varvsindustrin beviljats sedan början av 2001.
403. I linje med sin ståndpunkt av den 29 november genomförde kommissionen sin tudelade strategi för att skydda gemenskapens varvsindustri från stöd som Sydkorea beviljat sin varvsindustri. Dels genomförde den undersökningar enligt förordningen om fastställande av gemenskapsförfaranden på den gemensamma handelspolitikens område³⁰² och förberedde åtgärder mot Sydkorea inom WTO, dels föreslog den en förordning om en tillfällig skyddsordning för varvsindustrin.³⁰³
404. Den föreslagna tillfälliga skyddsordningen är en undantagsåtgärd, utformad för att stödja kommissionens åtgärder mot Sydkorea inom ramen för WTO-avtalet om subventioner och utjämningsåtgärder. Den kommer inte att träda i kraft förrän kommissionen inleder WTO-åtgärden mot Sydkorea och kommer inte att upphävas förrän gemenskapen och Sydkorea når en överenskommelse i frågan. Under alla omständigheter löper den ut den 31 december 2002.
405. Vid mötet i rådet (industri) den 5 december kunde den föreslagna tillfälliga skyddsordningen inte antas. Därför har kommissionen ännu inte inlett WTO-åtgärden mot Sydkorea. Den kommer emellertid att uppdatera sina undersökningar enligt förordningen om fastställande av gemenskapsförfaranden på den gemensamma handelspolitikens område under första halvåret 2002.
406. Den 25 juli 2001 beslöt kommissionen att förklara icke anmält statligt stöd till investerarna i byggnationen av fartyget "Le Levant" oförenligt med den gemensamma marknaden³⁰⁴. Fartygsbygget finansierades av privata investerare som fortfarande äger det. Fartyget sköts av företaget CIL som också är tänkt att bli dess ägare i framtiden. Investerarna hade rätt att dra av investeringskostnaderna från sin skattepliktiga inkomst i enlighet med en skattestödsordning ("Loi Pons"). När det gäller denna typ av projekt, måste kommissionen verifiera projektets utvecklingsinnehåll. I detta ärende ansåg kommissionen att fartyget inte på något avgörande sätt kommer att bidra till utvecklingen av Saint-Pierre-et-Miquelon. Eftersom detta otillåtna stöd redan har beviljats, skall det återbetalas. Kommissionen anser att investerarna, som är de direkta mottagarna och nuvarande ägare till fartyget, skall återbetala stödet.

³⁰¹ EGT L 202, 18.7.1998, s. 1.

³⁰² Rådets förordning (EG) nr 3286/94, EGT L 349, 31.12.1994, s. 71.

³⁰³ KOM (2001) 401 slutlig, EGT C 304E, 30.10.2001, s. 208.

³⁰⁴ Ärende C 74/99.

407. Kommissionen beslöt att förlänga en formell granskning avseende omstruktureringen av spansk varvsindustri genom att räkna in alla transaktioner som lett till skapandet av varvsgruppen IZAR³⁰⁵. Kommissionen betvivlar att det pris som betalades av den statliga militära varvsgruppen Bazan (som senare bytte namn till IZAR) för ett antal varv som köpts av den statliga varvsgruppen Astilleros Espanoles (AESA) och det statliga holdingbolaget Sociedad Estatal de Participaciones Industriales (SEPI) verkligen var transaktioner som skedde på marknadsmässiga villkor, varför de skulle kunna vara stöd till den nya IZAR-gruppen. Kommissionen betvivlar att sådant stöd är förenligt med reglerna för stöd till varvsindustrin. Den har därför beslutat att förlänga det granskningsförfarande som den redan har inlett i fråga om en transaktion där AESA sålde två varv och en motorfabrik till SEPI.

3.1.2. *Stål*

408. Enligt den sjätte uppsättningen gemenskapsregler för statligt stöd till stålindustrin som gäller till dess att EKSG-fördraget upphör att gälla i juli 2002 får stöd endast beviljas i ett begränsat antal fall, närmare bestämt i fråga om forskning och utveckling, miljöskydd och till att finansiera socialpolitiska åtgärder i samband med nedläggningar av fabriker.
409. Kommissionen godkände stöd till miljöskydd för följande EKSG-stålföretag: Voest Alpine Linz (1,6 miljoner euro), Voest Alpine Donawitz (2,6 miljoner euro), Böhler Edelstahl (348 830 euro) och flera spanska företag. Den fattade ett negativt beslut i fråga om stöd till förmån för BRE.M.A Warmwalzwerk (622 564 euro), eftersom ingen avräkning gjorts för de besparingar som investeringen givit upphov till, vilket krävs enligt bilagan till gemenskapsreglerna för statligt stöd till stålindustrin.
410. Kommissionen godkände stöd till forskning och utveckling till förmån för Corus Technology BV (166 661 euro), Sidmar NV (505 620 euro), Stahlwerke Bremen (290 828 euro) och Cogne Acciai Speciale (2,58 miljoner euro). Den fattade ett negativt beslut i fråga om Eko Stahl (399 004 euro), eftersom den ansåg att detta företag endast skulle fungera som "provanläggning" för övriga parter i ett forsknings- och utvecklingsprojekt.
411. Kommissionen fattade också två slutliga beslut om Georgsmarienhütte Holding GmbH och Groeditzer Stahlwerke GmbH, varvid den fann att förvaltningsavtalet och försäljningen av tillgångar inte innebar något stöd.

3.1.3. *Kol*

412. För närvarande bryter fyra EU-medlemsstater kol. På grund av ogynnsamma geologiska villkor kan de flesta gruvor inom EU inte konkurrera med importerat kol och ändå har de berörda medlemsstaterna valt att stödja sin kolindustri, främst i fråga om sociala och regionala aspekter. Det statliga stödet är reglerat i kommissionens beslut nr 3632/93/EKSG om gemenskapsregler för statsstöd till kolindustrin³⁰⁶ som anger på vilka villkor sådant stöd kan beviljas. Medlemsstater anmäler stöd på årsbasis. Kommissionen granskar ansökningarna noggrant och godkänner dem. Detta gäller fram till dess att EKSG-fördraget upphör att gälla.

³⁰⁵ Ärende C 40/00, beslut av den 28 november 2001.

³⁰⁶ EGT L 329, 30.12.1993, s. 12.

413. Genom ett beslut av den 25 juli 2001 antog kommissionen ett förslag till rådsförordning om statligt stöd till kolindustrin³⁰⁷ för att hantera statligt stöd som kommer att beviljas efter den 23 juli 2002.
414. År 2001 godkände kommissionen statlig stödordningar enligt vilka Tyskland³⁰⁸, Frankrike³⁰⁹, Spanien³¹⁰ och Förenade kungariket³¹¹ tilläts bevilja nödvändig statlig finansiering av kolindustrin år 2001. Dessa stöd skall täcka differensen mellan olika produktionskostnader och priset på det kol som köps- och säljs internationellt samt kompensation för betalningen av sociala avgifter.

3.1.4. Bilindustrin

415. Den 13 november 2001 beslöt kommissionen att förlänga giltigheten för gemenskapens rambestämmelser för statligt stöd till bilindustrin (EGT C 279, 15.9.1997). Alla medlemsstater bejakade förlängningen. Giltigheten gäller ett år, dvs. t.o.m. den 31 december 2002, såvida inte de nya sektorsövergripande rambestämmelserna för regionalstöd som ersätter de specifika rambestämmelserna för statligt stöd till bilindustrin träder i kraft innan dess.
416. Den 17 januari 2001 godkände Europeiska kommissionen regionalt investeringsstöd på 40 miljoner brittiska pund till *Nissan Motor Manufacturing Ltd*³¹². Detta stöd utgör regionalt investeringsstöd till omställning av företagets bilfabrik i Sunderland (Storbritannien) för att introducera den nya modellen "Micra". Kommissionen kunde inte bekräfta sina ursprungliga tvivel, som gjorde att ett formellt granskningsförfarande inleddes i september 2000.
417. Den 6 juni beslöt kommissionen fatta ett negativt beslut om det stöd till forskning och utveckling som de italienska myndigheterna planerade att bevilja IVECO S.p.A, ett dotterbolag till Fiatgruppen. Det planerade stödet uppgick till 16 miljoner euro i nominella värden till ett investeringsprojekt på 111 miljoner euro till utveckling och utökning av IVECO:s utbud av lätta fordon.
418. Kommissionen ansåg att det planerade stödet inte var nödvändigt för att IVECO skulle kunna utveckla sitt utbud av nya lätta skåpbilar. Medan projektet ledde till en förbättrad produkt i förhållande till föregående modell, var investeringens innovativa karaktär begränsad till vad som är normalt inom bilindustrin när det gäller utveckling och lansering av nya modeller.
419. I enlighet med de regler som gäller för statligt stöd till forskning och utveckling kan stöd beviljas om det fungerar som ett incitament för företag att genomföra forsknings- och utvecklingsverksamhet vid sidan av deras normala verksamhet. Om utvecklingen av en ny modell eller uppsättning modeller skulle betraktas som forskningsverksamhet i behov av stöd, skulle varje biltillverkare kunna begära

³⁰⁷ KOM (2001) 423 slutlig (EGT 304E, 30.10.2001, s. 202).

³⁰⁸ Kommissionens beslut av den 21 december 2000, N1/2001, EGT L 127, 9.5.2001, s. 55.

³⁰⁹ Kommissionens beslut av den 23 maj 2001, N3/2001, EGT L 239, 7.9.2001, s. 35.

³¹⁰ Kommissionens beslut av den 11 december 2001, N2/2001, *ännu ej offentliggjort*.

³¹¹ Kommissionens beslut av den 8 maj 2001, N4/2001, EGT L 241, 11.9.2001, s. 10.

Kommissionens beslut av den 25 juli 2001, N6/2001, EGT L 305, 22.11.2001, s. 27.

³¹² Kommissionens beslut av den 17 oktober 2001, N7/2001 och N8/2001, *ännu ej offentliggjort*.

Ärende C 51/2000.

forsknings- och utvecklingsstöd för varje ny modell som den släpper på marknaden. Det offentliga stödet skulle då bara vara en form av driftsstöd och skulle inte nå målet att uppmuntra företag till forskning som de annars inte skulle ha utfört.

420. Den 23 oktober 2001 godkände Europeiska kommissionen ett kapitaltillskott till förmån för den spanska biltillverkaren Santana Motor år 1999, eftersom åtgärden inte utgjorde statligt stöd. Kommissionen godkände också delvis ett investeringsstöd till Santana i fråga om dess strategiska plan för åren 1998–2006.
421. När det gäller kapitaltillskott som omfattar offentliga medel måste kommissionen säkerställa att åtgärden inte innehåller några element av statligt stöd. För att göra detta genomför kommissionen en djupgående granskning för att avgöra om företagets lönsamhets- och tillväxtutsikter motiverar ett sådant kapitaltillskott sett från en privat investerares synvinkel. I detta ärende ansåg kommissionen att Santanas lönsamhetsutsikter var tillräckligt goda för att motivera kapitaltillskottet. Därför beslöt kommissionen att det inte utgjorde statligt stöd.
422. Vad gäller investeringsstödet ansåg kommissionen att stödet är förenligt med den gemensamma marknaden, eftersom det beviljas inom de nivåer ovan vilka det är nödvändigt att genomföra en mer detaljerad bedömning av bilindustrin. Det maximala stödbelopp som kunde beviljas var 8,68 miljoner euro.
423. Den 28 februari 2001, efter att ha slutfört det formella granskningsförfarandet, godkände Europeiska kommissionen regionalt investeringsstöd på 78 miljarder lire (40 miljoner euro) till produktionen av den nya modellen "Punto" vid Fiatfabriken i Melfi (södra Italien). Kommissionen undersökte möjligheten att flytta projektet geografiskt och drog slutsatsen att Fiatgruppens fabrik i Tychy, Polen, skulle ha kunnat bli ett lönsamt alternativ. Kommissionen genomförde en nyttokostnadsanalys för att kunna bedöma stödets proportionalitet. I analysen jämfördes kostnaderna för projektet i Melfi jämfört med den alternativa lokaliseringen. Eftersom den planerade stödnivån låg under både det regionala stödtaket och den regionala nackdelens nivå, dvs. extrakostnaderna för att lokalisera produktionen till Melfi snarare än Tychy, ansåg kommissionen att reglerna i gemenskapens rambestämmelser för statligt stöd till bilindustrin efterlevts och att förslaget till stöd är förenligt med EG-fördraget.
424. Den 20 december 2001 beslöt Europeiska kommissionen, efter det att det formella granskningsförfarandet slutförts, att Tyskland skall minska sitt planerade regionalstöd till förmån för DaimlerChrysler avseende uppförandet av en ny motorfabrik i Kölleda (Thüringen), ett stödområde i den mening som avses i artikel 87.3 a.
425. Vad gäller stödets nödvändighet hävdade Tyskland att investeringen kunde genomföras på en alternativ plats i Ungern (i Nyergesujfalu). På grundval av de handlingar som kommissionen erhöll, kunde den dra slutsatsen att lokaliseringen till Ungern var ett trovärdigt kommersiellt alternativ. Vad gäller stödets proportionalitet visade nyttokostnadsanalysen att nivån på de regionala nackdelarna för Kölleda uppgick till 31,93 %, vilket är lägre än vad Tyskland ursprungligen angav. Till följd av den betydande ökningen av produktionskapaciteten, minskades den tillåtna stödnivån med en procentenhet till 30,93 %. Därför kunde kommissionen endast godkänna ett stödbelopp på 30,93 % av den stödberättigande investeringen på 185 miljoner euro (nuvarande nettovärde), vilket motsvarar 57,22 miljoner euro

(nuvarande nettovärde). Det återstående beloppet 6,58 miljoner euro i anmält stöd ansågs oförenligt med den gemensamma marknaden.

426. Den 18 juli 2001 beslöt Europeiska kommissionen, efter det att det formella granskningsförfarandet slutförts, att minska det planerade regionala investeringsstödet till förmån för Volkswagen för byggnation av en ny bilfabrik i Dresden. Monteringen av den nya modellen och mellanlagret planerades att lokaliseras till Dresden och den nya karossverkstaden och måleriet till det närläggna Mosel, som båda är stödområden i den mening som avses i artikel 87.3 a.
427. Vad gäller stödets nödvändighet ansåg kommissionen, med stöd i de handlingar som den erhöll under förfarandet, att företaget hade övervägt en produktionsanläggning i Tjeckien (i Prag och Kvasiny) som ett trovärdigt kommersiellt alternativ. Kommissionen grundade sin bedömning av stödets proportionalitet på två separata nyttokostnadsanalyser: en för Dresden och Prag och en för Mosel och Kvasiny. Vad gäller investeringen i Mosel, låg den planerade stödnivån lägre än taket för både de regionala nackdelarna och det regionala stödtaket. Kommissionen godkände därför det planerade stödet till Mosel på 65 miljoner D-mark. Vad gäller investeringen i Dresden, översteg den stödnivå som planerats av Tyskland den regionala nackdelen. Kommissionen godkände därför ett stöd på 80 miljoner D-mark, men ett överskjutande belopp på 25,7 miljoner D-mark ansågs oförenligt med den gemensamma marknaden.

3.1.5. *Transport*

Järnvägstransporter

428. Kommissionen har under några år fört en politik som gått ut på att förskjuta tyngdpunkten mellan olika transportsätt och främja sådana som är mindre skadliga för miljön i syfte att uppnå ett hållbart transportsystem. I sin senaste vitbok om en gemensam transportpolitik påminde kommissionen om att järnvägstransporterna är den strategiska sektor som är avgörande för om ansträngningarna att förskjuta tyngdpunkten kommer att lyckas. Därför kommer kommissionen att ställa sig positiv till stöd till järnvägssektorn, både med avseende på järnvägstjänster och, i synnerhet investeringar i järnvägsinfrastruktur som på grund av stora investeringskostnader inte är lönsamma utan offentlig medfinansiering.
429. I enlighet med den gemensamma transportpolitiken beslöt kommissionen den 13 februari 2001 att inte göra några invändningar mot Storbritanniens beslut att bevilja offentligt stöd till ett antal projekt. Syftet med projekten var att visa den breda allmänheten att järnvägen kan vara ett effektivt och lönsamt transportsätt som kan vara ett alternativ framför allt till bilen (N 687/2000 Innovativa lösningar inom järnvägslogistiken)³¹³. Den 19 september 2001 godkände kommissionen dessutom ett stort stödbelopp till styrelsen för infrastrukturell utveckling i Storbritannien för att bistå den vid finansieringen av investeringsprogram för upprustning av den viktigaste järnvägsinfrastrukturen i Storbritannien (N 500/2001 Stöd till järnvägsnätet)³¹⁴.

Sjötransporter

³¹³ Kommissionens beslut av den 13 februari 2001.

³¹⁴ Kommissionens beslut av den 19 september 2001 (EGT C 333, 28.11.2001, s. 7).

430. Under loppet av år 2001 godkände kommissionen flera stödordningar till förmån för anställning av sjöfolk inom gemenskapen. Dessa åtgärder för att minska lönekostnaderna för rederierna genomförs för att de skall kunna möta den internationella konkurrensen utan att behöva tillgripa massiva utflaggningar till förmån för registrering i stater som tillämpar regler för beskattning och sociala åtaganden som är mindre betungande för redarna. Åtgärderna bidrar också till att bevara arbetstillfällena för anställda i gemenskapens handelsflottor så att yrkeskunnandet och en hög säkerhetsnivå på sjöfartsområdet bibehålls.
431. Den 8 februari godkände kommissionen Frankrikes beslut att under 2001 förlänga sin ordning med ersättning för sociala avgifter som betalas ut till rederier, vilket godkändes av kommissionen 1999 för en treårsperiod. Denna ordning bygger på att företag som anställer sjöfolk, och vilkas fartyg är utsatta för internationell konkurrens, får ersättning för de sociala avgifter inbetalade föregående år som avser försäkringar relaterade till ålderdom, arbetsplatsolyckor och arbetsskador. Ersättningen betalas ut till de organ som ansvarar för återbetalningen av dessa avgifter.
432. Den 30 april godkände kommissionen att Frankrike kompletterar sin bestämmelse om stöd till förmån för anställning av sjöfolk inom gemenskapen som möjliggör ersättning till rederier för avgifter till familjetillägg och arbetslöshetsförsäkringar.
433. Den 6 mars godkände kommissionen att Finland betalar ut ersättning till rederier för de avgifter som inbetalas för sjöfolkets pensioner, arbetslöshetsförsäkring, olycksfallsförsäkring, livförsäkring och fritidsförsäkring. Stödet omfattar samtliga fartyg som registrerats som handelsfartyg i utrikesfart. Under vissa förutsättningar inbegrips även bogserbåtar och skjutbogserare. I dessa två fall omfattas endast fartyg på öppet hav.
434. Den 28 februari beslöt kommissionen att inleda det förfarande som anges i artikel 88.2 i EG-fördraget i syfte att bedöma de stödåtgärder som syftade till att kompensera SNCM för dess tillhandahållande av tjänster i allmänhetens intresse³¹⁵. Beslutet fattades mot bakgrund av nya uppgifter som lämnats till kommissionen inom ramen för det oavslutade granskningsförfarandet 1998 i samband med de stöd som franska staten betalade ut till företaget Corsica Marittima, som är ett dotterbolag till SNCM, för passagerartransporten mellan Frankrike och Italien på sträckan Genua-Bastia och Livorno-Bastia³¹⁶.
435. Den 30 oktober 2001 beslöt kommissionen att avsluta de två förenade förfarandena, eftersom det stöd som beviljats SNCM inte översteg de kostnader som företaget ådragit sig då det uppfyllt sin allmänna skyldighet att upprätthålla sjöförbindelser till Korsika såsom den fastställts av myndigheterna. Således kan det konstateras att det inte förekommit några korssubventioner till förmån för dotterföretaget Corsica Marittima. Kommissionens granskning visar också att den hyra som det sistnämnda företaget betalat har fastställts enligt marknadsmässiga villkor. Kommissionen har också uppmanat Frankrike att inkomma med uppgifter om de åtgärder som vidtas innan ett nytt avtal om att tillhandahålla en tjänst i allmänhetens intresse i form av en sjöförbindelse till Korsika träder i kraft för att anpassa SNCM:s struktur till de nya

³¹⁵ C 14/2001, EGT C 117, 21.4.2001.

³¹⁶ C 78/98, EGT C 62, 4.3.1999.

marknadsvillkor som följer av tillämpningen av artikel 4 i förordning (EEG) nr 3577/92.

436. Den 20 juni avslutade kommissionen det oavslutade förfarandet från augusti 1999 om stöd som Italien beviljat Tirrenia di Navigazione mellan 1990 och år 2000, eftersom den ansåg att dessa kan bli föremål för undantaget i artikel 86.2 i EG-fördraget för företag som anförtrotts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Kommissionen konstaterade att det stöd som Italien beviljat i själva verket utgjorde en kompensation som är nödvändig och proportionerlig för det uppdrag som anförtrotts Tirrenia di Navigazione, nämligen att under hela året garantera tillräckliga reguljära transporttjänster till och från bestämda hamnar på Sicilien och Sardinien.
437. För att ta hänsyn till utvecklingen på en marknad som genomgått en liberalisering av kusttrafiken sedan den 1 januari 1999 och nyligen sett nya operatörer göra sitt intåg, beslöt kommissionen att de kompensationsbetalningar som Tirrenia di Navigazione kommit i åtnjutande av sedan den 1 januari 2001 kommer att begränsas till de åtaganden som Italien ingått för perioden 2000–2004. Dessa innebär en minskning av tjänsteutbudet för att lämna mer plats åt andra aktörer på de kommersiellt lönsamma linjerna.
438. Den 25 juli godkände kommissionen de stöd som Spanien beviljade rederiet Transmediterranea för att kunna häva det avtal om offentliga tjänster som ingicks med staten 1978. Kommissionen godkände också stöd till kompensation för förpliktelsen att tillhandahålla tjänster i allmänhetens intresse som företaget åtagit sig 1998 för trafiken mellan Kanarieöarna.
439. Kommissionen ansåg att det stöd som beviljades för att häva avtalet om tjänster i allmänhetens intresse som slöts 1978 mellan Transmediterranea och spanska staten utgjorde redan befintligt stöd. Dessa stödordningar omfattar rättigheter och skyldigheter som beslutats under den period som omfattas av avtalet och motsvarar kompensationsbeloppet till förmån för Transmediterranea för de kusttrafiktjänster som företaget tillhandahöll mellan 1978 och 1997 inom ramen för avtalet.
440. Den 18 juli beslöt kommissionen att avsluta förfarandena enligt artikel 88.2 i EG-fördraget om stöd till den italienska hamnsektorn³¹⁷ mellan 1992 och 1998 som hade inletts och förlängts den 3 september 1993 respektive den 23 juni 1996 och den 21 januari 1999. År 1991 inledde den italienska regeringen en grundlig strukturreform inom sektorn. I samband med denna reform beviljades avsevärda stödbelopp för att avveckla det befintliga systemet och se till att sektorn öppnades för konkurrens. I sitt slutliga beslut ansåg kommissionen att det stöd på 120 miljoner euro som Italien betalat ut till förmån för hamnföretag, hamnbolag och hamnkonsortier i form av subventioner för att betala tillbaka skulder och täcka företagens förluster inte var förenligt med den gemensamma marknaden och att det skall betalas tillbaka till den italienska staten. Samtidigt ansåg kommissionen att de stöd som betalats ut av Italien för ersättning när anställning upphör och bidrag till förtidspensionering av hamnarbetare som varit delägare i hamnbolagen och hamnkonsortierna inte utgör statligt stöd i enlighet med artikel 87 i fördraget. De åtgärder som vidtagits avseende lönekompressionsfonden "Cassa integrazione guadagni straordinaria", engångsbelopp till icke-arbetsföra arbetstagare och semesterbostäder i "Casa di

³¹⁷ C 27/93 och C 81/98, EGT C L 312, 29.11.2001, s. 5.

soggiorno di Dovadola" för att garantera hamnarbetarnas socialförsäkringsskydd utgör inte heller stöd i enlighet med artikel 87 i fördraget.

441. Den 20 december 2001 godkände kommissionen en förlängning av den brittiska stödordningen Freight Facilities Grants för fartygsfrakt i närsjöfart och projektet Port of Rosyth³¹⁸ som blev den första tillämpningen av reglerna för statligt stöd till hamninfrastruktur. Kommissionen anser vanligtvis att statlig finansiering av infrastruktur som utan undantag är öppen för alla potentiella användare och som sköts av staten normalt inte omfattas av artikel 87.1 i EG-fördraget. Av förstainstansrättens dom i målet "Aéroports de Paris mot Europeiska gemenskapernas kommission"³¹⁹ kan man sluta sig till att skötseln och tillhandahållandet av infrastruktur kan utgöra en ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget. Statligt stöd till ansvariga för infrastruktur som utsetts genom ett öppet och icke-diskriminerande urvalsförfarande för bl.a. byggnation och underhåll av transportinfrastruktur motsvarar emellertid ett marknadspris och leder vanligen inte till att artikel 87.1 i EG-fördraget tillämpas. Stödordningen Freight Facilities Grants och projektet Port of Rosyth godkändes i enlighet med artikel 87.3 c i EG-fördraget.

Inre vattenvägar

442. I vitboken om den gemensamma transportpolitiken fram till 2010³²⁰ formuleras de huvudlinjerna och prioriteterna inom gemenskapens transportpolitik. Där förordas återupprättande av balansen mellan transportsätten som en prioriterad åtgärd. Återupprättandet av balansen bör särskilt ske genom att välja de transportsätt som är mest miljövänliga och som disponerar över outnyttjad kapacitet, såsom inlandssjöfarten. I energihänseende är detta transportsätt säkert, rent och effektivt och har en betydande överkapacitet. Åtgärder som innebär att varutransporter på vägarna överförs till inlandssjöfarten är av gemensamt intresse i den mening som avses i artikel 87.3 c i EG-fördraget. I rådets förordning (EG) nr 718/1999 uppmanas dessutom medlemsstaterna att vidta ett visst antal åtgärder till förmån för inlandssjöfarten³²¹.
443. De stöd som beviljades sektorn för inlandssjöfart under 2001 är stödordningar för att, som i Frankrike³²², uppmuntra anpassningen av den inre vattenvägsflottan till marknadskraven eller att, som i Nederländerna³²³, främja upprättandet, utvidgningen och idrifttagandet av privata industriella förbindelser med inre vattenvägar för att främja en övergång till vattenvägstransporter. I det senare fallet anser kommissionen att det rör sig om en offentlig delfinansiering av en typ av infrastruktur som saknar konkurrensutsatt marknad. Statligt stöd är alltså motiverat, eftersom det svarar mot ett behov av samordning av transporter i enlighet med artikel 73 i EG-fördraget.

³¹⁸ Ärende N 649/2001.

³¹⁹ Ärende T-128/98 Aéroports de Paris mot Europeiska gemenskapernas kommission, Reg. II-3929.

³²⁰ KOM (2001) 370.

³²¹ Rådets förordning (EG) nr 718/1999 av den 29 mars 1999 om en politik för gemenskapens flottkapacitet inom inlandssjöfarten för att främja transporter på de inre vattenvägarna (EGT L 90, 2.4.1999).

³²² Beslut av den 2 oktober 2001, N 299/2001 (EGT C 342, 5.12.2001).

³²³ Beslut av den 31 januari 2001, N 597/2000 (EGT C 102, 31.3.2001).

444. Dessutom godkände kommissionen statligt stöd för att bygga lastnings- och lossningsterminaler utmed de inre vattenvägarna i Flandern som syftar till att göra dessa vattenvägar mer tillgängliga och att öka användandet av detta transportsätt.³²⁴ I sitt beslut noterade kommissionen särskilt att transporter på de inre vattenvägarna kräver stora investeringar i infrastruktur för att bli effektiva och att sådana investeringar inte vore ekonomiskt lönsamma utan offentlig medfinansiering.

Luftfart

445. År 2001 utmärks av ett "före" och ett "efter" den 11 september, eftersom terroristattentaten i USA hade betydande återverkningar på luftfartssektorn. På området för stöd till civilflyget och flygplatserna förde Europeiska kommissionen en politik utifrån riktlinjerna från december 1994³²⁵.
446. För att bemöta dessa ovanliga händelser inledde kommissionen denna politik mycket snabbt³²⁶. Kommissionen medgav för övrigt att vissa stödordningar kunde motiveras som reaktion på ovanliga händelser. Den hänvisade till stöd som lämnas i fall där försäkringar saknas och stöden kompenserade för förluster som flygbolagen lidit till följd av att lutrummet av säkerhetsskäl stängdes under fyra dagar och de höjda kostnaderna för säkerhetstjänster. Alla dessa stödåtgärder som medlemsstaterna vidtagit måste anmälas av medlemsstaterna och granskades i enlighet med artikel 87.2 b i EG-fördraget. Flera stöd av försäkringskaraktär godkändes av kommissionen under 2001.
447. För att flygplan skulle kunna lyfta och flygplatserna kunna fungera anmälde medlemsstaterna till kommissionen stöd som skulle komma att beviljas privata försäkringsbolag ur allmänna garantifonder för att täcka kostnader till följd av terrorriskerna. På villkor att flera kriterier uppfylldes³²⁷ godkände kommissionen stöden till flygbolagen och de privata försäkringsbolagen för att täcka kostnaderna till följd av terrorriskerna i följande medlemsstater:

– Storbritannien: beslut av den 23 oktober 2001³²⁸

– Portugal och Luxemburg: beslut av den 28 november³²⁹

– Belgien och Sverige: beslut av den 11 december³³⁰

– Tyskland, Österrike, Danmark, Spanien och Frankrike: beslut av den 20 december³³¹

³²⁴ Kommissionens beslut av den 11 december 2001, N 550/2001, Offentligt-privat partnerskap för utrustning för lastning och lossning, ännu ej offentliggjort.

³²⁵ Tillämpning av artiklarna 92 och 93 i EG-fördraget och artikel 61 i EES-avtalet på statligt stöd till flygsektorn (EGT C 350, 10.12.1994, s. 5).

³²⁶ Kommissionens meddelande till Europaparlamentet och rådet av den 10 oktober 2001 – Konsekvenserna för trafikflyget av attentaten i USA (KOM/2001/574 slutlig).

³²⁷ Kommissionens meddelande till Europaparlamentet och rådet av den 10 oktober 2001 – Konsekvenserna för trafikflyget av attentaten i USA, såsom antaget av Europiska rådets ad-hocgrupp. NN 90/2001.

³²⁹ NN 140/2001 och 144/2001.

³³⁰ NN 139/2001 och 141/2001, EGT C 24, 26.1.2002.

448. Vidare följde kommissionen sin etablerade inställning till stöd till flygindustrin. Den började också undersöka ärenden avseende flygplatsfinansiering.
449. Den 18 juli 2001 beslöt kommissionen att det utbildningsstöd som de belgiska myndigheterna beviljat till förmån för flygbolaget Sabena³³² var förenliga med EG-fördraget i enlighet med rambestämmelserna för stöd till utbildning³³³.
450. Med stöd i förstainstansrättens dom av den 12 december 2000 som upphäver kommissionens beslut 97/789/EG om kapitalrekonstruktion av flygbolaget Alitalia fattade kommissionen den 18 juli 2001 ett nytt beslut som korrigerar de två oriktiga bedömningarna som rätten konstaterat och förklarar det stöd som beviljats Alitalia³³⁴ i form av ett kapitaltillskott på 2 750 miljarder lire som skall betalas ut i tre omgångar som förenligt med den gemensamma marknaden.
451. Kommissionen godkände dessutom två undsättningsstöd till flygbolag som båda tillhör den konkursdrabbade gruppen Swissair. Den 17 oktober valde kommissionen att inte göra några invändningar mot ett undsättningsstöd på 125 miljoner euro som beviljats flygbolaget Sabena.³³⁵ Den 20 december valde kommissionen att inte göra några invändningar mot ett undsättningsstöd på 120 miljoner euro som delstaten Nordrhein-Westfalen beviljat det tyska företaget LTU i form av en kreditgaranti.
452. Inom flygplatssektorn fattades ett beslut där befrielsen från skyldigheten att betala bolagsskatt betraktades som statligt stöd. I två andra ärenden ansågs åtgärderna i fråga däremot inte utgöra statligt stöd.
453. Den 3 juli 2001 beslutade kommissionen att den befrielse från bolagsskatt som beviljats nederländska Schiphol Group, det vill säga det företag som äger och driver flygplatsen Amsterdam Schiphol samt andra flygplatser i Nederländerna, utgör statligt stöd och därför bör upphöra från och med den 1 januari 2002³³⁶.
454. Den 13 mars 2001 beslutade kommissionen att den offentliga finansiering som den italienska regionen Piemonte beviljat för förbättring och vidareutveckling av infrastrukturen på flygplatserna i Turin, Cuneo och Biella inte kunde betraktas som statligt stöd. Kommissionen ansåg att de berörda flygplatsernas geografiska läge och deras övervägande lokala betydelse vad beträffar inverkan på ekonomin och konkurrensen mer än väl berättigade denna slutsats.³³⁷
455. Den 5 oktober 2001 antog kommissionen ett beslut om ett klagomål mot Aer Rianta, det statsägda irländska företag som äger och driver flygplatserna i Dublin, Cork och Shannon. Enligt beslutet var den tidigare skattebefrielsen inte längre något problem, eftersom Aer Riantas särställning i skattehänseende hade ändrats från och med den 1 januari 1999. Dessutom ansågs överföringen av flygplatsinfrastrukturen från

³³¹ NN 153/2001 (Österrike), 157/2001 (Frankrike), NN 146 och 161/2001 (Danmark), NN 143/2001 (Spanien) och NN 162/2001 (Tyskland).

³³² EGT L 249, 19.9.2001.

³³³ EGT C 343, 11.11.1998.

³³⁴ EGT L 271, 12.10.2001.

³³⁵ C(2001)3137 slutlig, ännu icke offentliggjord.

³³⁶ Detta beslut har ännu inte offentliggjorts i EGT, men finns på GD Konkurrens hemsida under nummer E 45/2000. Se också IP/01/934.

³³⁷ Detta beslut har ännu inte offentliggjorts i EGT, men finns på GD Konkurrens hemsida under nummer N 58/2000.

irländska staten till Aer Rianta till ett pris som var lägre än marknadsvärdet inte utgöra statligt stöd, liksom inte heller att Aer Rianta innehar koncessioner till taxfreebutiker och parkeringshus.³³⁸

3.1.6. Jordbruk

456. Den 6 juni 2001 antog Europeiska kommissionen nya **riktlinjer om användningen av statligt stöd till reklam för jordbruksprodukter**³³⁹. I de nya riktlinjerna klargörs kommissionens politik när det gäller reklam för kvalitetsprodukter, för produkter av regionalt ursprung och för spårningssystem.
457. Vad produkternas regionala ursprung beträffar får reklam göras på det villkoret att reglerna om fri rörlighet för varor följs. De nya riktlinjerna tillåter reklamstöd, om produktens ursprung är det viktigaste budskapet och om reklamen görs utanför medlemsstaten eller den region där produktionen sker. Syftet bör vara att konsumenterna skall lära känna produkter som de inte är vana vid. Om reklamen vänder sig till konsumenter i den medlemsstat eller region där produktionen sker, kan produktens ursprung också anges. I sådana fall måste hänvisningen till ursprunget dock vara sekundär i förhållande till informationen om produktens kvalitet.
458. Stöd till reklam för kvalitetsprodukter får också beviljas om det är uppenbart att dessa produkter uppfyller högre kvalitetsnormer, eller har en skyddad ursprungsbezeichnung. Påståenden om att produkter har högre kvalitet när de i själva verket bara uppfyller lagstadgade krav som gäller alla motsvarande produkter kan vilseleda konsumenterna. Statligt stöd till reklam får beviljas bara om inre marknadsbestämmelserna inte överträds.
459. Om produkterna har en skyddad ursprungsbezeichnung (Skyddad ursprungsbezeichnung - SUB, Skyddad geografisk beteckning - SGB, Garanterad traditionell specialitet - GTS) som registrerats av EU, motsätter sig kommissionen i regel inte reklamstöd som omfattar en hänvisning till den berörda produktens ursprung, förutsatt att hänvisningen exakt motsvarar det som registrerats.
460. Med anledning av att obligatorisk märkning av nötkött införts, anger de nya reglerna också hur reklam som avser spårningssystem får stödjas. Statligt stöd till reklam för enskilda företag är fortfarande förbjudet och i riktlinjerna fastställs den högsta stödnivån till 50 %, eller 75 % för vissa produkter från små och medelstora företag i mindre gynnade områden.
461. Genom de nya riktlinjerna upphävs de två befintliga texterna från 1986 och 1987. Syftet med denna konsolidering och förenkling är att fortsätta att förenkla gemenskapsbestämmelserna om statligt stöd och göra dem öppnare. De nya riktlinjerna är tillämpliga på nytt statligt stöd, redan gjorda anmälningar medräknade, från och med den 1 januari 2002.
462. Den viktigaste frågan under 2001 i fråga om statligt stöd inom jordbrukssektorn har utan tvivel varit förknippad med följderna av BSE-krisen. I vanliga fall hindrar bestämmelserna om statligt stöd medlemsstaterna från att betala inkomststöd till uppfödare, eftersom detta skulle kunna snedvrider konkurrensen och inverka på hur

³³⁸ Detta beslut har (ännu) inte offentliggjorts på GD Konkurrens hemsida.
³³⁹ EGT C 252, 12.9.2001, s.5.

det gemensamma systemet för organisationen av marknaden fungerar. Sådant stöd kan beviljas bara för att kompensera för skador som orsakats av exceptionella händelser.

463. Kommissionen har erkänt att den pågående krisen på marknaden för nötkött, som orsakades av BSE-larmet i slutet av fjolåret, är en exceptionell händelse enligt artikel 87.2 b i EG-fördraget. Det var inte minskningen av försäljningen eller omsättningen som ansågs exceptionell. Kommissionen anser att den minskade försäljningen är en följd av en exceptionell och sällsynt kombination av händelser, som åsamkade uppfödarna ett inkomstbortfall: exportmarknaden stängdes för nötkött som producerats inom gemenskapen och de europeiska konsumenternas reaktioner var starkt negativa. Dessa händelser både föregicks och åtföljdes av ett antal incidenter, såsom de första fallen av BSE i länder som Tyskland, Italien och Spanien, totalförbudet på gemenskapsnivå mot marknadsföring av köttmjöl som djurfoder samt den ibland kontroversiella krishanteringen i medlemsstaterna.
464. Europeiska kommissionen har således gett medlemsstaterna tillstånd att betala ut inkomststöd på totalt 460 miljoner euro till producenter av nötkött som drabbades av förluster mellan november 2000 och juni 2001 på grund av BSE-krisen samt att betala ut annat BSE-relaterat statligt stöd (för kostnader för BSE-test, för ersättningar till slakterier, för ersättande av värdet på avlivade djur, för att ersätta boskapsbeståndet på jordbruksföretag där BSE har påträffats samt för kostnaderna för lagring, transport och bortskaffande av bearbetat animaliskt protein och djurfoder).
465. Kommissionen mottog sammanlagt 379 anmälningar av statsstödsåtgärder till förmån för jordbrukssektorn och inom jordbrukets livsmedelsindustri. Kommissionen inledde också granskningen av 39 stödåtgärder som inte hade anmälts tidigare i enlighet med artikel 88.3 i EG-fördraget. Kommissionen gjorde inga invändningar i fråga om 212 åtgärder. Flera av dessa åtgärder godkändes efter det att de berörda medlemsstaterna antingen ändrade dem eller åtog sig att ändra dem för att bringa dem i överensstämmelse med gemenskapsbestämmelserna om statligt stöd. Förfarandet enligt artikel 88.2 i EG-fördraget inleddes i 15 ärenden, där åtgärderna i fråga väckte allvarliga misstankar om att de var oförenliga med den gemensamma marknaden. Kommissionen avslutade förfarandet enligt artikel 88.2 i EG-fördraget i fem ärenden, varav två ledde till ett slutligt negativt beslut. I alla de ärenden där ett negativt beslut fattades och den berörda medlemsstaten redan hade beviljat statligt stöd, uppmanade kommissionen till återkrav av det stöd som utbetalats.

3.1.7. *Fiske*

466. Det offentliga stöd som beviljas fiskesektorn är fortfarande betydande, både på gemenskapsnivå och i de enskilda medlemsstaterna, på grund av denna sektors sociala och ekonomiska särdrag.
467. Kommissionen undersökte om de nationella stödordningarna för stöd till fiskesektorn är förenliga med de nya riktlinjerna för granskning av statligt stöd inom sektorn för fiske och vattenbruk³⁴⁰.

³⁴⁰ EGT C 19, 20.1.2001.

468. I de nya riktlinjerna, som gäller från och med den 1 januari 2001, preciseras reglerna på vissa områden. Enligt riktlinjerna är gemenskapens riktlinjer för stöd för regionala ändamål inte tillämpliga på fiskesektorn, utan de delar av regionalstödsordningarna som gäller fiskesektorn kommer att granskas enligt fiskeririktlinjerna. Dessutom innehåller riktlinjerna noggranna regler för bedömning av stöd till utbildning, rådgivning och försöksfiske samt fastställs närmare villkor för beviljande av stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter (hänvisning till en plan för minskning av fiskeflottans kapacitet som skall lämnas till kommissionen). I riktlinjerna anges också närmare detaljer och villkor gällande stöd avsett för styrning och kontroll av fiskeriverksamheten och för köp av begagnade fartyg. Med tanke på vissa specialfall fastställs närmare detaljer om inkomststöd (åtgärder i samband med exceptionella omständigheter kommer att analyseras från fall till fall och vid tillfälligt upphörande med verksamheten tillämpas motsvarande punkt i riktlinjerna). Den punkt som gäller förvaltningsutgifter har strukits, och i stället har punkter tillkommit om stöd för att avhjälpa skador som orsakats av naturkatastrofer eller andra exceptionella händelser, om försäkringspremier, om de mest avlägset belägna regionerna och om sysselsättningsstöd. De nya riktlinjerna innehåller också två bilagor, vilket är ett tecken på en effektivare övervakning av godkända stödordningar. Den ena bilagan gäller upplysningar som skall lämnas i samband med att stödordningarna anmäls, medan den andra bilagan preciserar vilken information som skall ingå i den årliga rapport som skall översändas till kommissionen i fråga om alla befintliga stödordningar eller allt enskilt stöd som beviljas utanför en godkänd stödordning, även om dessa enskilda stöd inte omfattas av en särskild skyldighet att lägga fram en rapport som ålagts genom ett villkorat beslut.
469. Det bör noteras att ett anmärkningsvärt stort antal stödordningar anmälades till kommissionen i synnerhet under det andra halvåret 2001. Anledningen till detta är anmälningen av alla medfinansierade nationella stödordningar som antagits inom ramen för fonden för fiskets utveckling som ett led i förberedandet av åtgärder för genomförande av den nya gemenskapsstödsramen.

3.2. Sektorer som inte omfattas av särskilda bestämmelser

3.2.1. Den finansiella sektorn

470. Den 25 juli 2001 godkände kommissionen i ärende NN 53/2001 (Bankgesellschaft Berlin (BGB)) ett undsättningsstöd som var nödvändigt för att få upp bankens kapitaltäckningsgrad till nivån före krisen, det vill säga 9,7 %. Detta innebar en stödvolym på cirka 2 miljarder euro. Banken hade lidit betydande förluster under år 2000 främst på grund av misslyckade transaktioner inom fastighetssektorn. Godkännandet av undsättningsstödet grundar sig på de tyska myndigheternas åtagande om att lägga fram en omstruktureringsplan inom sex månader och det är begränsat till sex månader eller den tid det tar för kommissionen att fatta ett beslut om omstruktureringsplanen. Inom ramen för denna andra undersökning kommer kommissionen att noggrant granska vilken omfattning stödet bör ha och eventuellt uppmana till kompenserande åtgärder för att motverka stödets konkurrenssnedvridande effekter.
471. Den 11 december 2001 beslutade kommissionen att de skatteåtgärder för banker som införts genom den italienska lagen nr 461/98 av den 23 december 1998 jämte förordning nr 153/99 av den 17 maj 1999 är oförenliga med EG-fördragets bestämmelser om statligt stöd. Åtgärderna i fråga ger de banker som deltar i de

gynnade transaktionerna en diskriminerande konkurrensfördel. Italien måste nu återkräva de belopp som de banker som beviljades skattebefrielserna undgått att betala. Kommissionens undersökning av statligt stöd till bankfonder (separata från själva bankerna) fortsätter. Dessa åtgärders status måste ännu definieras. Kommissionen undersökte också om särbehandlingen i skattehänseende kunde betraktas som undsättningsstöd. Villkoren för tillämpning av gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter uppfylls dock inte. Stödet anmälades inte individuellt till kommissionen. De banker som fått stödet är inte i svårigheter och stödet är inte heller avsett att återställa företagens lönsamhet på lång sikt. Slutligen krävs det i riktlinjerna att åtgärder måste vidtas för att i möjligaste mån kompensera skadliga effekter för konkurrenterna (det innebär vanligen att företaget har en mindre marknadsnärvaro efter omstruktureringen). En sådan situation föreligger inte i detta fall.

3.2.2. *Tjänster*

472. Den 13 november 2001 föreslog Europeiska kommissionen, i enlighet med det förfarande som avses i artikel 88.1 i EG-fördraget och artikel 18 i förordning (EG) nr 659/1999, att Frankrike skulle vidta lämpliga åtgärder i ärende E 46/2001. Åtgärderna bestod i att slopa skattebefrielsen för sjukförsäkringssystem hos ömsesidiga försäkringsbolag och försäkringsbolag för arbetsrelaterade pensionsförsäkringar. Alternativt skulle de franska myndigheterna också kunna bevilja undantag i gengäld för tillhandahållande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, förutsatt att det stöd som undantaget innebär inte överstiger kostnaderna för tillhandahållandet av dessa tjänster.
473. Den 13 november 2001 inledde kommissionen ett formellt granskningsförfarande avseende ett antal stöd till särskilda ändamål till förmån för det offentliga portugisiska radio- och TV-bolaget RTP, eftersom den misstänkte att den portugisiska staten hade överkompenserat RTP med 83,6 miljoner euro under perioden 1992-1998 för dess ersättningsberättigande kostnader för tillhandahållande av tjänster av allmänt intresse. Förfarandet inleddes på grund av de tre klagomål som kommissionen mottog 1993, 1996 och 1997 från det privata portugisiska programföretaget SIC. Redan den 7 november 1996 fattade kommissionen ett beslut om det första och en del av det andra klagomålet. Beslutet ogiltigförklarades av förstainstansrätten.³⁴¹

3.2.3. *Exceptionella händelser*

474. Kommissionen godkände ett stödprojekt för regionen Valle d'Aosta som kompensation för de skador som orsakats av översvämningar och jordskred efter de skyfall som drabbade denna region i oktober 2000³⁴². Syftet med stödordningen är att kompensera för de fasta kostnader som burits av de företag som inställt sin verksamhet på grund av regnen. Villkoret är dock att företagen återupptagit sin verksamhet. Stödet består av ett bidrag som täcker upp till 95 % av företagets fasta kostnader under perioden mellan inställandet av verksamheten efter händelsen och

³⁴¹ Dom av den 10 maj 2000 i mål T- 46/97.

³⁴² Ärende N 429/2001, kommissionens beslut av den 17 oktober 2001 (ännu inte offentliggjort). Kommissionen hade redan godkänt en stödordning till förmån för en nödplan i samband med naturkatastroferna i Valle d'Aosta den 29 november 2000 (N 433/2000). Detta utgör referensramen för nämnda stödordning, som är begränsad till skyfall.

återupptagandet av verksamheten. Perioden får dock inte vara längre än sex månader. De försäkringsersättningar som eventuellt utbetalas skall dras av från stödbeloppet. Projektet har en varaktighet på ett år och de italienska myndigheterna har anslagit 516 456 euro för ändamålet. Stödordningen ansågs förenlig med EG-fördraget enligt dess artikel 87.2 b, eftersom stödet är avsett att avhjälpa skador som orsakats av naturkatastrofer. Kommissionen ansåg i detta sammanhang att de händelser som stödordningen gällde var naturkatastrofer i den mening som avses i ovannämnda bestämmelse. Dessutom har kommissionen noterat att stödet inte innebär någon som helst överkompensation och att de belopp som skall betalas till de enskilda företagen sannolikt kommer att vara mycket måttliga med hänsyn till de medel som anslagits och antalet tänkta stödmottagare.

D - FÖRFARANDEN

475. Efter det att rådets förordning (EG) nr 659/1999 antogs och trädde i kraft, har många av de detaljerade procedurregler som styr undersökningen av statligt stöd kodifierats och konsoliderats i en enda lagtext. Även om en del av de fall som EG-domstolen avgjort fortfarande berör beslut som kommissionen antog innan förordningen trädde i kraft, finns det andra som kan ge nyttig vägledning om hur bestämmelserna i förordningen skall tolkas och tillämpas.

1. INLEDANDE AV DET FORMELLA GRANSKNINGSFÖRFARANDET

476. Domstolen betonade i två av sina domar år 2001 att kommissionen inte har någon prövningsrätt när det gäller att besluta om huruvida det formella granskningsförfarandet enligt artikel 88.2 skall inledas. Den framhåller särskilt att administrativa hänsyn varken för kommissionen eller medlemsstaterna kan rättfärdiga att ett förfarande inte inleds om kommissionen hyser, eller borde hysa, allvarliga tvivel om huruvida en åtgärd är förenlig med den gemensamma marknaden.
477. I sin dom av den 15 mars 2001 i målet Prayon-Rupel³⁴³ klargjorde kommissionen ytterligare under vilka omständigheter det krävs att kommissionen skall inleda det formella granskningsförfarandet. Förfarandet tjänar ett dubbelt syfte: det skall både skydda potentiellt berörda parter rättigheter och ge kommissionen möjlighet att skaffa sig full kännedom om alla fakta i ärendet innan den antar sitt beslut. Det formella granskningsförfarandet är således obligatoriskt om kommissionen har allvarliga svårigheter att avgöra om ett stöd är förenligt med den gemensamma marknaden. Begreppet allvarliga svårigheter är objektivt. Det innebär att förstainstansrättens rättsliga prövning av om allvarliga svårigheter föreligger är mer långtgående än blott och bart ett övervägande av huruvida en uppenbar felbedömning har gjorts. Domstolen undersöker om beaktandet av upplysningar som kommissionen innehade eller hade tillgång till när den antog det omtvistade beslutet borde ha föranlett allvarliga tvivel. Domstolen påpekar i detta sammanhang att bevisen för allvarliga svårigheter också kan härledas från den tid det inledande förfarandet tagit i anspråk och från de omständigheter under vilka förfarandet ägt rum. I detta speciella

³⁴³ Förstainstansrättens dom av den 15 mars 2001, Société chimique Prayon-Rupel mot kommissionen, mål T-73/98, REG, s. II-867.

fall ansåg domstolen att den åttamånadersperiod som förlöpte mellan anmälan och beslut, tillsammans med de upprepade förfrågningarna om upplysningar och medlemsstaternas obenägenhet att ge dem, var en indikation på allvarliga svårigheter. Med beaktande av alla dessa faktorer ansåg domstolen att kommissionen hade otillräcklig kännedom om fakta i ärendet när den antog sitt beslut om att inte göra några invändningar mot stödet. Kommissionen borde därför ha inlett det formella granskningsförfarandet för att samla mer uttömmande upplysningar och därmed avhjälpa de allvarliga bedömningssvårigheterna.

478. Domstolen följde samma resonemang när den ogiltigförklarade kommissionens beslut att inte göra några invändningar mot ett stöd som Frankrike beviljat producenter av likörviner och eaux-de-vie³⁴⁴. Eftersom de klagomål som kommissionen mottog i detta ärende innehöll starka bevis för en koppling mellan det planerade stödet och ett beskattningssystem som kan innebära en överträdelse av andra fördragsbestämmelser, hade kommissionen allvarliga svårigheter att avgöra om det planerade stödet var förenligt med den gemensamma marknaden. Under dessa omständigheter borde förfarandet enligt artikel 88.2 ha inletts.
479. I en talan om ogiltigförklaring som Österrike väckt mot kommissionens beslut att inleda det formella granskningsförfarandet avseende ett stöd som beviljats Siemens Bauelemente OHG, hävdade Österrike att den frist på två månader som fastställts i Lorenz-domen och inom vilken kommissionen måste avsluta sin preliminära undersökning redan hade löpt ut och att stödet hade blivit befintligt stöd när kommissionen inledde förfarandet. Kommissionen hade därför inte längre någon rätt att inleda det formella granskningsförfarandet. Domstolen bekräftade den rättspraxis som domen i Lorenz-målet gett upphov till och påpekade att anmält stöd blir befintligt stöd om två nödvändiga, men tillräckliga villkor uppfylls: den frist på två månader som följer efter en fullständig anmälan måste ha löpt ut och medlemsstaten måste ge kommissionen en förhandsanmälan om genomförandet av det planerade stödet. Domstolen avvisade kommissionens argument om att den fortfarande har rätt till invändningar, även om den fått en sådan förhandsanmälan. Domstolen gjorde dock klart att inga procedurregler ännu hade antagits med stöd av artikel 89 i EG-fördraget vid den relevanta tidpunkten. Samtidigt innebär bestämmelserna i artikel 4.5 och 4.6 i förordning nr 659/1999 att domen inte längre är tillämplig, eftersom de uttryckligen ger kommissionen rätt att göra invändningar inom 15 arbetsdagar efter mottagandet av medlemsstatens förhandsanmälan. Även om domen därför inte direkt påverkar de gällande procedurreglerna, bekräftar den domstolens stränga synsätt när det gäller kommissionens skyldighet att iaktta angivna tidsfrister. Domen ligger också i linje med domstolens generella synsätt, det vill säga att kommissionen bör inleda förfarandet snabbt, om den betvivlar att ett stöd är förenligt med den gemensamma marknaden.

2. BEFINTLIGT STÖD

480. Domstolen tog upp frågan om hur nytt stöd skall särskiljas från befintligt stöd³⁴⁵. Ärendet gällde ett kommissionsbeslut som delvis redan ogiltigförklarats genom en

³⁴⁴ EG-domstolens dom av den 3 maj 2001, Portugal mot kommissionen, mål C-204/97, ännu inte offentliggjord.

³⁴⁵ Förstainstansrättens dom av den 4 april 2001, Regione autonoma Friuli Venezia Giulia mot kommissionen, mål T-288/97, ännu inte offentliggjord.

tidigare dom av den 15 juni 2000 i målet Alzetta Mauro³⁴⁶. Domstolen bekräftade i det nya målet att en stödordning på en marknad som ursprungligen var avskärmd från konkurrens måste betraktas som en befintlig stödordning när den marknaden avregleras om den inte, när den infördes, omfattades av artikel 87.1 i fördraget, som bara gäller sektorer som är öppna för konkurrens. Förstainstansrätten avvisade argumentet att endast stöd som beviljas efter en fullständig avreglering kan klassificeras som nytt stöd. Den bekräftade att det i ärenden som gäller statligt stöd räcker att den relevanta marknaden är öppen för konkurrens, om också bara delvis, för att stödet skall kunna påverka handeln mellan medlemsstaterna. Det är viktigt att påpeka att medan förstainstansrätten bekräftade att stöd som beviljas före avregleringen utgör befintligt stöd, betonade den samtidigt att den kom till detta resultat utan att ha tillgång till detaljerade genomförandebestämmelser för artikel 88 i fördraget, som utesluter att sådant stöd klassificeras som befintligt stöd efter den tidpunkt som fastställdes för liberalisering. Därefter har dock rådets förordning nr 659/1999 antagits, i vilken artikel 1 b v) föreskriver följande: ”När vissa åtgärder blir stöd sedan en verksamhet har liberaliserats genom gemenskapslagstiftning, skall sådana åtgärder inte betraktas som befintligt stöd efter det datum som har fastställts för liberalisering”. En situation som i mål T-288/97, som uppstår efter det att förordningen trätt i kraft, kan därför inte längre behandlas som befintligt stöd.

481. Enligt artikel 88.2 i fördraget får kommissionen endast inleda förfarandet avseende nytt stöd. Om ett stöd klassificeras som befintligt stöd, är kommissionen skyldig att första lägga fram ett förslag till lämpliga åtgärder för den berörda medlemsstaten. Denna klassificering har inte bara en procedurmässig betydelse. I fall där ett nytt stöd har genomförts olagligt och senare befinns oförenligt med den gemensamma marknaden, krävs det i regel att kommissionen skall förelägga återkrav enligt artikel 14 i rådets förordning (EG) nr 659/1999. Återkrav kan dock inte föreläggas i fråga om befintligt stöd.
482. Domstolen undersökte den procedurmässiga situationen i ett fall där kommissionen hade klassificerat en stödåtgärd som nytt stöd och inlett förfarandet enligt artikel 88.2, medan den berörda medlemsstaten hade hävdats att det var ett befintligt stöd³⁴⁷. Domstolen ansåg att kommissionens val av förfarande, i samband med uppmaningen till de italienska myndigheterna att avbryta utbetalningen av stödet, innebar att stödet klassificerades som nytt, om också bara tillfälligt, och att valet i sig hade rättslig verkan. Inledandet av det formella granskningsförfarandet innebar att kommissionen inte hade för avsikt att undersöka stödet som ett led i förfarandet för befintligt stöd enligt artikel 88.1 i EG-fördraget och att stödet enligt dess uppfattning hade genomförts olagligt. Ett sådant beslut ändrar åtgärdens och stödmottagarnas rättsliga ställning eftersom det, om inte annat, skapar ett betydande inslag av tvivel beträffande åtgärdens laglighet, vilket måste leda till att medlemsstaten avbryter utbetalningen. Det kan också åberopas vid en nationell domstol, som skall dra alla slutsatser av överträdelsen av den sista meningen i artikel 88.3 i EG-fördraget. Därför ansåg domstolen att de italienska myndigheterna hade fog för sin talan mot att förfarandet inletts.

³⁴⁶ Förstainstansrättens dom av den 15 juni 2000, Alzetta m.fl. mot kommissionen, förenade målen T-298/97 ... T-23/98, REG, s. II-2319.

³⁴⁷ EG-domstolens dom av den 9 oktober 2001, Italien mot kommissionen, mål C-400/99, ännu inte offentliggjord.

3. ÅTERKRAV AV STÖD

483. I enlighet med den princip som fastställts i artikel 14 i procedurförordningen skall kommissionen förelägga återkrav av allt stöd som beviljas i strid med anmälningsskyldigheten och är oförenligt med den gemensamma marknaden. Artikel 14 föreskriver vidare att medlemsstaterna skall verkställa återkravet utan dröjsmål och enligt förfarandena i sin egen lagstiftning, förutsatt att dessa förfaranden gör det möjligt att omedelbart och effektivt verkställa kommissionens beslut.
484. Under 2001 förelade kommissionen återkrav i 20 ärenden. I slutet av året hade 67 ärenden gällande återkrav ännu inte avslutats. Kommissionen övervakar mycket noggrant dessa ärenden och ser till att medlemsstaterna till fullo följer de principer som fastställts i artikel 14. Under året försummade de tyska myndigheterna detta i ärende *Lautex GmbH*,³⁴⁸ vilket föranledde kommissionen att med stöd av artikel 88.2 i EG-fördraget anföra klagomål hos EG-domstolen den 25 juli över att Tyskland underlåtit att följa föreläggandet.

4. UNDERLÅTENHET ATT VERKSTÄLLA BESLUT

485. När medlemsstaterna vägra följa ett beslut om återkrav, har det blivit praxis för kommissionen att hänskjuta ärendet till EG-domstolen. Under 2001 avgjorde EG-domstolen två fall där ett kommissionsbeslut om återkrav inte följts. Det första gällde återkrav av stöd som beviljats "Nouvelle Filiature Lainière de Roubaix". I november 1998³⁴⁹ antog kommissionen ett beslut enligt vilket det stöd som beviljats detta företag var oförenligt med den gemensamma marknaden och måste återkrävas av de franska myndigheterna. Beslutet föranledde två hänskjutanden till EG-domstolen. I januari 1999 väckte Frankrike talan om ogiltigförklaring³⁵⁰ av beslutet. Eftersom en talan om ogiltigförklaring inte har någon uppskjutande verkan, påverkar den inte medlemsstatens skyldighet att följa beslutet om återkrav. Då inget återkrav ägde rum, väckte kommissionen i juli 1999 talan³⁵¹ mot underlåtenhet att följa föreläggandet om återkrav under den fastställda perioden. Den 22 mars avvisade domstolen talan om ogiltigförklaring³⁵² och fattade samma dag ett beslut om den talan som väckts mot underlåtenheten att följa föreläggandet om återkrav³⁵³. Domstolen betonade att enligt fast rättspraxis är det enda giltiga försvaret för medlemsstaten att inte följa ett föreläggande om återkrav att det är absolut omöjligt att genomföra beslutet. Om en medlemsstat har oförutsedda och oförutsägbara svårigheter att genomföra ett beslut, skall den lägga fram dessa problem för kommissionen tillsammans med förslag till lämpliga ändringar av beslutet i fråga. I ett sådant fall är både kommissionen och den berörda medlemsstaten bundna av den princip som fastställs i artikel 10 i EG-fördraget, som ålägger dem ett genuint samarbete för att övervinna svårigheterna, samtidigt som full hänsyn tas till bestämmelserna om statligt stöd. Eftersom Frankrike inte underrättade kommissionen om sådana svårigheter, ansåg domstolen

³⁴⁸ Kommissionens beslut av den 20 juli 1999 (EGT 2000, L 42, 15.2.2000).

³⁴⁹ Kommissionens beslut 1999/378/EG, 4.11.1998 (EGT 1999, L 145, 10.6.1999).

³⁵⁰ C-17/99.

³⁵¹ C-261/99.

³⁵² EG-domstolens dom av den 22 mars 2001, Frankrike mot kommissionen, mål C-17/99, ännu inte offentliggjord.

³⁵³ EG-domstolens dom av den 22 mars 2001, kommissionen mot Frankrike, mål C-261/99, ännu inte offentliggjord.

att Frankrike hade underlåtit att fullgöra sina skyldigheter enligt fördraget. Den 3 juli upprepade domstolen dessa principer i en dom där den förklarade att de belgiska myndigheterna hade underlåtit att vidta de nödvändiga åtgärderna för återkrav av det stöd som beviljats enligt stödordningarna Maribel bis/ter.³⁵⁴

486. Om en medlemsstat underlåter att följa EG-domstolens dom, får kommissionen i enlighet med artikel 228 vidta ytterligare åtgärder mot de berörda medlemsstaterna, vilket i sista hand kan leda till åläggandet av böter. Den 18 juli 2001 beslutade kommissionen för första gången i ett ärende som gäller återkrav av statligt stöd att skicka ett motiverat yttrande till Italien, där den specificerade på vilka punkter Italien inte hade följt EG-domstolens dom i målet *kommissionen mot Italien*.³⁵⁵

³⁵⁴ EG-domstolens dom av den 3 juli 2001, kommissionen mot Belgien, mål C-378/98, ännu inte offentliggjord.

³⁵⁵ C-280/95, kommissionen mot Italien, REG 1998, s. I-0259. I denna dom hade Italien redan dömts för underlåtenhet att följa återkravsföreläggandet i kommissionens beslut av den 9 juni 1993 om förfarandet i fråga om statligt stöd (skattelättnad för professionella åkare), (EGT L 233, 16.9.1993).

E – STATISTIK

Diagram 6

Antalet registrerade fall (i andra sektorer än jordbruk, fiske, transport och kolindustri) mellan 1996 och 2001

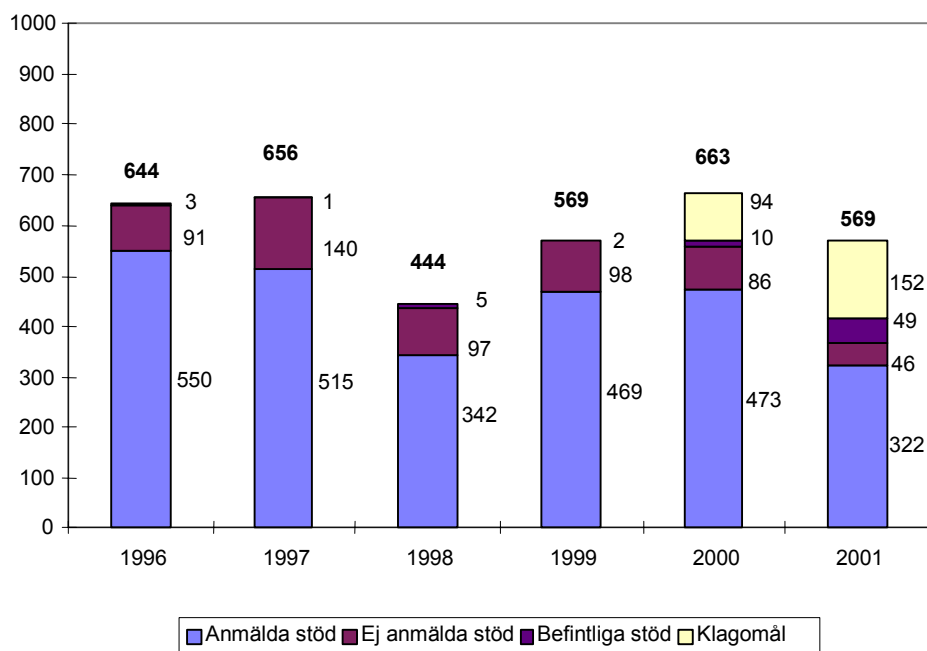

Diagram 7

Antalet beslut fattade av kommissionen (i andra sektorer än jordbruk, fiske, transport och kolindustri) mellan 1996 och 2001

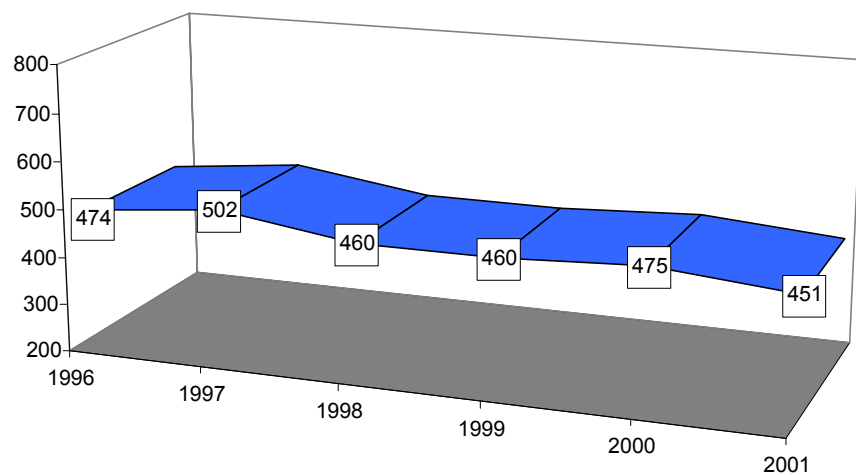
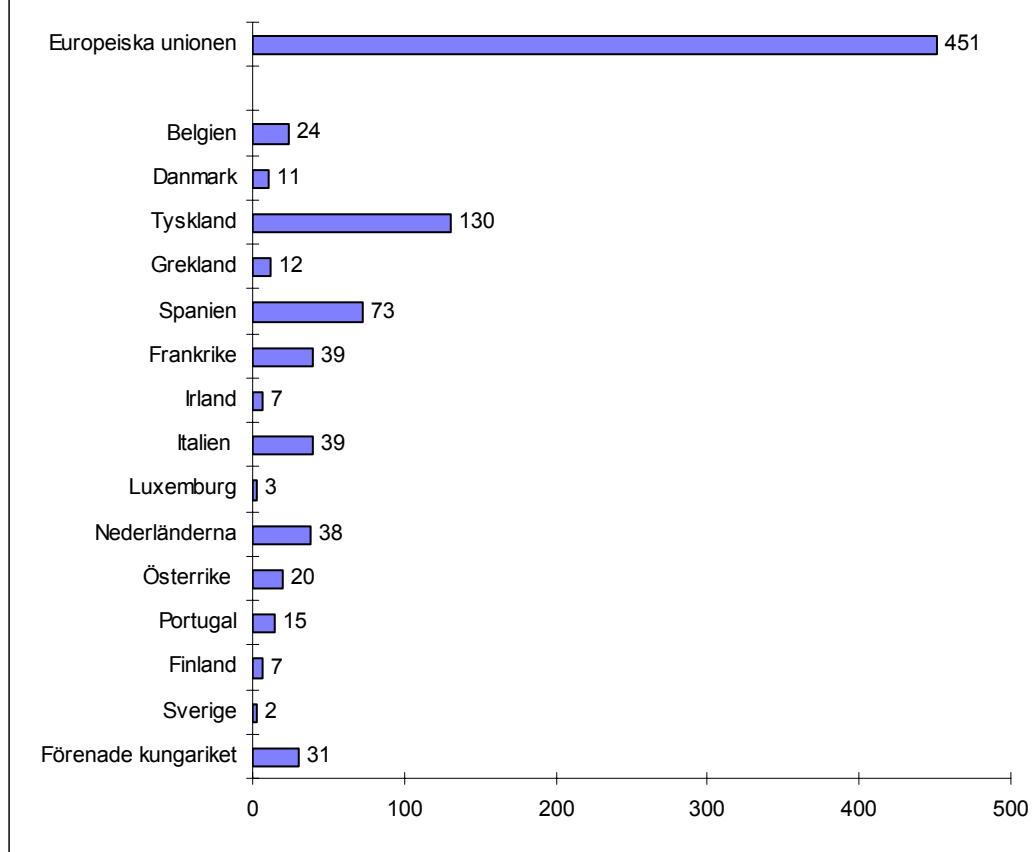

Diagram 8

Antalet beslut per medlemsstat (i andra sektorer än jordbruk, fiske, transport och kolindustri)

IV – Tjänster i allmänhetens intresse

1. ALLMÄNNA PRINCIPER

487. Gemenskapens konkurrensregler är i princip fullt tillämpliga på de företag som medlemsstaten anförtror att utföra tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Enligt **artikel 86.2 i EG-fördraget** får dock inte tillämpningen av reglerna i EG-fördraget, och särskilt konkurrensreglerna, varken rättsligt eller i praktiken hindra att företagen utför de särskilda uppgifter som tilldelats dem. Utvecklingen av handeln får dock inte påverkas i en omfattning som strider mot gemenskapens intresse. Enligt proportionalitetsprincipen i artikel 86.2 skall tillämpningen av reglerna i EG-fördraget begränsas i den utsträckning som krävs för att ge det berörda företaget möjlighet att uppfylla den särskilda uppgift som medlemsstaten anförtrott det.
488. Den betydelse tjänster av allmänt ekonomiskt intresse har understryks särskilt genom införandet av **artikel 16 i EG-fördraget** genom Amsterdamfördraget. Där anges följande: “Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 73, 86 och 87 och med beaktande av den betydelse som tjänster av allmänt ekonomiskt intresse har för unionens gemensamma värderingar och den roll som dessa tjänster spelar när det gäller att främja social och territoriell sammanhållning, skall gemenskapen och medlemsstaterna, var och en inom ramen för sina respektive befogenheter och inom detta fördrags tillämpningsområde, sörja för att sådana tjänster utförs på grundval av principer och villkor som gör det möjligt för dem att fullgöra sina uppgifter”.
489. Kommissionen har för sin del på ett detaljerat sätt lagt fram sin ståndpunkt i frågan i sina **två meddelanden om “tjänster i allmänhetens intresse”** från 1996³⁵⁶ och 2000³⁵⁷. I dessa förklarar kommissionen särskilt vilka kriterier som används vid tillämpningen av reglerna i fördraget på områdena konkurrens och den inre marknaden, och visar med hjälp av konkreta exempel att en korrekt tillämpning av dessa kriterier inte står i vägen för väl fungerande tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

2. DEN SENASTE UTVECKLINGEN

2.1. På begäran av Europeiska rådet i Nice

490. Under Europeiska rådets möte i Nice den 7, 8 och 9 december 2000 välkomnades kommissionens meddelande från 2000, och kommissionen uppmanades att inför Europeiska rådets möte i Laeken den 14 och 15 december 2001 lägga fram en rapport om hur väl tjänsterna av allmänt intresse fungerade. Europeiska rådet uppmanar särskilt kommissionen att överväga metoder som säkerställer större förutsägbarhet och klarhet angående rättsläget när konkurrensrätten tillämpas i samband med tjänster i allmänhetens intresse. Europeiska rådet godkänner även en förklaring från rådets möte (inre marknaden) den 28 september 2000 som tar upp två specifika frågor:

³⁵⁶ EGT C 281, 26.9.1996.

³⁵⁷ KOM(2000) 580 slutlig, 20.9.2000, som också offentliggjorts i EGT C 17, 19.1.2001, s. 4. Se också kommissionens XXX:e rapport om konkurrenspolitiken 2000, faktaruta 3 efter punkt I.C.2.7.

- Å ena sidan bör man närmare precisera kopplingen mellan finansieringen av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och gemenskapens regler på området statligt stöd.
- Å andra sidan bör tjänsterna av allmänt ekonomiskt intresse regelbundet utvärderas, särskilt tjänsternas kvalitet, tillgänglighet, säkerhet och pris.

2.2. Kommissionens rapport inför Europeiska rådets möte i Laeken

491. Kommissionen antog sin rapport den 17 oktober 2001³⁵⁸. I rapporten påminner kommissionen om att tjänster av allmänt ekonomiskt intresse utgör ett viktigt inslag i den europeiska samhällsmodellen och att det i gemenskapslagstiftningen inte finns något hinder för att effektiva tjänster av allmänt intresse införs och drivs.
492. Därmed ger gemenskapslagstiftningen om **statligt stöd** medlemsstaterna möjlighet att bevilja de företag som anförtros tjänster av allmänt ekonomiskt intresse ekonomiskt stöd som kompensation för de merkostnader som den särskilda uppgiften medför, samt ger dessa företag möjlighet att utföra sin uppgift på ekonomiskt likvärdiga villkor. Däremot får medlemsstaten enligt gemenskapslagstiftningen inte bevilja ett stödbelopp som överstiger det belopp som krävs för att utföra ett uppdrag i allmänhetens tjänst och som ett företag som anförtros tjänster av allmänt ekonomiskt intresse kan använda för att genomföra korssubventioner som gynnar verksamheter som är utsatta för konkurrens.
493. För att öka förutsägbarheten och klarheten angående rättsläget på området har kommissionen valt en strategi i två steg:
- Som ett första steg har kommissionen för avsikt att under 2002, i nära samarbete med medlemsstaterna, införa en gemenskapsram för statligt stöd som skall beviljas företag som anförtros att utföra tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Genom denna ram skall kommissionen underrätta medlemsstaterna och företagen om villkoren för godkännande av statligt stöd till de företag som anförtros att utföra tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.
 - Som ett andra steg skall kommissionen utvärdera erfarenheterna från tillämpningen av denna ram och, om erfarenheterna berättigar det, anta en förordning som undantar visst stöd på området tjänster av allmänt ekonomiskt intresse från kravet på förhandsanmälan.
494. Kommissionen har även fastställt två åtgärder för att öka öppenheten på området tjänster av allmänt ekonomiskt intresse:
- Å ena sidan skall kommissionen ägna en särskild del i sin årsrapport om konkurrenspolitiken åt tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, i vilken den beskriver tillämpningen av konkurrensreglerna på dessa tjänster.
 - Å andra sidan skall kommissionen, för att underlätta tillgången till tillgängliga upplysningar, i framtiden föra upp ärenden med anknytning till tjänster av allmänt intresse i sitt register över statligt stöd.

³⁵⁸

KOM(2001) 598, 17.10.2001.

495. Slutligen bör det understrykas att EG-domstolen den 22 november 2001 avkunnade sin dom i målet Ferring³⁵⁹. I detta särskilda ärende ansåg domstolen att den kompensation som beviljats vissa företag som anförtrotts att utföra tjänster av allmänt ekonomiskt intresse inte utgjorde stöd enligt artikel 87.1 i fördraget. Om domstolen skulle bekräfta denna rättspraxis kommer givetvis kommissionen att anpassa sig till denna.
496. I sin rapport till Europeiska rådet i Laeken preciserade kommissionen för övrigt sin ståndpunkt avseende **urvalskriterierna för de företag som anförtrots att utföra tjänster av allmänt ekonomiskt intresse**. När en medlemsstat beslutar att anförtro dessa tjänster till tredje part måste den iaktta tillämpliga gemenskapsbestämmelser. Det kontrakt som en offentlig myndighet anförtrot en tredje part för att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, och som uppfyller de villkor som anges i gemenskapens direktiv om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av tjänster³⁶⁰, utgör ett "offentligt kontrakt" enligt innebörden i dessa direktiv och skall följa bestämmelserna i nämnda direktiv.
497. Dessutom skall, enligt domstolens rättspraxis³⁶¹, offentlig upphandling som inte omfattas av direktiven om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av tjänster åtminstone iaktta reglerna och principerna i fördraget, det vill säga reglerna om fri rörlighet för tjänster och etableringsrätt, samt principerna om öppenhet, lika behandling, proportionalitet och ömsesidigt erkännande.
498. Kommissionen anser att tillämpningen av dessa principer inte kan annat än gynna användarna och de ekonomiska aktörerna. Kommissionen kommer för övrigt att undersöka om det krävs andra åtgärder för att klargöra dessa regler.
499. Kommissionens rapport mottogs positivt vid **rådets möte (inre marknaden, konsumentfrågor och turism) den 26 november 2001**. Rådet uppmuntrar särskilt kommissionen att inom en snar framtid utarbeta riktlinjer som bland annat anger när kompensation för offentliga tjänster inte omfattas av reglerna för statligt stöd. Rådet uppmanar också kommissionen att så snart som möjligt och på grundval av erfarenheterna av dessa riktlinjer, i nära samarbete med medlemsstaterna, utarbeta ett förslag till förordning som undantar vissa stöd på området tjänster av allmänt ekonomiskt intresse från kravet på förhandsanmälan, med hänsyn tagen till vissa sektorsspecifika aspekter. Slutligen uppmanar rådet kommissionen att lägga fram en rapport om utarbetandet av en sådan förordning inför Europeiska rådets möte i Köpenhamn.
500. **Europeiska rådet noterade under sitt möte den 14 och 15 december 2001** med tillfredsställelse rådets slutsatser samt rådets och kommissionens gemensamma rapport om tjänster i allmänhetens intresse, som skall utvärderas på gemenskapsnivå med avseende på tjänsternas resultat och inverkan på konkurrensen. Europeiska rådet uppmuntrade kommissionen att fastställa en referensram för statligt stöd till företag som har i uppdrag att utföra tjänster i allmänhetens intresse.
501. Under 2002 skall kommissionen, mot bakgrund av utvecklingen av domstolens rättspraxis, sträva efter att konkretisera målen i sin rapport till Europeiska rådet.

³⁵⁹ Mål C-53/00

³⁶⁰ Direktiv 92/50, 93/77, 93/36 och 93/38.

³⁶¹ Dom av den 7 december 2000. Telaustria. C-324/98

3. KONKURRENSBEGRÄNSANDE AVTAL OCH MISSBRUK AV DOMINERANDE STÄLLNING (INKLUSIVE AVREGLERING)

502. På området konkurrensbegränsande avtal och missbruk av dominerande ställning handlade kommissionen under 2001 ett flertal ärenden och lagstiftningsfrågor, som omfattade tjänster av allmänt intresse, genom att följa de principer om lagstiftning och politik som anges i kommissionens meddelande om tjänster av allmänt intresse i Europa av den 20 september 2000. Den växande rättspraxisen och lagstiftningen bidrog därmed till en ökad förutsägbarhet och klarhet angående rättsläget på området.
503. Gemenskapens konkurrensregler tillämpas inte när verksamheten i fråga inte är av ekonomisk art eller när en påverkan på handeln mellan medlemsstaterna kan uteslutas. Av detta skäl avslutade kommissionen ett flertal ärenden under 2001³⁶².
504. I andra ärenden kunde gemenskapens konkurrensregler helt tillämpas eftersom det faktum att ett företag som anförtrotts en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse upphör med ett konkurrensbegränsande beteende uppenbarligen inte hindrar att företaget utför de uppgifter som det anförtrotts enligt innebörden i artikel 86.2³⁶³. Inom **postsektorn** visade flera kommissionsbeslut³⁶⁴ att missbruk av en dominerande ställning som innehas av ett företag som av staten anförtrotts en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse normalt inte kan motiveras genom artikel 86.2. Av särskild betydelse var beslutet i *Deutsche Post AG I* (DPAG) där kommissionen ansåg att ett undantag från artikel 86.2 inte kunde tillämpas eftersom det faktum att DPAG upphörde med de lojalitetsrabatter som man kommit överens om med sina samarbetspartners och att DPAG höjde sitt pris för att åtminstone täcka tilläggskostnaden för att tillhandahålla postordertjänster inte skulle hindra DPAG från att uppfylla sin skyldighet att tillhandahålla en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse ("carrier of last resort").

3.1. Domstolens bedömningar

505. I sin dom av den 17 maj³⁶⁵ bedömde Europeiska gemenskapernas domstol om en italiensk lag som beviljade ett företag ensamrätt att bedriva allmänna posttjänster var förenlig med artikel 86.1, läst tillsammans med artikel 82, då den gav alla andra ekonomiska aktörer rätt att erbjuda kurir- och exprestjänster, som inte ingick i den allmänna posttjänsten, under förutsättning att de betalade en postavgift motsvarande vanligt porto till det företag som var ansvarigt för den allmänna posttjänsten. EG-domstolen slog fast att i den utsträckning som handeln mellan medlemsstaterna kan påverkas strider sådan lagstiftning mot artikel 86.1, läst tillsammans med artikel 82, eftersom det skapar en situation där det dominerande företag som åtnjuter ensamrätt inte kan undvika att missbruka sin dominerande ställning genom att motta betalning

³⁶² Såsom ärende COMP/D-3/38213 *Ryanair / ENAV och Italien*, på grund av att ENAV (den affärsenhet som ansvarar för flygledningstjänsten i Italien) inte utövade någon ekonomisk verksamhet.

³⁶³ På liknande sätt kunde i kommissionens beslut av den 23 oktober 2001 *La Poste (Frankrike)/SNELPD (COMP/C1/37133)*, artiklarna 86.1/3.1 g, 10.2, 81 och 82 helt tillämpas mot en medlemsstat på grund av det faktum att medlemsstaten upphörde med det konkurrensbegränsande beteende som den skapat i samband med att ett företag anförtrotts tjänster av allmänt ekonomiskt intresse inte hindrade att företaget fortsatte att utföra sina uppgifter.

³⁶⁴ För ärendena *Deutsche Post AG I*, *Deutsche Post AG II*, *De Post/la Poste(Belgien)* se avsnitt I.C.2.2.

³⁶⁵ Mål C-340/99, *TNT Traco*, punkterna 51-63.

för tjänster som det inte har tillhandahållit. EG-domstolen hävdade emellertid också att denna konkurrensbegränsning, som innebar att de företag som bedrev verksamhet utöver den allmänna posttjänsten blev skyldiga att bidra till denna operatörs ekonomiska överlevnad, kan motiveras enligt artikel 86.2³⁶⁶, om det ekonomiska bidraget begränsas till det belopp som är absolut nödvändigt för att uppväga de förluster som det dominerande företaget kan ådra sig vid utövandet av de allmänna posttjänsterna³⁶⁷.

506. På området **hälso- och sjukvård** utfärdade EG-domstolen den 25 oktober³⁶⁸ ett förhandsavgörande vid sin bedömning av en tysk lags förenlighet med artikel 86, läst tillsammans med artikel 82, enligt vilken företag skall vägras tillstånd att tillhandahålla patienttransporttjänster om beviljandet av ett sådant tillstånd sannolikt får negativa effekter på drift och lönsamhet för de nödtransporttjänster som anförtros medicinska hjälporganisationer som samtidigt tillhandahåller patienttransporttjänster i givna geografiska områden. EG-domstolen gjorde först gällande att medicinska hjälporganisationer är företag enligt innebörden i gemenskapens konkurrenslagstiftning, eftersom tillhandahållandet av nödtransporter och patienttransporttjänster är verksamheter av ekonomisk art. EG-domstolen påminde därefter om att det åligger nationell domstol att först fastställa om den medicinska hjälporganisationen innehar en dominerande ställning på marknaden för nödtransporter och om denna marknad utgör en betydande del av den gemensamma marknaden, och sedan om den tyska lagstiftningen påverkar handeln mellan medlemsstaterna, dvs. att det fanns en tillräcklig grad av sannolikhet att den faktiskt hindrar operatörer som är etablerade i andra medlemsstater än Tyskland från att endera tillhandahålla ambulanstransporttjänster i Tyskland eller från att etablera sig där. Under dessa förutsättningar hävdade EG-domstolen att den tyska lagstiftningen skulle bidra till att utvidga de medicinska hjälporganisationernas dominerande ställning till den angränsande men separata marknaden för patienttransporter och därmed utgöra en överträdelse av artikel 86.1, läst tillsammans med artikel 82, om det inte fanns någon objektiv motivering för detta. Slutligen drog dock EG-domstolen slutsatsen att den tyska lagstiftningen omfattade en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse och därmed kunde motiveras enligt artikel 86.2 under förutsättning att alla krav i artikeln uppfylldes och att det inte var uteslutet att oberoende företag kunde få tillstånd att tillhandahålla patienttransporttjänster om de företag som anförtrotts tjänsterna uppenbarligen inte var i stånd att tillfredsställa efterfrågan på dessa tjänster.

3.2. Avreglering genom lagstiftningsåtgärder

507. I slutsatserna till Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 uppmanades kommissionen, rådet och medlemsstaterna att före utgången av 2000, var för sig och

³⁶⁶ De faktauppgifter som domen relaterar till föregår tidsfristen för genomförandet av direktiv 97/67/EG (dvs. februari 1999). I artikel 9.4 i det direktivet klargörs att bara företag som är verksamma inom de allmänna posttjänsterna kan bli skyldiga att bidra till fonden för allmänna posttjänster.

³⁶⁷ Dessutom hävdade EG-domstolen att under dessa omständigheter krävs också att den dominerande aktören, vid tillhandahållandet av en tjänst som inte utgör en del av den allmänna tjänsten, också lämnar ett ekonomiskt bidrag till den allmänna tjänsten. Slutligen fastställde EG-domstolen att den dominerande aktören också skall säkerställa att dess kurir- och expresstjänster utanför den allmänna tjänsten inte subventioneras av den allmänna tjänsten och därmed på ett oriktigt sätt bidrar till att öka den tjänstens eventuella förluster.

³⁶⁸ Mål C-475/99, *Ambulanz Glöckner*.

i enlighet med sina befogenheter, utarbeta en strategi för att undanröja hinder för tjänster och att påskynda avregleringen på områden som gas, elektricitet, posttjänster och transporter. Kommissionen arbetade följaktligen för en avreglering under hela 2001 genom att lägga fram lagstiftningsförslag och övervaka genomförandet av den befintliga gemenskapslagstiftningen. Denna verksamhet inkluderade områden där tjänster av allmänt ekonomiskt intresse tillhandahålls, med hänsyn tagen till proportionalitetsprincipen och särdragen i varje sektor.

508. Inom **energisektorn** lade kommissionen fram ett förslag till nytt direktiv³⁶⁹ för en fullständig avreglering av tillhandahållandet av el och gas i tre steg mellan 2003 och 2005. Förslaget till direktiv syftar också till att trygga en hög nivå på tjänster av allmänt ekonomiskt intresse genom att medlemsstaterna förpliktigas att säkerställa hushållens rätt att på rimliga villkor tillhandahållas el samt uppnå olika väsentliga mål, såsom skydd av utsatta kunder, grundläggande garantier för slutkonsumenter (en minimiuppsättning av avtalsvillkor, öppet och tydligt redovisad information samt tillgång till överskådliga system för lösande av tvister till låg kostnad) och försörjningstrygghet.
509. Inom **postsektorn** fortsatte kommissionen att bana väg för ytterligare avregleringar. I kommissionens nya förslag av den 21 mars 2001 betonas bland annat att det är upp till varje medlemsstat att själv fastställa de allmänna posttjänsternas standard. I den gemensamma ståndpunkt som rådet antog den 15 oktober 2001 gjordes flera ändringsförslag av texten. Av relevans för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse är, i första hand, målet att avreglera utgående utrikespost utom för de medlemsstater där det är nödvändigt att inkludera dem i de tjänster som omfattas av postmonopolet för att säkerställa tillhandahållandet av allmänna posttjänster, och i andra hand, förbud mot korssubventionering av tjänster utanför det monopoliserade området med inkomster från tjänster innanför det monopoliserade området, utom i fall där det kan visas att korssubventioneringen är absolut nödvändigt för att uppfylla skyldigheterna i samband med specifika allmänna posttjänster som införts på det konkurrensutsatta området.
510. Inom **telekommunikationssektorn** nådde rådet den 6 december en politisk överenskommelse om en rad direktiv (telekommunikationspaketet) som kommer att ersätta gemenskapens nuvarande regelverk för telekommunikationer. De viktigaste framstegen jämfört med nuvarande regelverk är att telekommunikationspaketet är teknikneutralt och skiljer nätoperatörstjänsterna från tillhandahållandet av innehåll. Därmed upphör särskiljandet mellan regleringen av telenät och radio- och televisionsnät. Dessutom införs konkurrenslagstiftningens definitioner av marknaden och dominerande operatörer i avsikt att tillämpa sektorsspecifik lagstiftning. För att säkerställa en enhetlig tillämpning av dessa principer gavs kommissionen rätt att granska nationell tolkning som inte är förenlig med gemenskapens lagstiftning.
511. Kommissionens verksamhet inriktades på att kontrollera genomförandet av befintliga direktiv om avreglering och att gå vidare med branschutredningarna om tillträde till accessnätet, sektorn för förhyrda förbindelser och roaming. I sin dom av den 6 december 2001 i mål C-146/00, kommissionen mot Frankrike, klargjorde EG-domstolen vissa frågor rörande finansieringen av den allmänna tjänsten och beräkningen av denna tjänsts nettokostnad enligt telekommunikationsdirektiven.

³⁶⁹

KOM(2001) 125 slutlig, 13.3.2001. För närmare uppgifter se punkt 88.

Domstolen ansåg att rätten helt låg på kommissionens sida eftersom man i fransk lagstiftning för finansiering av allmänna tjänster inte iakttog de principer om proportionalitet, objektivitet och öppenhet som krävs i direktiven och att Frankrike även hade brutit mot sina åtaganden avseende en anpassning av taxorna.

V – Internationell verksamhet

A – UTVIDGNINGEN

1. FÖRBEREDELSE OCH FÖRHANDLINGAR INFÖR ANSLUTNINGEN

512. Under 2001 har Europeiska unionen fortsatt att föra anslutningsförhandlingar på konkurrensområdet. I mars 2001 inleddes de formella förhandlingarna på konkurrensområdet med Bulgarien. Anslutningsförhandlingarna med Turkiet har ännu inte inletts men förberedelserna för analysen av de turkiska konkurrensreglernas förenlighet med gemenskapsrätten håller på att genomföras.
513. Vid sin bedömning av om kandidatländerna har genomfört de nödvändiga förberedelser som gör det möjligt för kommissionen att föreslå medlemsstaterna en preliminär avslutning av förhandlingarna på konkurrensområdet, undersökte kommissionen särskilt om kandidatländerna hade uppnått en tillfredsställande nivå när det gäller (i) deras regelverk för konkurrensbegränsande samverkan och missbruk av dominerande ställning och statligt stöd, (ii) deras administrativa förmåga på konkurrensområdet och (iii) deras tillämpning av konkurrensreglerna. Den metod som används för att bedöma dessa kriterier beskrivs i detalj i kommissionens lägesrapport om anslutningsförhandlingarna om konkurrenskapitlet som i januari 2001 lades fram inför rådets utvidgningsgrupp. I den lägesrapport som lades fram i januari 2001 ingick också läget i förhandlingarna med Cypern, Tjeckien, Estland, Ungern, Polen och Slovenien. I juli 2001 lade kommissionen fram en uppdaterad version av lägesrapporten till rådets utvidgningsgrupp. Den utvidgades till att omfatta läget för Bulgarien, Lettland, Litauen, Malta, Rumänien och Slovakien. Utvidgningsgruppen välkomnade båda rapporterna.
514. Beträffande tidpunkten för utvidgningsförhandlingarna bekräftades vid Europeiska rådets möte i Göteborg den 15 och 16 juni 2001 åter igen den "färdplan" som lades fram i kommissionens strategidokument om utvidgningen den 8 november 2000. Enligt strategidokumentet var EU:s prioritet att under andra halvåret 2001 fastställa gemensamma ståndpunkter, inklusive ståndpunkter om krav på övergångsbestämmelser för ett antal kapitel, inklusive det om konkurrenspolitik. I linje med "färdplanen" lade kommissionen fram omarbetade utkast till gemensamma ståndpunkter om konkurrenskapitlet till rådet under slutet av oktober 2001. Utkastet till gemensamma ståndpunkter rörde alla de tolv kandidatländer med vilka förhandlingar om konkurrenskapitlet pågick. Syftet var att göra det möjligt för rådet att bedöma om det fanns förutsättningar för att preliminärt kunna avsluta konkurrenskapitlet.
515. I november 2001 beslutade rådet, efter kommissionens rekommendation, att preliminärt avsluta förhandlingarna på konkurrensområdet med Estland, Lettland, Litauen och Slovenien. För alla andra kandidatländer godkände rådet kommissionens förslag att fortsätta förhandlingarna på konkurrensområdet. Under Europeiska rådets möte i Laeken i december 2001 bekräftades igen att Europeiska unionen är fast besluten att framgångsrikt slutföra anslutningsförhandlingarna med de kandidatländer som är redo under slutet av 2002, så att dessa länder kan delta i valen

till Europaparlamentet under 2004 som medlemmar. Dessutom instämde man under Europeiska rådets möte i Laeken "*i kommissionens rapport där man ansåg att om nuvarande arbetstakt för förhandlingarna och reformerna bibehålls i kandidatländerna kommer Cypern, Estland, Ungern, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Tjeckien och Slovenien att vara redo*".

2. FRAMSTEG VAD GÄLLER ANPASSNINGEN AV KONKURRENSREGLERNA

516. Europeiska kommissionen rapporterar regelbundet om de framsteg som varje kandidatland gör mot en anslutning. I den fjärde återkommande rapporten om de tio Central- och Östeuropeiska länderna (CÖE-länderna), Cypern, Malta och Turkiet som antogs av Europeiska kommissionen i november 2001, gjordes en bedömning av de framsteg som gjorts sedan de tidigare rapporter som Europeiska kommissionen lämnat under 2000.
517. Resultaten på området för konkurrensbegränsande samverkan och missbruk av dominerande ställning och sammanslagningar av företag ansågs generellt vara tillfredsställande, både vad gäller lagstiftning och uppbyggnaden av den administrativa förmåga som krävs. Den viktigaste utmaningen för kandidatländernas konkurrensmyndigheter fortsatte att vara nödvändigheten att prioritera tillämpningen av konkurrenslagstiftningen i samband med de konkurrensbegränsande beteenden som allvarligast hindrar väl fungerande marknader, såsom karteller, monopolförvärv och utestängande praxis från dominerande företag. En ytterligare förstärkning av tillämpningen av konkurrenslagstiftningen i kandidatländerna bör generellt också inkludera en mer avskräckande påföljdspolitik.
518. Jämfört med området konkurrensbegränsande samverkan och missbruk av dominerande ställning har införandet av kontroll av statligt stöd i kandidatländerna generellt visat sig vara mycket mer kontroversiellt, långsammare och politiskt känsligt. Anslutningsförhandlingarna har dock hjälpt till att påskynda inrättandet av rättsliga och administrativa ramar för en bättre ordning i fråga om statligt stöd.
519. Under 2001 hade alla kandidatländer med vilka förhandlingar pågick inrättat nationella organ för kontroll av statligt stöd. Turkiet godtog att inrätta ett sådant organ den 1 januari 2003. Kommissionen har betonat att dessa organ effektivt skall kontrollera alla nya och befintliga statliga stöd som beviljas av alla myndigheter som beviljar stöd. Kontrollorganen skall motta förhandsanmälan av alla nya stödåtgärder. De skall ha befogenhet att samla in alla nödvändiga upplysningar för att granska statligt stöd från alla de myndigheter som beviljar stöd. De skall dessutom ha befogenhet att utfärda rekommendationer med hänsyn till alla nya stödåtgärders förenlighet med Europaavtalen innan dessa beviljas. Det verkar dock inte som om alla kontrollorgan systematiskt får upplysningar om alla nya stöd som beviljas, vilket skulle göra det möjligt för dem att utöva sina uppgifter på ett mer övergripande plan.
520. För att säkerställa den öppenhet som krävs har merparten av kandidatländerna upprättat omfattande förteckningar över befintligt stöd som kontinuerligt uppdateras. Dessutom har kommissionen fortsatt att arbeta med kandidatländernas kontrollorgan för att säkerställa att deras årliga rapporter om statligt stöd överensstämmer med metoden i kommissionens översikt över statligt stöd.

521. Kommissionen har fortsatt att uppmärksamma flera kandidatländer på behovet av att i god tid före anslutningen anpassa sina skattestödsordningar, som ofta används för att dra till sig utländska investeringar, och statliga stödåtgärder inom de så kallade särskilda ekonomiska zonerna till gemenskapens regelverk. Kommissionen har också understrukit kravet på öppenhet och en strikt tillämpning av gemenskapens regelverk i omstruktureringsärenden.

3. GENOMFÖRANDEREGLER ENLIGT EUROPAAVTALEN OCH TULLUNIONSBESLUTET

522. Som en ytterligare komplettering av de rättsliga ramarna för relationerna mellan gemenskapen och de tio associerade länderna i Central- och Östeuropa på konkurrensområdet, har två uppsättningar genomföranderegler utarbetats. Den första avser genomförandet av Europaavtalens konkurrensregler för företag (konkurrensbegränsande avtal och missbruk av dominerande ställning) och den andra reglerna om statligt stöd.
523. Genomföranderegler avseende konkurrensreglerna för företag har redan antagits av Tjeckien³⁷⁰, Polen³⁷¹, Slovakien³⁷², Ungern³⁷³, Bulgarien³⁷⁴, Rumänien³⁷⁵, Estland³⁷⁶, Litauen³⁷⁷ och Slovenien.³⁷⁸ Under 2001 antog associationsrådet också genomföranderegler avseende konkurrensreglerna för företag i Lettland.³⁷⁹ Genomförandereglerna är i stort sett desamma för alla de associerade länderna. De innehåller främst procedurregler, dvs. regler om behörighet att handlägga ärenden, förfaranden för att underrätta den andra parten om ärenden, samråd, aktiv hövlighet och informationsutbyte. Med hänsyn till vissa konstitutionella problem när det gäller tillämpningen av genomförandereglerna i Ungern har framsteg gjorts för att försöka lösa resterande svårigheter. Kommissionen har lagt fram ett förslag till rådet om en ändring av genomförandereglerna med Ungern. Efter att ha enats om en text kan associeringsrådet för EG-Turkiet likaså anta genomförandereglerna enligt kraven i tullunionsbeslutet från 1995, som både omfattar reglerna för företag och kontroll av statligt stöd.
524. Under 2001 gjordes stora framsteg avseende antagandet av genomföranderegler för statligt stöd. I Tjeckien har genomföranderegler varit i kraft sedan 1998³⁸⁰. Under 2001 antog också associationsrådet genomföranderegler för Litauen³⁸¹, Lettland³⁸², Rumänien³⁸³, Slovenien³⁸⁴, Polen³⁸⁵, Bulgarien³⁸⁶ och Slovakien³⁸⁷.

³⁷⁰ Beslut nr 1/96 av associeringsrådet EU-Tjeckien av den 30 januari 1996 (EGT L 31, 9.2.1996).
³⁷¹ Beslut nr 1/96 av associeringsrådet EU-Polen av den 16 juli 1996 (EGT L 208, 17.8.1996).
³⁷² Beslut nr 1/96 av associeringsrådet EU-Slovakien av den 15 augusti 1996 (EGT L 295, 20.11.1996).
³⁷³ Beslut nr 2/96 av associeringsrådet EU-Ungern av den 6 november 1996 (EGT L 295, 20.11.1996).
³⁷⁴ Beslut nr 2/97 av associeringsrådet EU-Bulgarien av den 7 oktober 1997 (EGT L 15, 21.1.1998).
³⁷⁵ Beslut nr 1/99 av associeringsrådet EU-Rumänien av den 16 mars 1999 (EGT L 96, 10.4.1999).
³⁷⁶ Beslut nr 1/99 av associeringsrådet EU-Estland av den 28 april 1999 (EGT L 144, 9.6.1999).
³⁷⁷ Beslut nr 4/99 av associeringsrådet EU-Litauen av den 26 maj 1999 (EGT L 156, 23.6.1999).
³⁷⁸ Beslut nr 4/2000 av associeringsrådet EU-Slovenien av den 21 december 2000 (EGT L 130, 12.5.2001).
³⁷⁹ Beslut nr 5/2001 av associeringsrådet EU-Lettland av den 25 april 2001 (EGT L 183, 6.7.2001).
³⁸⁰ Beslut nr 1/98 av associeringsrådet EU-Tjeckien av den 24 juni 1998 (EGT L 195, 11.7.1998).
³⁸¹ Beslut nr 2/2001 av associeringsrådet EU-Litauen av den 22 februari 2001 (EGT 98, 7.4.2001).
³⁸² Beslut nr 4/2001 av associeringsrådet EU-Lettland av den 20 mars 2001 (EGT L 163, 20.6.2001).
³⁸³ Beslut nr 4/2001 av associeringsrådet EU-Rumänien av den 10 april 2001 (EGT L 138, 22.5.2001).
³⁸⁴ Beslut nr 2/2001 av associeringsrådet EU-Slovenien av den 3 maj 2001 (EGT L 163, 20.6.2001).
³⁸⁵ Beslut nr 3/2001 av associeringsrådet EU-Polen av den 23 maj 2001 (EGT L 215, 9.8.2001).
³⁸⁶ Beslut nr 2/2001 av associeringsrådet EU-Bulgarien av den 23 maj 2001 (EGT L 216, 10.8.2001).

Genomförandereglerna innebär att kontrollen av statligt stöd är tvåfaldig. På gemenskapens sida bedömer kommissionen förenligheten hos statligt stöd som beviljats av EU:s medlemsstater på grundval av gemenskapens regler om statligt stöd. På det associerade landets sida skall de nationella tillsynsmyndigheterna övervaka och granska allt befintligt och nytt offentligt stöd på grundval av de kriterier som utvecklats vid tillämpningen av gemenskapens regler om statligt stöd. Genomförandereglerna innehåller förfaranden för samråd och problemlösning, regler om öppenhet (dvs. de associerade länderna skall upprätta och därefter uppdatera en förteckning över sina stödprogram och enskilda stöd) samt regler om ömsesidigt informationsutbyte. Efter förberedelsearbete i rådet var ett utkast till genomföranderegler för statligt stöd färdigt för godkännande av associationsrådet med Estland i början på 2002.

4. FÖRLÄNGNING AV GILTIGHETSTIDEN FÖR ARTIKEL 87.3 A ENLIGT EUROPAAVTALEN OCH ANTAGANDET AV REGIONALA STÖDKARTOR

525. I Europaavtalen anges att statligt stöd som beviljas av de associerade länderna skall bedömas mot bakgrund av att de under en period på fem år skall betraktas som identiska med de gemenskapsområden som beskrivs i artikel 87.3 a i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen. Under 2000 beslutade associationsråden att förlänga denna omfattning under ytterligare en period på fem år med avseende på Bulgarien³⁸⁸, Rumänien³⁸⁹, Litauen³⁹⁰ och Estland³⁹¹. Under 2001 antogs liknande beslut av respektive associationsråd med Tjeckien³⁹², Lettland³⁹³, Polen³⁹⁴, Slovakien³⁹⁵ och Slovenien³⁹⁶.
526. I associationsrådets beslut om att förlänga giltighetstiden för artikel 87.3 a anges generellt att det associerade landet skall lämna uppgifter om BNP per capita på lämplig statistisk nivå. Dessa uppgifter skall användas för att det associerade landets kontrollorgan för statligt stöd och Europeiska kommissionen gemensamt skall kunna utarbeta en regional stödkarta för det associerade landet på grundval av gemenskapens riktlinjer om nationellt regionalstöd. I den regionala stödkartan fastställs regionernas stödberättigande till regionalstöd samt de högsta stödnivåer som tillåts i var och en av dessa regioner. På förslag av de associerade länderna har kommissionen förberett en presentation av utkast till regionala stödkartor inför rådet i syfte att antas av respektive associeringskommitté för Tjeckien, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Slovakien och Slovenien.

³⁸⁷ Beslut nr 6/2001 av associeringsrådet EU-Slovakien av den 22 november 2001 (ännu inte offentliggjort).

³⁸⁸ Beslut nr 1/2000 av associeringsrådet EU-Bulgarien av den 28 februari 2000 (EGT L 144, 17.6.2000).

³⁸⁹ Beslut nr 2/2000 av associeringsrådet EU-Rumänien av den 17 juli 2000 (EGT L 230, 12.09.2000).

³⁹⁰ Beslut nr 2/2000 av associeringsrådet EU-Litauen av den 24 juli 2000 (EGT L 199, 5.10.2000).

³⁹¹ Beslut nr 3/2000 av associeringsrådet EU-Estland av den 1 december 2000 (EGT L 21, 23.1.2001).

³⁹² Beslut nr 3/2001 av associeringsrådet EU-Tjeckien av den 8 mars 2001 (EGT L 100, 11.4.2001).

³⁹³ Beslut nr 3/2001 av associeringsrådet EU-Lettland av den 20 mars 2001 (EGT L 156, 13.6.2001).

³⁹⁴ Beslut nr 2/2001 av associeringsrådet EU-Polen av den 7 maj 2001 (EGT L 215, 9.8.2001).

³⁹⁵ Beslut nr 3/2001 av associeringsrådet EU-Slovakien av den 18 maj 2001 (EGT L 217, 11.8.2001).

³⁹⁶ Beslut nr 4/2001 av associeringsrådet EU-Slovenien av den 25 juli 2001 (ännu inte offentliggjort).

5. TEKNISKT BISTÅND TILL KANDIDATLÄNDERNA

527. Mot bakgrund av dessa kvarstående brister är det tekniska biståndet på konkurrensområdet allttjämt ett viktigt verktyg för att förbereda kandidatländerna för anslutningen. Särskilda åtgärder har vidtagits under inom ramen för Phare-programmen. Enligt avtalet om institutionell uppbyggnad (partnersamverkan) lämnar experter från EU:s medlemsstater nu också långsiktig rådgivning till de central- och östeuropeiska ländernas myndigheter för konkurrenskontroll och kontroll av statligt stöd. Dessutom organiserades gemensamma kurser i mars 2001 för tjänstemän från kandidatländernas konkurrensmyndigheter. De gemensamma kurserna inriktas på att förklara det nya konkurrensregelverket för kandidatländerna samt på konkurrensreglernas genomförande och tillämpning.
528. Europeiska kommissionen har fört en aktiv politik för att ytterligare intensifiera sina kontakter med kandidatländernas konkurrensmyndigheter. Den 17-19 juni 2001 hölls den sjunde årliga konkurrenskonferensen mellan kandidatländernas konkurrensmyndigheter och Europeiska kommissionen i Ljubljana i Slovenien. I delegationerna ingick höga tjänstemän från myndigheterna för konkurrenskontroll respektive kontroll av statligt stöd tillsammans med kommissionsledamot Mario Monti. Den årliga konferensen fungerar som ett forum där man utbyter åsikter och erfarenheter. Den tjänar också till att etablera och stärka professionella kontakter mellan tjänstemän som handlägger konkurrensärenden. Detta års konferens inriktades på en bedömning av kandidatländernas rättstillämpning och behovet av att säkerställa ett effektivt genomförande av reglerna på såväl områdena för konkurrensbegränsande samverkan och missbruk av en dominerande ställning som statligt stöd.

6. VÄSTRA BALKAN

529. Europeiska rådet erkände under sitt möte i Santa Maria da Feira i juni 2000 länderna i västra Balkan som potentiella kandidater för ett EU-medlemskap. Unionen åtog sig att stödja stabiliserings- och associeringsprocessen i denna region, framför allt genom tekniskt bistånd. Under 2001 inledde kommissionen diskussioner med de konkurrensmyndigheter som nyligen inrättats i länderna i västra Balkan. Diskussionerna inleddes mot bakgrund av det arbete som kommer att krävas enligt konkurrensbestämmelserna i de stabiliserings- och associeringsavtal som för närvarande håller på att ingås med dessa länder.³⁹⁷ Kommissionen har också aktivt deltagit i OECD:s regionala initiativ om konkurrenspolitik för länderna i västra Balkan som lanserades i Ljubljana i juli 2001.

³⁹⁷

Under 2001 undertecknades två stabiliserings- och associationsavtal. Stabiliserings- och associationsavtalen mellan å ena sidan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater och å andra sidan f.d. jugoslaviska republiken Makedonien undertecknades den 9 april 2001 i Luxemburg. Stabiliserings- och associeringsavtalet mellan å ena sidan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater och å andra sidan Kroatien undertecknades den 29 oktober 2001 i Luxemburg.

B – BILATERALT SAMARBETE

1. FÖRENTA STATERNA

530. Kommissionen lämnar varje år en detaljerad rapport till rådet och Europaparlamentet om samarbetet med Förenta staterna enligt 1991 års avtal om samarbete³⁹⁸ och 1998 års avtal om aktiv hövlighet³⁹⁹. Den senaste rapporten omfattade perioden från den 1 januari 2000 till den 31 december 2000⁴⁰⁰. Rapporten för 2001 kommer att offentliggöras under 2002.
531. Under 2001 fortsatte kommissionen sitt nära samarbete med det amerikanska justitiedepartementets antitrustavdelning (*Antitrust Division of the US Department of Justice, DoJ*) och den federala handelskommissionen (*US Federal Trade Commission, FTC*) i ett ännu större antal ärenden. Tendensen mot en globalisering av marknaderna fortsatte i snabb takt under året, som så tydligt avspeglades i det rekordstora antalet och storleken på de sammanslagningar av företag som gjordes över gränserna. Under 2001 ökades antalet transaktioner som anmälades både till kommissionen och till de amerikanska konkurrensmyndigheterna märkbart. Ett stort antal transaktioner inom alla de områden som ingår i verksamhet som omfattas av artikel 81 och 82 granskades samtidigt av kommissionen och de amerikanska organen. Diskussionerna mellan organen tenderar att inriktas på frågor som definition av marknaderna, en transaktions sannolika påverkan på konkurrensen på dessa marknader och genomförbarheten för varje korrigerande åtgärd som de samgående parterna föreslår.
532. I de koncentrationsundersökningar som involverar nära transatlantiskt samarbete ingick koncentrationsärendena GE/Honeywell, Metso/Svedala och CVC/Lenzing⁴⁰¹. Kommissionen samarbetade också nära med sina amerikanska motparter i ett antal undersökningar som inte omfattade koncentrationer, till exempel i kommissionens och den amerikanska federala handelskommissionens respektive undersökningar av bildandet av det gemensamma företaget *Covisint* för samarbete mellan tillverkare av bilreservdelar. Samarbete i ärenden mellan EU och Förenta staterna diskuteras närmare i denna rapports kapitel om koncentrationskontroll och i den sjunde rapporten till rådet och Europaparlamentet för år 2001, som kommer att offentliggöras under 2002.
533. Talrika bilaterala kontakter ägde rum mellan kommissionen och de behöriga amerikanska myndigheterna under 2001. Kommissionsledamot Mario Monti gjorde i mars ett besök i Washington och utnyttjade tillfället till att bland annat möta viktiga offentliga företrädare för den amerikanska administrationen. Den 24 september mötte kommissionsledamot Mario Monti i Washington de nyligen utsedda cheferna för de amerikanska antitrustorganen, Charles James, biträdande justitieminister för det

³⁹⁸ Avtal mellan Europeiska gemenskaperna och Förenta staternas regering om tillämpning av deras konkurrensbestämmelser (EGT L 95, 27.4.1995, ändrat i EGT L 131, 15.6.1995).

³⁹⁹ Avtal mellan Europeiska gemenskaperna och Förenta staternas regering om tillämpning av principerna om aktiv hövlighet vid genomförandet av deras konkurrenslagstiftning (EGT L 173, 18.6.1998).

⁴⁰⁰ KOM(2002) 45, 29.1.2002.

⁴⁰¹ GE/Honeywell, se punkt 326 och faktaruta 9. Metso /Svedala, se punkterna 307 och 316. CVC/Lenzing, se punkt 256.

amerikanska justitiedepartementet och Timothy Muris, ordförande för den federala handelskommissionen, under det årliga bilaterala mötet mellan EU och Förenta staterna. Mötet hölls i samband med tioårsjubileumet av det bilaterala avtalet om konkurrenspolitik mellan EU och Förenta staterna. Under året hölls också möten mellan kommissionen och andra amerikanska organ, till exempel med det amerikanska transportministeriet (US Department of Transportation) (då konkurrenspolitiska frågor också delvis ingår i dessa amerikanska myndigheters ansvarsområden).

534. Uppgifterna för arbetsgruppen för ett transatlantiskt samarbete på området för koncentrationskontroll togs upp under mötet den 24 september. Arbetet kommer att fortsätta och att intensifieras. Uppgifterna behöver klargöras och kommer att återspegla ett antal frågor som tagits upp i samband med bedömningar av pågående ärenden.

2. KANADA

535. Det bilaterala samarbetet med Kanada grundas på det avtal om samarbete i konkurrensärenden som trädde i kraft i juni 1999⁴⁰². Varje år lämnar kommissionen en detaljerad rapport till rådet och Europaparlamentet om samarbetet enligt avtalet med Kanada. Den senaste rapporten omfattade perioden från den 1 januari 2000 till den 31 december 2000⁴⁰³. Rapporten för 2001 kommer att offentliggöras under 2002.
536. Ett ökat antal ärenden undersöks nu av båda sidors konkurrensmyndigheter. Kontakterna mellan kommissionen och dess motpart, det kanadensiska konkurrensverket, har varit talrika och givande. Diskussionerna har rört både frågor i anslutning till ärendena och mer allmänpolitiska frågor. Två bilaterala möten, som föreskrivs i samarbetsavtalet, hölls i februari 2001 i Bryssel och i september 2001 i Ottawa vid vilka cheferna för de respektive konkurrensmyndigheterna deltog.

3. ANDRA OECD-LÄNDER

537. Under 2001 inledde kommissionen samarbete med konkurrensmyndigheter i ett antal andra OECD-länder, särskilt med Australien, Nya Zeeland och Korea. Dessa kontakter omfattade såväl frågor med anknytning till ärenden som mer allmänna konkurrenspolitiska frågor. Kommissionen fortsatte också sina insatser för att ingå ett bilateralt samarbetsavtal med Japan.
538. Under året fortsatte också kommissionen sitt nära samarbete med EFTA:s övervakningsmyndighet i rättstillämpningen av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

⁴⁰² Avtal mellan Europeiska gemenskaperna och Kanadas regering om tillämpningen av deras konkurrenslagstiftning (EGT L 175, 10.7.1999).

⁴⁰³ KOM (2002) 45, 29.1.2002.

4. MEDELHAVSLÄNDERNA

539. I Medelhavsområdet är de avtal som EU ingått med Marocko⁴⁰⁴, Tunisien⁴⁰⁵ och Israel⁴⁰⁶ i kraft. Marocko, Tunisien och Israel har en konkurrenslagstiftning som underlättar samtalen om en samarbetsmekanism med kommissionen inom ramen för de åtaganden som föreskrivs i artikel 36 i dessa tre avtal. Beträffande övriga avtal i Medelhavsområdet har det med Jordanien⁴⁰⁷ ännu inte trätt i kraft då Jordaniens parlament inte godtog det förslag till konkurrenslagstiftning som regeringen lade fram. Avtalet med Egypten⁴⁰⁸ undertecknades under 2000 och de egyptiska myndigheterna håller på att granska ett förslag till konkurrenslagstiftning. Interimsavtalet med den palestinska myndigheten⁴⁰⁹ har ännu inte slutförhandlats. Kommissionen har följt situationen med avsikt att inleda ett mer övergripande konkurrenspolitiskt samarbete med Medelhavspartnerna.
540. I syfte att blåsa liv i Medelhavspolitiken har förhandlingarna hållits med Algeriet, Libanon och Syrien. Konkurrenskapitlet för kommande avtal gjorde det möjligt att närma den befintliga eller framtida konkurrenspolitiken i dessa länder till gemenskapens konkurrenspolitik. Kommissionen ger de nya parterna möjlighet att förstärka det tekniska och institutionella samarbetet. Algeriet har redan en konkurrenslagstiftning och myndigheter som ansvarar för dess tillämpning. Däremot har inte Libanon och Syrien ännu kommit dithän.

5. LATINAMERIKA

541. Den samarbetsmekanism⁴¹⁰ mellan konkurrensmyndigheterna som föreskrivs i det avtal mellan Europeiska unionen och Mexiko⁴¹¹ som är i kraft har möjliggjort utbyte av information, samråd om viss verksamhet och en bestämmelse om tekniskt samarbete.
542. Fyra förhandlingarna om ett frihandelsavtal mellan Europeiska unionen, Mercosur och Chile har hållits. Målet är att samarbetsmekanismer skall införas mellan parternas konkurrensmyndigheter och att tillämpningen av konkurrensreglerna skall säkerställa klarhet angående rättsläget och öppenhet i behandlingen av företagen på respektive marknad. Ramverket för konkurrensreglerna i Mercosurländerna har utvecklats positivt, Argentina har kompletterat sitt regelmässiga och institutionella system genom att inrätta ett sekretariat och skall nu inrätta en konkurrensmyndighet. Uruguay har infört en konkurrensmyndighet som är ansvarig för tillämpningsförfordningar för konkurrenslagstiftningen. Paraguay har nu ett mycket komplett utkast till konkurrenslagstiftning. Brasilien undersöker ett nytt lagstiftningsförslag för att samordna sina konkurrensorgan. Under denna utvecklingsfas har kommissionen regelbundet mottagit information om konkurrenspolitiken från Mercosur.

⁴⁰⁴ EGT L 70, 18.3.2000, artiklarna 36–41.

⁴⁰⁵ EGT L 97, 30.3.1997, artiklarna 36–41.

⁴⁰⁶ EGT L 147, 21.6.2000, artiklarna 36–38.

⁴⁰⁷ Artiklarna 53–58 KOM (1997) 554 slutlig.

⁴⁰⁸ Artiklarna 35–39 KOM (2001) 184 slutlig.

⁴⁰⁹ EGT L 187, 16.7.1997, artiklarna 33 och 34

⁴¹⁰ EGT L 245, 29.9.2000 och EGT L 157, 30.6.2000.

⁴¹¹ EGT L 276, 28.10.2000.

543. För Andinska gemenskapen har finansprotokollet till utkastet om tekniskt konkurrenssamarbete undertecknats mellan kommissionen och Andinska gemenskapens generalsekretariat. EuropeAid är ansvarig för urvalsförfarandet av en rådgivare för programmets förvaltning.
544. Under året fortsatte den direkta informationsverksamheten om gemenskapsrätten, parallellt med upplysningsverksamheten i "Boletín Latinoamericano de Competencia" .

6. RYSSLAND OCH UKRAINA

545. Under året har stora framsteg gjorts genom ett antal möten på hög nivå om samarbetet med den ryska federationen på konkurrensområdet. Under dessa möten behandlades samtliga konkurrensfrågor av gemensamt intresse, allt ifrån samarbete med anknytning till ärenden i särskilda konkurrensutredningar, erfarenhetsutbyten i samband med avregleringspolitik till diskussioner om utsikterna för kontroll av statligt stöd inom den ryska federationen.
546. Dessutom har ett flertal arbetsmöten hållits för att utveckla det arbete som krävs i partnerskaps- och samarbetsavtalet. Ett seminarium organiserades för att öka förståelsen för europeisk politik om statligt stöd inom stålsektorn.
547. Med Ukraina organiserade kommissionen en kort studieresa för att öka förståelsen för gemenskapens konkurrenslagstiftning och praxis för medlemmarna i Ukrainas kommitté för konkurrenspolitik.

C – MULTILATERALT SAMARBETE

548. Under 2001 inträffade två viktiga händelser i samband med kommissionens initiativ inom ramen för Världshandelsorganisationen (WTO) och det nya internationella konkurrensnätverket (International Competition Network, ICN).

1. VÄRLDSHANDELSORGANISATIONEN (WTO): HANDELS- OCH KONKURRENSPOLITIK

1.1. Konkurrensfrågor in i utvecklingsagendan som antogs i Doha

549. Efter en lång förberedelseprocess hölls Världshandelsorganisationens (WTO) fjärde ministermöte i Doha (Qatar) från den 9 till den 14 november. I den deklaration som WTO:s medlemmar antog i Doha⁴¹² behandlades bland annat frågan om "samspelet mellan handels- och konkurrenspolitiken". I deklarationens⁴¹³ relevanta delar (punkterna 23–25) medger för första gången alla WTO:s medlemmar, utan undantag, att ett multilateralt regelverk nu krävs för att öka konkurrenspolitikens bidrag till internationell handel och utveckling. Det rådde samstämmighet i Doha om att WTO skall inleda förhandlingar om och ingå ett multilateralt avtal om handels- och konkurrenspolitik. Man enades också om att förhandlingarnas formella fas skall inledas omedelbart efter WTO:s femte ministermöte som skall hållas i Mexiko under 2003, och att de resultat som förhandlas fram på konkurrensområdet skall utgöra en integrerad del i förhandlingarnas övergripande resultat (punkt 47). Under det femte ministermötet skall man också fatta beslut om förhandlingsformerna.
550. I linje med utvecklingssträvandena belyses också i deklarationen behovet av att trappa upp insatserna avseende tillhandahållandet av tekniskt bistånd för att bygga upp och öka utvecklingsländernas och de minst utvecklade ländernas kapacitet på detta område. Det är uppenbart att dessa länder omgående behöver allt bistånd som industriländerna kan tillhandahålla för att utveckla deras förmåga att utvärdera vilken inverkan ett närmare multilateralt samarbete på detta område skulle ha på deras utvecklingspolitik och mål, samt deras mänskliga och institutionella utveckling. Kommissionen skall arbeta tillsammans med alla relevanta mellanstatliga organisationer, inklusive UNCTAD (FN:s konferens för handel och utveckling), och genom lämpliga regionala och bilaterala kanaler tillhandahålla samordnade, förstärkta och tillräckliga biståndsresurser för att uppfylla dessa behov.
551. Slutligen nämns i deklarationen att perioden före förhandlingarna fram till det femte ministermötet skall användas för att med våra parter i Genève-processen klargöra de olika inslag som kommer att utgöra det framtida multilaterala regelverket och som med all sannolikhet kommer att tas upp till förhandling. Deklarationen innehåller en vägledande förteckning över sådana huvudfrågor med de inslag som EU upprepade gånger angett som pelare i det planerade multilaterala regelverket om konkurrens: nämligen vissa grundläggande principer för handel och konkurrens, inklusive öppenhet, icke-diskriminering och rättvisa förfaranden, ett åtagande om att bekämpa

⁴¹² Även kallad "Doha-utvecklingsagendan" till följd av den centrala ställning som "utvecklingsdimensionen" kommer att ha i WTO:s framtida arbete.

⁴¹³ Finns på WTO:s webbplats: www.wto.org.

särskilt allvarliga karteller, former för frivilligt samarbete mellan konkurrensmyndigheterna och stöd för en gradvis förstärkning av konkurrensmyndigheterna i utvecklingsländerna genom en uppbyggnad av deras administrativa förmåga.

1.2. En första bedömning av den deklaration som antogs i Doha

552. Resultatet av diskussionerna om handel och konkurrens i Doha och formuleringen i ministerdeklarationens relevanta delar är mycket tillfredsställande för kommissionen av följande orsaker:

- För det första har alla WTO-medlemmar som undertecknat det paket som man enades om i Doha (inklusive vissa av dem som var skeptiska till WTO:s uppgift på konkurrensområdet, såsom vissa utvecklingsländer, särskilt Indien och Hong Kong) för första gången medgett att det skulle kunna gynna dem och det multilaterala handelssystemet att förhandla och ingå ett multilateralt avtal om handel och konkurrens i WTO. Fram till ganska nyligen var till och med principen om ett sådant avtal kontroversiell. Erkännandet av betydelsen av att införa ett sådant regelverk och dess relevans för internationell handel och utveckling kommer att bidra till att inhemska konkurrensordningar införs och tillämpas mer effektivt och att gynna konsumenter över hela världen.
- För det andra finns nu, även om ett annat beslut kommer att fattas under WTO:s femte ministermöte under 2003 om formerna för den formella och slutliga fasen i förhandlingarna om det multilaterala avtalet, ett enhälligt och tydligt åtagande att inleda sådana förhandlingar vid en fastställd tidpunkt så att de nya "handels- och konkurrensreglerna" blir en integrerad del i den så kallade "övergripande överenskommelsen" som blev ett resultat av den förhandlingsprocess som inleddes i Doha och som skall antas senast den 1 januari 2005. I den utsträckning som EU och andra förespråkare för att förhandla om sådana regler i WTO berörs, har vi nu gått in i en avgörande fas med en fast avsikt att tillsammans med våra parter från utvecklings- och industriländer klargöra de inslag som WTO-medlemmarna måste inkludera i det multilaterala avtalet och tillsammans med dem utarbeta en detaljerad och omfattande dagordning för de förhandlingspunkter som skall antas under WTO:s femte ministermöte under 2003.
- För det tredje har våra förslag om huvudinslagen i det framtida multilaterala avtalet om handel och konkurrens i stor utsträckning godtagits. EU var först med att lägga fram konkreta verkliga förslag och noterar särskilt det faktum att Doha-deklarationen inriktas på precis de inslag som vi belyst i våra förslag och fastställt som de inslag som WTO-medlemmarna först måste klargöra.
- Slutligen, eftersom arbetsgruppen i Genève nu kommer att rikta sin uppmärksamhet på det konkreta förberedelsearbetet inför förhandlingarna om dessa inslag, ger deklarationen grund för ett mer målinriktat tekniskt bistånd och uppbyggnad av den administrativa förmåga som kommer att hjälpa utvecklingsländerna att bättre förstå och värdesätta dessa frågors betydelse också när det gäller deras egna ekonomiers utveckling. I denna process kommer UNCTAD (FN:s konferens för handel och utveckling) och andra internationella organ, liksom regionala och bilaterala överenskommelser att med all säkerhet bidra till och spela en stor roll för att alla skall vara redo att inleda de formella förhandlingarna efter nästa ministermöte.

Faktaruta 12: Handel och konkurrens: Från Van Miert-rapporten till Doha

Strävandena efter att inkludera konkurrenspolitiken i WTO:s arbetsprogram inleddes under 1996 när kommissionen, på grundval av Van Miert-rapporten⁴¹⁴, föreslog rådet⁴¹⁵ att Världshandelsorganisationen borde inrätta en arbetsgrupp som var ansvarig för det inledande arbetet med att utveckla ett internationellt ramverk med konkurrensregler. Detta initiativ godkändes av rådet och fick stöd från flera WTO-medlemmar och ett beslut antogs under WTO:s ministerkonferens i Singapore den 11 december 1996 om "[att] inrätta en arbetsgrupp för att undersöka frågor ... med anknytning till samspelet mellan handels- och konkurrenspolitiken, inklusive konkurrensbegränsande praxis för att fastställa alla eventuella områden som kan vara värda att ta upp inom WTO:s ramverk".

Vid denna tidpunkt hävdade kommissionen att diskussionerna borde inriktas på ett åtagande från alla WTO-medlemmar om att utveckla aktiva inhemska konkurrensstrukturer, att fastställa och anta gemensamma principer om konkurrens på internationell nivå (det beteende som förorsakar mest skada), införa olika former av samarbete mellan konkurrensmyndigheter och anpassa WTO:s regler för att avgöra tvister på konkurrensområdet⁴¹⁶.

Ända sedan WTO:s andra ministermöte i Singapore och inrättandet av WTO:s arbetsgrupp om handel och konkurrens i Genève har kommissionen försökt övertyga sina handelsparter inom WTO om förtjänsterna med ett multilateralt avtal om konkurrens. Diskussionerna i Genève gav ett bra tillfälle att klargöra kommissionens ståndpunkt och utvecklingsländernas intresse av ett sådant avtal.

2. OECD

553. De viktigaste händelserna under de möten som hölls i maj var rundabordssamtalen om konkurrensmyndigheternas utbildningsprogram för sina tjänstemän och om tydlig prisinformation. Vad gäller tydlig prisinformation tog gemenskapen dels upp förmåner med regeringsstyrda åtgärder för tydlig prisinformation (t.ex. inom vissa allmännyttiga marknader och på motorfordonsmarknaden) för att uppnå marknadsintegrering och öka konkurrensen och inträdet på marknaden, dels konkurrensbegränsande påverkan från privata frivilliga avtal om tydlig prisinformation eller liknande praxis mellan leverantörer. Andra delegationer tog upp olika frågor som inriktades på för- och nackdelar med tydlig prisinformation för konsumenter. Slutsatsen av diskussionerna blev att tydlig prisinformation i vissa fall kan gynna konsumenterna men att de också kan ha allvarliga konkurrensbegränsande effekter, beroende på marknadens struktur och typ av bestämmelser för tydlig prisinformation (hur mycket information som samlas in, tidsramen för informationsutbytet, hur ofta utbytet görs, osv.).
554. Kommissionen deltog i och bidrog till OECD:s första konferens i juni om konkurrenspolitiken i länderna i sydöstra Europa som hölls i Ljubljana, dagen efter den sjunde årliga konferensen med kandidatländerna.

⁴¹⁴ Rapport från en grupp oberoende experter under ledning av Karel Van Miert, kallad "Competition Policy in the New Trade Order: Strengthening International Cooperation and Rules".

⁴¹⁵ Kommissionens meddelande av den 18 juni 1996, KOM(96) 284 slutlig.

⁴¹⁶ XXVI:e konkurrensrapporten, punkterna 235-236.

555. Under kommittén för konkurrenslagstiftning och -politikets möte (Competition Law and Policy Committee, CLP) i oktober organiserade OECD sitt första **globala konkurrensforum** som samlade företrädare från över femtio länder. Kommissionsledamot Mario Monti deltog i forumet. I sitt inledningstal uppmanade han hela världens konkurrensmyndigheter att öka sitt samarbete och införa styrmekanismer på området internationell konkurrenspolitik. De frågor som behandlades under forumet omfattade konkurrenspolitikens roll i den ekonomiska reformen, samarbetsinstrument, konkurrensbegränsande karteller och samarbete vid gränsöverskridande sammanslagningar. Kommissionen deltog också i de rundabordssamtal som hölls under kommitténs möte och som ägnades åt att reglera anslutningsavgifter för nätinфраstruktur, särskilt på telekommunikationsområdet, men också på områdena gas och elektricitet, samt andra utredningsverktyg än program för nedsättning av böter (särskilt gryningsräder).

3. UNCTAD (FN:S KONFERENS FÖR HANDEL OCH UTVECKLING)

556. Kommissionen deltog i UNCTAD:s möte som hölls den 2–4 juli om internationellt samarbete mellan konkurrensmyndigheter. Under mötet tillkännagav kommissionsledamot Mario Monti konkreta projekt om tekniskt bistånd till utvecklingsländer: ett projekt om tekniskt bistånd på konkurrensområdet för COMESA (Common Market for Eastern and Southern Africa), ett seminarium för tjänstemän ansvariga för konkurrensfrågor i utvecklingsländerna och en gemensam undersökning med UNCTAD om betydelsen av en konkurrenspolitik för fattiga länder. Mario Monti pläderade för en konkurrenspolitik i utvecklingsländerna och en insats för en utveckling av det internationella samarbetet.

4. INTERNATIONELLT KONKURRENSFORUM

557. Den 2–4 februari höll International Bar Association ett möte i Ditchley Park i Förenade kungariket som samlade ett stort antal konkurrensmyndigheter och praktiska utövare för en informell diskussion om rekommendationen från den amerikanska rådgivande kommittén om internationell konkurrenspolitik (ICPAC)⁴¹⁷ om att inrätta ett internationellt konkurrensnätverk. Efter mötet i Ditchley inrättades en pilotgrupp för att övervaka projektets lansering. Gruppen, i vilken kommissionen aktivt deltar, möttes första gången i maj i Berlin och sedan i anslutning till OECD:s och kommittén för konkurrenslagstiftning och -politikets (CLP) möte i Paris i oktober.
558. Som ett resultat av dessa diskussioner och praktiska insatser tillkännagavs inrättandet av ett **internationellt konkurrensnätverk (International Competition Network, ICN)** torsdagen den 25 oktober i New York, Förenta staterna. Det är första gången som så många konkurrensmyndigheter tar ett självständigt initiativ för att få möjlighet att utbyta erfarenheter och åsikter om de konkurrensfrågor som uppstår till följd av den oavbrutet ökade globaliseringen av världsekonomin. Det internationella konkurrensnätverket skall vara ett projektorienterat, samförståndsriktat, informellt nätverk bestående av konkurrensmyndigheter från industri- och utvecklingsländer som skall behandla verkställandet av konkurrenslagstiftningen och konkurrenspolitiska frågor av gemensamt intresse samt formulera förslag till

⁴¹⁷ International Competition Policy Advisory Committee.

procedurregler och materiella bestämmelser genom en resultatnriktad dagordning och struktur. Det skall uppmuntra spridningen av erfarenheterna från konkurrensbegränsande samverkan och missbruk av dominerande ställning och bästa praxis, främja den viktiga roll som konkurrensmyndigheterna spelar och försöka underlätta det internationella samarbetet. Det internationella konkurrensnätverket kommer att inrikta sina insatser på internationella frågor om konkurrensbegränsande samverkan och missbruk av dominerande ställning som är svåra men möjliga att lösa. Till att börja med kommer det internationella konkurrensnätverket att arbeta med två viktiga frågor om konkurrensbegränsande samverkan och missbruk av dominerande ställning: kontrollen av sammanslagningar av företag som omfattar flera jurisdiktioner och den viktiga konkurrenspolitiska roll som konkurrensmyndigheterna spelar. Denna dagordning kommer senare att inkludera frågor av särskild betydelse för länder med övergångs- och utvecklingsekonomier.

559. Varje nationellt eller regionalt konkurrensorgan med ansvar för verkställandet av konkurrenslagstiftningen kan bli medlem i det internationella konkurrensnätverket. Nätverket kommer också att aktivt söka rådgivning och bidrag från den privata sektorn och olika icke-statliga organisationer och samarbeta i nära anslutning till följande typer av organ: internationella organisationer, såsom OECD, WTO och UNCTAD, näringslivs- och konsumentorganisationer, och de som utövar konkurrenslagstiftning eller ekonomisk lagstiftning och medlemmar från den akademiska världen. I synnerhet kommer det internationella konkurrensnätverket att söka råd från dessa icke-statliga rådgivare som inte är medlemmar i nätverket men som kommer att lämna stöd när det gäller att fastställa projekt. Det internationella konkurrensnätverket kan också begära att vissa icke-statliga rådgivare deltar i arbetsgrupper för utvalda projekt och lämnar in material eller deltar i hearingar med anknytning till projekt inom det internationella konkurrensnätverket.
560. Det internationella konkurrensnätverket är avsett att fungera virtuellt utan något permanent sekretariat och med en flexibel organisation kring projekten. Nätverket skall ledas av en styrgrupp som fastställer projekten och utformar planer för arbetet som hela det internationella konkurrensnätverket skall godkänna. Den myndighet som är värd för den årliga konferensen skall under ett år täcka kostnaderna för logistik och sekretariat i samband med organiseringen av konferensen. En gång om året skall en internationell konkurrensnätverkskonferens hållas. Konferensen kommer att samla chefer för konkurrensmyndigheter för att fastställa nya projekt och se över de pågående projektens framsteg och rekommendationer. Under konferenserna kommer en strukturerad dialog att hållas genom att man inriktar sig på ett begränsat antal projekt som det internationella konkurrensnätverket valt ut tillräckligt tidigt för att deltagandet skall bli meningsfullt för alla medlemmar. Den italienska konkurrensmyndigheten kommer att hålla den första officiella internationella konkurrensnätverkskonferensen som är planerad i oktober 2002. Därefter kommer årliga konferenser att hållas i följande länder: Mexiko (2003), Korea (2004), Tyskland (2005) och Sydafrika (2006).

VI – Utsikter för 2002

1. KONKURRENSBEGRÄNSANDE SAMVERKAN OCH MISSBRUK AV DOMINERANDE STÄLLNING

1.1. Lagstiftningsverksamhet

Förslag till en ny förordning om tillämpning av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget

561. Efter den debatt som hölls under rådets möte (industri) den 5 december 2001 drog det belgiska ordförandeskapet slutsatsen att den nya förordningen om tillämpning av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget bör antas under 2002 för att garantera att förordningen är helt tillämplig innan utvidgningen av Europeiska unionen. Arbetet med kommissionens förslag till en ny förordning kommer att fortsätta i rådet under det spanska och, om så krävs, under det danska ordförandeskapet. Under 2002 skall kommissionen, parallellt med diskussionerna om förslaget till ny förordning i rådets arbetsgrupp och i enlighet med yrkandena från Europaparlamentet, rådet och Ekonomiska och sociala kommittén, lägga fram utkast till flera tillkännagivanden för att klargöra vissa av de viktigaste begreppen i den nya förordningen.

Granskning av förordningen om gruppundantag för tekniköverföringsavtal

562. Kommissionen skall, efter diskussioner om rapporten (se punkterna 17ff) med näringslivet, konsumentammanslutningar och andra berörda parter under första halvåret 2002, föreslå nya konkurrensregler för tillämpningen av artikel 81 på licensavtal.

Kommissionens "riktlinjer för marknadsanalys" och "rekommendation om relevanta marknader för elektroniska kommunikationstjänster och nätverk" – Antagande av ett konsoliderat kommissionsdirektiv för konkurrens på de elektroniska kommunikationsmarknaderna

563. Kommissionen skall, efter att förslagen till direktiv som skall bilda grund för ett nytt ramverk för elektroniska kommunikationstjänster och nätverk antas under början på 2002, i enlighet med artikel 15 i ramdirektivet offentliggöra sina "riktlinjer för marknadsanalys och beräkning av ett betydande marknadsinflytande" och en "rekommendation om relevanta marknader". Båda texterna bör ge de nationella tillsynsmyndigheterna tillräcklig vägledning för att tillämpa de nya begreppen i det nya ramverket som har sin grund i konkurrenslagstiftningen.
564. Kommissionen skall också anta ett konsoliderat direktiv om konkurrens på de elektroniska kommunikationsmarknaderna som ersätter direktiv nr 90/388 och alla efterföljande ändringsdirektiv.

Förslag till regelverk för försäljning av motorfordon

565. Gruppundantagsförordning (EG) nr 1475/95 om försäljnings- och serviceavtal för motorfordon upphör att gälla den 30 september 2002. Kommissionen skall under början på 2002 anta förslaget om regelverk för försäljning av motorfordon på

grundval av rapporten från november 2000 och den hearing som hölls den 14–15 februari 2001 med alla berörda parter, de fyra utredningar som beställts av kommissionen⁴¹⁸ och alla andra relevanta upplysningar och utredningar som finns tillgängliga.

566. Det antagna förslaget kommer att offentliggöras i Europeiska gemenskapernas officiella tidning för att ge alla berörda parter möjligheter att lämna sina synpunkter. Efter att ha mottagit skriftliga och muntliga synpunkter från alla berörda parter och från Rådgivande kommittén och efter att ha informerat de övriga institutionerna kommer förslaget att slutföras och lämnas till kommissionen för antagande. Kommissionen bör anta det framtida regelverket under sommaren 2002, dvs. innan nuvarande gruppundantagsförordning upphör att gälla i slutet på september 2002.

1.2. Kontrollverksamhet

567. Ett utkast till tillkännagivande om nedsättning av böter offentliggjordes i juli 2001 för samråd i avsikt att ersätta nuvarande "meddelande om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden" som antogs under 1996. Kommissionen granskade noggrant de synpunkter som mottogs och planerar att under loppet av 2002 anta ett uppdaterat och omarbetat tillkännagivande.
568. Tillgången till handlingar är en av de viktigaste garantierna för rätten till försvar. För att ta hänsyn till de hittills vunna erfarenheterna från kommissionens meddelande om interna förfaranderegler för behandling av förfrågningar om tillgång till handlingar, samt för att anpassa detta meddelande till förstainstansrättens senaste rättspraxis, har meddelandet omarbetats under 2001. Kommissionen förväntas anta det omarbetade meddelandet under andra halvåret 2002.

2. KONCENTRATIONER

569. För att säkerställa att systemet för koncentrationskontroll i Europa är tillräckligt anpassat för att möta framtida utmaningar, särskilt den kommande utvidgningen av Europeiska unionen, antog kommissionen den 11 december 2001 en grönbok om översyn av koncentrationsförordningen. I denna grönbok infördes en samrådsperiod som ger varje berörd part möjlighet att lämna synpunkter på frågor som tagits upp i samband med jurisdiktion, materiella frågor och förfaranden. Samrådsperioden kommer att avslutas i slutet av mars 2002 efter vilken kommissionen avser att föreslå en ändrad koncentrationsförordning. Detta förslag förväntas lämnas under andra halvåret 2002.
570. Kommissionens behörighet kommer också att påverkas av att EKSG-fördraget (Europeiska kol- och stålgemenskapen) upphör att gälla den 23 juli 2002. Så snart EKSG-fördraget har upphört att gälla kommer koncentrationer endera att bedömas mot bakgrund av EG-fördraget, och särskilt rådets förordning (EEG) nr 4064/89, eller om de inte når upp till tröskelvärdena i koncentrationsförordningen, enligt behörig nationell lagstiftning. Detta innebär att kommissionen inte längre kommer att

⁴¹⁸ 2000: "Price differentials between Member States" och "Link between sales and after-sales services".
2001: "Impact of possible future legislative scenarios for motor vehicle distribution on all parties concerned" och "Customer Preferences for Existing and Potential Sales and Servicing Alternatives in Automotive Distribution".

ha ensam behörighet i samband med koncentrationer inom kol- och stålindustrin. Efter det att EKSG-fördraget upphört att gälla kommer det inte längre att vara möjligt för en koncentration att omfattas av två olika fördrag, vilket inträffade i fyra⁴¹⁹ av de elva ärenden som under 2001 behandlades enligt EKSG-fördraget. Tillsammans med de ändringar som övervägs i omarbetningen av koncentrationsförordningen bör detta bidra till att säkerställa att systemet för koncentrationskontroll i Europa fungerar så effektivt och ändamålsenligt som möjligt och bidrar till att säkerställa att koncentrationer inom kol- och stålindustrin behandlas på behörig nivå.

571. Sist men inte minst kommer samarbetet med amerikanska organ för koncentrationskontroll att intensifieras i syfte att uppnå ökad samstämmighet vid de förfaranden och ingående analyser som används när konkurrenslagstiftningen skall tillämpas på det växande antalet ärenden som berör både EU och Förenta staterna. För detta ändamål kommer den arbetsgrupp för ett transatlantiskt samarbete på området för koncentrationskontroll och de fem specialiserade undergrupper som nyligen inrättats av de deltagande organen (Europeiska kommissionen, den amerikanska federala handelskommissionen och det amerikanska justitiedepartementet) att fortsätta att utgöra en av prioriteringarna under 2002.

3. STATLIGT STÖD

572. På området statligt stöd fortsätter kommissionen att intensifiera sina insatser för att genomföra en översyn av reglerna och förfarandena för statligt stöd för att säkerställa att enkla ärenden behandlas snabbt och enkelt så att resurserna kan inriktas på de ärenden som från konkurrenspolitisk synpunkt utgör de största potentiella riskerna. Men även i dessa ärenden är syftet att säkerställa att de behandlas i enlighet med öppna och förutsägbara förfaranden och regler. Dessa strävanden innebär inte någon avmattning av kommissionens traditionella ståndpunkt, som också samtliga medlemsstater instämmer i, om att de totala stödnivåerna uttryckta i BNP är för höga och att det finns ett behov av att eliminera de mest snedvridande formerna av enskilt stöd och omorientera stödåtgärderna mot övergripande åtgärder för att stödja gemenskapens mer allmänna ekonomiska mål, inklusive mål som avser sammanhållning. Insatserna fortsätter därmed för att säkerställa att oförenligt stöd omedelbart och effektivt återbetalas och att medlemsstaterna effektivt kontrollerar och övervakar genomförandet av beslut. Ökad öppenhet eftersträvas också genom den fortsatta utvecklingen av registret över statligt stöd och resultattavlan.
573. Beträffande utvecklingen av den övergripande politiken och sammanhållningspolitiken bör kommissionen normalt slutföra översynen av riktlinjerna för stöd till forskning och utveckling, en ny rättslig ram för sysselsättningsstöd och en översyn av de sektorsövergripande rambestämmelserna för regionalstöd till stora investeringsprojekt. I linje med kommissionens åtaganden i rapporten inför Europeiska rådets möte i Laeken skall kommissionen, mot bakgrund

⁴¹⁹ COMP/EKSG.1359 – Balli/Klockner, 1.10.2001 och COMP/M.2481, 31.9.2001; COMP/EKSG.1356 – BHP/Billiton, 14.6.2001 och COMP/M.2413, 14.6.2001; COMP/EKSG.1352 – Endesa/CDF/SNET, 18.4.2001 och COMP/M.2281, 17.4.2001; och COMP/EKSG.1351 – Usinor/Arbed/Aceralia, 23.11.2001 och COMP/M.2382, 19.7.2001

av utvecklingen i domstolens rättspraxis⁴²⁰, också ge hög prioritet åt klargörandet av tillämpningen av regler om statligt stöd på tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

4. INTERNATIONELL VERKSAMHET

574. På det internationella planet fortsätter kommissionen att främja det bilaterala samarbetet med sina utländska motparter och samtidigt utforska möjligheterna att utvidga det multilaterala samarbetet. Beträffande det bilaterala samarbetet fortsätter kommissionen att samarbeta med Förenta staterna och Kanada inom ramen för befintliga bilaterala avtal. Ett liknande avtal förväntas ingås med Japan. Samarbetet på konkurrensområdet kommer också att utvecklas med alla länderna i Medelhavsområdet eftersom kommissionen beslutat att prioritera denna region. De asiatiska ländernas växande betydelse när det gäller den globala konkurrenspolitiken kommer att kräva ett ökat samarbete och tekniskt bistånd också inom denna region (särskilt Kina, Korea och Indien). Dessutom måste kommissionen utveckla ett samarbete som anpassas till stora länder med vilka associationsavtal redan har ingåtts eller håller på att ingås, såsom med Ryssland, Ukraina, Mexiko, Mercosur och Chile.
575. När det gäller multilaterala initiativ fortsätter kommissionen att aktivt delta i alla internationella fora där konkurrenspolitik tas upp på dagordningen, särskilt inom ramen för OECD, WTO och UNCTAD. Dessutom bidrar kommissionen för närvarande i en ny form av "styrning" genom att delta i det internationella konkurrensnätverk som inriktas på att förbättra samarbetet bland konkurrensmyndigheter runt om i världen för att öka konkurrenspolitikens samstämmighet.
576. Enligt den tidsplan för anslutningen som man enades om under Europeiska rådets möte i Göteborg i juni 2001 kommer anslutningsförhandlingarna att befinna sig i sitt slutskede med vissa kandidatländer, men att fortsätta med andra länder. En förstärkt övervakningsprocess kommer att tillämpas på de kandidatländer med vilka anslutningsförhandlingarna på konkurrensområdet har avslutats. I linje med de framsteg man redan uppnått fortsätter utvecklingen av förbindelserna med Turkiet på konkurrensområdet.
577. Särskild uppmärksamhet kommer att ägnas utvecklingen av tekniskt bistånd med kandidatländerna och utvecklingsländerna.

⁴²⁰

KOM(2001) 598, 17.10.2001.

Bilaga – Ärenden som undersöks i rapporten

1. Artiklarna 81, 82 och 86

Ärende	Offentliggörande	Punkt
<i>Belgiska bryggerier</i>	IP/01/1739, 5.12.2001	58ff
<i>British Midland/Lufthansa/SAS</i>	EGT C 83, 14.3.2001	Faktaruta 1, 136ff
<i>Citronsyra</i>	IP/01/1743, 5.12.2001	56ff
<i>Covisint</i>	IP/01/1155, 31.7.2001, EGT C 49, 15.2.2001	Faktaruta 4
<i>DaimlerChrysler</i>	IP/01/1394, 10.10.2001	184
<i>De Post/la Poste (Belgien)</i>	EGT L 61, 2.3.2002	82, 113ff
<i>Deutsche Post AG I</i>	EGT L 125, 5.5.2001	77, 108ff
<i>Deutsche Post AG II</i>	EGT L 331, 15.12.2001	78, 111ff
<i>Duales System Deutschland (DSD)</i>	EGT L 166, 21.6.2001	79, Faktaruta 3
<i>Eurex</i>	IP/02/4, 3.1.2002	196ff
<i>Formule I (FIA & FOA)</i>	EGT C 169, 13.6.2001 IP/01/1523, 30.10.01	221ff
<i>GlaxoWellcome</i>	EGT L 302, 17.11.2001	232ff
<i>Grafitelektroder</i>	IP/01/1010, 18.7.2001	40ff
<i>Identrus</i>	EGT L 249, 19.9.2001	132
<i>IMS Health</i>	EGT L 59, 28.2.2002	81
<i>Intelsat</i>	EGT C 9, 12/01/2001	133
<i>La Poste (Frankrike)</i>	IP/01/1476, 23.10.2001	84
<i>Luxemburgska bryggerier</i>	IP/01/1740, 5.12.2001	61ff
<i>Michelin</i>	IP/01/873, 20.6.2001	80
<i>Microsoft</i>	IP/01/1232, 30.8.2001	207ff

<i>Natriumglukonat</i>	IP/01/1355, 20.10.2001	48ff
<i>Överläggningar om passagerartaxor inom IATA</i>	EGT L 177, 30.6.2001	149ff
<i>P&O/Stena</i>	IP/01/806, 7.6.2001	160
<i>Pfizer/Aventis</i>		241
<i>Pfizer/EISAI</i>		239, 240
<i>Porsches distributionssystem</i>		185
<i>Samråd om frakttaxor inom IATA</i>	IP/01/694, 15.5.2001 IP/01/1433, 19.10.2001	143ff
<i>SAS/Maersk</i>	EGT L 265, 5.10.2001	Faktaruta 1, 43ff
<i>Självkopierande papper</i>	IP/01/1892, 20.12.2001	69ff
<i>Transatlantiska linjekonferensavtalet (Trans-Atlantic Conference Agreement, TACA)</i>	IP/01/1713, 3.12.2001	153ff
<i>Tyska banker</i>	IP/01/1796, 11.12.2001	64ff
<i>Uefa Champions League</i>	IP/01/1043, 20.7.2001	166
<i>Uefas regler för radio- och TV-sändningar</i>	EGT L 171, 26.6.2001	165, 224
<i>Visa International</i>	EGT L 293, 10.11.2001	200ff
<i>Vitaminer</i>	IP/01/1625, 21.11.2001	52ff
<i>Volkswagen</i>	EGT L 262, 2.10.2001	183
<i>Wanadoo</i>	IP/01/1899, 21.12.2001	134
<i>Zinkfosfat</i>	IP/01/1797, 11.12.2001	63

2. Koncentrationskontroll

Ärende	Offentliggörande	Punkt
<i>BASF/Eurodiol/Pantochim</i>	IP/01/01/984, 11.7.2001	285
<i>BP/E.ON</i>	IP/01/1247, 6.9.2001 IP/01/1892, 21.12.2001	317

	IP/01/1893, 21.12.2001	
<i>Carrefour/Promodes</i>	EGT C164, 14.6.2000	313
<i>CVC/Lenzing</i>	IP/01/1436, 17.10.2001	256
<i>EdF/EnBW</i>	EGT L 59, 28.2.2002	258, 300
<i>ENEL/FT/Wind/Infostrada</i>	IP/01/79, 19.1.2001	322
<i>GE/Honeywell</i>	IP/01/298, 1.3.2001 IP/01/842, 14.6.2001 IP/01/855, 18.6.2001 IP/01/939, 3.7.2001	326, Faktaruta 9
<i>Govia/Connex South Central</i>	IP/01/1048, 20.7.2001	319
<i>Grupo Villar Mir/EnBW/ Hidroeléctrica del Cantábrico</i>	IP/01/1320, 26.9.2001	260
<i>Interbrew/Bass</i>	EGT C 293, 14.10.2000 IP/01/940, 22.8.2000	321
<i>Metso/Svedala</i>	IP/01/103, 24.1.2001	307, 316
<i>Nestlé/Ralston Purina</i>	EGT C 239, 25.8.2001 IP/01/1136, 27.7.2001	299
<i>Nordbanken/Postgirot</i>	IP/01/1552, 8.11.2001	297, Faktaruta 1
<i>Norske Skog/Parenco/Walsum</i>	IP/01/1053, 23.7.2001 IP/01/1629, 21.11.2001	Faktaruta 6
<i>SCA/Metsä Tissue</i>	IP/00/1063, 26.9.2000 IP/01/147, 31.1.2001 EGT L 57, 27.2.2002	255
<i>Schneider/Legrand</i>	IP/01/481, 30.3.2001 IP/01/1393, 10.10.2001 IP/02/173, 31.1.2002	Faktaruta 8
<i>Shell/DEA</i>	IP/01/1222, 23.8.2001 IP/01/1893, 21.12.2001	317
<i>Südsucker/Saint Louis</i>	IP/01/1223, 23.8.2001 IP/01/1891, 20.12.2001	262
<i>Tetra Laval/Sidel</i>	IP/01/965, 5.7.2001 IP/01/1393, 10.10.2001 IP/02/173, 31.1.2002	263

<i>The Post Office/TPG/SPPL</i>	IP/00/1317, 15.11.2000 IP/01/364, 13.3.2001	298, 306
<i>TotalFina/Elf Aquitaine</i>	EGT L 143, 29.5.2001	311
<i>Unilever/Bestfoods</i>	IP/00/1076, 29.9.2000 IP/01/494, 3.4.2001	309, Faktaruta 1
<i>UPM/Kymmene/Haindl</i>	IP/01/1053, 23.7.2001 IP/01/1629, 21.11.2001	Faktaruta 6

3. Statligt stöd

Ärende	Offentliggörande	Punkt
<i>Aer Rianta</i>	Ännu inte offentliggjord	455
<i>Ändring av stöd till Philipp Holzmann AG</i>	Ännu inte offentliggjord	391
<i>Arbetsrotation</i>	EGT C 268, 22.9.2001	380
<i>Avfallshanteringssystem för papper och kartong</i>	Ännu inte offentliggjord	364
<i>Avfallshanteringssystem för skrotbilar</i>	Ännu inte offentliggjord	364
<i>Babcock Wilcox España</i>	Ännu inte offentliggjord	392
<i>Banking Society Berlin BGB</i>	Ännu inte offentliggjord	470
<i>Befrielse från avgift för grön el</i>	EGT C 30, 2.2.2002	363, 384
<i>Befrielse från bolagsskatt Schiphol Group</i>	Ännu inte offentliggjord	453
<i>Berättigade offshoreföretag i Gibraltar</i>	Ännu inte offentliggjord	374
<i>Bidrag till företag som arbetar med miljöcertifikat</i>	EGT C 5, 9.1.2001	381
<i>Bidrag till företag som förbrukar mycket energi</i>	EGT C 358, 15.12.2001	385
<i>Bidrag till fraktutrustning</i>	EGT C 45, 19.2.2002	441
<i>Böhler, Edelstahl</i>	EGT C 226, 11.8.2001	409
<i>Captive-bolag på Åland</i>	Ännu inte offentliggjord	372

<i>Certifikat för grön el</i>	EGT C 330, 24.11.2001	363, 387
<i>Cogne Acciai Speciali FoU</i>	Ännu inte offentliggjord	410
<i>Corus Technology, EKSG-stål</i>	EGT C 347, 8.12.2001	410
<i>Daimler/Chrysler/Kölleda (Tyskland)</i>	Ännu inte offentliggjord	424
<i>Ekostahl</i>	Ännu inte offentliggjord	410
<i>EUV-Lithography</i>	EGT C 333, 28.11.2001	379
<i>Extatic - litografi</i>	EGT C 5, 8.1.2002	379
<i>Fiat Melfi (IT)</i>	EGT L 177, 30.6.2001	423
<i>Fluor – litografi</i>	EGT C 5, 8.1.2002	379
<i>Företagarlån</i>	EGT C 328, 23.11.2001	Faktaruta 10
<i>Företagsfond för kolgruvor</i>	Ännu inte offentliggjord	Faktaruta 10
<i>Främjande av Piedmont flygplatssystem</i>	Ännu inte offentliggjord	454
<i>Frankrike: stöd till kolindustrin</i>	EGT L 239, 7.9.2001	414
<i>Futour 2000</i>	EGT C 219, 4.8.2001	Box 10
<i>Insamling och återvinning av fasadelement i PVC-plast</i>	EGT C 358, 15.12.2001	364
<i>Internationell finansverksamhet</i>	Ännu inte offentliggjord	373
<i>IVECO (IT)</i>	EGT L 292, 9.11.2001	417
<i>Kapitalinvesteringsfonden</i>	EGT C 318, 13.11.2001	Box 10
<i>Kapitaltillskott - förnybara tekniker</i>	EGT C 30, 2.2.2002	363, 387
<i>Kapitaltillskott – Verlipack</i>	Ännu inte offentliggjord	365
<i>Kärnkraftverk</i>	Ännu inte offentliggjord	371
<i>Kartogroup</i>	EGT C 5, 9.1.2001	401
<i>Konkurrens för innovativa lösningar i järnvägslogistik</i>	Ännu inte offentliggjord	429
<i>Kontroll-/samordningscentrum för utländska företag</i>	Ännu inte offentliggjord	374

<i>utländska företag</i>		
<i>Landesbanken (Tyskland)</i>	Ännu inte offentliggjord	Faktaruta 11
<i>Lautex GmbH</i>	EGT L 42, 15.2.2000	484
<i>Lintra Beteiligungsholding</i>	Ännu inte offentliggjord	390
<i>Miljöskydd</i>	EGT C 30, 2.2.2002	363
<i>Nedsättning av socialavgifterna som betalas av arbetsgivarna vid tillämpning av en arbetsvecka på 38 timmar och vid en generell minskning av arbetstiden</i>	EGT C 268, 22.9.2001	369
<i>Nissan Micra</i>	EGT L 140, 24.5.2001	416
<i>Ordning för handel med utsläpp</i>	Ännu inte offentliggjord	388
<i>Permanent flashminnen</i>	EGT C 199, 14.7.2001	377
<i>Planering för naturkatastrofer</i>	EGT C 71, 3.3.2001	474
<i>Regionala riskkapitalfonder</i>	EGT L 263, 3.10.2001	Faktaruta 10
<i>Regionalstöd Flandern (lagen om främjande av företagsverksamhet)</i>	EGT C 244, 11.9.2001	395
<i>Reglering av den svarta ekonomin</i>	EGT C 30, 2.2.2002	368
<i>Riskkapital till små tekniska företag</i>	EGT C 117, 21.4.2001	Faktaruta 10
<i>Santana Motor</i>	Ännu inte offentliggjord	420
<i>Selektivt regionalstöd</i>	EGT C 211, 28.7.2001	396
<i>Sidmar</i>	Ännu inte offentliggjord	410
<i>Skattebestämmelser tillämpliga på sjukförsäkringssystem och försäkringsbolag i Frankrike</i>	Ännu inte offentliggjord	472
<i>Skattekrediter Mezzogiorno</i>	EGT C 149, 19.5.2001	397
<i>Skattestöd i form av en minskning av beskattningsunderlaget för vissa nya företag I provisen Alava</i>	Ännu inte offentliggjord	399

<i>Skattestöd i form av en minskning av beskattningsunderlaget för vissa nya företag I provinsen Guipuzcoa</i>	Ännu inte offentliggjord	399
<i>Skattestöd i form av en minskning av beskattningsunderlaget för vissa nystartade företag i provinserna Alava, Guipuzcoa och Vizcaya</i>	Ännu inte offentliggjord	399
<i>Skattestöd i form av en skatte kredit på 45 % i provinsen Alava</i>	Ännu inte offentliggjord	398, 399
<i>Skattestöd i form av en skatte kredit på 45 % i provinsen Guipúzcoa</i>	Ännu inte offentliggjord	398, 399
<i>Skattestöd i form av en skatte kredit på 45 % i provinsen Vizcaya</i>	Ännu inte offentliggjord	398, 399
<i>Skattestöd i form av en skattelättnad på 50 % av intäkterna för nystartade företag I den autonoma provinsen Navarra</i>	Ännu inte offentliggjord	399
<i>Skattestöd vid investeringar</i>	Ännu inte offentliggjord	394
<i>Société nationale maritime Corse-Méditerranée</i>	EGT C 117, 21.4.2001	434
<i>Spanien: stöd till kolindustrin</i>	Ännu inte offentliggjord	414
<i>Stöd till Batellerie – IWW Nederländerna</i>	EGT C 102, 31.3.2001	443
<i>Stöd till företag påverkade av skyfall i oktober 2000</i>	Ännu inte offentliggjord	474
<i>Stöd till järnvägsnätet, riktat till erkända järnvägsinfrastrukturförvaltare</i>	EGT C 333, 28.11.2001	429
<i>Stöd till jordbrukssektorn efter översvämningar i oktober 2000 (Valle d'Aosta)</i>	EGT L 127, 9.5.2001	474
<i>Stöd till riskkapital på teknisk grund</i>	EGT C 32, 5.2.2002	Faktaruta 10
<i>Stödplan för franska transportörer på inre vattenvägar</i>	EGT C 342, 5.12.2001	443
<i>Thüringen Porzellan GmbH Kahla/Thüringen</i>	Ännu inte offentliggjord	393

<i>UK – Klimatförändringsavgift – Nordirland</i>	EGT C 263, 19.9.2001	386
<i>UK klimatförändringsavgift</i>	EGT C 185, 30.6.2001	370, 383
<i>UK: Stöd till kolindustrin</i>	EGT L 241, 11.9.2001 EGT L 305, 22.11.2001 EGT L 35, 6.2.2002	414
<i>Undantagna offshoreföretag i Gibraltar</i>	Ännu inte offentliggjord	374
<i>Utrustning för lastning och lossning för inlandssjöfart</i>	EGT C 24, 26.1.2002	444
<i>Varvsindustri</i>	EGT L 327, 12.12.2001	406
<i>Varvsindustrin – omstrukturering av offentligägda varv</i>	EGT C 21, 24.1.2002	407
<i>Voest Alpine Linz, EKSG</i>	EGT C 333, 28.11.2001	409
<i>VW Dresden (Tyskland)</i>	EGT L 48, 20.2.2002	426
<i>Wacker Chemie GmbH</i>	EGT C 211, 28.7.2001	401